ASKERÎ
TARİH BELGELERİ
Dergisi

TEMMUZ 2013 YIL: 62 SAYI: 131

Genelkurmay Personel Başkanlığı
Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları

ANKARA
GENELKURMAY BASIMEVİ
2013

ASKERÎ TARİH BELGELERİ DERGİSİ

Dergi, yılda iki kez yayımlanır. Yerel süreli yayındır.

SAHİBİ
Genelkurmay Personel Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı adına Tuğg. Necdet TUNA

SORUMLU MÜDÜR
Yrd.Doç.Dr.Öğ.Alb. Levent KUŞOĞLU

EDİTÖR VE YAYIN KURULU
Öğ. Alb. Himmet GÜNDÜZ
Öğ. Alb. İbrahim ULUSAN
Arş. Uzm. Arzu TUNÇ
Arş. Uzm. F. Gökçen TOKEŞER
Arş. Uzm. Sinan YEŞİLKAYA
Arş. Uzm. Tayfur GÜRSOY

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Öğ. Alb. Himmet GÜNDÜZ
Arş. Uzm. Nurcan ASLAN
Arş. Uzm. Nuri BAYRAK
Arş. Uzm. Melike GÜRLER

BELGE ARAŞTIRMA
Arş.Uzm. Nuri BAYRAK

DÜZELTİ / SAYFA DÜZENİ
Red.Uzm. Melek ALKA

KAPAK TASARIMI
Ulş.Er Emrah ALTAY

ADRES
Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı 06100 Bakanlıklar/Ankara
Telefon: 0 312 402 23 12 Belgegeçer: 0 312 424 21 31

ISSN: 1300-0241
NSN: 7610KK0450783

Ankara, Genelkurmay Basımevi, 2013

SUNUŞ

2013 yılının Cumhuriyet'in ilanının 90'ıncı ve Ulu Önder Ebedî Başkomutanımız Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün aramızdan ayrılışının 75'inci yıl dönümü olması nedeniyle hazırlanan ve Sakarya Meydan Muharebesi döneminde ATATÜRK'ün Başkomutan olarak bizzat verdiği emirlerle Başkomutanlığa gelen yazıları içeren 131 sayılı Askerî Tarih Belgeleri Dergisi, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivindeki belgelerden yararlanarak hazırlanmıştır.

23 Ağustos-13 Eylül 1921 tarihleri arasında yapılan ve subay kaybının fazla olmasından dolayı harp tarihine "subay muharebesi" olarak geçen Sakarya Meydan Muharebesi, askerî ve siyasi sonuçları açısından Türk İstiklal Harbi içinde Cumhuriyet'e giden yolda önemli bir yere sahiptir.

Çok zor şartlar altında yapılan Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'nin ardından Türk ordusu, Mustafa Kemal Paşa'nın direktifi doğrultusunda Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, muharebeye burada devam etmek ve hazırlıklar için gereken zamanı kazanmak amacıyla, Afyonkarahisar, Eskişehir gibi çok önemli şehirleri ve 100 kilometreden daha fazla bir araziyi terk ederek askerliğin icabını yerine getirmiştir.

Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'yle yok edemediği Türk ordusunu Sakarya'nın doğusunda yok etmeyi planlayan, Ankara'yı ele geçirerek Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Hükûmetini dağıtmayı hayal eden Yunan ordusuna karşı Türk ordusunun Sakarya'nın gerisinde yapacağı savunma, Türk İstiklal Harbi'nin dönüm noktası olacaktı. Bu nedenle ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum ve yapılan muharebeler sonucu gelinen kritik nokta; ordunun silah, cephane ve diğer ikmal maddelerinin tamamlanması gibi önem arz eden ve ağır koşullar altında çözüm bekleyen sorunların üstesinden gelebilecek kişi olan Mustafa Kemal Paşa'ya, 5 Ağustos 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Başkomutanlık tevcih edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, ilk iş olarak 7-8 Ağustos 1921'de seferber olan ordunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere Tekâlif-i Milliye Emirleri'ni yayımlamıştır. [Belge No. 2(1:9)]

23 Ağustos 1921 sabahı Türk ileri mevzilerine taarruza başlayan Yunan ordusu, çok şiddetli muharebelerden sonra 11 Eylül 1921 tarihinden itibaren sağ kanattan başlayarak batıya doğru çekilmiş, 13 Eylül 1921'de ise Sakarya Nehri'nin doğusundan tamamen atılmıştır. Böylelikle ATATÜRK'ün 20 Eylül 1921 tarihli Orduya Beyannamesi'nde "... Yirmi bir gün yirmi bir gece bir milletin istiklal fikriyle bir milletin istila ve yağma fikri birbiriyle boğuştu..." şeklinde ifade ettiği Sakarya Meydan Muharebesi Türk ordusunun zaferiyle sonuçlanmıştır.

Başkomutan Mustafa Kemal'in "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır..." prensibiyle savunma savaşının en mükemmel taktiğinin uygulandığı Sakarya Meydan Muharebesi, Türkiye

Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ve ordusunun gücünü tüm dünyaya tanıtmış ve muharebe sonrasında iç ve dış politika açısından önemli başarılar elde edilmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi dönemine ait belgelerin yer aldığı Askerî Tarih Belgeleri Dergisi'nin bu sayısında, Başkomutan Mustafa Kemal ATATÜRK'ün verdiği emirler ile Başkomutanlığa gelen belgelerden seçilen toplam 172 belge kullanılmıştır.

Belgeler ana hatlarıyla iaşe, silah, cephane, teçhizat ve asker ikmali ile muharebe raporlarını içermektedir. Mustafa Kemal Paşa'ya 5 Ağustos 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Başkomutanlık tevcihi (Belge No. 1), Tekâlif-i Milliye Emirlerinin çıkarılması [Belge No. 2(1:9)], Mustafa Kemal Paşa'nın 12 Ağustos 1921'de trenle Batı Cephesi'ne gidişi [Belge No. 4(1)], yaralandıktan sonra 16 Ağustos'ta cepheden Ankara'ya dönüşü [Belge No. 11(1)], 17 Ağustos'ta tekrar cepheye gidişi (Belge No. 11-2), muharebenin devamı sırasında Meclisin önce Keskin'e oradan gerekirse Kayseri'ye nakli fikri [Belge No. 32(1)], muharebenin zaferle sonuçlanması (Belge No. 59), Batı Cephesi'ndeki yeni teşkilatlanma [Belge No. 60(1)], Rus ve Afgan Elçilerinin Türk ordusunu tebrikleri [Belge No. 67(1:3)], Başkomutan Mustafa Kemal'in 16 Eylül'de Ankara'ya dönüşü (Belge No. 68), Orduya ve Millete Beyannameleri [Belge No. 64(1), 71(1)], Başkomutan Mustafa Kemal'e gazilik unvanı ve mareşallik rütbesi verilmesi [Belge No. 65(1,2)] konularını içeren belgelerin yanı sıra Meclis Muhafız Taburunun cephede görevlendirilmesi [Belge No. 12(1:4)], Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görevlendirilen milletvekillerinin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde halkın harbe iştiraki için yaptıkları çalışmalar [Belge No. 14(1,2)], Halide Edip Hanım'ın cephede görev almasıyla [Belge No. 15(1)] ilgili belgeler okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

Başta Ulu Önderimiz ve Ebedî Başkomutanımız Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere Cumhuriyet'e giden yolda önemli bir yere sahip olan Sakarya Meydan Muharebesi'ne ve İstiklal Harbi'ne katılan tüm şehit ve gazilerimizi minnetle anıyoruz.

Necdet TUNA
Tuğgeneral
ATASE Daire Başkanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
İÇİNDEKİLER..... III

BELGELER — **SAYFA NUMARASI**

1. 5 Ağustos 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutanlık Tevcihine dair Kanun ile Mustafa Kemal Paşa'nın tebriklere teşekkürü.. 1

2. 7-8 Ağustos 1921 tarihinde çıkarılan Tekâlif-i Milliyye Emirleri..... 5

3. Başkomutan Mustafa Kemal'in 9 Ağustos 1921 tarihli orduya ve millete beyannamesi..... 30

4. Başkomutan Mustafa Kemal'in 12 Ağustos 1921'de cepheye gidişi..... 33

5. 12'nci Grup Komutanlığının Grubu ihtiyata çekme ve 8'inci Tümen ile 18'inci Tümenin mübadelesi hususunda Başkomutanlığa görüş sorması ve Başkomutan Mustafa Kemal'in cevabı..... 37

6. Ankara'ya gelen subayların cepheye nakli hususunda Başkomutan Mustafa Kemal'in emri..... 42

7. 11'inci Tümen Komutanı Albay Ali Hikmet'in Başkomutanlık emrine alınması..... 43

8. 18'inci Tümenin lağvı, İhtiyat Grubunun takviyesi ve Batı Cephesi'nin ikmaline dair yazışmalar..... 45

9. Ordunun ihtiyaçlarını tamamlamak hususunda Başkomutan Mustafa Kemal'in emirleri..... 55

10. Yunan ordusunun harekâtı hakkında Fevzi Paşa'nın Başkomutanlığa gönderdiği 16 Ağustos 1921 tarihli rapor..... 58

11. Başkomutan Mustafa Kemal'in yaralandıktan sonra 16 Ağustos 1921'de Ankara'ya gelişi, 17 Ağustos'ta tekrar cepheye gidişi..... 61

12. Başkomutan Mustafa Kemal'in emriyle Meclis Muhafız Taburunun cepheye nakline dair yazışmalar..... 66

13. Ordunun iaşe ve cephane ikmali hususundaki yazışmalar..... 73

14. Halkı aydınlatmak ve asker celbine yardımcı olmak için Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görevlendirilen milletvekillerinin çalışmalarına dair verdikleri raporlar..... 82

15. Halide Edip Hanım'ın cephede görev almasıyla ilgili Başkomutan Mustafa Kemal'in emri..... 89

16. Türk ve Yunan ordusunun 18 Ağustos 1921 tarihindeki durumuna dair Başkomutanlığın Millî Savunma Bakanlığına gönderdiği telgraf..... 93

17. Başkomutanlığın 19 Ağustos 1921 tarihli harekât emri..... 101

18. Ordunun 20 Ağustos 1921 tarihindeki durumuna dair Başkomutanlığın Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderdiği telgraf..... 103

19. Merkez Ordusundan gelecek olan iki alayla bir hücum taburunun cepheye nakilleri hususunda yapılan yazışmalar... 105

20. Başkomutan Mustafa Kemal'in 20 Ağustos 1921 tarihinde Batı Cephesi Komutanlığına, her birliğin metanetle bulunduğu yeri muhafaza etmesi hususunda verdiği emir..... 111

21. Cepheye otomobil ve benzin gönderilmesine dair yazışmalar ile Merkez Ordusu tarafından kurulan batarya hakkında Başkomutanlığa gönderilen yazı..... 113

22. Başkomutan Mustafa Kemal'in Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile yaptıkları durum değerlendirmesini 21 Ağustos 1921 tarihinde Fevzi Paşa'ya bildirmesi ve bu hususta kendisinden görüş istemesi..... 117

23. Türk ve Yunan ordusunun 21 Ağustos 1921 tarihindeki durumuna dair Başkomutanlık raporu..... 120

24. Türk birliklerinin hareketine dair Başkomutanlığın 22 Ağustos 1921 tarihli emri..... 122

25. 22 Ağustos 1921 tarihinde Başkomutan Mustafa Kemal'in mevcut durum hakkında Fevzi Paşa'dan görüş istemesi ve Fevzi Paşa'nın cevabı..... 126

26. 23 Ağustos 1921 tarihindeki durumu Millî Savunma Bakanlığına bildiren Başkomutanlık raporu..... 130

27. İthal edilecek vasıtalara uygulanacak Gümrük muamelesine dair Başkomutanlık emri..... 135

28. Türk ve Yunan ordularının 23 ve 24 Ağustos 1921'deki durumlarına dair Başkomutanlık raporları..... 137

29. Mangal Dağı'nın Türk birlikleri tarafından tahliyesiyle ilgili 24 Ağustos 1921 tarihli Başkomutanlık emri..... 152

30. Türk ve Yunan ordularının 24 ve 25 Ağustos 1921 tarihlerindeki durumlarına dair Başkomutanlık raporları..... 155

31. Türk ve Yunan ordularının 26 Ağustos 1921'deki durumu hakkında Başkomutanlık raporu..... 164

32. Sakarya Meydan Muharebesi'nin Ankara'ya ulaşması durumunda TBMM'nin Kayseri'ye nakli hususunda Başkomutanlık emri..... 169

33. Türk birliklerinin 27 Ağustos 1921 tarihindeki durumu hakkında Başkomutanlık emri..... 173

34. 28 Ağustos 1921 tarihindeki muharebe durumuna ilişkin Başkomutanlık raporu..... 182

35. Türk birliklerinin 29 Ağustos 1921 tarihindeki durumuna dair Fevzi Paşa'nın Başkomutanlığa gönderdiği rapor..... 191

36. Ordunun vesait ve cephane ikmaline dair yazışmalar..... 196

37. Başkomutanlığın Millî Savunma Bakanlığına Türk birliklerinin 29 Ağustos 1921 tarihindeki durumunu bildiren raporu..... 203

38. 12'nci Grubun 30 Ağustos 1921'deki durumu hakkında Başkomutanlığın bilgi isteği..... 208

39. Başkomutan Mustafa Kemal'in 30 Ağustos 1921 tarihinde Fevzi Paşa'dan cephedeki birliklerin komutası hakkında görüş isteği ve Fevzi Paşa'nın cevabı..... 210

40. Türk birliklerinin 30 Ağustos 1921 tarihinde cephedeki durumunu bildiren Başkomutanlık raporu..... 216

41. Cepheye malzeme temini ve ikmaline dair yazışmalar..... 218

42. Türk birliklerinin 31 Ağustos 1921 tarihindeki akşam durumuna dair Başkomutanlık raporu..... 221

43. 1 Eylül 1921 tarihindeki muharebe durumuna dair Başkomutanlık raporu..... 224

44. TBMM'nin orduyu tebrik telgrafı..... 226

45. Ordunun cephane ikmali hakkındaki yazışmalar..... 230

46. 2 Eylül 1921 tarihindeki muharebe durumuna dair Başkomutanlık raporu..... 234

47. Türk ve Yunan birliklerinin 3 Eylül 1921'deki durumunu bildiren Başkomutanlık raporu..... 237

48. Cepheye gönderilen cephane ile ilgili olarak Millî Savunma Bakanlığının Başkomutanlığa gönderdiği rapor... 240

49. Moskova Sefiri Ali Fuat Paşa'nın Yunan ordusu hakkında yabancı basında yer alan haberlere dair verdiği bilgi ile 5 Eylül 1921'deki muharebeye ait Başkomutanlık raporu..... 243

50. Türk ve Yunan ordusunun 6 Eylül 1921 tarihli harekâtına dair Başkomutanlık raporu..... 246

51. Türk ve Yunan ordusunun 7 Eylül 1921 tarihli harekâtına dair Başkomutanlık raporu..... 248

52. Türk ve Yunan ordusunun 8 Eylül 1921 tarihli harekâtına dair Başkomutanlık raporu..... 251

53. Firar olaylarına ve eşkıyaya karşı alınacak tertibat hakkında Millî Savunma Bakanlığının Başkomutanlığa gönderdiği rapor..... 255

54. Türk ve Yunan ordusunun 9 Eylül 1921 tarihli harekâtına dair Başkomutanlık raporu..... 259

55. Cepheye asker, vasıta ve cephane sevki hakkında Millî Savunma Bakanlığının raporu..... 263

56. Türk ve Yunan ordusunun 10 Eylül 1921 tarihli harekâtına dair Başkomutanlık raporu ile düşmanın geri çekilmesi üzerine alınacak tertibat hakkında Batı Cephesi Komutanlığının emri..... 264

57. Türk ve Yunan ordusunun 11 Eylül 1921 tarihli harekâtına dair Başkomutanlık raporu..... 269

58. Geri çekilen düşmanın takibi hakkında 12 Eylül 1921 tarihli Başkomutanlık raporu..... 275

59. Batı Cephesi Komutanlığının Sakarya Meydan Muharebesi'nin zaferle sonuçlandığını bildiren telgrafı..... 276

60. Çekilen düşmanın takibi ve Batı Cephesi'nin yeni teşkilatına dair 13 Eylül 1921 tarihli Başkomutanlık emri..... 278

61. Genel seferberlik ilan edildiğine dair 13 Eylül 1921 tarihli Başkomutanlık emri..... 283

62. Batı Cephesi'nde yeni teşkil edilen kolordu komutanlıklarına yapılan atamalar hakkında Başkomutanlık emri..... 285

63. Başkomutanlık Kaleminin lağvına dair Başkomutanlık emri..... 287

64. Başkomutan Mustafa Kemal'in 14 Eylül 1921 tarihli millete beyannamesi..... 289

65. Başkomutan Mustafa Kemal'e müşirlik rütbesi ve gazilik unvanı verilmesi hakkında kanun teklifi ile Fevzi Paşa'nın Başkomutan Mustafa Kemal'i tebrikleri..... 293

66. Bolu'da teşkili teklif edilen gönüllü kıtaatı ile bu teklifin uygun olmadığına dair yazışmalar..... 298

67. Sakarya Meydan Muharebesi'nin kazanılmasından dolayı Afgan ve Rus Sefirlerinin Türk ordusunu tebrik yazıları ile Başkomutan Mustafa Kemal'in teşekkür telgrafı.... 305

68. Başkomutan Mustafa Kemal'in 16 Eylül 1921 tarihinde cepheden Ankara'ya dönüşü..... 312

69. Mürettep Tümenin lağvına dair 17 Eylül 1921 tarihli Başkomutanlık emri..... 314

70. Geri çekilen Yunan ordusunun takibine dair Fevzi Paşa'nın 20 Eylül 1921 tarihli raporu..... 315

71. Başkomutan Mustafa Kemal'in 20 Eylül 1921 tarihli orduya beyannamesi..... 317

72. Yunan ordusunun takibiyle ilgili 21 Eylül 1921 tarihli Başkomutanlık emri..... 322

BELGE NO. 1

Garb Cebhesi K.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine Başkumandanlık tevcîhi hakkında Büyük Millet Meclisinin 5/8/37 târihinde ictimâında ittifâk-ı ârâ ile kabûl edilen kanûn-nâme sûreti aynen ber-vech-i âtî ta'mîm. 5-8-37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

"Sûret"

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine Başkumandanlık tevcîhi hakkında kanûn:

Mâdde 1. Milletin mukadderâtına bi-l-fi'l vâzı'-ül-yed yegâne kuvvet-i âliyye olan a'zâsından her birinin Kanûn-ı Esâsî ve Teşkîlât-ı Esâsiyye Kanûnu ile hukuk ve masûniyyet-i teşrîiyyesi sıfatıyla mahfûz ve şahsiyyet-i ma'neviyyesi Başkumandanlığı hâiz bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi kuyûd-ı âtiyye ile Başkumandanlık vazîfe-i fi'liyyesine kendi reîsi Mustafa Kemâl Paşa'yı me'mûr eylemişdir.

2. Başkumandan ordunun maddî ve ma'nevî kuvvetini a'zamî sûretde tezyîd ve sevk ve idâresini bir kat daha tarsîn husûsunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin buna müteallik salâhiyyeti Meclis nâmına fi'len isti'mâle me'zûndur.

3. Müşârün-ileyhe bâlâdaki mevâdd ile mevdû' sıfat ve salâhiyyet üç ay müddetle mu'teberdir. Meclis lüzûm gördüğü takdîrde bu müddetin inkızâından evvel dahi bu sıfat ve salâhiyyeti ref' edebilir.

4. İşbu kanûn târih-i neşrinden i'tibâren mer'iyy-ül-icrâdır.

5. İşbu kanûnun icrâsına Türkiye Büyük Millet Meclisi me'mûrdur.

12/14

5/Ağustos/37

BELGE NO. 1

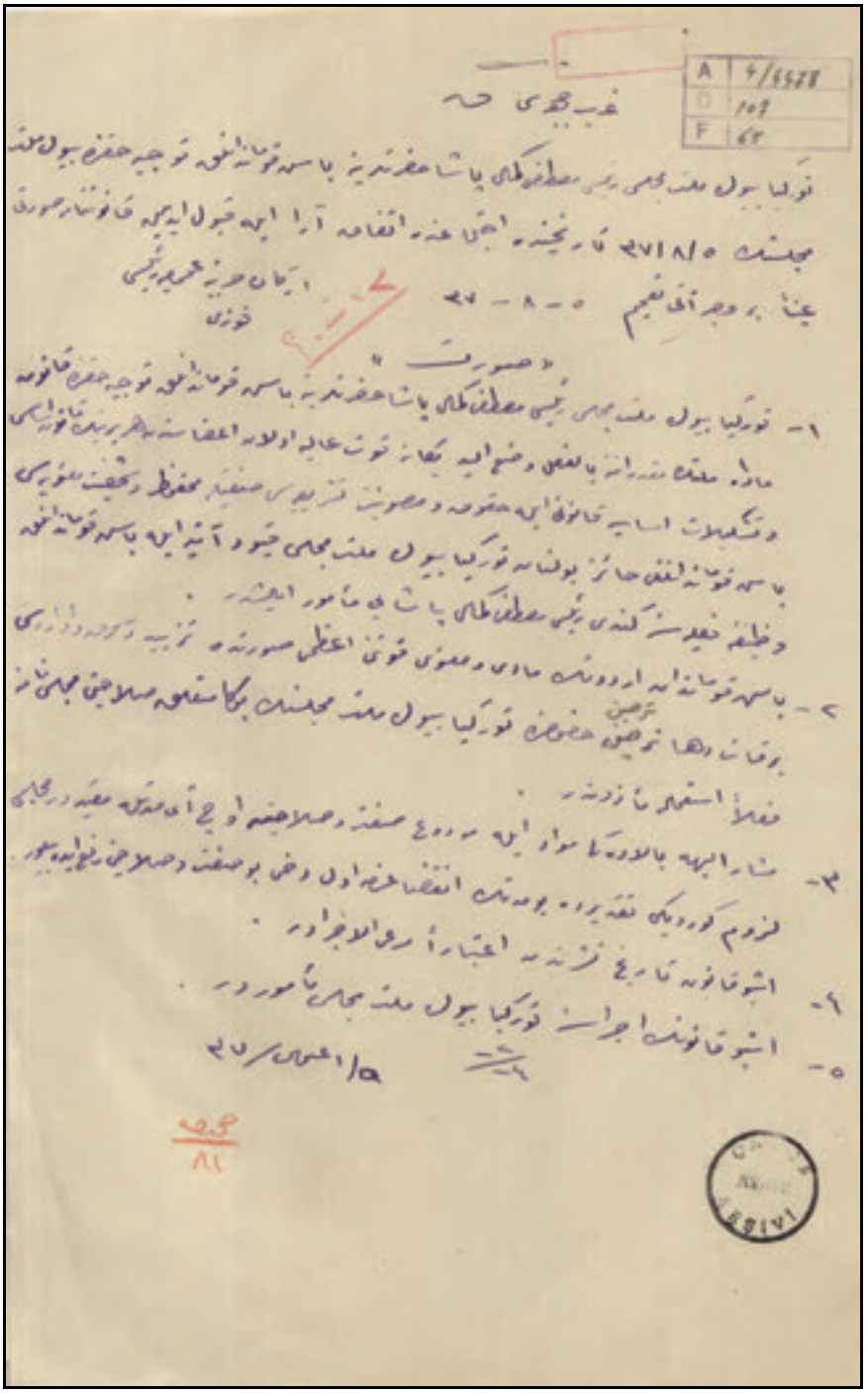

BELGE NO. 1-1

Başkumandanlık Kalemi
Aded
Bilâ

Cebhe Karâr-gâhından
12-8-37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine

Büyük Millet Meclisinin uhde-i nâ-çîzâneme tevdî' buyurduğu Başkumandanlık vazîfesinden dolayı vârid olan tebrîkât münâsebetiyle izhâr buyurulmuş olan teveccüh-i umûmînin minnet-dârıyım.

Allah'ın inâyetine ve Peygam-berin rûhâniyyetine sığınarak ehemmiyyetini tamâmiyle müdrik bulunduğum hidmet-i mevdûayı der-uhde eder iken aynı zamânda işbu i'tîmâda da istinâd eylemiş idim.

Bütün ordu mensûbînine, bil-cümle me'mûrîne ve her ferd-i millete ayrı ayrı teşekkür ederim. Milletin ve ordunun bu azm ve îmân ve kahramânlığı ile adâlet-i zü-l-celâlin hudûd-ı milliyyemiz dâhilinde istiklâl-i tâmm te'mîninden ibâret gaye-i meşrûamıza mutlaka îsâl eyleyeceğine i'timâdım lâ-yetezelzeldir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 1-1

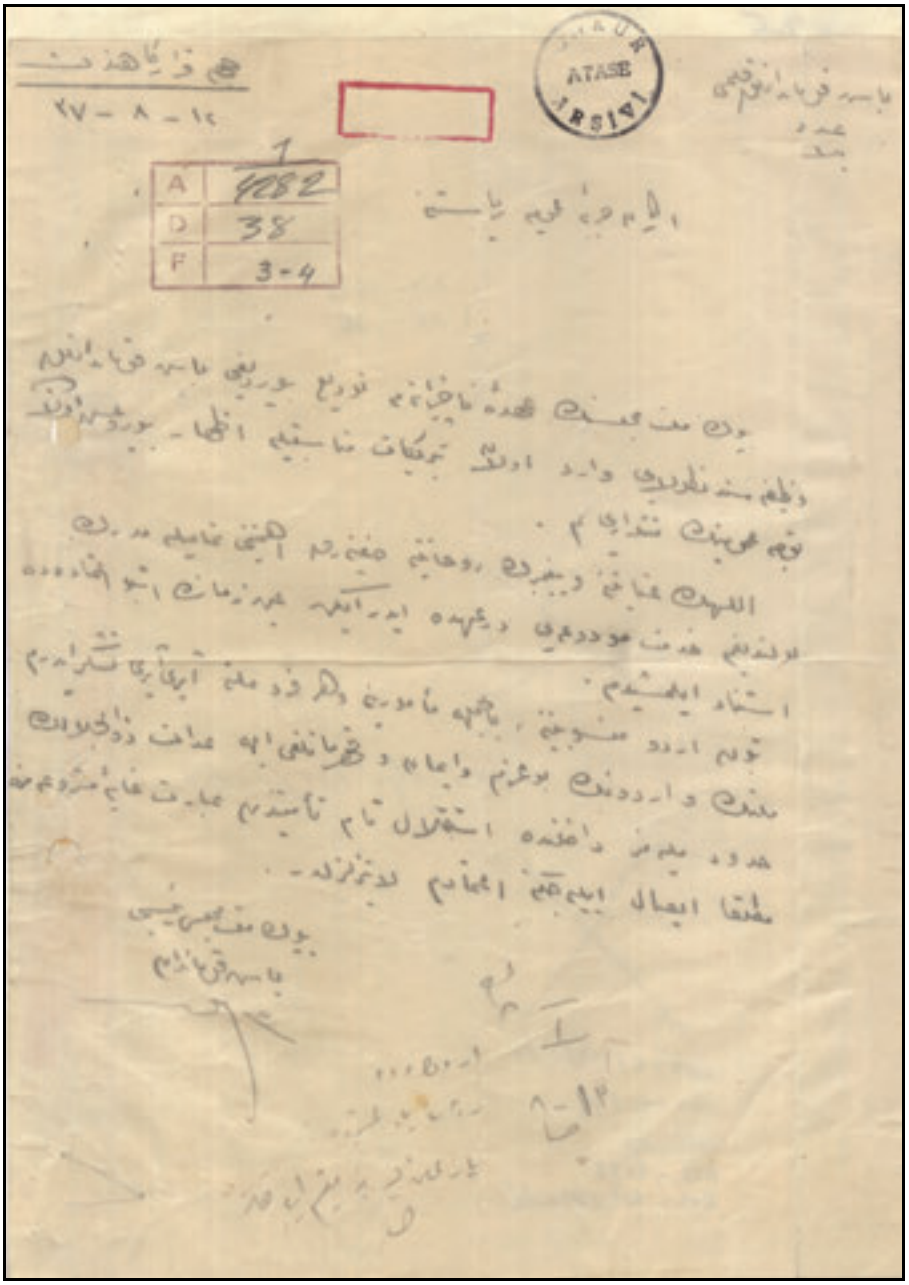

BELGE NO. 2

Tekâlîf-i Milliyye Emri Numro 1

7-8/8/337

1. 5/6/37 târih ve 928 numrolu Hey'et-i Vekîle Karârı'nın ikinci mâddesinde ba'zı mübâyaat için [en büyük mülkiyye me'mûrunun riyâseti altında en büyük mâliyye ve askeriyye me'mûrlarıyla Meclis İdâre ve Belediyye Ticâret Odasından [mevcûd olan yerlerde] ikişer a'zâdan mürekkeb bir komisyon] teşkîli emr buyuruluyordu. Bu komisyonlar derhâl her kazâ' merkezinde teşekkül edecek ilâveten kazâlar Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cem'iyyeti Hey'et-i merkeziyye ve idârelerinden iki a'zâ da mezkûr komisyona a'zâ sıfatıyla dâhil olacaklardır. Bu komisyonların ismi Tekâlîf-i Milliyye Komisyonlarıdır.

Komisyonlar 11/8/37'den i'tibâren dâimâ hâl-i in'ikadda bulunacak ve komisyon a'zâları hiçbir ücret almayacaklardır. Her komisyon iki ay müddetle hidmet-i askeriyyeden te'cîl edilmek üzre ikişer kâtib dörder me'mûr ayrıca istihdâm edeceklerdir.

2. Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları bu emrin alınmasını müteâkıb teblîg edilecek olan tekâlîf-i milliyye evâmir-i esâsiyyesini salâhiyyet-i kâmile ile tatbîk ile mükellef olacaklar bu sûretle sefer-ber ordu ihtiyâcını te'mîn edeceklerdir.

3. Mezkûr Tekâlîf-İ Milliyye Komisyonlarından İzmit ve Bolu sancakları dâhilinde bulunanların hâsıla-i mesâîsi Kocaeli Mıntıkası Kumandanlığına

Zonguldak livâsı, Ankara vilâyeti, müstakill Aksaray sancağı, Konya vilâyeti Silifke sancağıyla bu sayılan mıntıkanın garbinde kalan aksâm-ı arâzîdeki komisyonlar hâsıla-i mesâîsi Garb Cebhesi'ne.

El-cezire ve Şark Ordusu mıntıkalarındaki komisyonlar hâsıla-i mesâîsi mezkûr ordulara.

İsmi geçmeyen menâtıkdan başka olarak merkezi Anadolu'da kalan bi-l-umûm komisyonlar hâsılâtı Müdâfaa-i Milliyyeye âiddir. Merkez Ordusu Adana ve Ayntab cebheleri ihtiyâcâtı Müdâfaa-i Milliyyeye muhtass yerlerden tefrîk olunacakdır.

4. Bilâ-istisnâ memleket dâhilindeki her komisyon bu vazîfenin îfâsının devâm edeceği 10/Eylül/37 târihine kadar 15, 20, 25, 30 Ağustos ve 5 Eylül, 10/Eylül/37 târihlerinde Müdâfaa-i Milliyye Levâzımât-ı Umûmiyye Dâiresine anbar mevcûdları hakkında telgrafla rapor vereceklerdir. Aynı zamânda cebheler mıntıkalarında bulunan komisyonlardan Garb Cebhesi Komisyonlarından Aksaray, Konya, Karahisar livâlarıyla bunun cenûbunda bulunan mıntıka komisyonları yakınlığına göre Konya Menzil Müfettişliğine bu muhîtin şimâlinde bulunan komisyonlar Ankara Menzil Müfettişliğine Kocaeli mıntıkasındakiler Kocaeli Mıntıkası Levâzım Riyâsetine El-cezire ve

Şark Ordusu mıntıkasındaki komisyonlar mezkûr cebhe levâzım riyâsetlerine raporlarının birer sûretlerini vereceklerdir.

5. Komisyonlar a'zâ ve me'mûrlardan en ufak tekâsül ve sû'-i isti'mâli görülenler hıyânet-i vataniyye cürmüyle tecrîm edileceklerdir.

6. Bir Numrolu olan bu emr tekmîl kazâlara Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Milliyye-i Hukuk heyet-i merkeziyyelerine teblîg edilmek üzre vilâyet ve müstakill livâlara İstiklâl Mahkemelerine tekmîl ahz-ı asker şu'belerine teblîg edilmek üzre her ahz-ı asker kalem riyâsetine, cebheler kumandanlıklarına, bi-l-umûm vekâletlere, Ankara ve Konya Menzil Müfettişliklerine teblîg edilmişdir. Emrin vusûlü târihi ve sâatini ve anlaşıldığını alan makamât telgrafla haber verecekdir.

7. Bu emr ve bunu müteâkıb verilecek Tekâlîf-i Milliyye evâmir-i esâsiyyesi her tarafda en büyük mülkiyye me'mûru tarafından vesâit-i muhtelife ile neşr ve i'lân edilecekdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 2

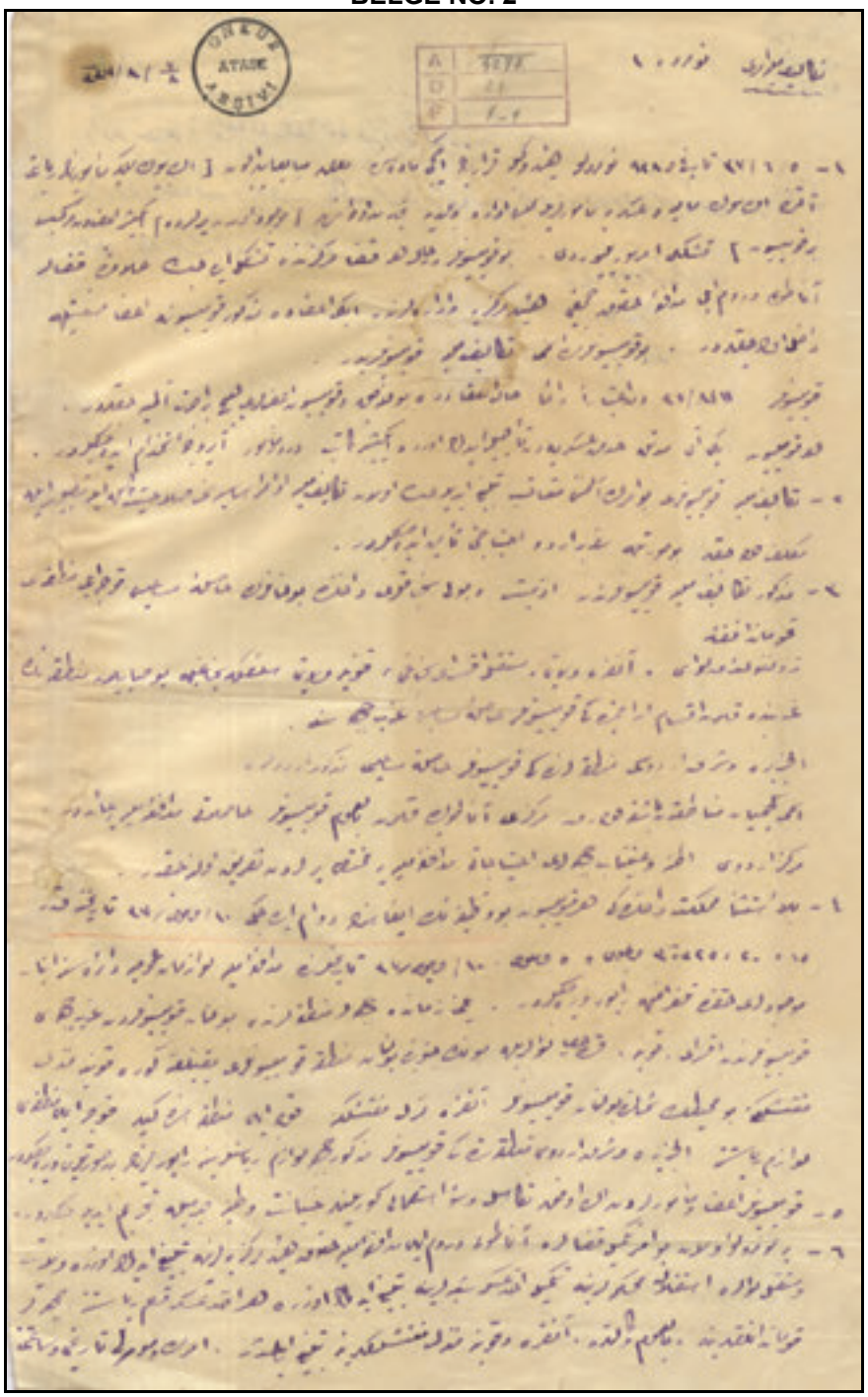

BELGE NO. 2a

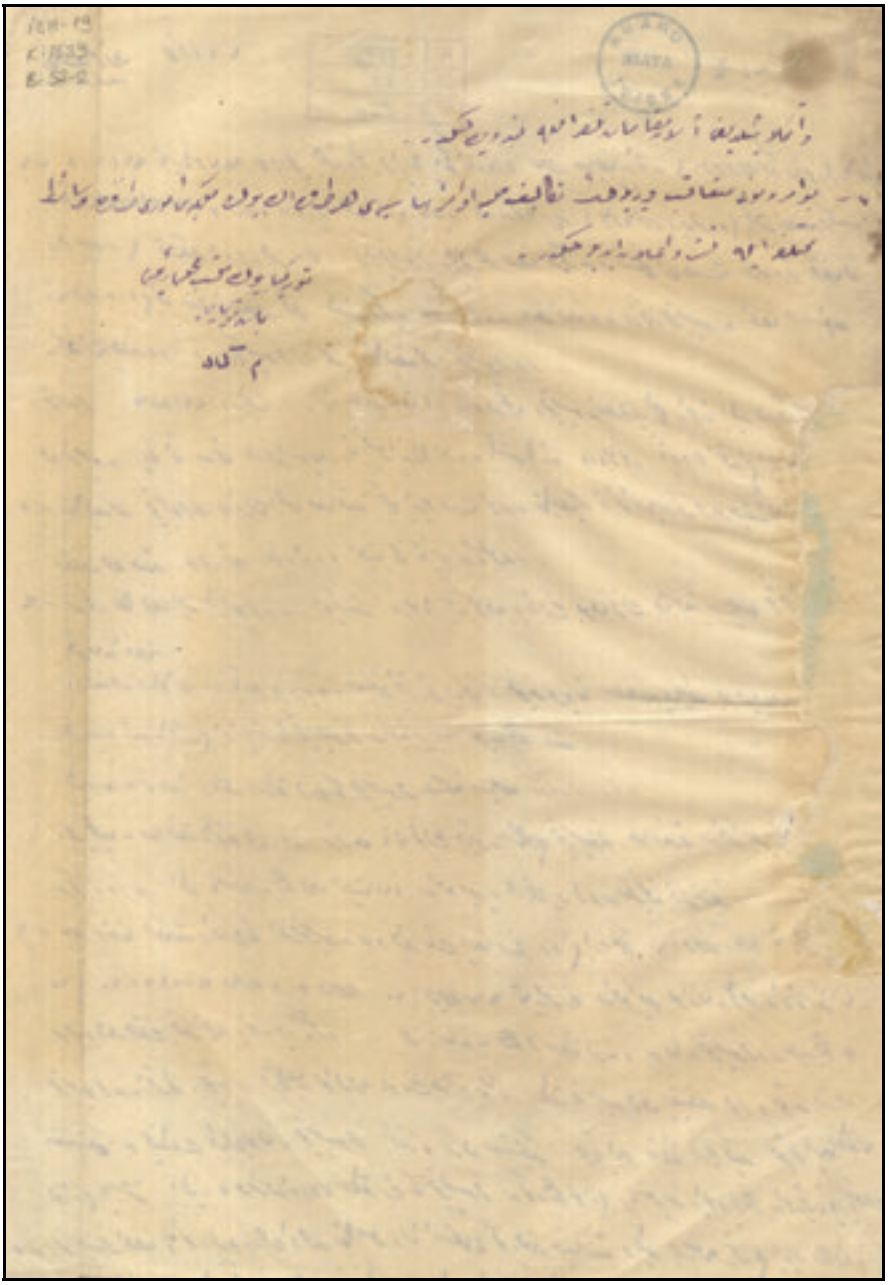

BELGE NO. 2-1

7/8/37

Te'mîn-i Techîzât İçin (2) Numrolu Tekâlîf-i Milliyye Emri

1. Ordu ilbâs ve techîzâtının tevsîan tedâriki için ber-vech-i âtî tedâbîr ittihâz edilecekdir. Bu tedâbîrin tatbîkine Bir Numrolu Emir'de muharrer olan Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları me'mûrdur.

[a] Her kazâda mevcûd hâne adedince kazâ' birer takım çamaşır ve birer çift çarık ve çorabı nihâyet/ 10 Eylül 37 târihine kadar tamâmen ihzâra ve komisyonlar anbarlarına iddihâra mecbûrdur. Şu sûretle: Meselâ; on bin hâneyi ihtivâ' eden bir kazâ' be-heme-hâl on bin takım çamaşır ve on bin çarık ve çorab verecekdir.

[b] Pek fakîr hânenin bu teberrudan istisnâsı ve bu fakîrin hissesinin diğer bir zengine tahmîli derc-i teberruâta me'mûr olan komisyonun vazîfesidir.

[c] Toplanan çorab, çamaşır ve çarıklar mahallî komisyonuna halk tarafından teslîm edilecek ve verilen şeyler komisyonun bir me'mûrunun mes'ûliyyeti altında taht-ı muhâfazaya alınacak ve teberrua komisyon tarafından teberruâtı mikdârını ve târih-i teslîmi mübeyyin bir makbûz verecekdir.

2. Bu emri alan her komisyon reîsi me'mûr olduğu kazânın hânesi mevcûdunu emri aldığı târihi ve / 10 Eylül 37'ye kadar verilen vazîfeyi ikmâl edeceğini telgrafla Levâzımât-ı Umûmiyyeye bildirecekdir.

3. Hitâm-ı teberruâtda Tekâlîf-i Milliyye Komisyonu zîri mazbatalı üç kıt'a defter yapacak bir nüshasını Levâzımât-ı Umûmiyyeye gönderecek diğer nüshalardan birisi komisyon reîsinde ve diğeri mahallî mâl me'mûrunun nezdinde, müfettişler tarafından taleb olununca irâe edilmek üzre mevcûd bulunacakdır.

4. Bu emrin tarz-ı icrâsında en ufak sû'-i isti'mâli görülenler hıyânet-i vataniyye cürmüyle ithâm edileceklerdir.

5. Bu emrin bi-l-umûm kazâlara hemen teblîg edilmek üzre vilâyet ve livâlara ve İstiklâl Mahkemelerine berây-i ma'lûmât vekâletlere ve cebhe kumandanlıklarına verilmişdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 2-1

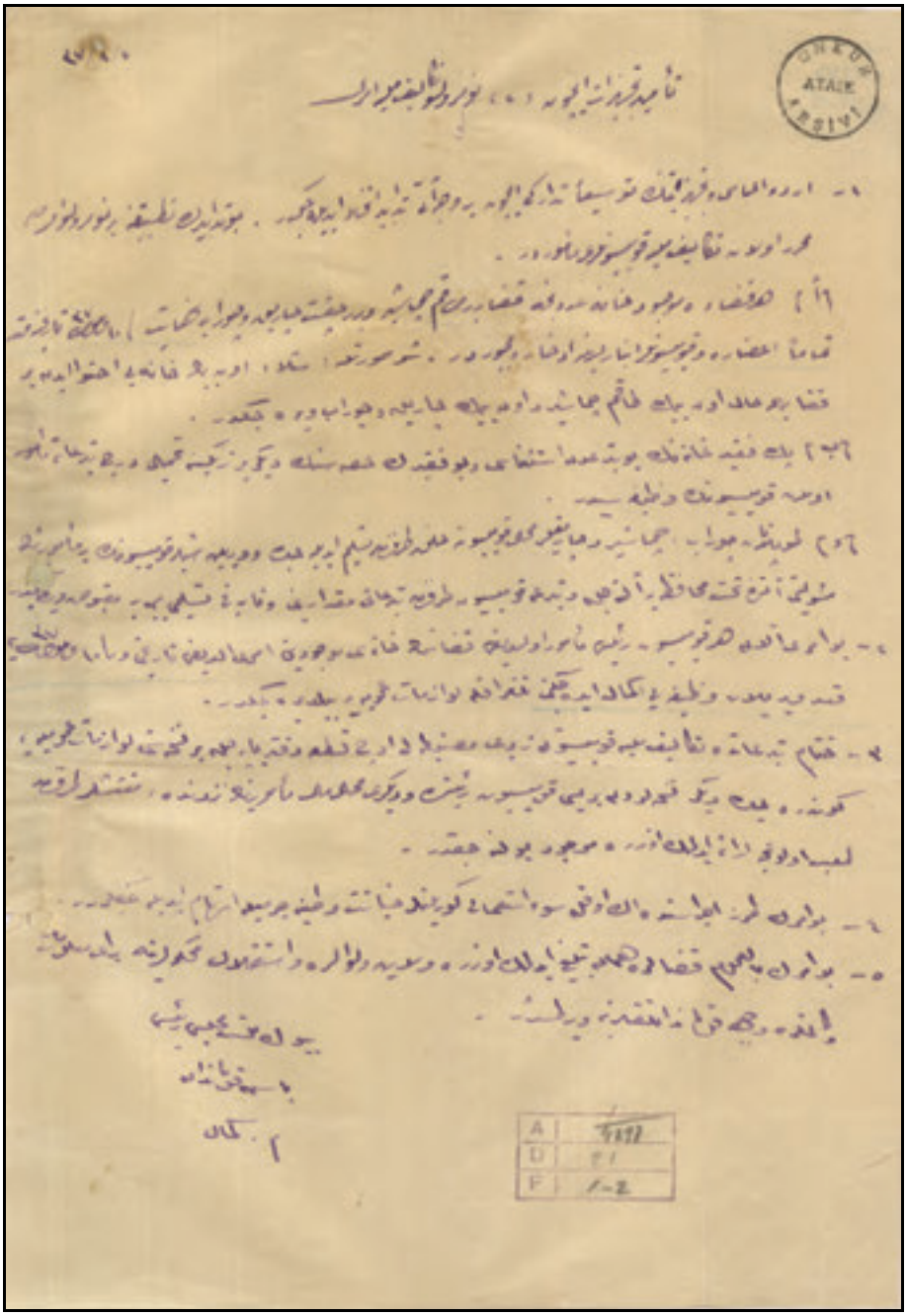

BELGE NO. 2-2

Tekâlîf-i Milliyye Emri Numro 3

7/8/37

Mâdde 1. Ordu ilbâs ve techîzâtının tevsîi için ber-vech-i âtî tedâbîr ittihâz edilecekdir. Bu tedâbîrin tatbîkinden Bir Numrolu Emir'de vazîfe ve sûret-i teşekkülleri bildirilen Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları mes'ûldür.

[a] Tüccâr ve ahâlî yedinde mevcûd bi-l-umûm;

Rengi ne olursa olsun çamaşırlık bez,

Amerikan,

Patiska,

Pamuk,

Yıkanmış yün,

Yıkanmamış yün, tiftik,

Fantezi kumaşlar hâric olmak üzre erkek elbisesi i'mâline sâlih her nev' yazlık ve kışlık kumaşlar, kalın bezler, kösele ve iğne, taban astarlığı, sarı ve siyah meşin, sahtiyan, ma'mûl yemeni, çarık, fotin, çarık i'mâline mahsûs deri,

Demir kundura çivisi, tel çivi, kundura ve sarrâc iplikleri,

Na'llık demir veyâ ma'mûl na'l, mıh, yem torbası, yular, belleme, kolan, kaşağı, gebre ve semer ve urgan.

İstoklarından % 40 (yüzde kırk) mikdârına Tekâlîf-i Milliyye Komisyonlarınca derhâl vaz'-ı yed edilecek ve takdîr-i fîât edilerek alınan mikdârı mübeyyin olmak üzre komisyonun imzâ' ve mühürlerini hâvî guruşlu bir mazbata sâhibi yedine verilecekdir.

b) Dâhildeki malzemenin bu sûretle bir kısmının alınmasından mütevellid fîât farkını tevzîn için hâricden gelecek bu cins malların [% 10] yüzde onu dahi iskelelerde aynı şerâit dâhilinde ordu ihtiyâcâtı için alınacak ve yüzde doksanına kat'iyyen müdâhale edilmeyerek ashâbının emrine bırakılacakdır.

c) Alınan mallardan mütebâkî kalan ve idhâl edilecek olan bu cins istokların nakl ve fürûhtu kemâ-kân tamâmen ser-bestdir.

d) Çocuk ve kadın elbiseleri ve levâzımıyla lüks eşyâ' almak sûret-i kat'iyyede memnûdur.

2. Hâricden mâl getiren tüccârlardan Tekâlîf-i Milliyye Komisyonlarına mâl veren ve mukabilinde guruşlu mazbata alan tüccârların mazbatalarında muharrer mikdâr istihkaklarının yüzde yirmisi bil'âhire getireceklerin mâlların gümrük bedeline mahsûb edilecekdir.

3. Bu muâmelât hakkında da İki Numrolu Emr'in üçüncü mâddesinde tafsîl edildiği vechle komisyonlarca üç kıt'a defter tanzîm edilecekdir.

4. Bu emre mümânaat ederek mâlını gizleyenler veyâ sû'-i isti'mâli görülenler kim olursa olsun hıyânet-i vataniyye ile tecrîm edileceklerdir.

5. 3 Numrolu olan bu emr derhâl komisyonlara teblîg edilmek üzre vilâyet ve livâlara ve İstiklâl Mahkemelerine yazılmış ve berây-i ma'lûmât vekâletlere ve cebhe kumandanlıklarına verilmişdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 2-2

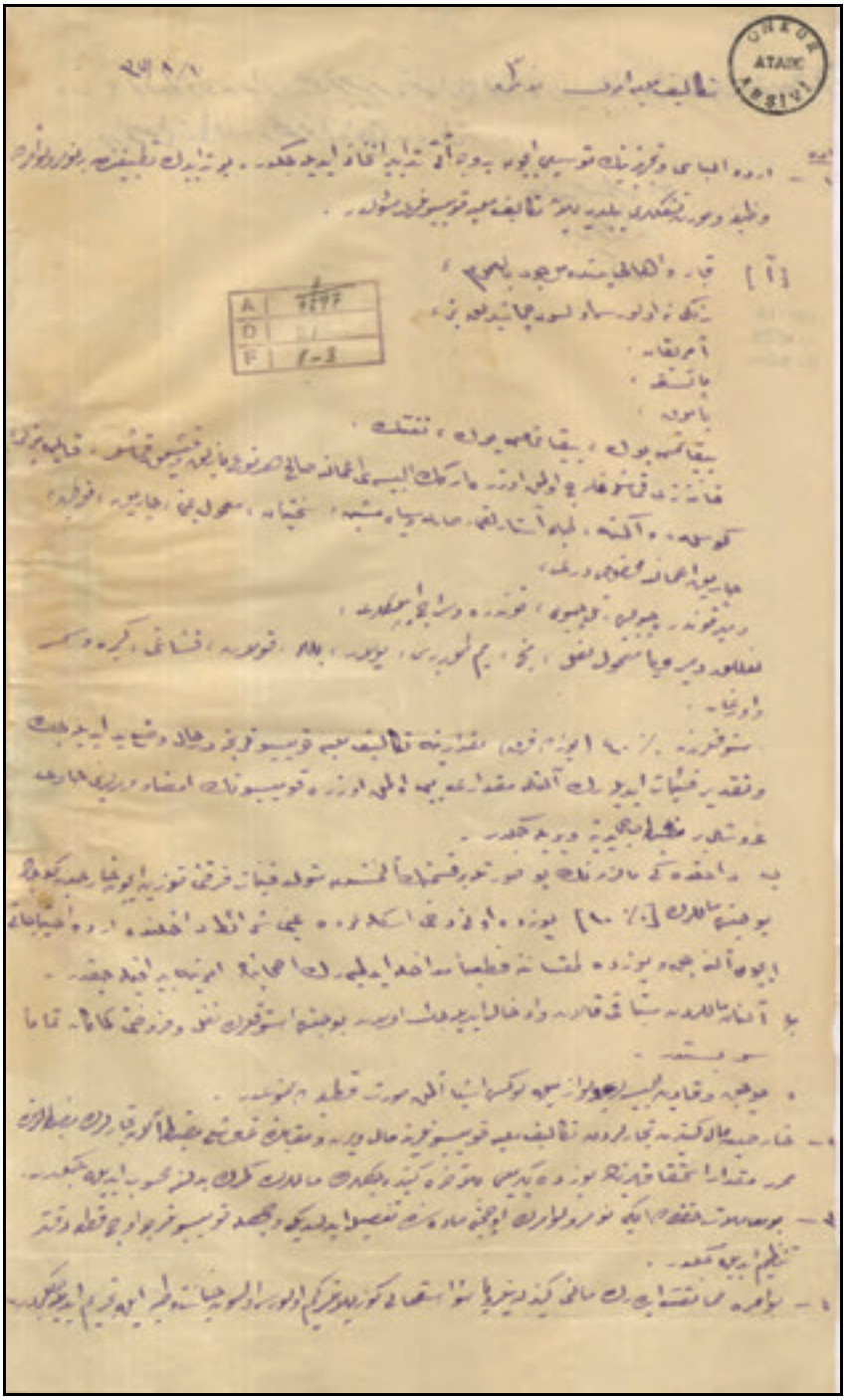

BELGE NO. 2-2a

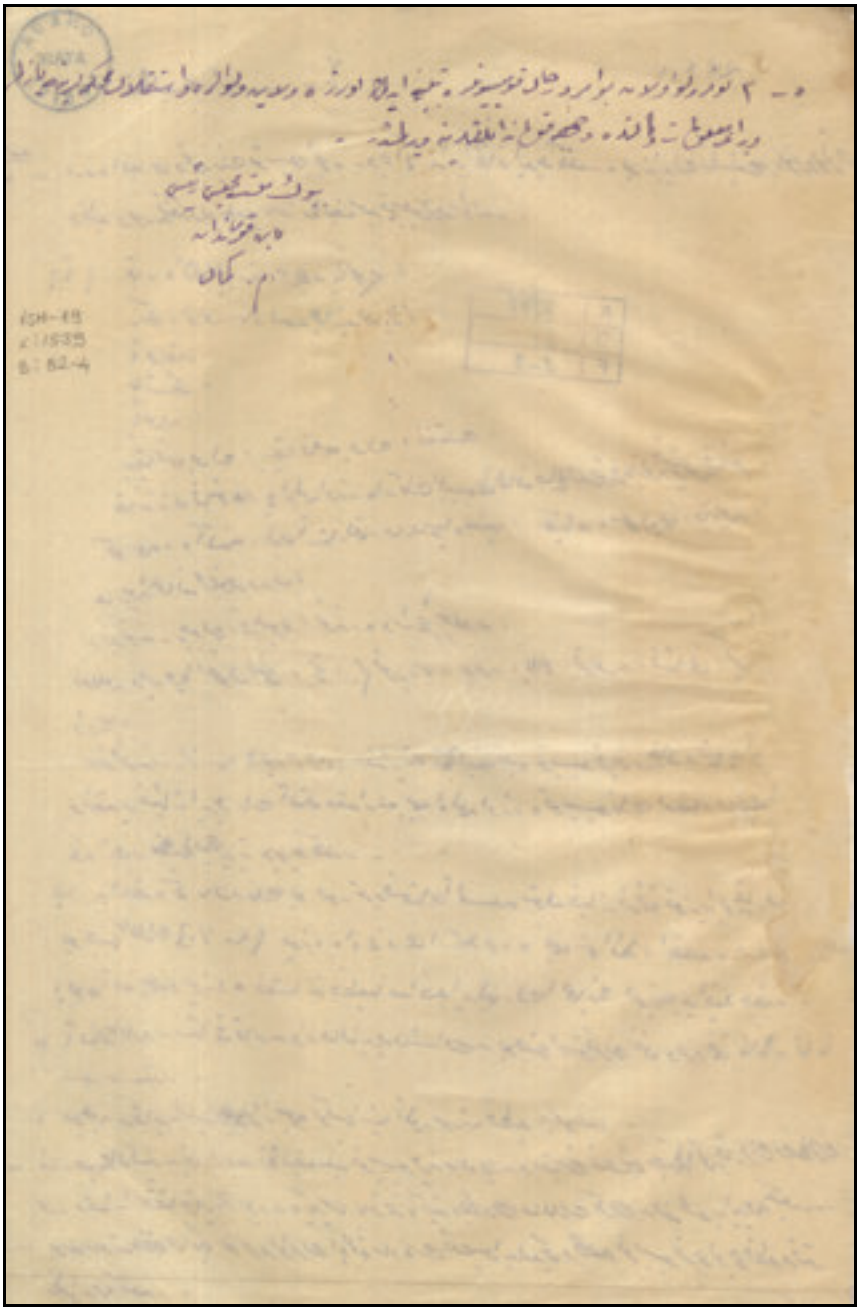

BELGE NO. 2-3

Tekâlîf-i Milliyye Emri Numro 4

7/8/37

Emr-i âhire kadar ordunun iâşesi için ber-vech-i âtî tedâbîr ittihâz edilecek ve bu tedâbîrin tatbîkinden Bir Numrolu Emr'le sûret-i teşekkülleri bildirilen Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları mes'ûl olacakdır.

1. Elde mevcûd buğday, saman, ot, arpa, fasülye, bulgur, nohud, mercimek, kassâblık hayvânât, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytinyağı, çay, mum istoklarından yüzde kırkına komisyonlarca vaz'-ı yed edilerek anbarlara alınacak ve takdîr edilecek fîât üzerinden ashâbı yedine guruşlu mazbata verilecekdir.

2. Komisyonlarca derc olunan buğdayların una tahvîli için komisyonlar mıntıkalarında mevcûd fabrika ve değirmenlere mütesâviyen taksîm-i i'mâl edilecek ve bu sa'y meccânen olacakdır.

3. Bu husûsda en ufak sû'-i isti'mâli görülen me'mûrun veyâ teklîfden kendisini âzâde tutan ferdin cezâsı hıyânet-i vataniyyedir.

4. Dört Numrolu olan bu emr hemen komisyonlara teblîg edilmek üzre vilâyet ve livâlara ve İstiklâl Mahkemelerine yazılmış ve berây-i ma'lûmât vekâletlere ve cebhe kumandanlıklarına birer sûret verilmişdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 2-3

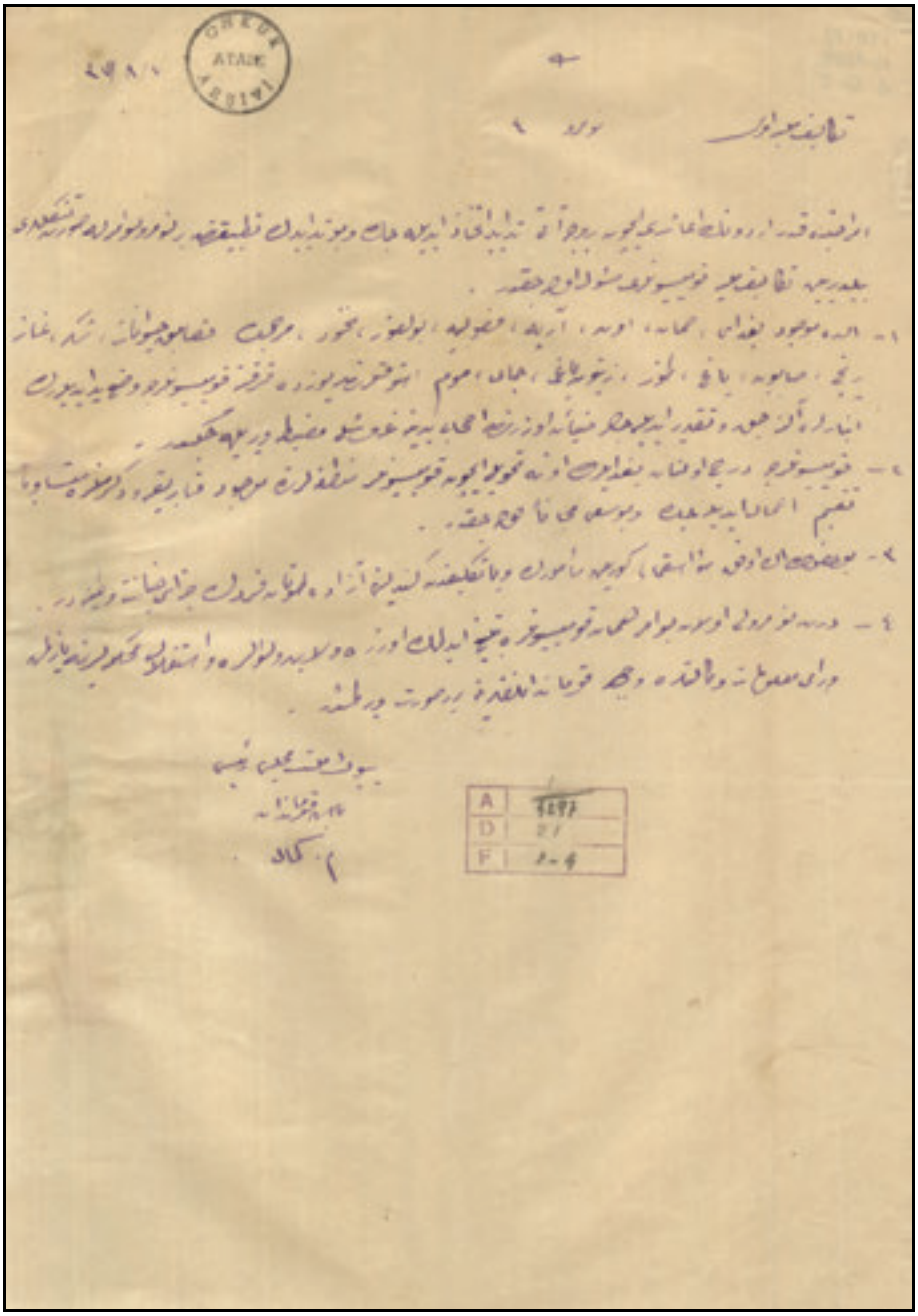

BELGE NO. 2-4

Tekâlîf-i Milliyye Emri: Numro 5

7/8/37

Ordu nakliyyâtının te'mîni için ber-vech-i âtî tedâbîr ittihâz edilecek bu tedâbîrin tatbîkinden Bir Numrolu Emr'de teşekkülü bildirilen komisyonlar mes'ûl olacakdır.

1. Cihet-i askeriyyece suver-i muhtelife ile ordu ihtiyâcı için alınan vesâit-i nakliyyeden hâric olmak üzre memleketde kalan vesâit-i nakliyye ashâbı her ay ordu malzemesinden bir kısmını kendi vesâitiyle yüz kilometrelik bir mesâfeye meccânen nakle mecbûrdur. Bu naklin devâm etdiği müddetce vâsıta sâhibi ve hayvânâtı ordu anbarlarından iâşe olunur.

2. Bir ay zarfında bu vazîfeyi gören ferd o ay zarfında yeni bir vazîfe-i nakliyye almaz. Tekâlîf-i Milliyye Komisyonunun sevk etdiği eşyâ' veyâ erzâk irsâliyyesi zîrinin mâlı tesellüm eden anbar tarafından tasdîki; o aylık muâfiyyet hakkını o ferde verir.

3. [2, 3, 4] Numrolu Emirler'le toplanan mevâdd ve erzâk Levâzımât-ı Umûmiyyenin göstereceği esâs askerî anbarlara Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları tarafından bu mükellefiyyet-i nakliyye usûlüyle sevk ve iddihâr edilirler.

4. Müteahhid nakliyye kolları diğer halkın tâbi' oldukları şehrî yüz kilometrelik nakliyyâtı meccânen yapmağa mecbûrdurlar.

5. Bu emri alan her Tekâlîf-i Milliyye Komisyonu kendi mıntıkası dâhilinde mükellefiyyet-i nakliyyeye dâhil olabilecek vesâit cins ve mikdârını 15/8/37 târihine kadar Müdâfaa-i Milliyye Sevkıyât ve Nakliyyât Müdîriyyet-i Umûmiyyesine ve cebhe mıntıkalarında bulunanlar ise Sevkıyât ve Nakliyyâta bildirmekle berâber mıntıkasında bulundukları menzil müfettişliklerine veya Ordu Erkân-ı Harbiyye Riyâsetlerine bildireceklerdir.

6. Bu mükellefiyyetden kaçanlar veyâ bu mükellefiyyeti tatbîkde sû'-i isti'mâli görülenler hıyânet-i vataniyye ile tecziye olunacaklardır.

7. Beş Numrolu olan bu emr hemen Tekâlîf-i Milliyye Komisyonlarına teblîg edilmek üzre bi-l-umûm vilâyet ve livâlara yazılmış ve İstiklal Mahkemelerine ve berây-i ma'lûmât vekâletlere ve cebheler kumandanlıklarına birer sûret verilmişdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 2-4

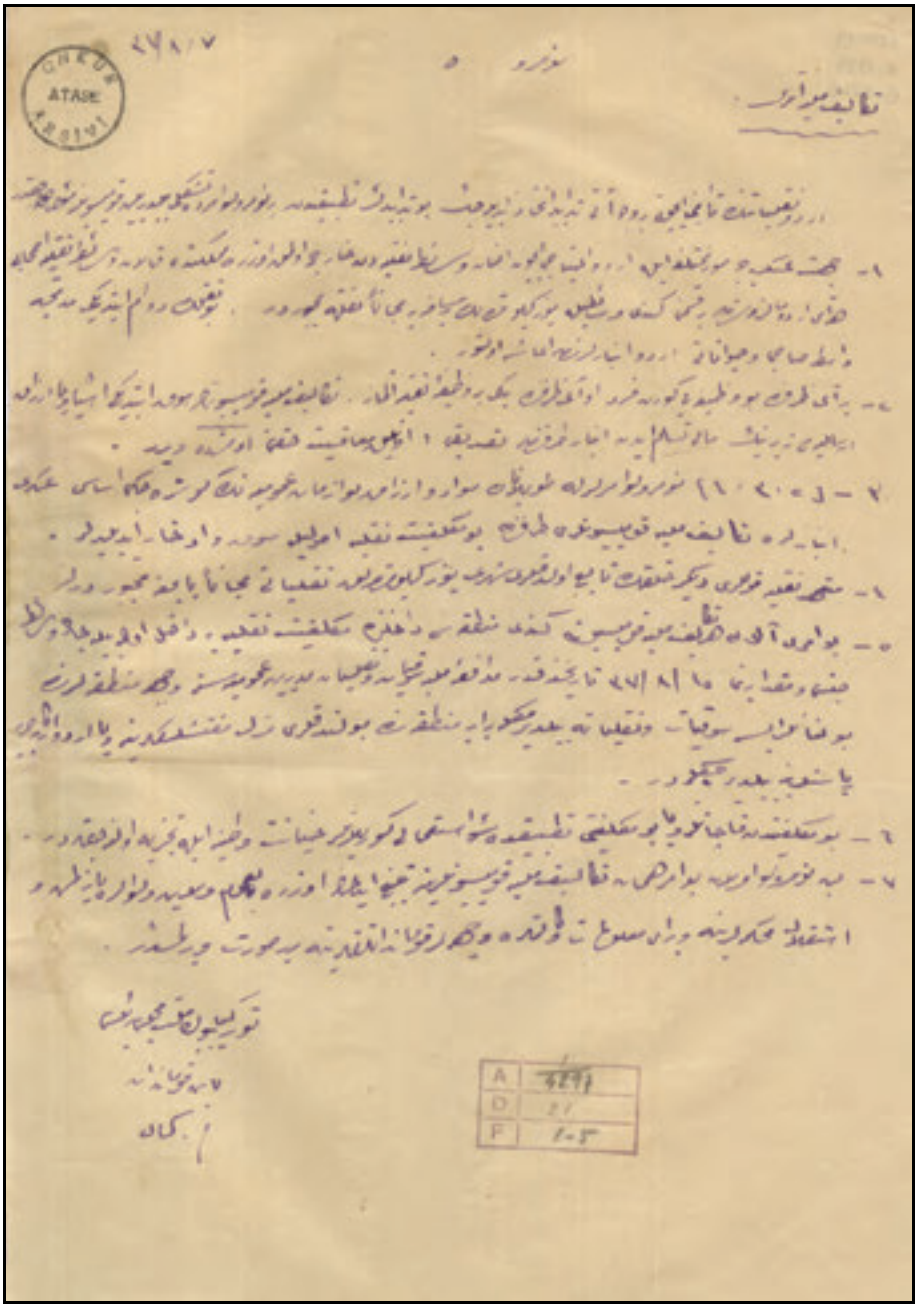

BELGE NO. 2-5

Tekâlîf-i Milliyye Emri Numro “6”

7/8/37

1. 2, 3, 4 Numrolu Tekâlîf-i Milliyye Emirleri’nde tedâriki bildirilen eşyâ’ ve erzâk cinsinden muhtelif mahallerde mevcûd emvâl-i metrûkeye Tekâlîf-i Milliyye Komisyonlarınca vaz’-ı yed edilecek mikdârı tesbît ve fîâtı takdîr olunarak guruşlu bir mazbata mahallî mâl sandığına verilecekdir.

2. Emvâl-i metrûkeden bu sûretle alınanlar için Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları evvelki emirlerde bildirildiği vechle üçer kıt’a muntazam defter tutacaklar ve bunun bir sûretini Levâzımat-ı Umûmiyyeye göndereceklerdir.

3. Alınan emvâl-i metrûke cins ve mikdârları/ 10 Eylül 337 târihine kadar Müdâfaa-i Milliyye Levâzımât-ı Umûmiyye Dâiresine Tekâlîf Komisyonları tarafından telgrafla bildirilecekdir.

4. Emvâl-i metrûkenin derc ve iddihârında tekâsül ve sû’-i isti’mâli görülenler veyâ metrûk mâlı kendi mâl-ı zâtîsi (imişcesine) tesâhub etmeğe kalkanlar hıyânet-i vataniyye cürmüyle ithâm edileceklerdir.

5. 6 Numrolu olan bu Tekâlîf-i Milliyye Emri hemen komisyonlara teblîg edilmek üzre bi-l-umûm vilâyet ve livâlara ve İstiklâl Mahkemelerine yazılmış ve berây-i ma’lûmât vekâletlere ve cebheler kumandanlıklarına bildirilmişdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 2-5

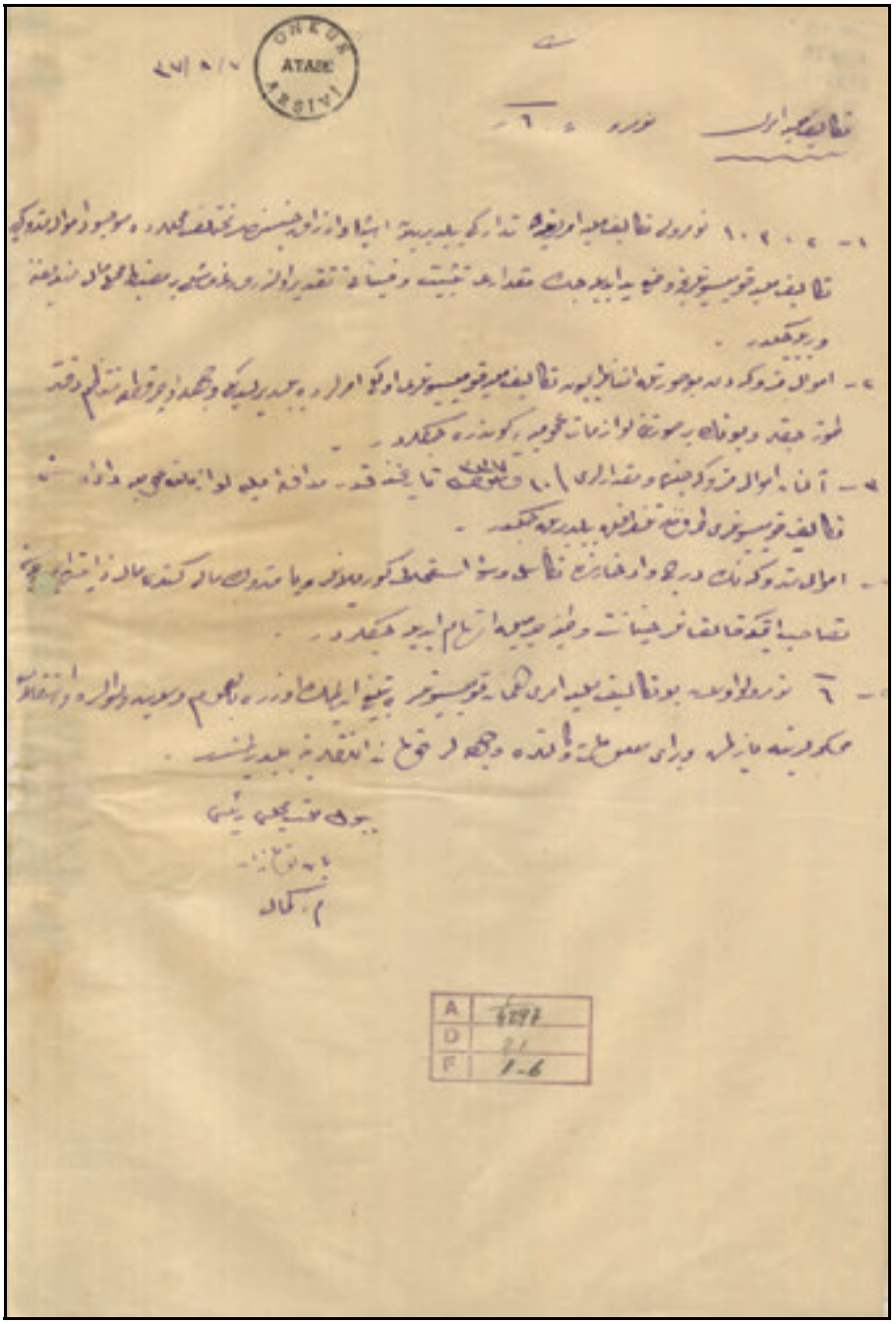

BELGE NO. 2-6

Tekâlîf-i Milliyye Emri
Numro
7

Ankara
7 Ağustos 337

1. Cins, mezheb, sunûf ve meslek tefrîk edilmeksizin bilâ-istisnâ herkes zîrde üçüncü mâddede cins ve nev'i muharrer esliha ve ceb-hâne ile âlât-ı cârihayı her mahalde işbu emrin târih-i neşrinden i'tibâren üç gün zarfında mahallî Tekâlîf-İ Milliyye Komisyonuna makbûz mukabilinde teslîm etmek sûretiyle hükûmete terk ve teberru' edecekdir. Harbin hitâmında işbu esliha bir hâtıra olmak üzre aynen ashâbına iâde olunacaklardır.

2. Dördüncü günü sabâhından bil-i'tibâr zikr olunan silâh ve ceb-hâneyi sakladığı ve hile isti'mâl ederek teslîm etmediği tahakkuk edenler ve esliha derc ve celb ve taharrîsinde sû'-i isti'mâl ve hareketde bulunanlar i'dâm olunur.

3. Teslîm edilecek esliha ve ceb-hâne şunlardır:

a) Maa-ceb-hâne her nev' mükerrer ateşli tüfenk, kasatura veyâ süngü, ve ceb-hâneleri ve filintaları.

Ya'nî:

Her nev' Osmânlı mavzerleri [küçük ve büyük çaplı]

Her nev' Alman, Belçika tüfenkleri

Her nev' Avusturya tüfengi [Avusturya ve Bulgar Manliherleri]

Her nev' İngiliz tüfengi

Her nev' Rus tüfenkleri

Her nev' Fransız, Romanya, Sırb, Japon, Yunan, Martin [küçük ve büyük çaplı] tüfenkleri

[Av tüfenkleri, tabancalar ve bunlara mahsûs ceb-hâneler müstesnâdır.]

b) Her nev' kılınc ve palalar (bunlardan bir kıymet-i mahsûsayı hâiz olanlar komisyonların mes'ûliyyeti altında ve vesîka mukabilinde ashâbına terk olunacakdır).

4. Târih-i i'lânın dördüncü gününden i'tibâren hükûmet-i mülkiyye ve askeriyye üçüncü mâddede muharrer esliha ve ceb-hâneyi bulmak için lüzûm gördüğü hâneleri ve sâir mahalleri usûl-i kanûnîsi dâhilinde taharrî edecekdir.

5. Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları işbu emrin ahâlîce tamâmen teblîgini te'mîn edecek ve silâhı teslîm edeceklerin bulunduğu yerlerle komisyonun mün'akid olduğu mahal arasındaki mesâfeye âid müddeti mühlet olarak verilen üç güne zamm edeceklerdir.

6. Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları topladıkları esliha ve ceb-hâne cins ve mikdârlarını Müdâfaa-i Milliyye Harbiyye Dâiresine bildireceklerdir. "Telgrafiyen"

7. İşbu emr evvel-emirde Kastamonu, Çorum, Yozgad, Kayseri, Niğde, Konya, Silifke vilâyet ve mutasarrıflıklarıyla bu devâirin garbındaki vilâyât ve elviyede tatbîk edilmek üzre makamât-ı âidesine teblîg edilmişdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

Tarz-ı Teblîg

Bi-l-umûm vekâletlere
Yedinci mâddede zikr olunan menâtıkdaki İstiklâl Mahkemelerine
Garb Cebhesi ve Kocaeli Kolordusu Kumandanlıklarına

BELGE NO. 2-6

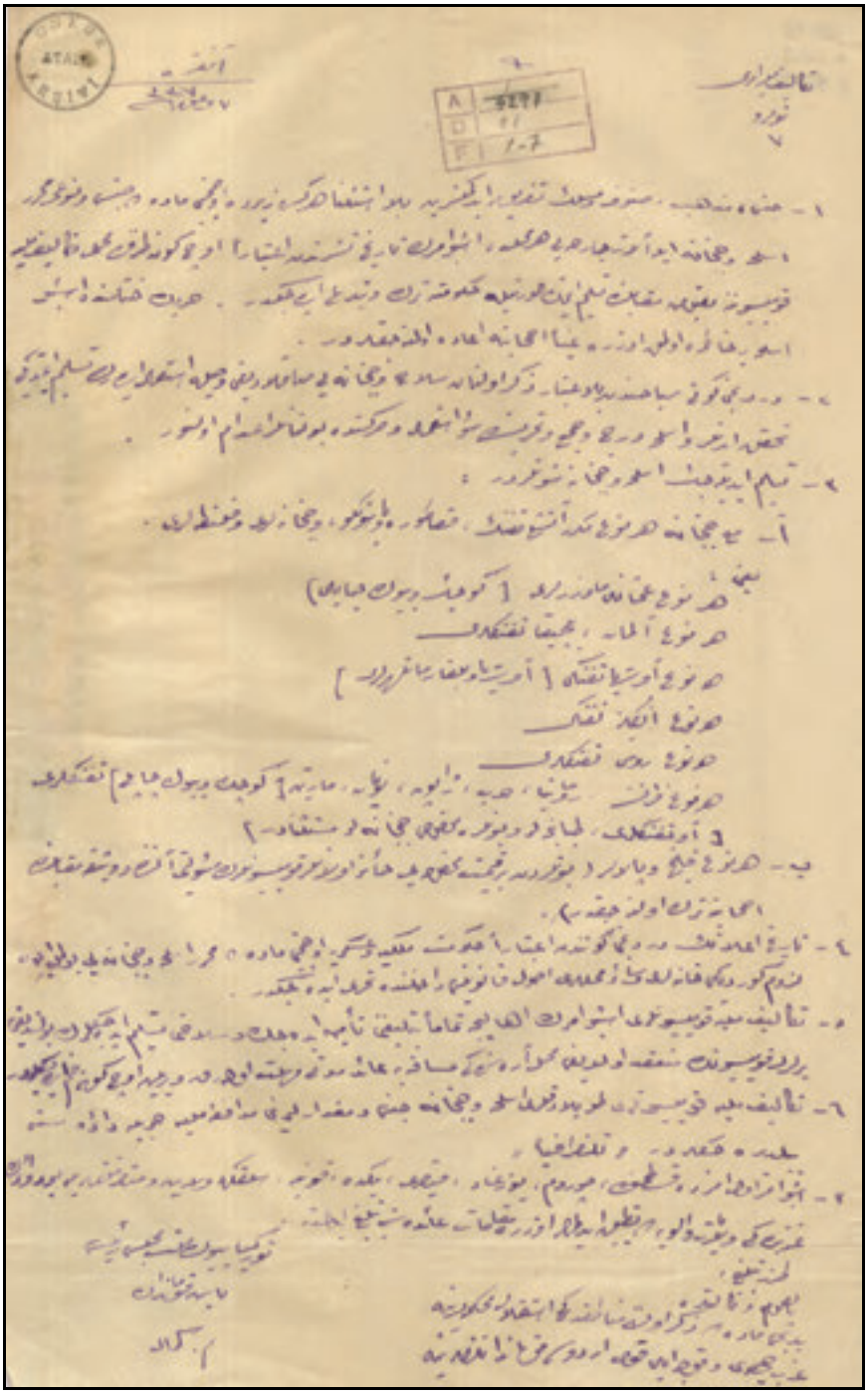

BELGE NO. 2-7

Tekâlîf-i Milliyye Emri
Numro
8

Ankara
8/8/37

1. Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları her mahalde mevcûd benzin, vakum, gres, makine, don, sâatçi ve ...(?) yağları, vazelin otomobil kamyon lastiği, solüsyon, buji, soğuk tutkal, Fransız tutkalı, telefon makinesi, kablo, pil, çıplak tel, mücerred ve bunlara malzeme asit-i sülfirik mikdârını tahkik ve tesbît ile mevcûd istokların % 40'ına vaz'-ı yed edecek ve ashâbına esmânı mukabilinde mazbata verecekdir.

2. Bâlâda cinsleri mezkûr malzemeden hâricden memlekete getirilenlerin gümrük resminden başka yalnız % 10'u guruşlu mazbata mukabilinde mezkûr komisyonlar tarafından alınabilir ve bu sûretle emvâli alınanlara verilecek mazâbıtın % 20'si gümrük resmine mahsûb edilir.

3. Tekâlîf-i Milliyyeden alınacak ber-vech-i bâlâ malzemenin % 40'ının derc ve cem'i her komisyon tarafından nihâyet 10/Eylül/37'de ikmâl edilmiş bulunacak ve 15/20/25/30 Ağustos ve Beş Eylül'de derc ve cem' olunanların cins ve mikdârlarını Müdâfaa-i Milliyye Harbiyye Dâiresine bâ-telgraf bildireceklerdir.

4. Ordumuzun bu malzemeden sûret-i istifâdesi Müdâfaa-i Milliyye Vekâletince tesbît olunacakdır.

5. İşbu malzemeden mevcûdunu gizleyenler ve tarîk-i hileye sapanlar hakkında Hıyânet-i Vataniyye Kanûnu tatbîk olunur.

6. İşbu emr bi-l-umûm vilâyât ve livâlara cebhe kumandanlıklarına vekâletlere teblîg olunmuşdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Aslına mutâbıkdır./ 8 Ağustos 37

BELGE NO. 2-7

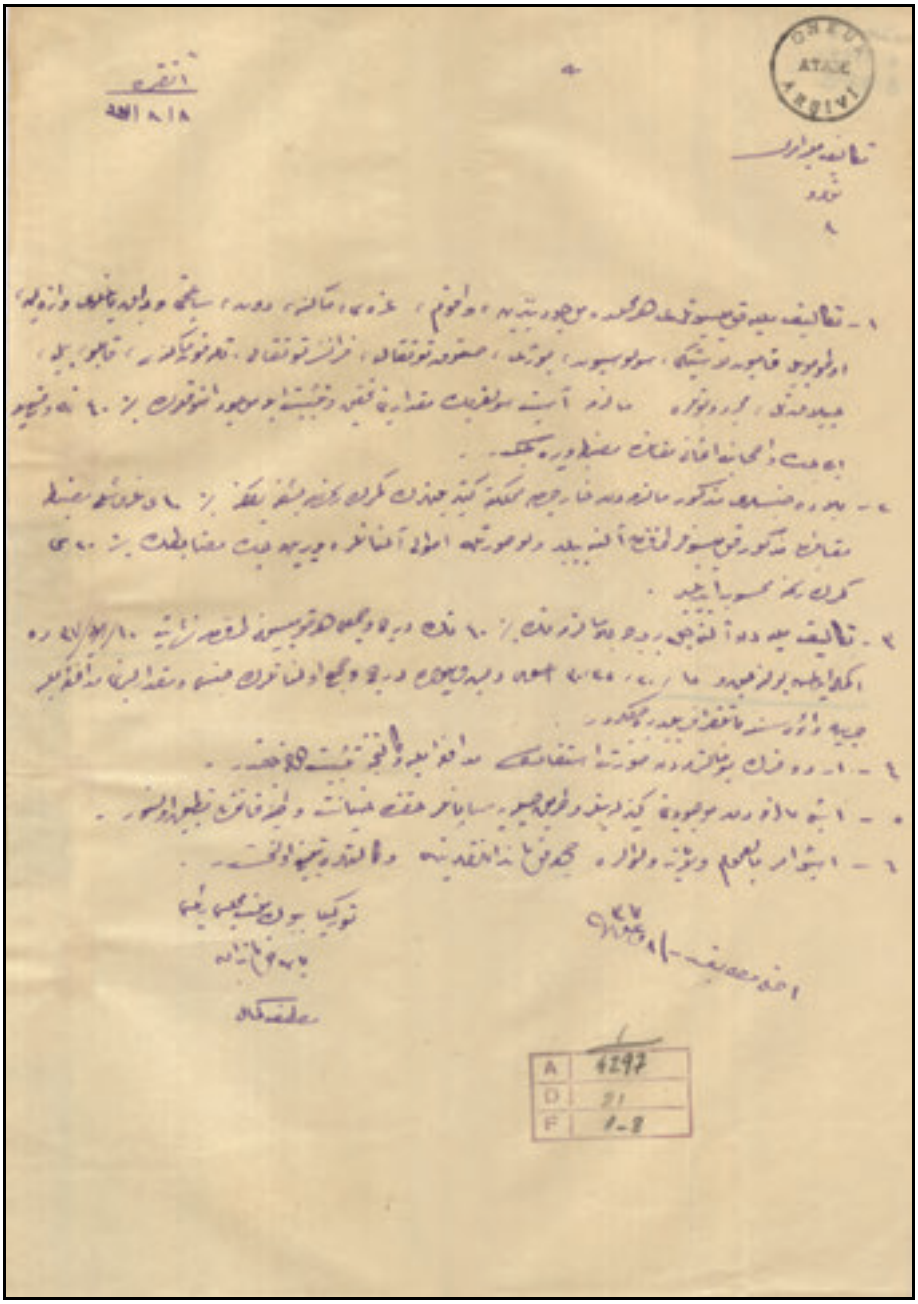

BELGE NO. 2-8

Tekâlîf-i Milliyye Emri
Numro
9

Ankara'dan
8/8/37

1. Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları hudûdları dâhilinde mevcûd demirci, marangoz, dökümcü, tesviyeci, sarrâc, arabacı esnâfâtı ve i'mâlât-hânelerini ile bu esnâfât ve i'mâlât-hânelerin kabiliyyet-i i'mâliyyelerini tesbît ve gerek bunlar ve gerekse kasatura ve kılınc, mızrak ve eğer yapabilecek san'at-kârların isimleri zikr edilmek üzre mikdârlarını Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine bildireceklerdir.

2. İşbu emr bi-l-umûm vilâyât ve livâlara cebhe kumandanlıklarına ve vekâletlere teblîg edilmişdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Aslına mutâbıkdır./8 Ağustos 337

BELGE NO. 2-8

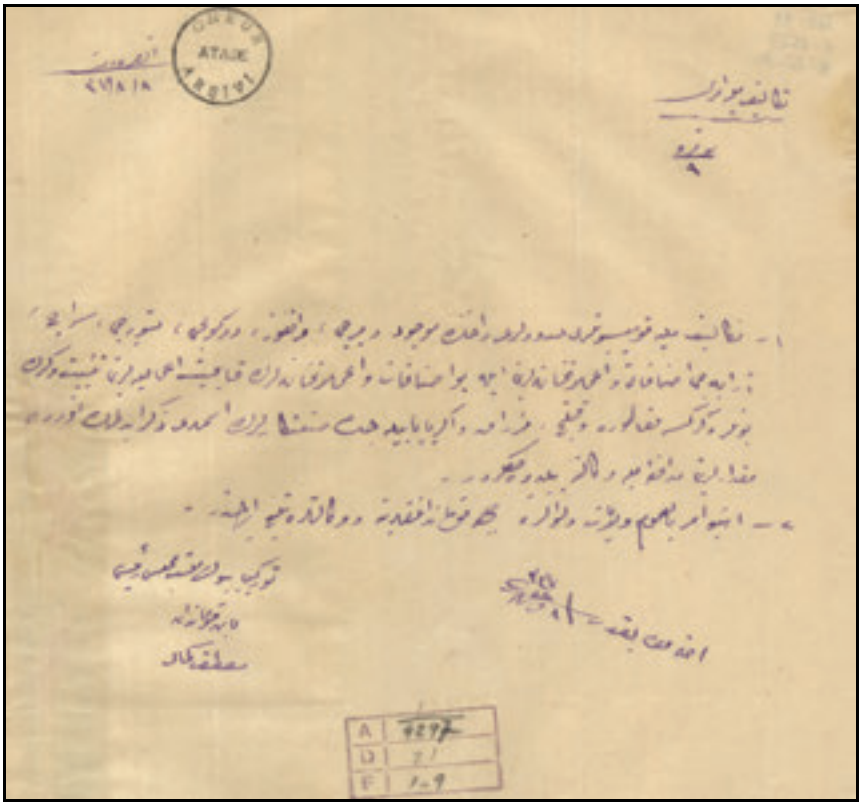

BELGE NO. 2-9

Tekâlîf-i Milliyye Emri Numro
10

Sefer-ber ordunun vesâit-i nakliyyece olan ihtiyâcı tevsîan te'mîn ve ikmâl için ber-vech-i âtî mevâdd sür'atle tatbîk olunacakdır.

1. İşbu emri teblîg eden Tekâlîf-i Milliyye Komisyonları kendi mıntıkalarında bulunan ve cinsleri âtîde tasrîh olunan bil-cümle vesâit-i nakliyyenin yüzde yirmisine vaz'-ı yed edeceklerdir.

Vesâit-i nakliyyenin cinsleri:

a) Dört tekerlekli yaylı arabalar
b) Dört tekerlekli at ve öküz arabaları ve kağnı arabaları
} Arabalar bi-l-umûm techîzât ve hayvânlarıyla berâber olacakdır.

c) Binek ve top-keşan hayvânâtı

d) Ester ve mekârî hayvânâtı

e) Deve

f) Merkeb

2. Bu emri alan Tekâlîf-i Milliyye Komisyonu mıntıkasındaki bi-l-umûm vesâit-i nakliyye mikdârını mümkün olduğu kadar çâbûk tesbît edecek ve nihâyet On Eylül'e kadar mıntıkasındaki vesâit-i nakliyyenin en sağlamlarından yüzde yirmisini derc ve cem' etmiş olacakdır.

3. Vaz'-ı yed olunan her vesâit-i nakliyyenin fîâtı komisyon tarafından bi-t-takdîr vesâit-i nakliyyesi alınan kasabanın belediyye reîsine karyelerde hey'et-i ihtiyâriyyeleri guruşlu bir mazbata verecekdir. Guruşlu mazbatalarda takdîr edilmiş olan fîât kasabalarda belediyyeler ve karyelerde hey'et-i ihtiyâriyyeler tarafından o mahaldeki ahâlî üzerine servetleri nisbetinde tarh ve tevzî' edilerek istîfâ olunacakdır. Vesâit-i nakliyyesi alınanların paraları bu sûretle belediyye ve hey'et-i ihtiyâriyyeler tarafından tesviye edilecek ve buna mukabil ashâbından alınacak makbûzlar da tasdîk olunarak Tekâlîf Komisyonlarına tevdî' edilecekdir.

4. Komisyonlar tarafından derc olunan vesâit-i nakliyye o mahaldeki ahz-ı asker şu'belerine teslîm olunacakdır. Şuâbâtın teslîm etdikleri bu vesâit-i nakliyyeden arabalar ve hayvânlar mümkün ise ve sâhibleri mükellefînden ise sâhibleriyle değil ise mükellefîn miyânında araba ve hayvân sevk ve idâresine âşinâ ikmâl efrâdından müntehab neferlerle idâre olunacakdır. Bu vesâit-i nakliyye şuâbât merkezinde toplanacak ve şu'belerce iâşe ve muhâfaza edilecekdir.

5. Her ahz-ı asker şu'besi, şu'bede toplanan vesâit-i nakliyyenin cins ve mikdârını 15/20/25/30 Ağustos ve 5/10 Eylül târihlerinde Müdâfaa-i Milliyye Vekâleti Ordu Dâiresine telgrafla bildirecekdir.

6. Bu husûsda müsâmaha ve sû'-i isti'mâlde bulunanlar hıyânet-i vataniyye cürmüyle tecrîm olunacaklardır.

7. [10] numrolu olan bu emrin vusûlü târihi ve sâati telgrafla Ordu Dâiresine bildirilecekdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

İşbu Emr

Bi-l-umûm vekâletlere
Garb ve Merkez Ordusu Kumandanlıklarına
Canik, Amasya, Tokad, Sivas, Kayseri, Niğde, Konya, İçel vilâyet ve livâlarıyla bunların garbında bulunan bi-l-umûm vilâyet ve livâlara ve işbu mıntıkalardaki ahz-ı asker hey'et ve kalem riyâsetlerine İstiklâl Mahkemelerine teblîg edilmişdir.

BELGE NO. 2-9

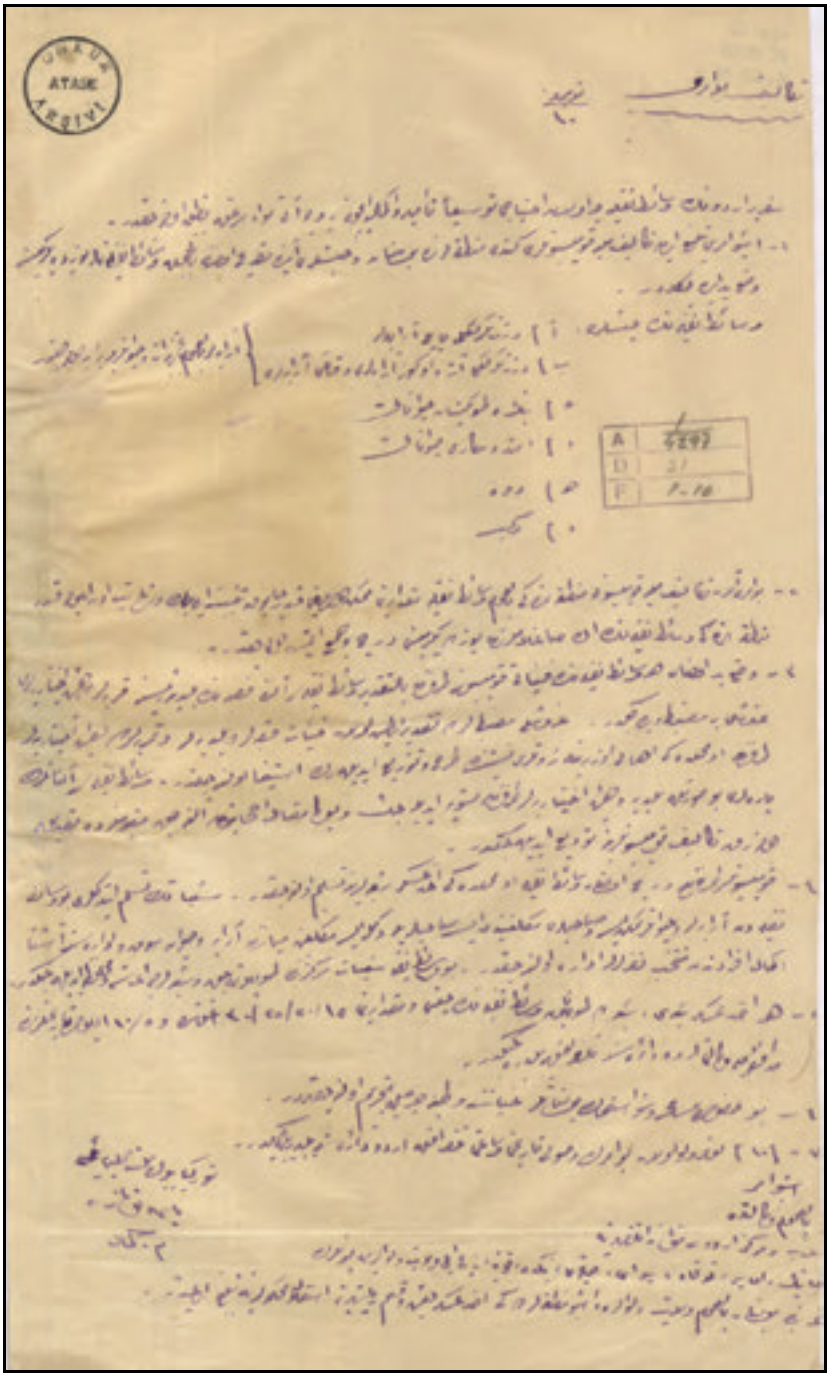

BELGE NO. 3

Birinci Grub Kumandanlığı
Erkân-ı Harbiyye 3. Şu'be
Aded
676

Mihalıççık'dan
9/8/37

"Orduya ve Millete Beyân-nâme"

Büyük muhârebeden çıkdığımız en zaîf zamânımızda tekmîl memleketi çiğnemek ve bütün ahâlîyi mahv etmek için üzerimize hücûm eden düşmanlara karşı milletce birleşdik ve pek kıymetli ordular vücûda getirdik. Muhtelif cebhelerde emsâlsiz fedâkârlıklarla hukuk-ı milleti müdâfaa eden ve İnönü'nde Yunanistan'ın istilâ ordularını iki def'a tepeleyen bu millet ordularımız o kadar yüksek bir azm ve îmân ile muhârebe etdiler ki düşmanla yalnız Garb Cebhemiz'deki ordumuza karşı Kralları başında olduğu hâlde tekmîl Yunan ordusunu Anadolu'ya getirmeğe mecbûr oldular. Garb Cebhesi'nde vukua gelen son muhârebâtda bu düşman ordusunu pek muhavvef(?) zâyiâta dûçâr etdikden sonra ordumuzun cevher-i aslîsinden hiçbir şey zâyi' etmeden bugünki vaz'iyyeti aldık. Bugün düşman ordusu menâbi'-i asliyyesinden ve üss-ül-harekesinden uzaklaşmış bir vaz'iyyetde karşımızdadır. Bütün mezâyâ-yı kahramân-âne ve evsâf-ı aliyyesini en mühimm muhârebe meydânlarında tanıdığım ordumuzun müdebbir ve yüksek kumanda hey'etiyle fedâkâr zâbitânına ve kahramân efrâdına ve cedlerimizden mütevâris hasâil-i mümtâze ile mütemâyiz bi-l-umûm efrâd-ı millete hitâb ediyorum. Mukadderât-ı millete vâzı'-ül-yed bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi bugün beni ordunun te'mîn-i muvaffakıyyetini kâfil bütün tedâbîrde salâhiyyet-i kâmile ile mücehhez kılarak Meclis Riyâsetinden başka bütün ordular başkumandanlığına me'mûr eyledi. Sizlere bu beyân-nâmeyi yazdığım dakikadan i'tibâren İnâyet-i Sübhaniyye'ye istinâden ve mütefahhiren büyük ve şerefli vazîfeyi îfâya başlamış bulunuyorum. Bana bu vazîfeyi tevdî' etmiş olan Meclisi ve o Meclisi de temsîl eden milletinin irâde-i kat'iyyesi tarz-ı hareketin mihrâkını teşkîl edecekdir. Hiçbir sebeb ve sûretle ta'dîline imkân olmayan bu irâde-i kat'iyye be-heme-hâl düşman ordusunu imhâ' etmek ve bütün Yunanistan'ın kuvve-i müsellâhasından mürekkeb olan bu orduyu anayurdumuzun harîm-i ismetinde boğarak nâil-i halâs ve istiklâl olmakdır. Memleket ve milletin maddî ve ma'nevî bütün kuvvetlerini bu netîcenin istihsâli tarîkine sevk ve imâle edecek olan hiçbir tedbîr ve teşebbüsde müsâmaha edilmeyecekdir ve ne zemîn ve zamân ile ve ne de vatan mefhûmu karşısında teferruâtdan kalan mülâhazât-ı sâire ile mukayyed olmayarak düşman ordusunun imhâsından ibâret olan bu tek gayenin istihsâliçün muktezî her şey' yapılacakdır. Tevfîk-i İlâhîdendir. Bu beyân-nâmenin tâ neferlere kadar bi-l-umûm ordu mensûbîni ile bütün me'mûrîn ve tabakat-ı ahâlîye teblîgini ricâ' ederim. Bi-l-umûm vekâletlere bi-

l-umûm ordulara bi-l-umûm müstakill kıtaâta Müdâfaa-i Hukuk Cem'iyyetleri Hey'et-i Merkeziyyesiyle belediyye riyâsetlerine teblîğ olunmuşdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Piyâde Birinci Fırka Kumandanlığına

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi ve Başkumandanı Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerinin orduya ve millete karşı olan beyân-nâmeleri sûreti aynen bâlâya çıkarılmağla teblîğ olunur. Alenen kıtaâtca zâbitân ve tekmîl efrâd muvâcehesinde kırâat olunacakdır.

Birinci Grub Kumandanı
(İmza)

BELGE NO. 3

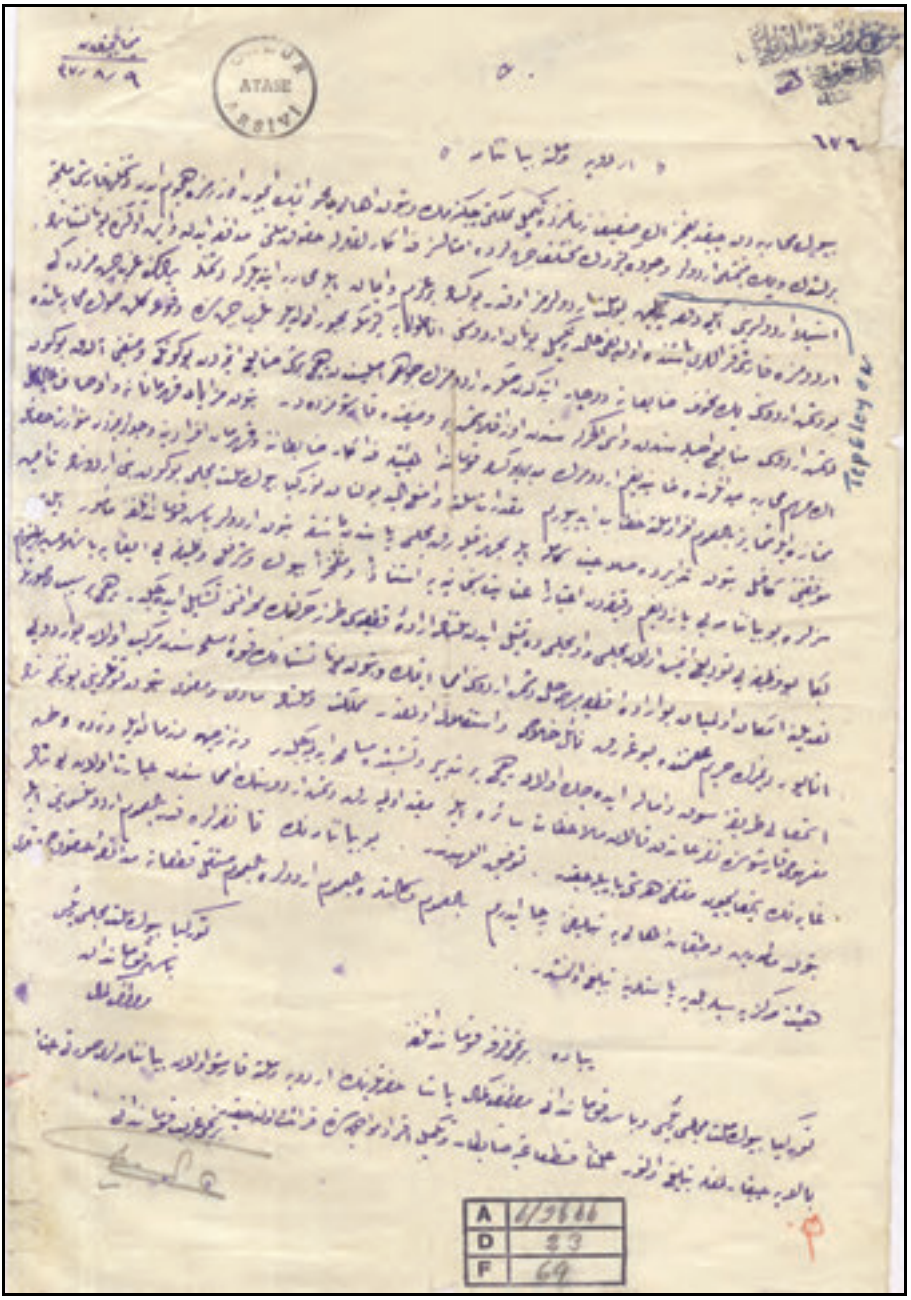

BELGE NO. 4

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye
11/8/37

Garb Cebhesi Kumandanlığına

Cebheyi ziyâret etmek üzre Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Karâr-gâhıyla birlikde 12/8/37 sâ. 9 evvelde Ankara'dan hareket edeceğim. Sincan köyünde İhtiyât Grubunu teftîş etmek ve müteâkıben karâr-gâh-ı devletlerine gelmek istiyorum. İhtiyât Grubuna ona göre emr-i devletlerinin teblîgini ricâ' ederim.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 4

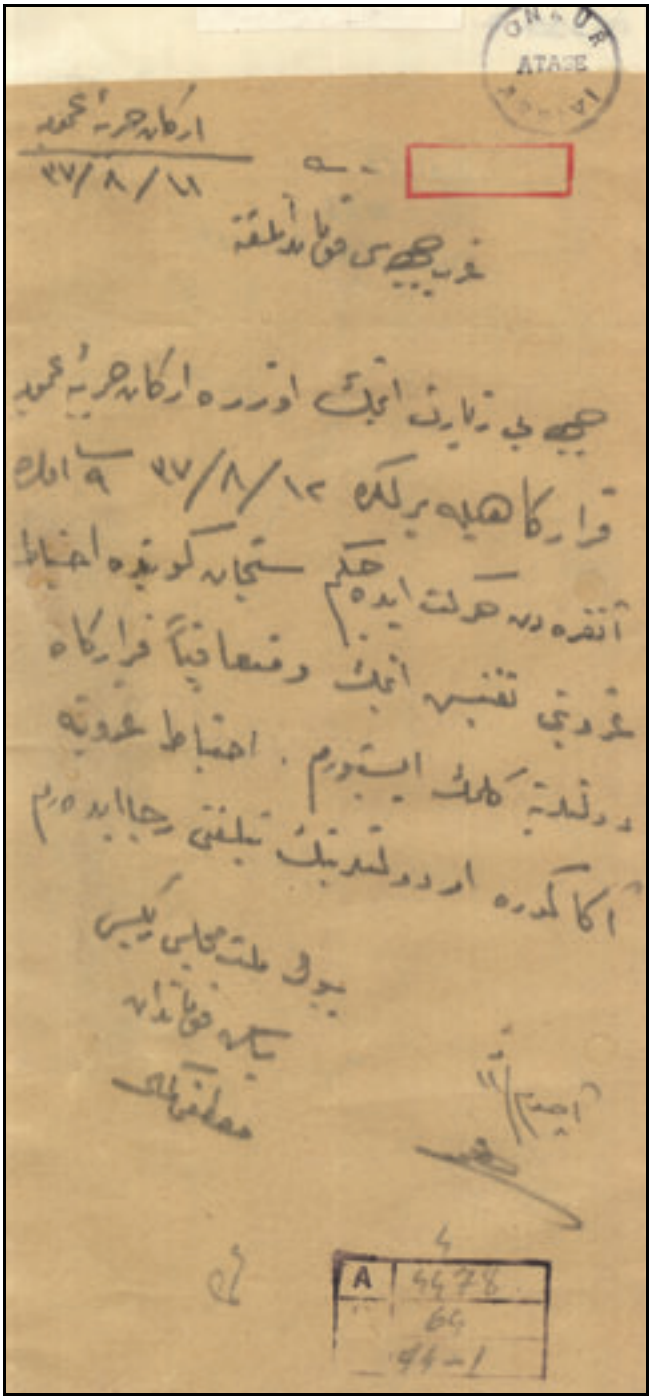

BELGE NO. 4-1

Numro
722

Sevkıyât ve Nakliyyât Müdîriyyet-i Umûmiyyesine:

1. Bugün sâat 10 evvelde tahrîk olunan 1367 numrolu trenin terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 9 kapalı, 6 açık, 4 servis(?), 5 karoçe(?), cem'an 26.

Muhteviyyâtı: Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretleri ve Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi Fevzî Paşa Hazretleri ve Müsteşâr Kâzım Paşa Hazretleri ve üç ümerâ, on beş zâbit, 120 nefer, 74 re's hayvân, 1 otomobil ve Garb Ordusu nâmına bir vagon fotin ve eşyâ'-yi sâire.

2. Bugün sâat 6,50 evvelde bir tren gelmişdir:

Terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 25 kapalı, 3 açık, 1 karoçe(?), cem'an 31.

Muhteviyyâtı: Dört vagon buğday, bir vagon nohud, bir top, altı hayvân, diğerleri boşdur.

3. Bugün sâat 6,45 sonrada tahrîk olunan 387 numrolu trenin terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 5 kapalı, 12 açık, 3 karoçe(?), cem'an 22.

Muhteviyyâtı: 2 vagon ekmek, 2 vagon mevâşî, 4 vagon arpa ve 2825 kilo şeker, bir vagon kabak ve 134 adet teneke, 67 sandık, 59 su kovası, 10 boş varil, 30 boş fıçı, bir araba ve sâire Polatlı Nokta Kumandanlığı nâmına; bir sandık top edevâtı 41. Fırka K. nâmına Polatlı'ya; 56 Muaddel Martin tüfengi, 2 makineli tüfenk namlusu, 4 adet mahfe, 2 tevhîd semeri Mühimmât Deposu nâmına Sincan'a; 400 yumurta bombası, 350 saplı Alman bombası, 109 ...(?) bombası Polatlı'da Garb Ordusu nâmına; bir sandık kapsül, 1 ...(?) fitil ve sâire Garb Cebhesi İstihkâm Müfettişliği nâmına Polatlı'ya; 1200 kilo gliserin, balık yağı, dingil yağı, tornavida ve sâire ...(?) Fırka K. nâmına Sincan'a; 150 kilo tekerlek Üçüncü Kafkas Fırkası nâmına Sincan'a; 200 kilo 4 sandık telefon malzemesi Polatlı'ya Garb Cebhesi nâmına; muhtelif kıtaâta mensûb 45 zâbit, 53 nefer.

Rapor ber-vech-i bâlâ arz olunur efendim./ 12/8/37

Ankara Sevk Me'mûru
(İmza)

BELGE NO. 4-1

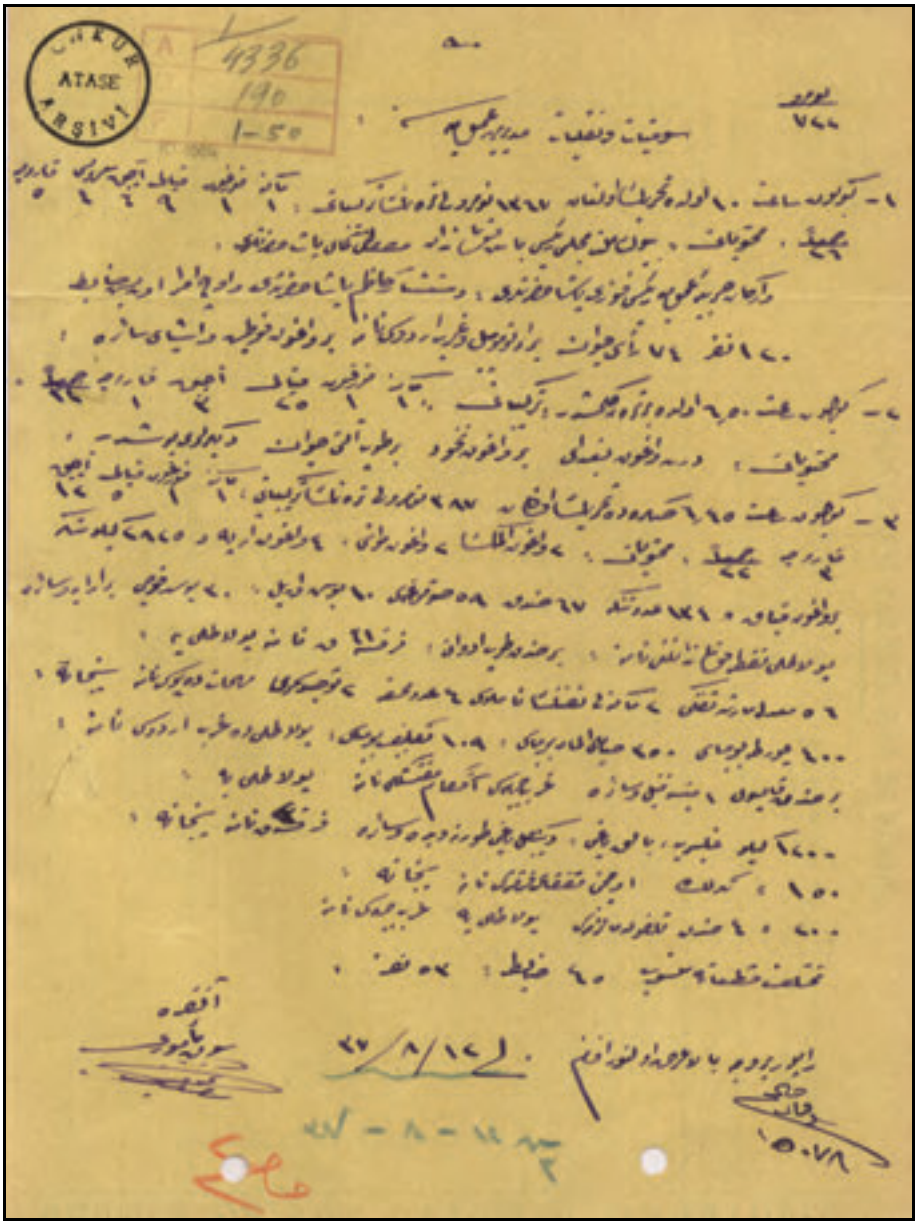

BELGE NO. 5

13-8-37
Sâ. 8.30 sonra

Başkumandanlık Makam-ı Celîline

Telefon

C. 12/8/37:

1. 12. Grubun ihtiyâta celbi hakkındaki ma'rûzâtım nizâm-ı harbdeki fırkalarla meşrût olarak ve bu da düşmanın harekâta ibtidârı grubca ma'lûm olmasından mukaddem arz edilmişdi. Hâlen tebdîl-i mevkiden daha ziyâde düşman istifâde edeceği cihetle bende-niz istatükonun muhâfazasına taraf-dârım.

2. Bil'âhire muvâfık görülürse 8. Fırka ile 18. Fırkanın her üç âlâyıyla tebdîlini istirhâm eylerim.

12. Grub K.
Hâlid

Emr zâbiti Şâdî Efendi'ye yazdırılmışdır.

8.45 sonra

BELGE NO. 5

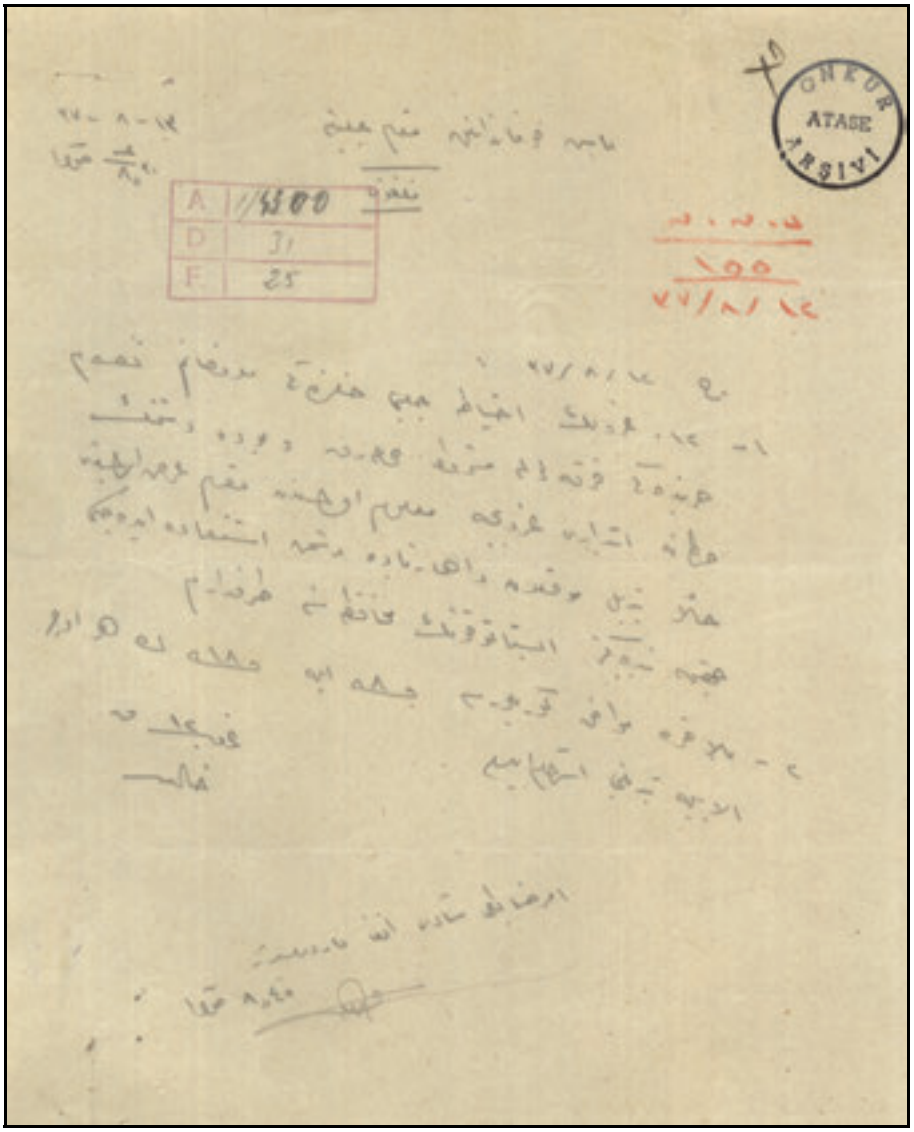

BELGE NO. 5-1

12. Grub Kumandanı Mîr-alây Hâlid Beyefendi'ye

13-8-37

Binbaşı Hüseyin Avnî Efendi hakkındaki şifrenizi almadım. 18. Fırka ile 8. Fırkanın mübâdelesi hakkındaki şifrenizi şimdi aldım. Zât-ı âlîlerinin grubunu ihtiyâta çekmek husûsundaki mütâlaayı pek mühimm ve lüzûmlu da gördüm. Ancak hâlen kumandanız altında bulunan her üç fırka cebhede yerleşmiş ve îfâ edeceği vazîfeyi öğrenmiş bu hedeflerinden bunların geriye alınmaları hâssaten düşmanın ileri hareketinin başladığı şu zamânda gayr-i muvâfıkdır. Giresunlu âlâyları taht-ı emrinize vermekden a'zamî istifâdenin te'mîni muhakkak olduğundan âtîdeki sûret-i haller vârid-i hâtır oluyor:

1. Osmân Ağa'nın bir süvâri bölüğü, bir batarya ve kuvvetli muhârib efrâddan mürekkeb olan âlâyla(?) kuvvetli olan Hüseyin Avnî Bey'in âlâyını Sekizinci Fırkaya mukabil emr-i âlînize vermek. Zât-ı âlîleri bu âlâyları yâ emrinizdeki fırkalara ilâve ederek dörder âlâylı yaparsınız, yâhûd grub emrinde ihtiyât olarak bulundurursunuz.

2. Yûsuf İzzet Paşa'nın emrindeki İhtiyât Grubu kumandasını der-uhde edib On Sekizinci Fırkanın üç âlâyını da emrinize alırsınız. Bu âlâylardan ikisini mezkûr grubu teşkîl eden 23. ve 4. Fırkalara verirsiniz. Osmân Ağa Âlâyı müstakill kalır. Ayrıca verilecek ikmâl efrâdı ve fazla tüfenkle fırkaların hem takviyesiyle kudret-i tensîkıyyenizden istifâde ederek muhârebenin netîcesi için büyük ehemmiyyet atf etdiğim işbu İhtiyât Grubunun bir ân evvel vücûdlandırılmasını düşündüm. Hangi sûret zât-ı âlîlerince muvâfık görülmekde ise hemen emri verilmek üzre inbâsını ricâ' ederim.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 5-1

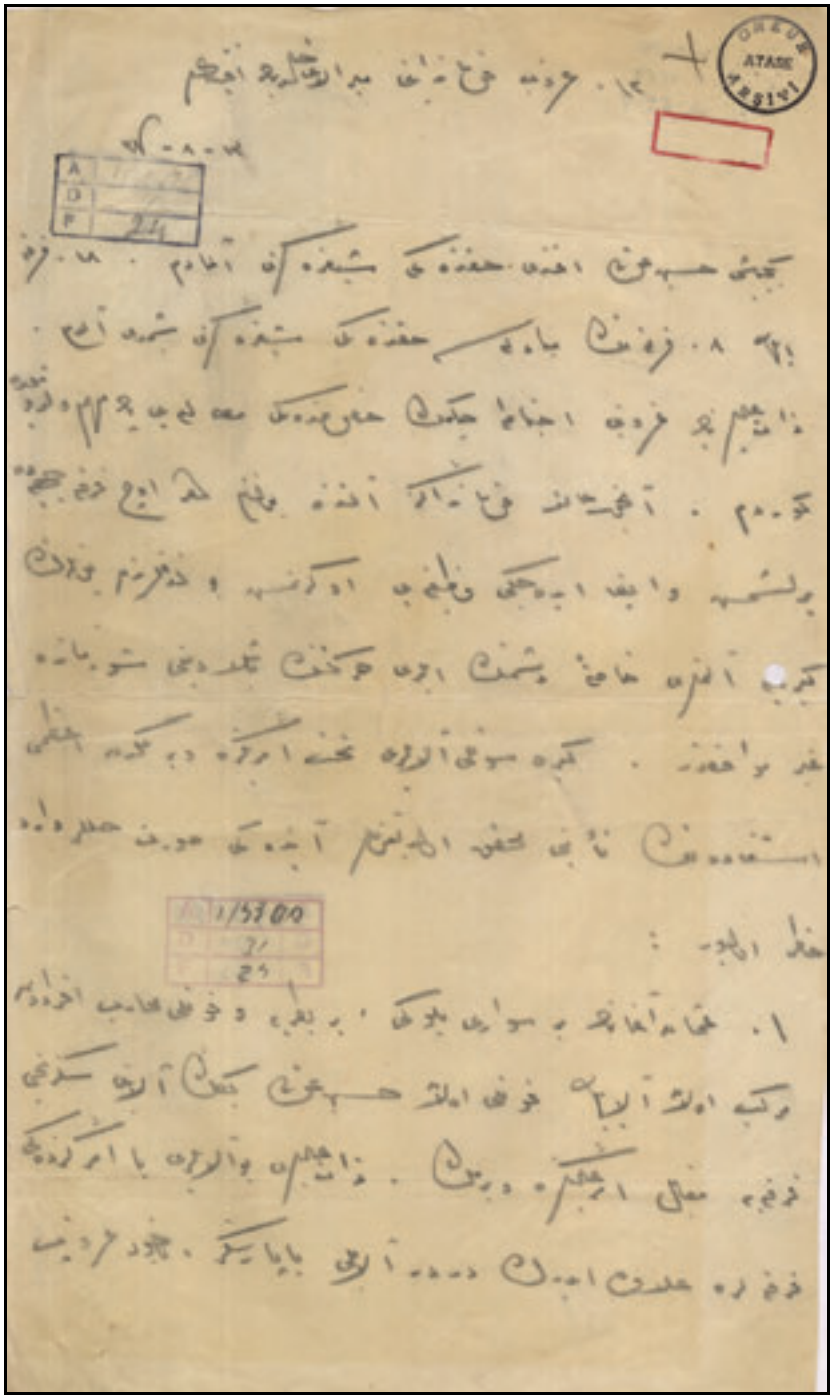

ONZUR ATAM ARŞİVİ
A 1/4508
D 37
F 28-1

[illegible]

BELGE NO. 6

Numro
201

Cebhe Karâr-gâhından
13-8-37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Ankara'ya ahîren yirmi otuz kadar zâbitin muvâsalat etdiğini istihbâr etdim. Bunlardan cebheye elverişli bulunanların Ankara'da hiç tutulmayarak hemen i'zâmlarının emr ve te'mîn buyurulmasını ricâ' ederim.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 6

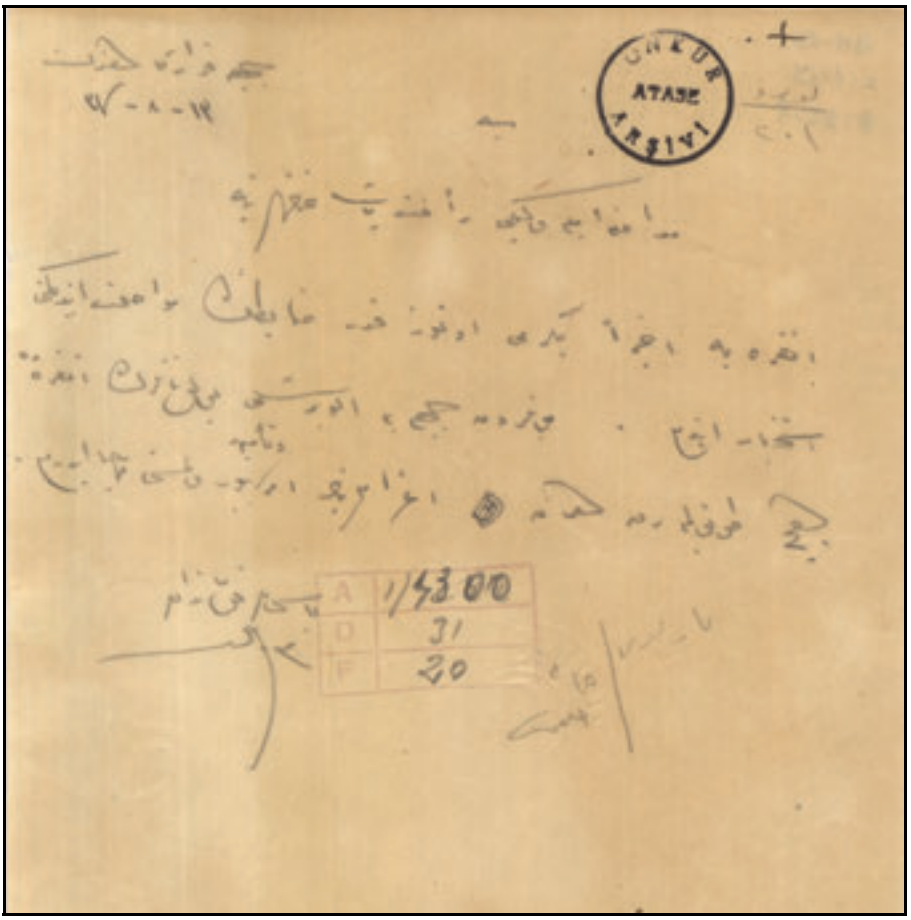

BELGE NO. 7

Başkumandanlık Kalemi
Aded
173

Cebhe Karâr-gâhından
13-8-37

Garb Cebhesi Kumandanlığına

Tezkire

On Birinci Fırka Kumandanı Mîr-alây Alî Hikmet Bey Başkumandanlık emrine alınmışdır. Mûmâ-ileyhin hemen ilişiğinin kat'ıyla Polatlı'ya hareketinin emr ve fırkası kumandanlığına tensîb buyurulacak birinin asâleten veyâ vekâleten teklîfini ricâ' ederim.

Başkumandan

Yazıldı. 13 minh

BELGE NO. 7

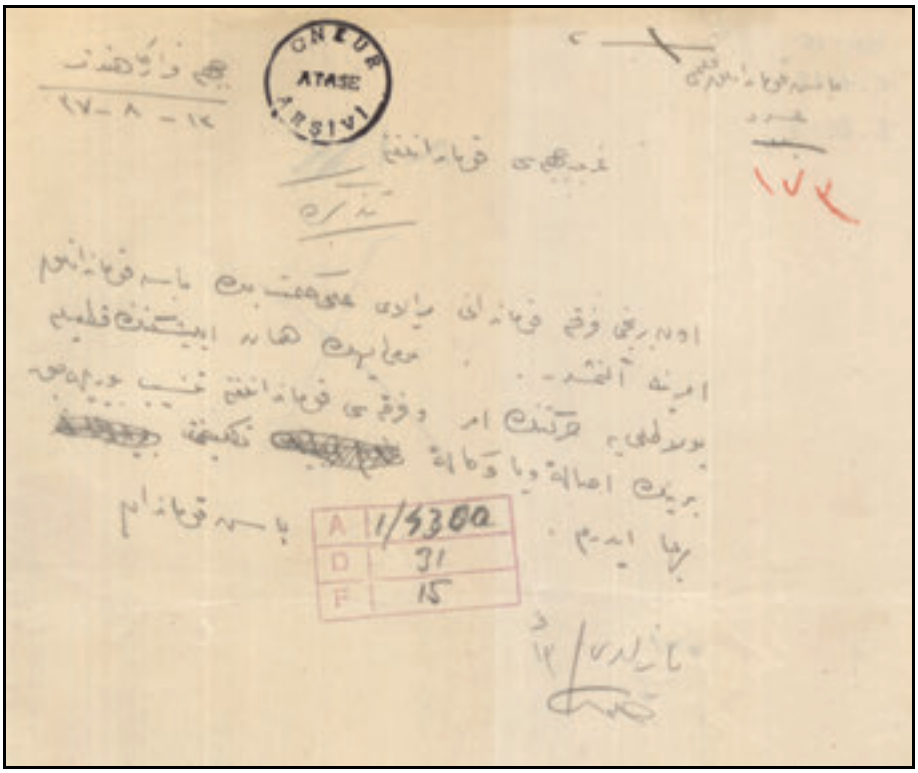

BELGE NO. 7-1

Ankara
13/8/337

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

C. 13/8/37 şifreye:

Alî Hikmet Bey'in müsteşârlığa ta'yîninin muvâfık olacağını arz derim.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

BELGE NO. 7-1

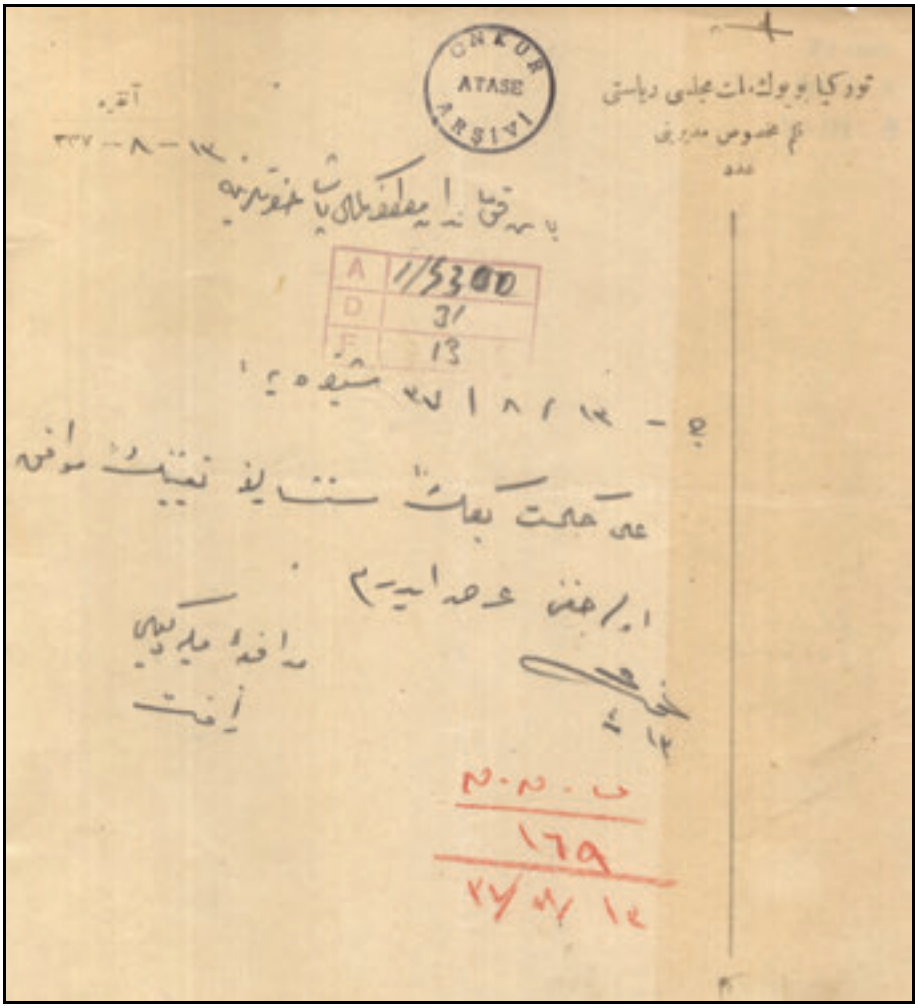

BELGE NO. 8

Polatlı
12-8-37

Sâat 11,10 sonra

18. Fırkanın lağvıyla İhtiyât Grubunun takviyesi karâr-gîr olmuşdur. Sûret-i takviye şu sûretle olacakdır:

1. 31'nci Âlây 23'üncü Fırkaya,

2. 42'nci Âlây 4'üncü Fırkaya verilerek bunlara mukabil 172 ve 132'nci Âlâylar lağv olunacaklardır.

3. 47'nci Âlây ile buna merbût süvâri bölüğü ve batarya Grubun ihtiyâtı olarak müstakill kalacakdır.

4. Binâen aleyh bugün işbu Grub için ricâ' etdiğim bin tüfengin irsâlinin ta'cîl ve inbâsını tekrâr temennî ederim.

5. Polatlı'ya gönderilmesini yine bugün ricâ' etdiğim 3000 müsellâh neferin verilmesini müteâkıb işbu Grup için de kezâ ayrıca daha 1500 müsellâh nefer de lâzımdır.

6. Müdâfaa-i Milliyye Vekâletiyle, Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine ve Garb Cebhesi Kumandanlığına yazılmışdır.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 8

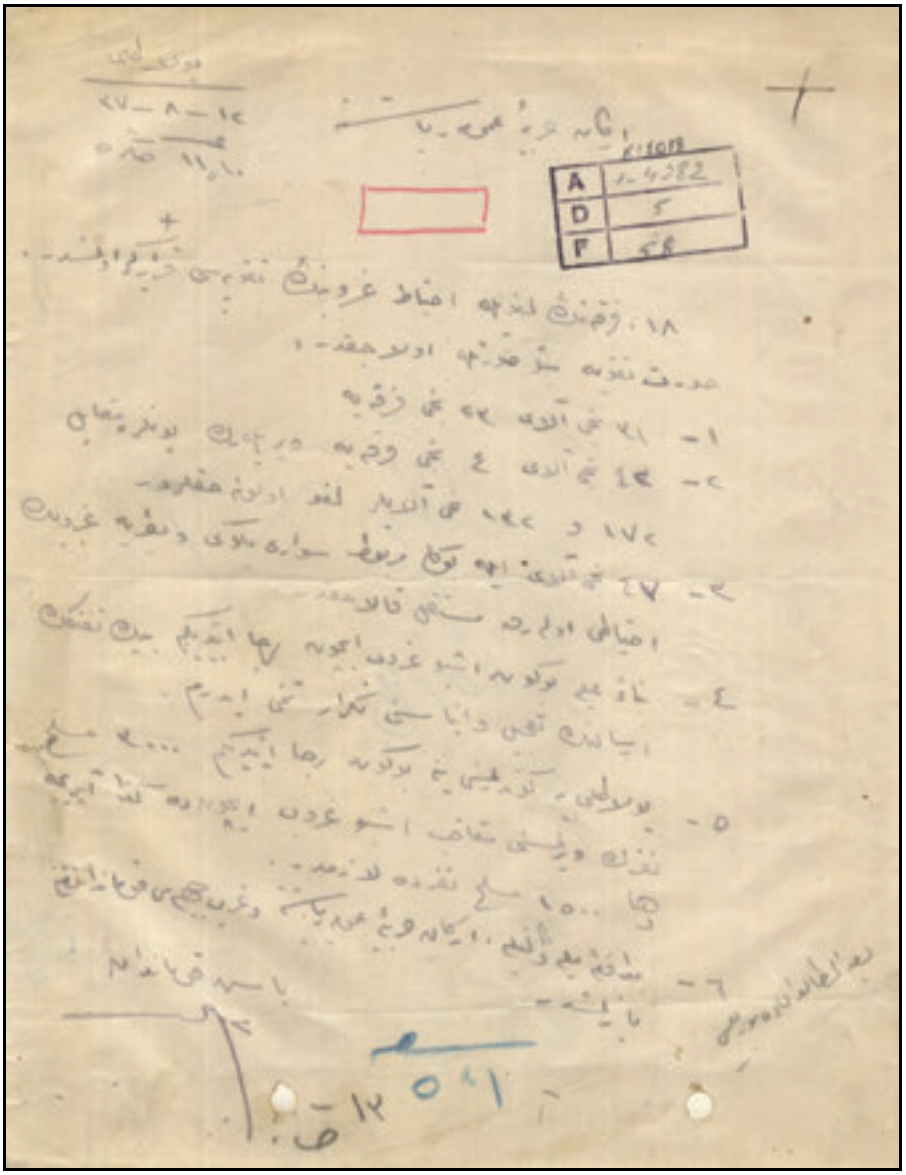

BELGE NO. 8-1

Başkumandanlık vesâikinden:

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Zât-ı devletlerine tarz-ı ikmâli pey-der-pey arz edeceğim. Şimdilik en âcil ihtiyâc şudur:

1. Kısm-ı a'zamı Osmânlı olmak üzre kısmen Osmânlı ve kısmen Alman tüfengiyle müsellâh 3000 ikmâl neferi Polatlı'ya.

2. Bundan başka ayrıca İhtiyât Grubu için de bin tüfenk Sincan köyüne. İşbu tüfenkler Alman tüfengi olabilir. Başkumandan: Mustafa Kemâl

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Husûsât-ı âtiye hakkında zât-ı devletlerinden ma'lûmât ricâ' ederim:

1. Tekâlîf-i Milliyye emrine tevfîkan Ankara'da toplanmış olan eslihanın cins ve mikdârı.

2. Makineli tüfenklerden ne mikdâr ta'dîl olundu.

3. Kengiri ve Kastamonu Depo Âlâyları ne vakit hareket edebileceklerdir.

Başkumandan: Mustafa Kemâl

BELGE NO. 8-1

BELGE NO. 8-2

Başkumandanlık vesâikinden:

Başkumandanlığa

C. 12/13 ve 13/8/37 ve bilâ-numrolu şifrelere

1. İhtiyât Grubu için bin Manliher tüfengi ilk trenle sevk edilecekdir.

2. İhtiyât Grubu için bil'âhire ayrıca ve ikmâl efrâdıyla irsâli emr buyurulan bin beş yüz tüfenk dahi Manliherlerden gönderilecekdir. Şu sûretle ve mülga 18'inci Fırkadan iltihâk edecek âlâylarla Yirmi Üçüncü ve Dördüncü Fırkalar Manliherli olacakdır.

3. İkmâl efrâdıyla verilecek olan üç bin tüfenk İngiliz ve Alman tüfengidir.

4. Burada tahvîl edilecek tüfenk mevcûd olmadığından makineli tüfenklerin tahvîlâtına başlanılmamışdır. İhtiyât Grubundaki Alman tüfenklerinin vürûduna kadar Osmânlı namlûsu mevcûddur. İhtiyât Grubundan tüfenklerin vürûdunda birkaç gün zarfında tahvîl edilebilir.

5. Şimdiye kadar Ankara Tekâlîf-i Milliyye Komisyonuna teslîm edilen esliha: otuz yedi Mavzer, yüz altı Alman, 11 Rus, 50 İngiliz, 6 Manliher, 7 Fransız, 17 Muaddel Martin, 3 büyük Mavzer, 1 büyük Martin, 3 Vinçester, 1 Şınayder, 21 Gıra, 1 Japon, 12 Mavzer filintası, 29 Alman filintası, 6 Rus filintası, 42 Manliher filintası, 7 aded Fransız filintası, 31 Keller, 2 Japon filintası, 2 İtalyan filintası, 11 Romanya filintası olmak üzre cem'an 411 tüfenk filinta olduğu.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet

Başkumandanlığa

13/8/37 târih ve bilâ-numro iki şifreye cevabdır:

1. Depo âlâyları ber-vech-i âtî mevâkidedir: Kengiri'de 1100 mevcûduyla Yedinci Depo Âlâyı, Kastamonu'da 1050 mevcûduyla Beşinci Depo Âlâyı, Ankara'da 850 mevcûduyla Altıncı Depo Âlâyı, bundan mâ-adâ âhiren Garb Cebhesi'nden Müdâfaa-i Milliyye emrine alınan ve Köprüköyü'nde bulunan İkinci ve Üçüncü Piyâde Âlâylarıyla Süvâri Âlâyı mecmûu 1100 ve Konya Depo Âlâyı mevcûd 441'dir. Bu depo âlâylarının sevkini bi-z-zât ta'kîb ediyorum. Beş kalem dâhilinde şuabât merkezinde dün akşama kadar 3000 neferin tecemmu' etdiğini öğrendim ve bunların der-akab sevkini emr verdim. Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet

BELGE NO. 8-2

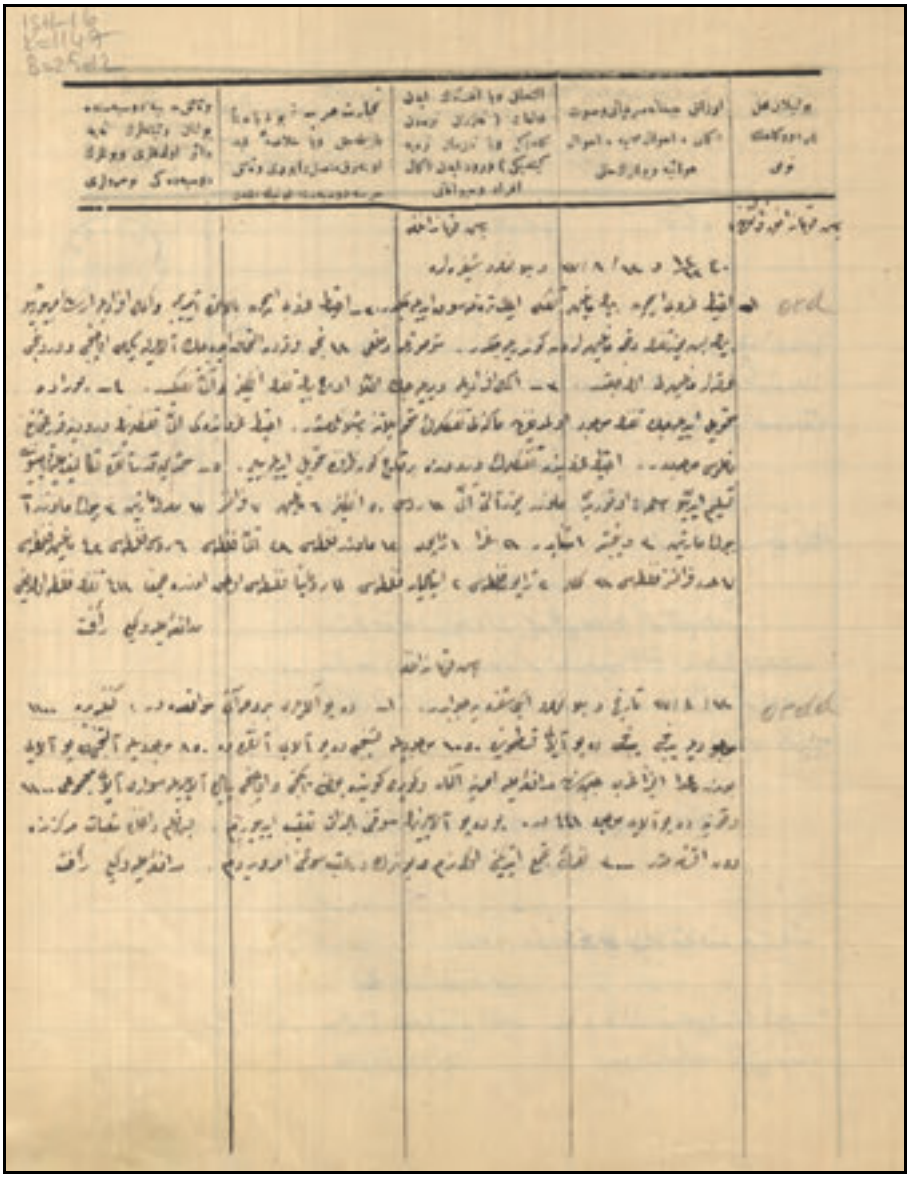

BELGE NO. 8-3

Cebhe Karâr-gâhından
15/8/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Şifre

1. Cebhe için Polatlı'ya âcilen gönderilmesini ricâ' etdiğim 3000 muallem ve müsellâh neferin ne zamân gönderileceğinin inbâsını ricâ' ve çünki iki gün sonra başlayacak muhârebeden evvel işbu efrâdın kıtaâta verilmiş bulunmasının pek mühimm olduğunu arz ederim.

2. Elde ne mikdâr benzin bulunduğunun da ayrıca inbâsı mütemennâdır.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 8-3

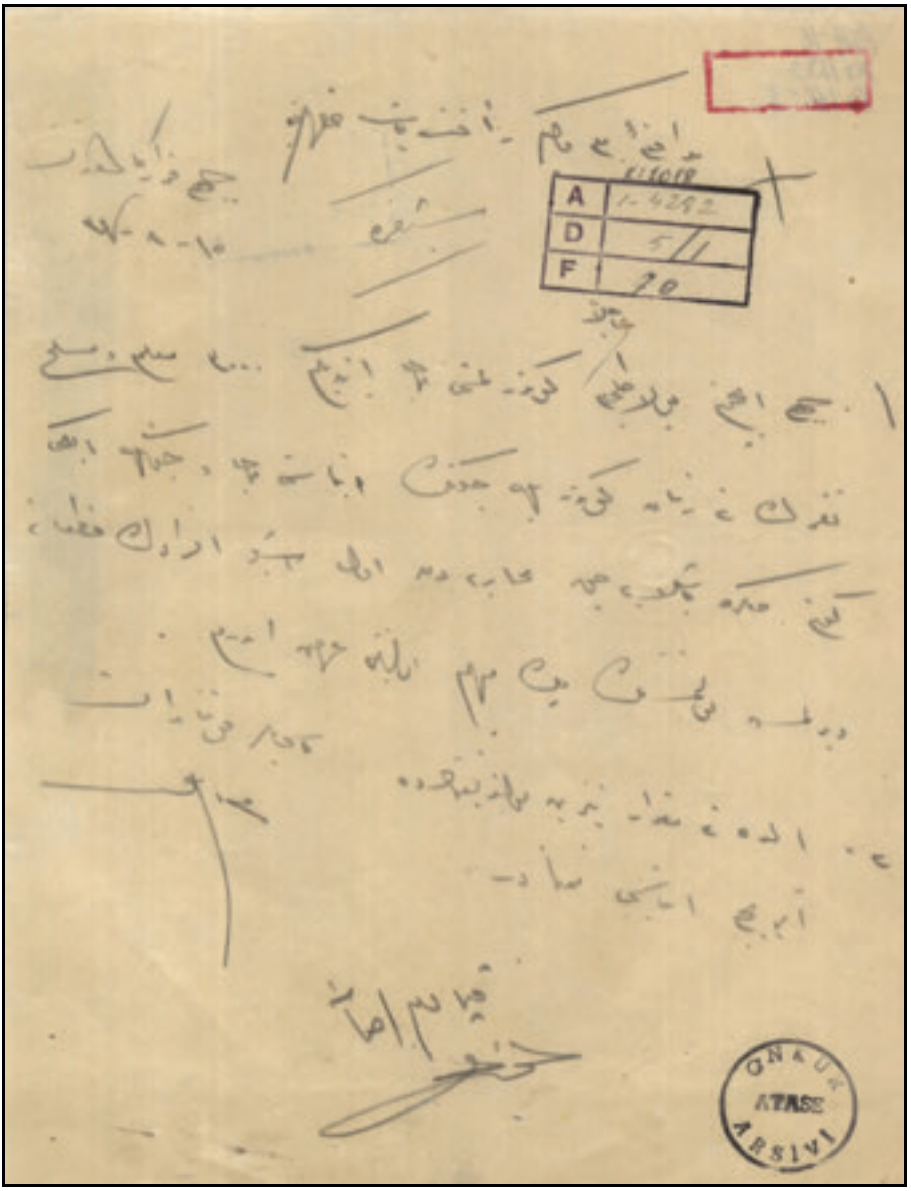

BELGE NO. 8-4, 8-5

Ankara
15-8-337

Makine başında

Başkumandan Paşa Hazretlerine

C. 15-8-37 şifreye:

(1.) Şimdiye kadar gönderilenler Ankara ve civâr efrâdıdır. Yine bu efrâddan yirmi dört sâat zarfında sekiz yüz müsellâh ve muallem nefer cebheye yetişdirilecekdir. Bunun mikdârını biraz daha belki tezyîd edebilirim.

Fakat uzaklardan gelecekler ancak yarından sonra buraya yetişebileceklerdir. Cenûb mıntıkası ahz-ı askerleriyle toplanan külliyyetli mikdârda silâhlı ve silâhsız efrâdın da Garb Cebhesi'ne yetişdirilmesini ta'cîl ediyorum. Fakat mikdârı hakkında kat'î ma'lûmât arz edemeyeceğim.

2. El-yevm depolarda kamyon otomobiller için dört ton ve tayyâreler için iki ton benzin olduğunu arz ederim.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

Fevzî Paşa Hazretleriyle İsmet Paşa Hazretlerine irâe./M. Kemâl

BELGE NO. 8-4

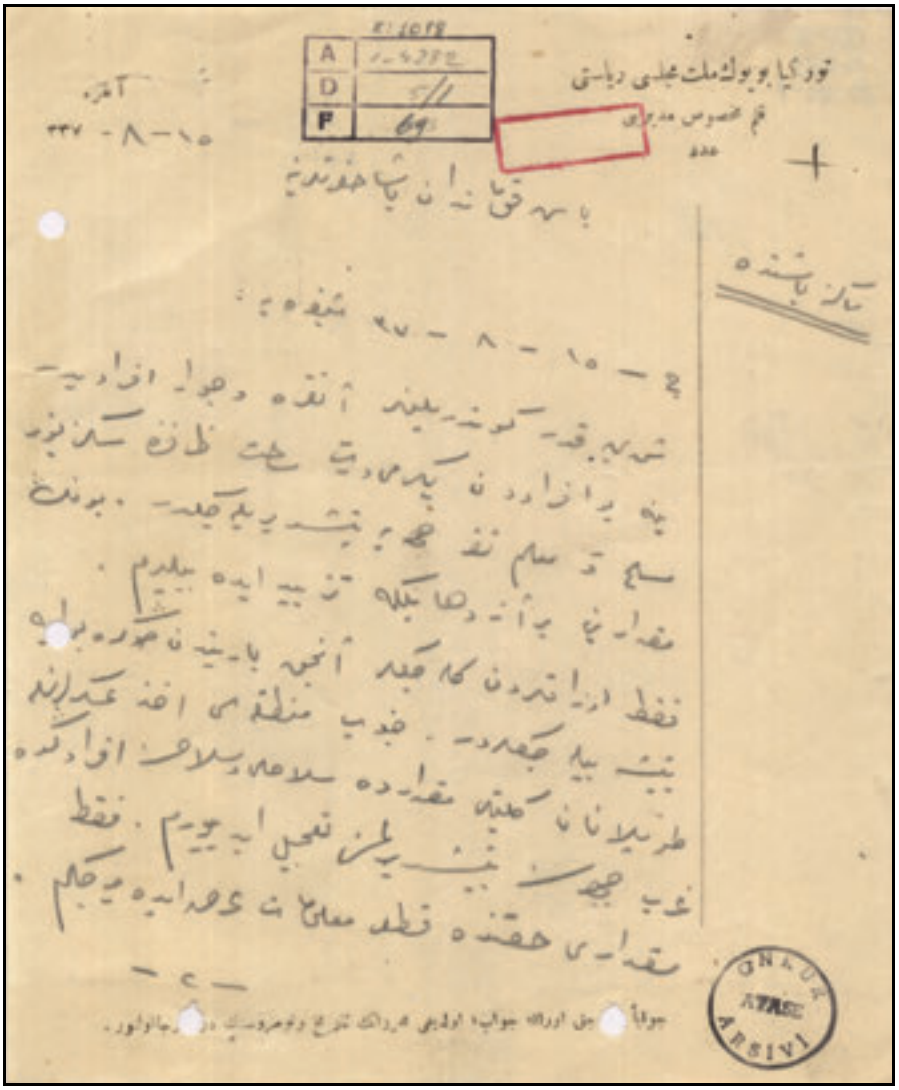

BELGE NO. 8-5

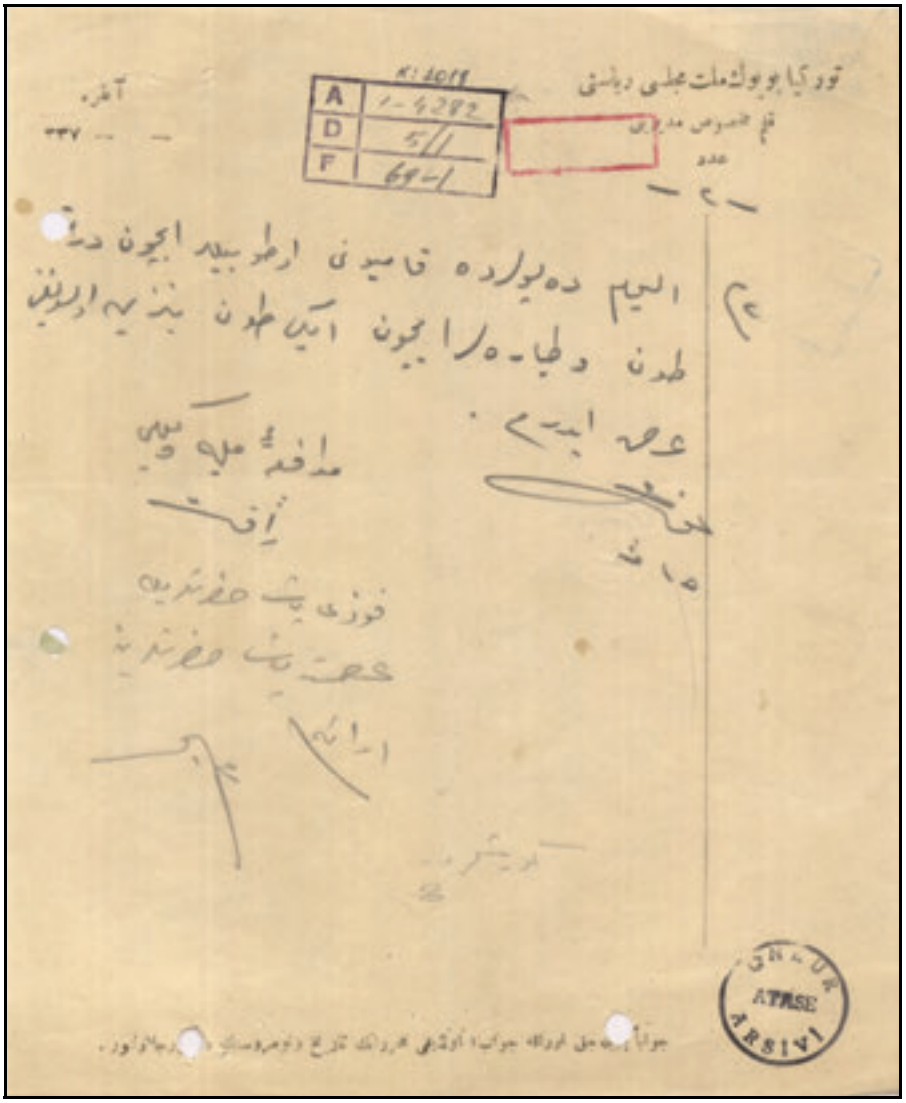

BELGE NO. 9

Cebhe Karâr-gâhından

14-8-37

Telgraf başında

Dakika te'hîri mûcib-i mes'ûliyyetdir.

Ankara Tekâlîf-i Milliyye Komisyonu Riyâsetine

Ankara'da Müdâfaa-i Hukuk Hey'et-i Merkeziyyesi Riyâsetine

(Berây-i Ma'lûmât) Müdâfaa-i Milliyye Vekâleti

Üç dört gün sonra ordu en ciddî muhârebeler yapacakdır. ...(?) pek çok ihtiyâc vardır. Ankara'da ve ahâlî yedinde bulunan gaz tenekesi, fıçı, kırba ve sâirenin kâmilen toplatılarak bir iki gün içinde cebheye yetişdirilmesini sûret-i mahsûsada ricâ' ederim.

Ankara Tekâlif-i Milliyye Komisyonuna ve Müdâfaa-i Hukuk Riyâsetine yazılmışdır.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 9

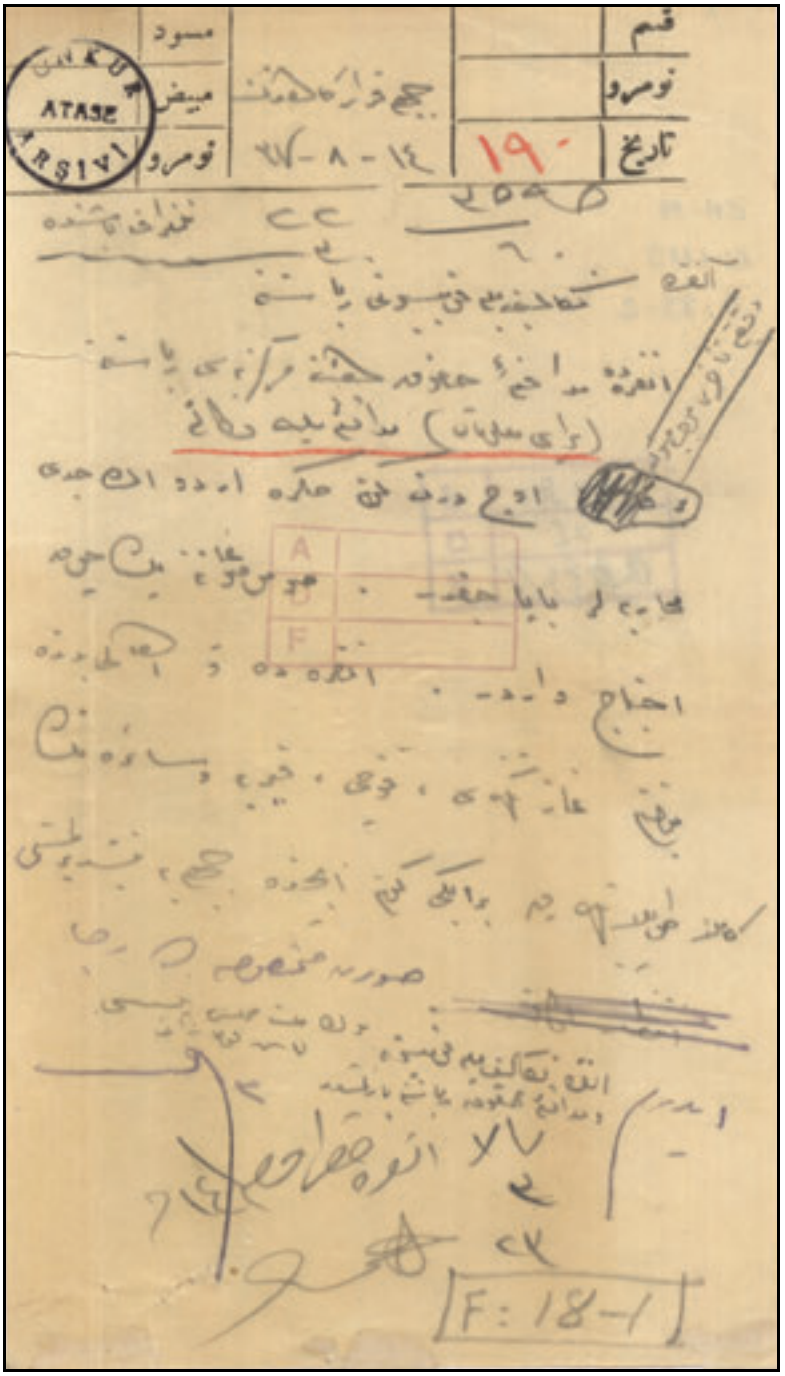

BELGE NO. 9-1

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine Şifre

1. Düşman ileri yürüyüşe başlamışdır. Bugün 14-8 zevâlde Beylikköprü ve bunun şimâl ve cenûbundaki Dadaş-Kaymaz hattına vâsıl olmuşdur.

Karahisar cebhesinde Çobanlar civârında bulunan Müretteb Fırkaya karşı ilerleyen düşmanla 14-8 sabâh sâat dokuzdan i'tibâren muhârebe başlamışdır. Seyitgazi havâlîsindeki düşman hareketi henüz tesbît edilemedi.

2. Üç dört gün sonra meydân muhârebesinin başlamasına intizâr ediyoruz. Buna nazaran bu müddet zarfında ordunun istifâdesine verilebilecek ne varsa hemen verilmesini ricâ' ederim.

Üç yüz on altılı gayr-i muallem efrâd göndermeyiniz. Muallem ikmâl efrâdının müsellâh olarak gönderilmesi birinci derecede mühimdir.

M. Kemâl

BELGE NO. 9-1

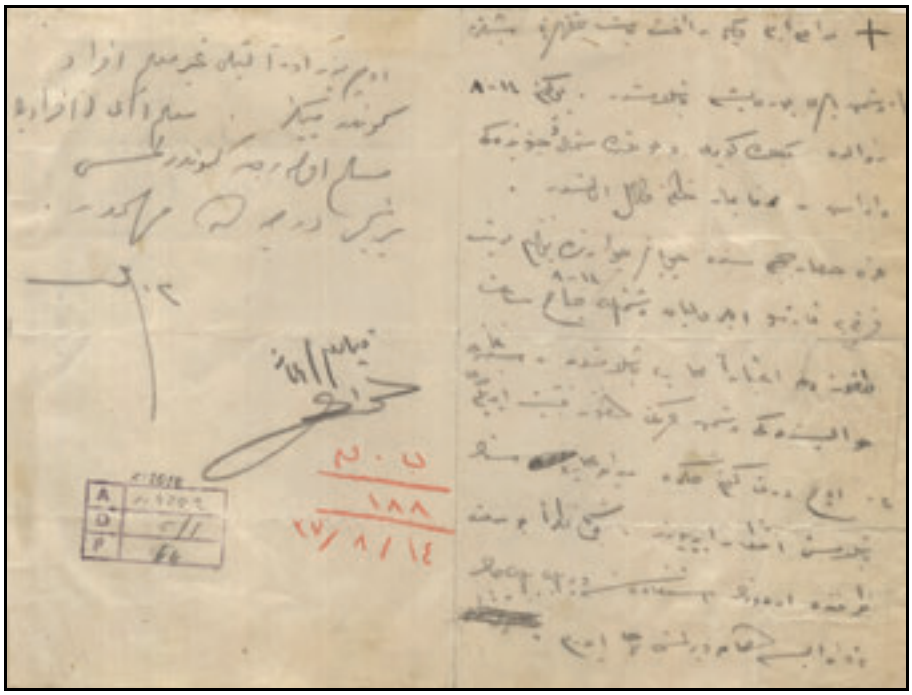

BELGE NO. 10

Şifre

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

(1.) Düşmanın bugünki harekâtının hulâsası ber-vech-i âtîdir:

Bir fırka piyâde ve iki âlây süvâriden mürekkeb bir kuvveti (Mihalıç) şark-ı şimâlîsinde (Çardak-Belen-Ömerköy) hattına ilerleyerek sâat 5 sonrada (Belen)i işgal etdi.

Bir fırka piyâde ve iki bölük süvâriden mürekkeb bir kolu Sazak İstasyonu-Biçer istikametinde ilerleyerek sâat 1 sonrada (Biçer)e girdi. Daha sonraki harekâtı hakkında ma'lûmât alınamadı.

(...(?) köyü-Hortu) istikametinde ilerleyen kolun (Hortu)dan sonraki harekâtı tarassud edilememişdir. Sivrihisar'dan şarka doğru ilerleyen ve keşif kolları tarafından üç fırka piyâde ve bir süvâri âlâyı kuvvetinde tahmîn edilen bir kol şarka (Koçaş)a doğru ilerlemiş ve ileri karakollarını (Koçaş) şark sırtlarında te'sîs etmişdir.

Kezâ Sivrihisar ile Yukarı ve Aşağı Kepen üzerinden (Balahisar) istikametinde iki kol ile ilerleyen cem'an üç piyâde fırkası ve iki süvâri âlâyı (Balahisar) civârında kalmışdır.

Çandır'dan (Kepenler) istikametinde sâat 3,30 sonrada dokuz kilometre imtidâdında bir yürüyüş kolunun ilerlediği tarassud edilmişdir.

Sakarya cenûbundaki düşman kollarının harekâtı hakkında yeni ma'lûmât gelmemişdir. Bu kuvvetler 15/8/37 akşamına kadar (Vaysal-Pörnek) hattı şarkına geçmemiş ve 16/8/37 sâat 7,30 evvele kadar ileri harekâta başlamamış idi. Bu sâhada bir fırkası (Kuruca)da ve Bayat istikametinden gelen diğer fırkası da Aziziye cenûb-i garbîsinde Emir köyünde bulunduğu tesbît edilmişdir.

Afyon mıntıkasındaki düşman (Çobanlar)ı tahliye etmişdir. Elde edilen evrâkdan buradaki kuvvetin Dördüncü Fırkaya mensûb olduğu anlaşılmışdır.

(2.) (Uşak-Afyon) hattının henüz ta'mîr edilmediği anlaşılıyor.

<u>...(?) Mâdde</u>

2. Sivrihisar etrâfından şarka ve şark-ı cenûbîye ilerlediği bildirilen altı düşman fırkası mübâlağalıdır. Her hâlde düşmanın kuvâ-yi asliyyesiyle sol cenâhımıza teveccüh etdiği kanâati ber-devâmdır.

Fevzî

BELGE NO. 10

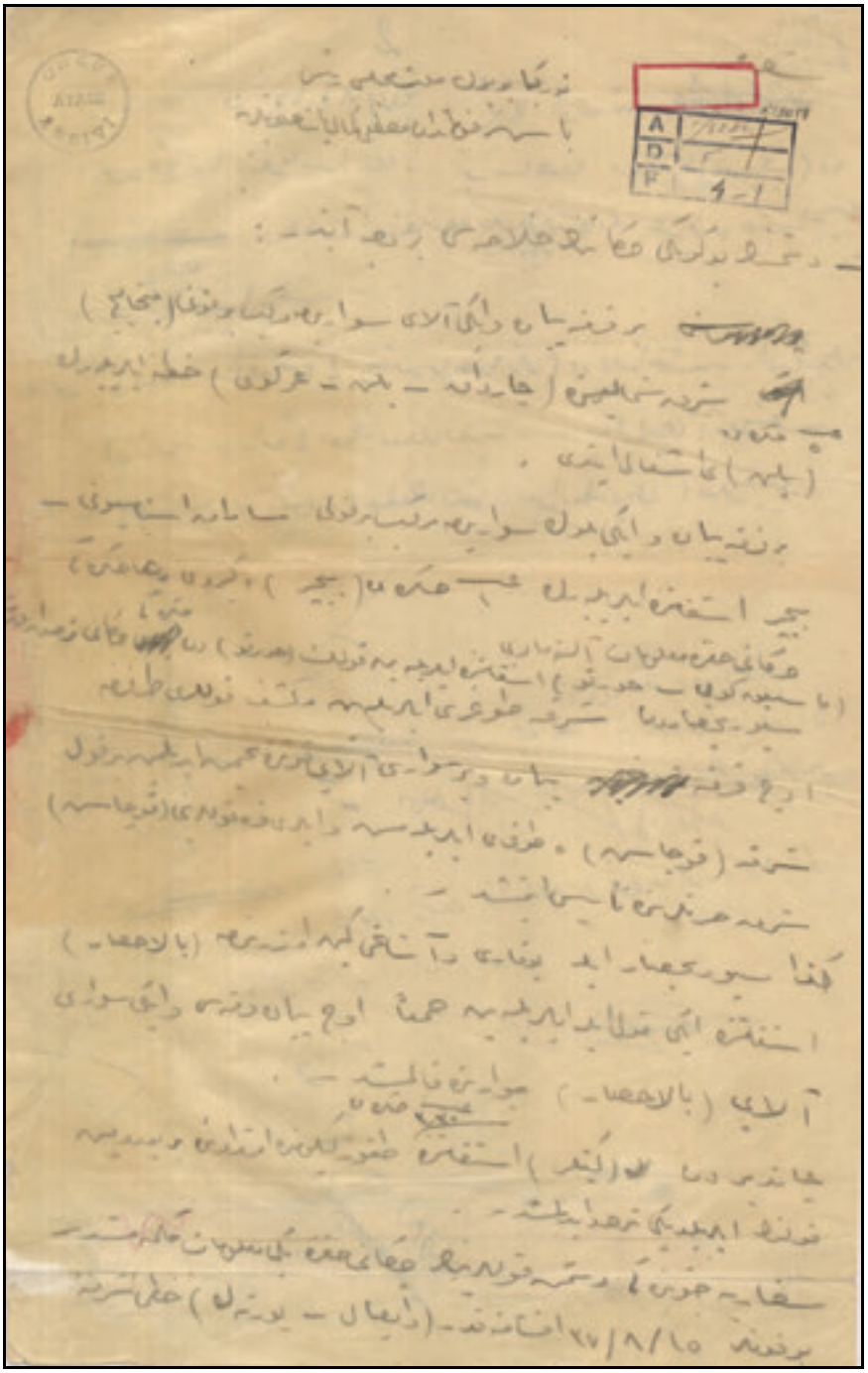

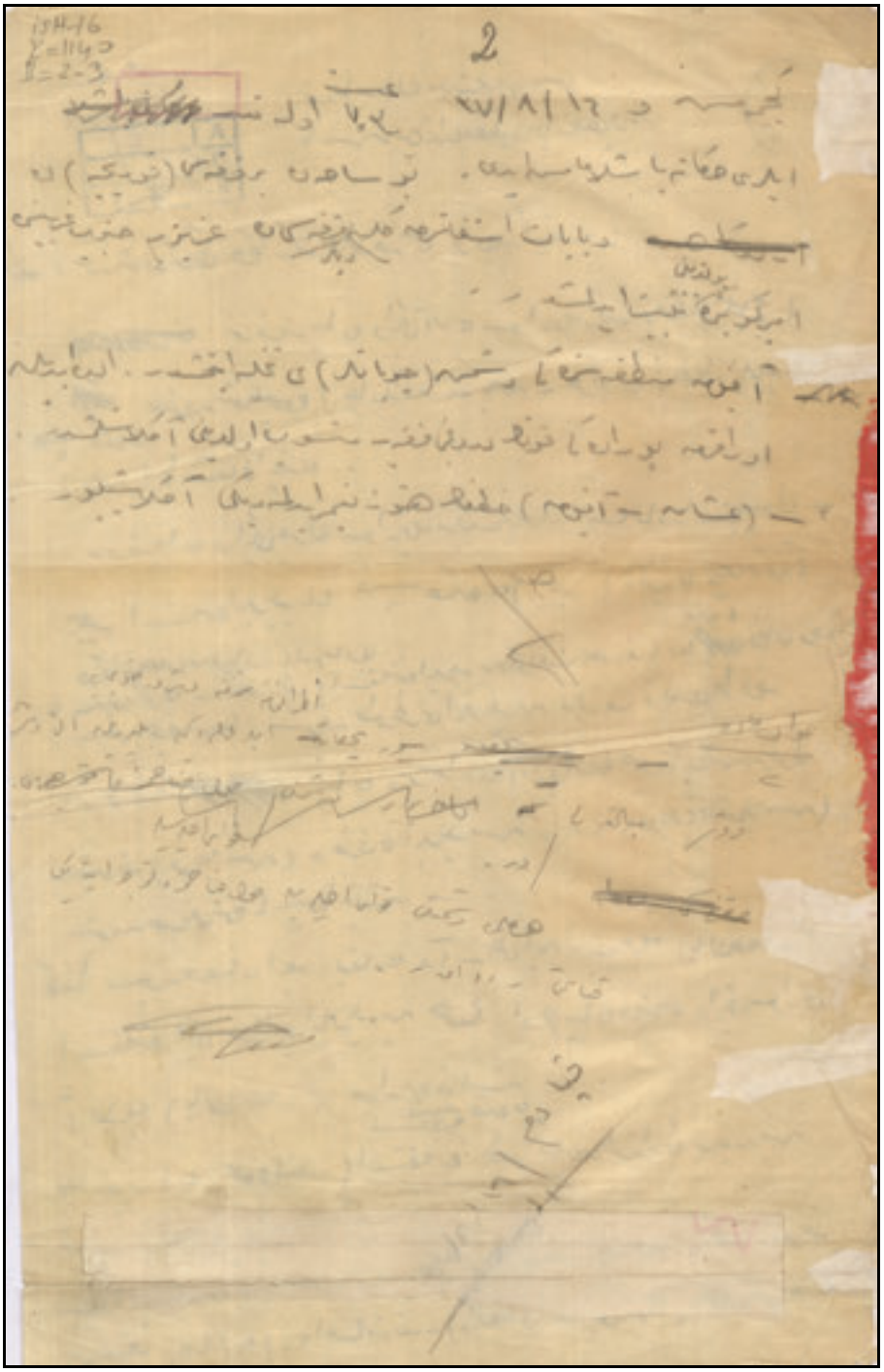

BELGE NO. 11

Numro
742

Sevkıyât ve Nakliyyât Müdîriyyet-i Umûmiyyesine

1. Bugün sâat 14,55'de 374 numrolu bir tren gelmişdir.

Terkîbâtı: 2 makine, 1 furgon, 2 açık, 2 servis(?), cem'an 7.

Muhteviyyâtı: Büyük Millet Meclisi Reîsi Mustafa Kemâl Paşa Hazretleri ile Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Müsteşâr Kâzım Paşa Hazretleri ve maiyyetleri.

1 vagon hayvân, 10 süvâri neferi.

2. Bugün sâat 6,30 sonrada bir tren tahrîk olunmuşdur:

Terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 8 kapalı, 10 açık, 1 karose, cem'an 21.

Muhteviyyâtı: 800 müsellâh ikmal efrâdı, 16 muhâfız, 1 vagon sevk efrâdına mahsûs ceb-hâne Polatlı'ya.

3. Bu gece sâat 12,30 nısf-ül-leylde 391 numrolu bir tren tahrîk olunmuşdur:

Terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 21 açık, 23 kapalı, 2 karose, cem'an 48.

Muhteviyyâtı: Muhtelif kıtaâta: 43 zâbit, 36 nefer, 83 sandık ceb-hâne Sincan köyüne; 1 vagon ekmek, 25 koyun, 25 keçi Nokta K. nâmına. 2 vagon eşyâ' 47. Âlây nâmına Mallı köyüne; 3 top, 2 vagon silâh ve ceb-hâne me'mûrları vedâatiyle Mallı köyüne sevk edildiği; 4 vagon ekmek, 1127 kilo kavurma, 75 keçi, 75 koyun, 2 vagon arpa, 148 teneke ma'-sandık Polatlı'ya; 2 vagon boş bidon, 1 vagon eşyâ' Levâzım Karâr-gâhına âid; 2 vagon eşyâ' Nokta nâmına Polatlı'ya; 1 vagon telgraf malzemesi Garb Cebhesi Telgraf Bölüğüne; 16 çâdır, 6 masa Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Karâr-gâhına, 9 balya eşyâ-yi askeriyye Garbî Anadolu Menzil Levâzımına; 9 teneke yağ Mühimmât Deposu nâmına; me'mûrlar vedâatiyle 11 re's hayvân; bir top, 2 vagon ceb-hâne, 6000 kilo ekmek Polatlı'ya.

4. Bugün sâat 4,25 evvelde 392 numrolu bir tren gelmişdir:

Terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 28 kapalı, 7 açık, 1 karoçe, cem'an 28.

Muhteviyyâtı: 197 nefer hasta, 2 şehîd tayyâre zâbiti, 1 otomobil, 1 bâr-gîr, bir vagon muhtelif yolcu, bir vagon eşyâ' Garb Cebhesi Depo Makineli Tüfenk Bölüğünün 4 öküz ve on bâr-gîri, bir vagon zâbitân âile ve eşyâsı, bir vagon da Sarıköy Kumpanyasının me'mûru ve âile eşyâları.

Rapor ber-vech-i bâlâ arz olunur efendim./ 16-17/8/37

Ankara Sevk Me'mûru
(İmza)

BELGE NO. 11

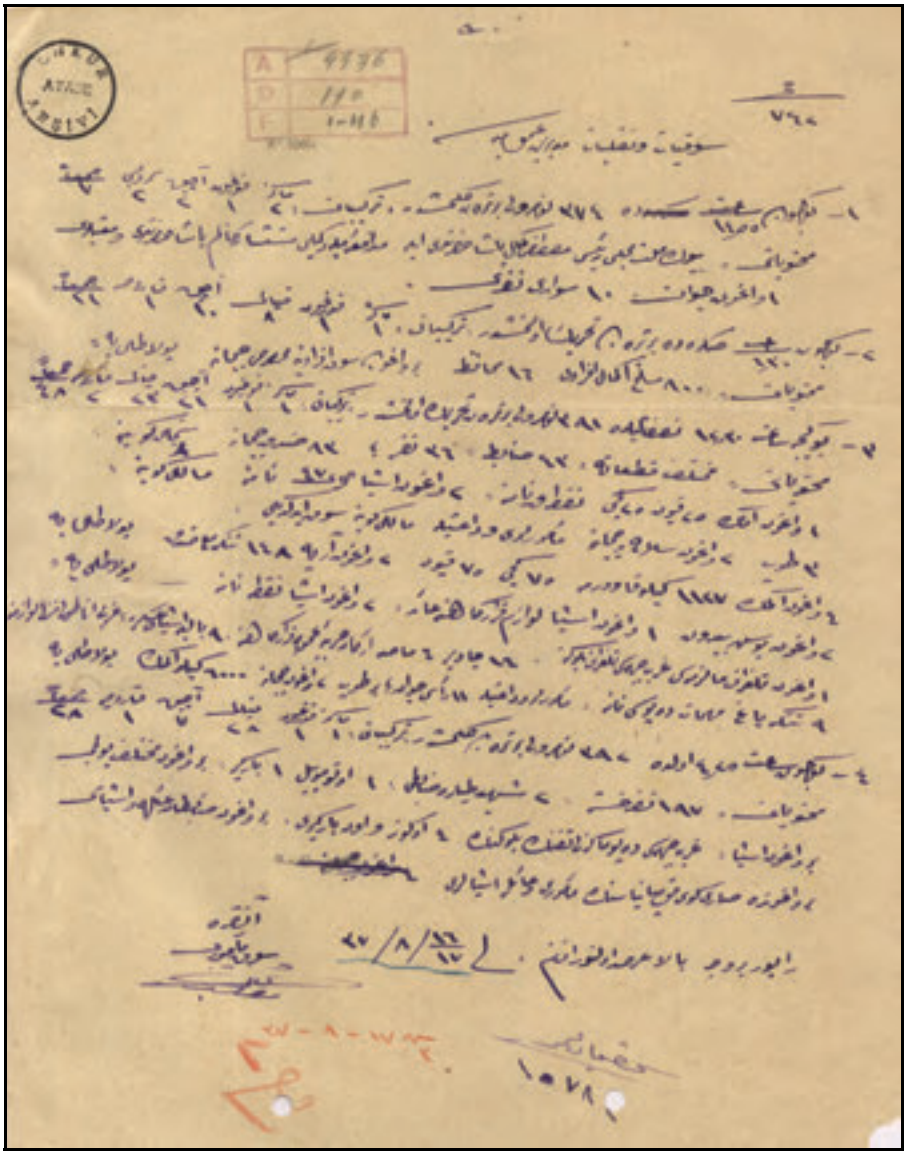

BELGE NO. 11-1

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi Fevzî Paşa Hazretlerine

1. Başkumandan Paşa Hazretlerinin bugün icrâ' kılınan muâyenesinde kaburga kemiklerinin bir dânesinde kırık olduğu anlaşılmışdır.

2. Şimdiye kadar nöbet gelmemiş bir ihtilâtı andırır bir şey' müşâhede olunmamışdır.

3. Müşârün-ileyh hazretleri yarın 17/8/37 zevâle doğru Karâr-gâhda bulunacaklardır. 16/8/37

Başkumandanlık Kalem Reîsi
Kâzım

BELGE NO. 11-1

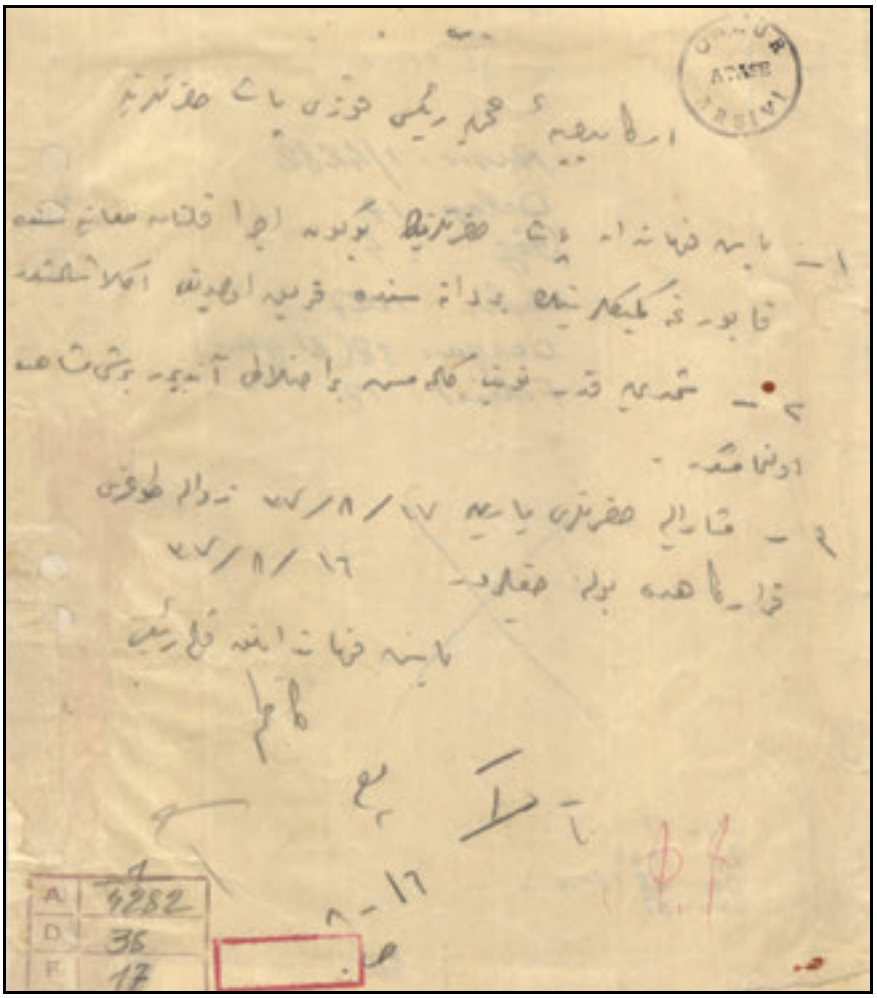

BELGE NO. 11-2

Numro
745

Sevkıyât ve Nakliyyât Müdîriyyet-i Umûmiyyesine

1. Bugün sâat 12,50 sonrada tahrîk olunan 367 numrolu trenin:

Terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 1 kapalı, 2 karoçe(?), 2 servis(?), 8 hilâl, cem'an 15.

Muhteviyyâtı: Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretleri ve Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Müsteşâr Kâzım Paşa Hazretleri ile maiyyet erkânı. Yedi re's hayvân.

2. Bugün sâat 8,10 sonrada 387 numrolu bir tren tahrîk olunmuşdur:

Terkîbâtı: 1 makine, 1 furgon, 16 kapalı, 20 açık, 3 karoçe(?), cem'an 41.

Muhteviyyâtı: 509 ikmâl efrâdı, 30 re's hayvân Nokta nâmına, 2 re's binek hayvân, me'mûr vedâatiyle Mallı köyüne; 5 vagon ekmek, 3 vagon arpa, bir vagon kabak, 692 kilo kavurma, 3005 kilo sabun, 1072 kilo şeker, 200 koyun, 13 su fıçısı, 61 ma'-sandık teneke, 255 matara, 127 çinko su koğası, 1200 na'l ve mıh Nokta nâmına, 3 re's hayvân, bir araba me'mûru vedâatiyle Polatlı'ya; 9 re's hayvân me'mûr vedâatiyle Garb Cebhesi Sıhhiyye Deposu nâmına; bir top, 400 kilo demir esliha ta'mîr-hânesine; bir vagon ceb-hâne, 22 sandık el bombası Polatlı'ya. Muhtelif kıtaâta; 38 zâbit, 35 nefer.

Rapor ber-vech-i bâlâ arz olunur efendim./ 17/8/37

Ankara Sevk Me'mûru
(İmza)

BELGE NO. 11-2

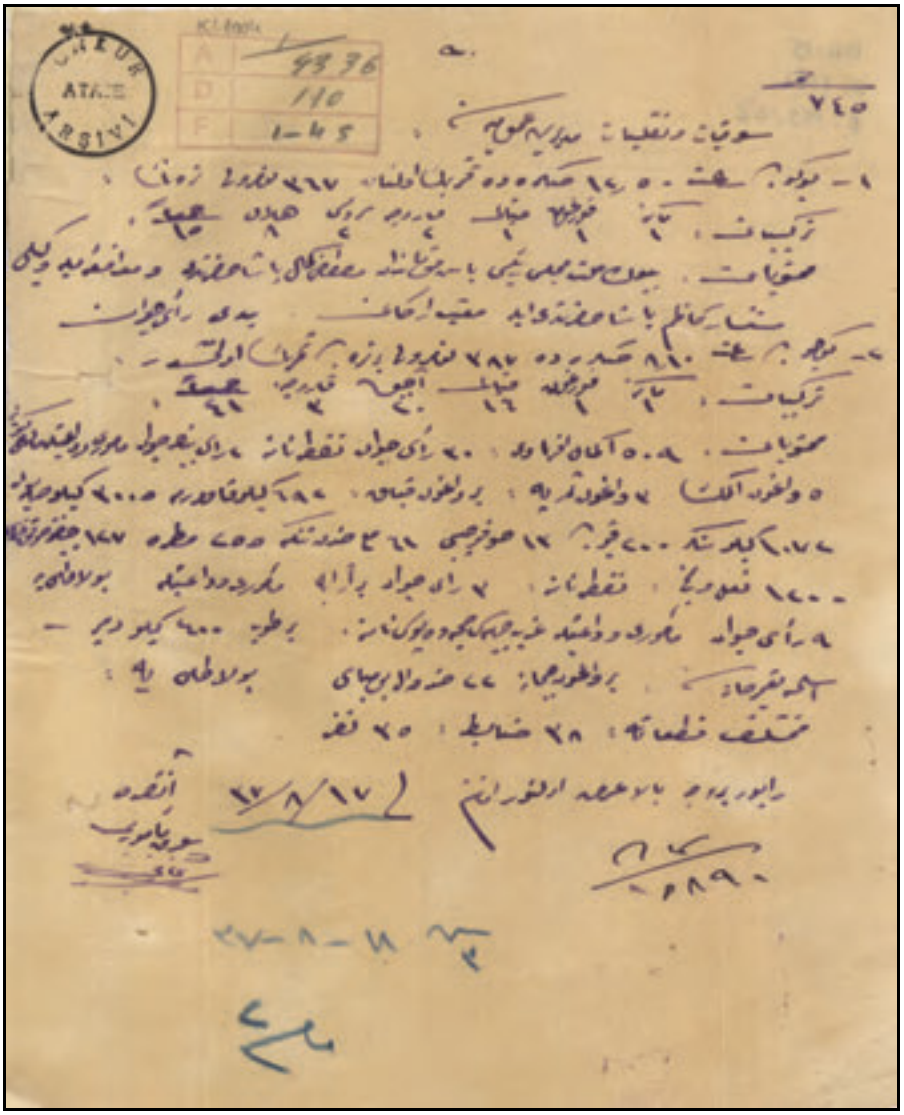

BELGE NO. 12

Numro 255
Târih 17 Ağustos 37
Alagöz'den

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyyeye
Tezkire

Büyük Millet Meclisi Muhâfız Taburu 2 topuyla berâber yarın 18-8-37 i'tibâren Ankara'dan Sincan köyüne şimendüferle nakl edilerek Sincan köyünde Başkumandanlık emrinde kalacakdır. Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine ve Tabur Kumandanlığına yazılmışdır.

Taburun nakli ve Garb Cebhesi'nce iâşesi için evâmir-i müteallikanın i'tâ buyurulmasını ricâ' ederim.

Başkumandan

BELGE NO. 12

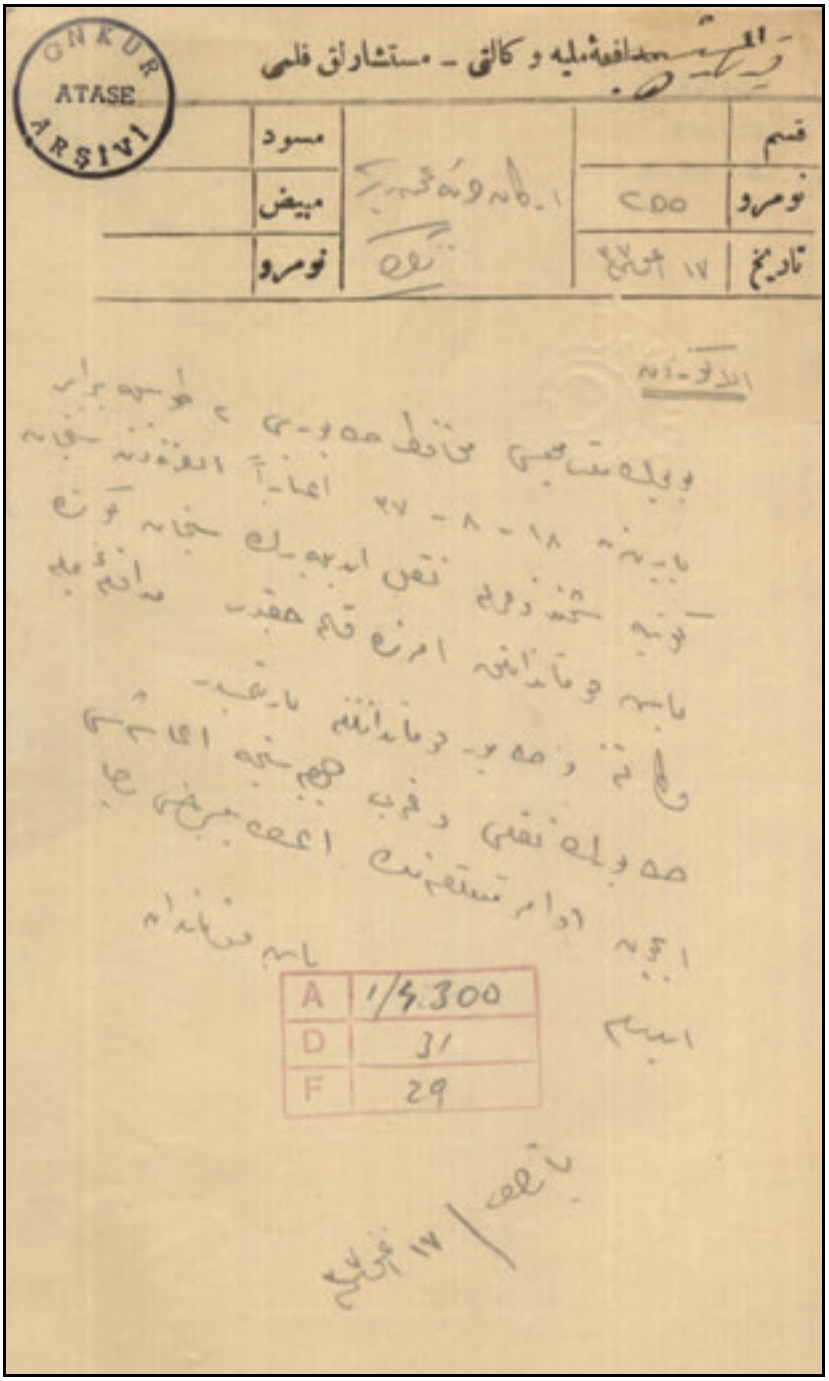

GNKUR ATASE ARŞIVI

قسم		مسود	
نومرو	٢٥٥	مبيض	
تاريخ	١٧ اغستوس	نومرو	

A 1/4.300
D 31
F 29

BELGE NO. 12-1

Müdâfaa-i Milliyye
17-8-337

Başkumandanlığa

1. 18 zâbit 738 efrâd 155 hayvân 2 top 6 makineli 12 araba mevcûdunda Meclis Muhâfız Taburu 18/8/37'de trenle Sincan köyüne Başkumandanlık emrine nakl olunacakdır.

2. Taburun son kademesi öğleden evvel Ankara'dan hareket etmiş olacakdır. İrkâb işleri buna göre Demiryollar Müdîriyyet-i Umûmiyyesiyle Tabur(?) K. arasında tanzîm ve tesbît olunmalıdır.

3. Meclis Muhâfız Taburuyla Demiryollar Müdîriyyet-i Umûmiyyesine ve berây-i ma'lûmât Başkumandanlığa Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyyeye Ankara K. 17/8/37 sâat 11.45 (sonra)da yazılmışdır.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

BELGE NO. 12-1

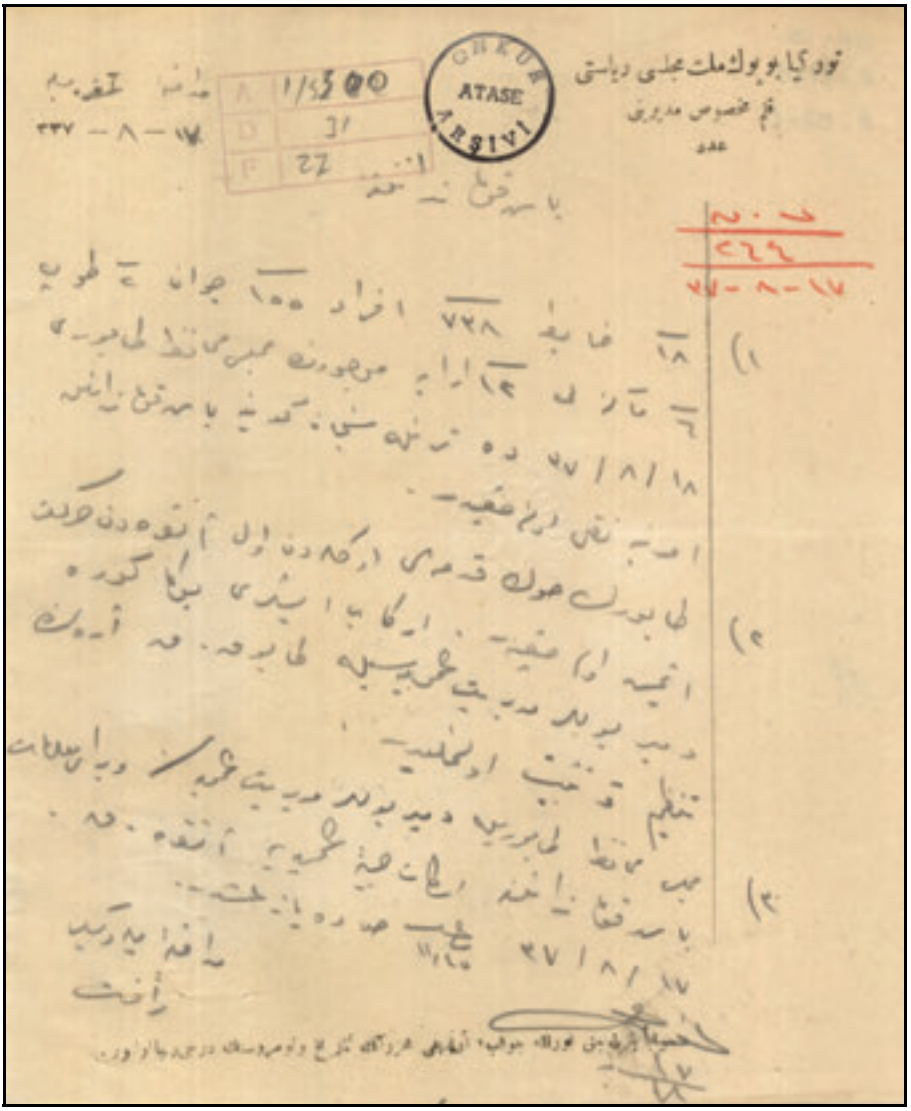

BELGE NO. 12-2

Ankara

10033
40

"Gayet aceledir."

Başkumandanlık Makam-ı Celîlesine

12/20 de hareket eylediğimi arz eylerim efendim.

18/8/37

Büyük Millet Meclisi ve Riyâset Muhâfız Tabur K.
İsmâil Hakkı

BELGE NO. 12-2

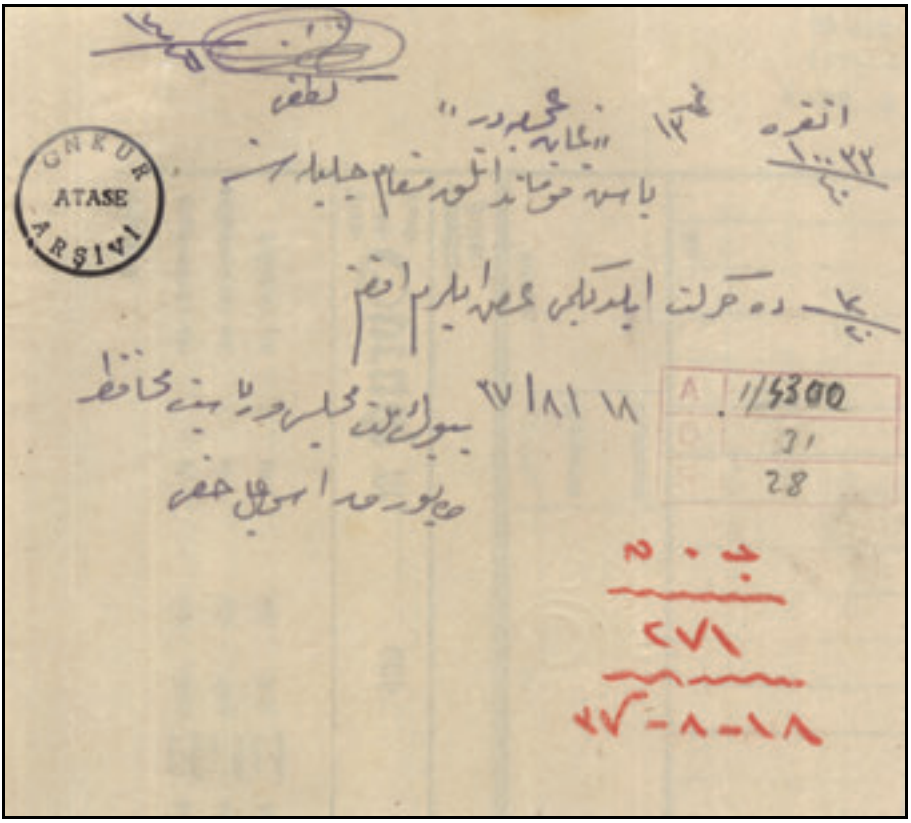

BELGE NO. 12-3

Sincan Köyünden
18-8-337
Sâ. 8.45 sonra

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Şifre

18 zâbit 700 nefer 500 silâh 6 makineli tüfenk 2 top ile emr-i devletleri mûcibince Sincan köyünde ordu-gâh te'sîs eylediğimi arz ederim efendim.

Büyük Millet Meclisi Muhâfız Taburu Kumandanı
Yüzbaşı
İsmâil Hakkı

BELGE NO. 12-3

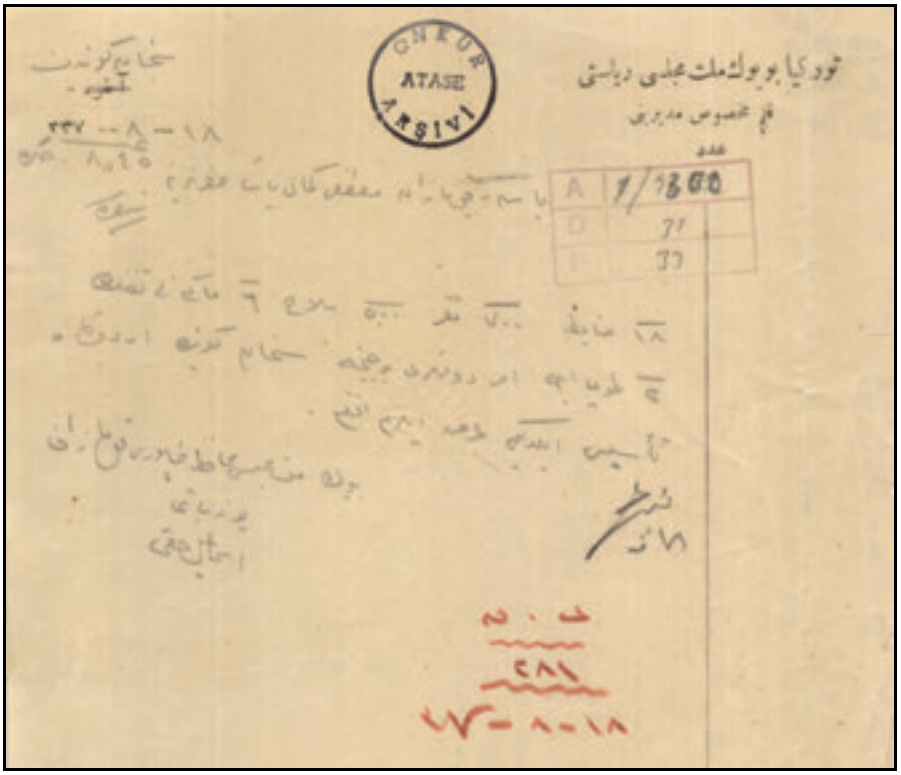

BELGE NO. 12-4

Alagöz
19/8/37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine

1. Sincan köyünde bulunan Meclis-i Millî Muhâfız Taburu şimendüferle derhâl Polatlı'ya nakl olunacak ve Garb Cebhesi emrine girecekdir.

2. Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine, Garb Cebhesi Kumandanlığına ve Meclis-i Millî Muhâfız Tabur Kumandanlığına yazılmışdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 12-4

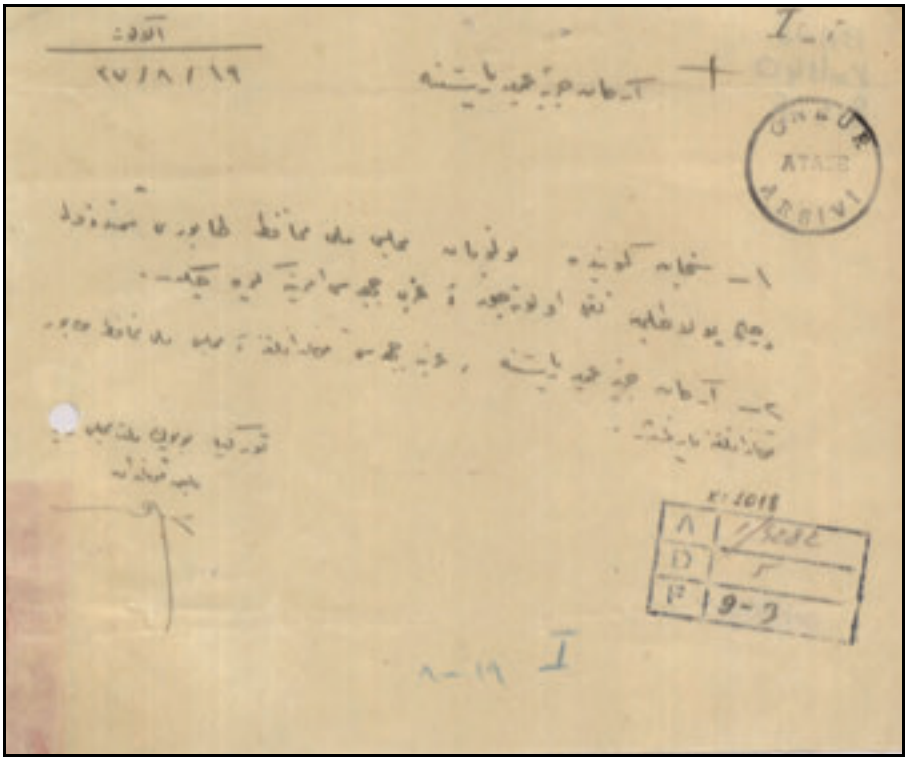

BELGE NO. 13

Cebhe Karâr-gâhından
17-8-37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Şifre

Ordunun iâşe vaz'iyyeti şöyle tesbît ediliyor:

1. Polatlı, Sincanköy, Mallıköy, Ankara'da olmak üzre dört günlük ekmeklik,

2. On günlük de yemeklik varmış

Bu hesâbı ordu yüz bin mevcûd üzerinden yapmışdır ki bu mevcûdun bundan böyleki hesâbâtda bizim için de vâhid-i kıyâs ittihâz buyurulmasını bir buhrâna ma'rûz kalmamak için ricâ' ederim.

3. Ordunun ayrıca mâlik olduğu beş günlük peksimedi dâimâ hesâbdan hâric tutalım.

4. Ordu odunca da sıkıntıdadır. Sekiz günlük odunu varmış. Bu husûs hakkında da ne gibi tedâbîr ittihâz buyurulduğunun inbâsını ayrıca temennî ederim.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 13

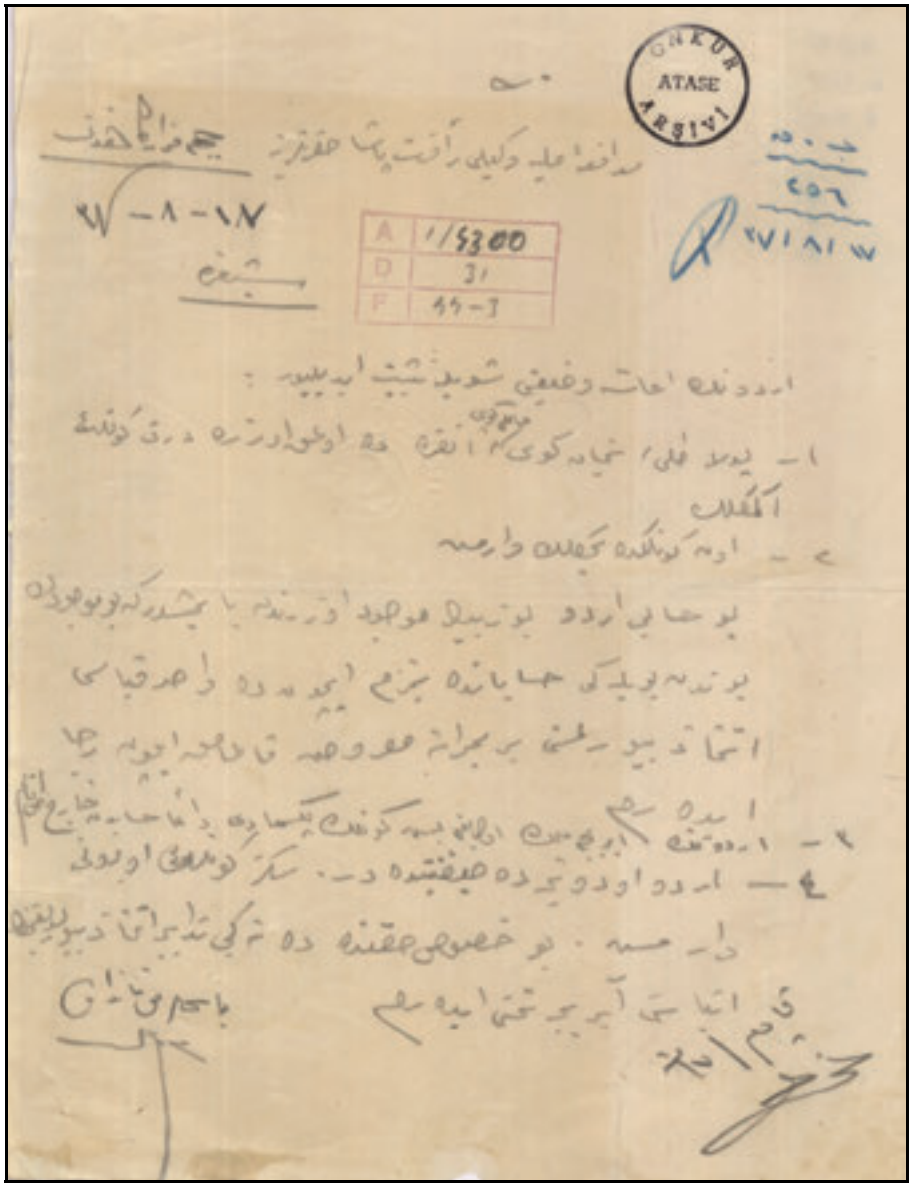

BELGE NO. 13-1

Ankara 10632
Aded 6459
20 minh

Başkumandanlığa

Evvelce Ankara'da ordu ihtiyâcı için iddihâr edilmiş olan ihtiyât dakik Eskişehir'in sukutundan beri sarf edilmiş ve el-yevm Ankara'da ve civârında bulunan fabrika ve değirmenlerin a'zamî çalışmalarına rağmen büyük bir ordunun dakikini te'mîn edemeyecekleri tesbît olunmuş ve muhârib orduyu tamâmen iâşe edebilmek için ber-vech-i âtî tedâbîrin ittihâzına mecbûriyyet görülmüşdür.

1. Muhârib ordunun yevmiyye etmek (ekmek) ta'yînı ta'yînât kanûn-nâmesine tevfîkan 600 gram undan ihzâr edilecekdir.

2. Ankara'daki ve gerilerde bulunan bi-l-umûm kıtaâta ekmek yerine keşklik bulgur ve buğday verilecekdir.

3. Muhârebe eden efrâdın et istihkakları nefer başına asgarî 250 gram olmak ve üç yüz grama kadar artdırılmak üzre verilecek ve cebhe mıntıkasındaki külliyyetli bulunan mevâşî sürülerine tamâmen vaz'-ı yed edilerek bu iâşe te'mîn edilecekdir.

4. Garb Cebhesi K. Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye, Garbî Anadolu Menzil Müfettişliğine Ankara Menzil Müfettişliğine Sivas Menzil Müfettişliğine Kırşehri Çorum Yozgad Kayseri Kastamonu Mıntıka Müfettişliklerine ve berây-i ma'lûmât Başkumandanlığa yazılmışdır.

19 Ağustos 37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

BELGE NO. 13-1

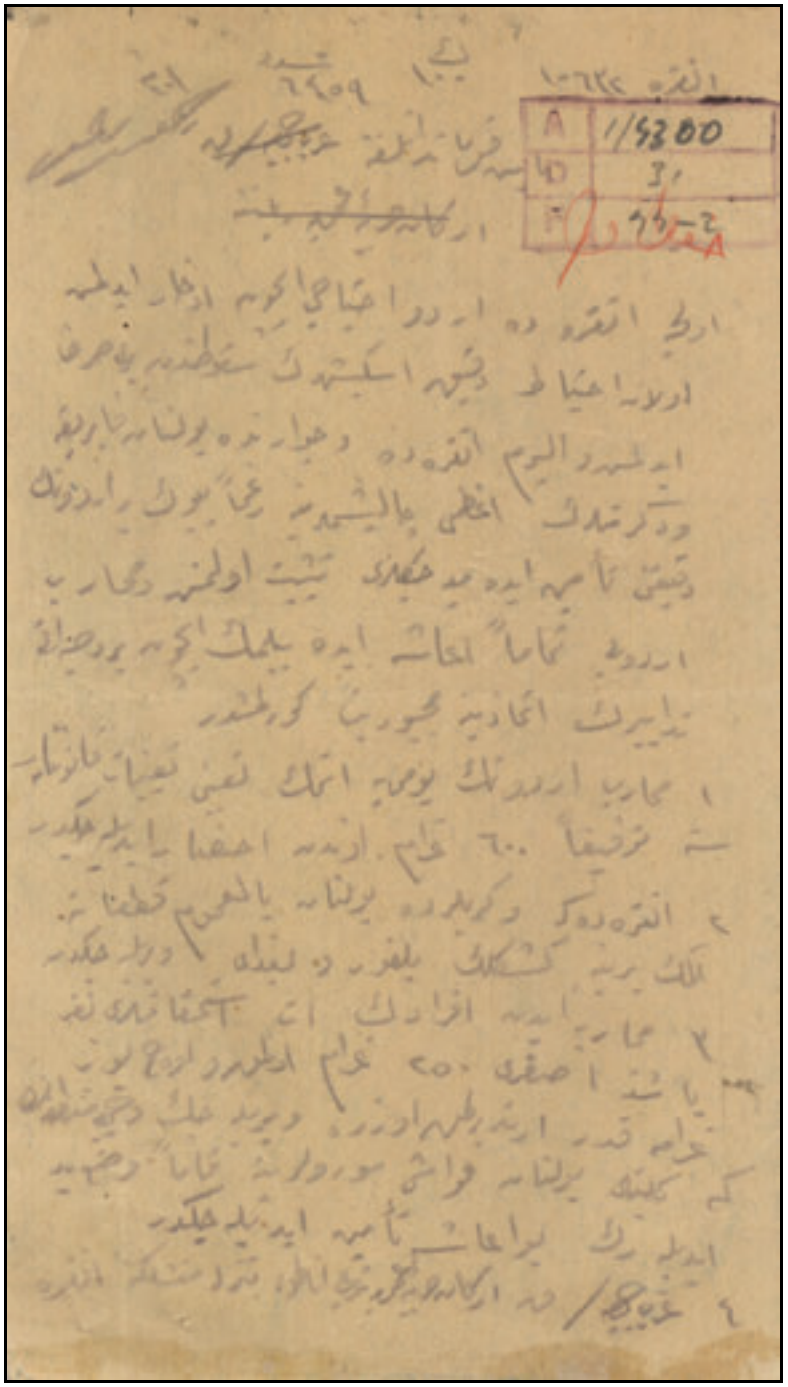

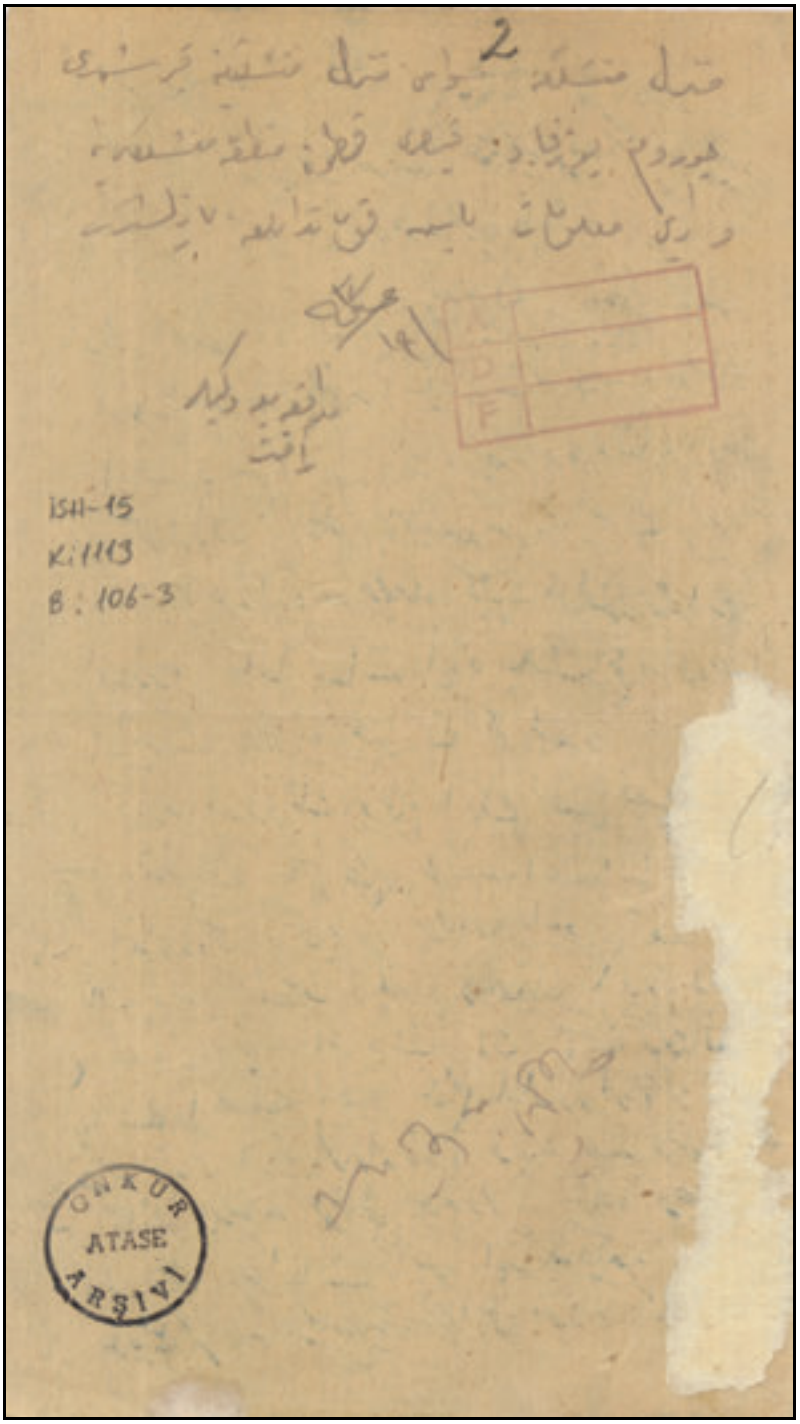
ISH-15
K:1113
B: 106-3
ONKUR
ATASE
ARŞIVI

BELGE NO. 13-2

Cebhe Karâr-gâhından
17-8-37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Şifre

Cebhede ceb-hâne nakliyyâtı için yegâne vâsıta olarak elde otomobiller vardır. Bu münâsebetle benzine ihtiyâc pek çokdur. Bu ihtiyâc dâhilinde Vekâlet-i Celîleleri otomobil kollarını da düşünüyorum. Binâen aleyh şimdilik ve hemen iki bin kilo benzinin cebhe emrine gönderilmesini ve fa'âliyyetin idâmesiçün Samsun'da bulunan benzinlerin en serî' vâsıtalarla yetişdirilmesini ricâ' ederim.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 13-2

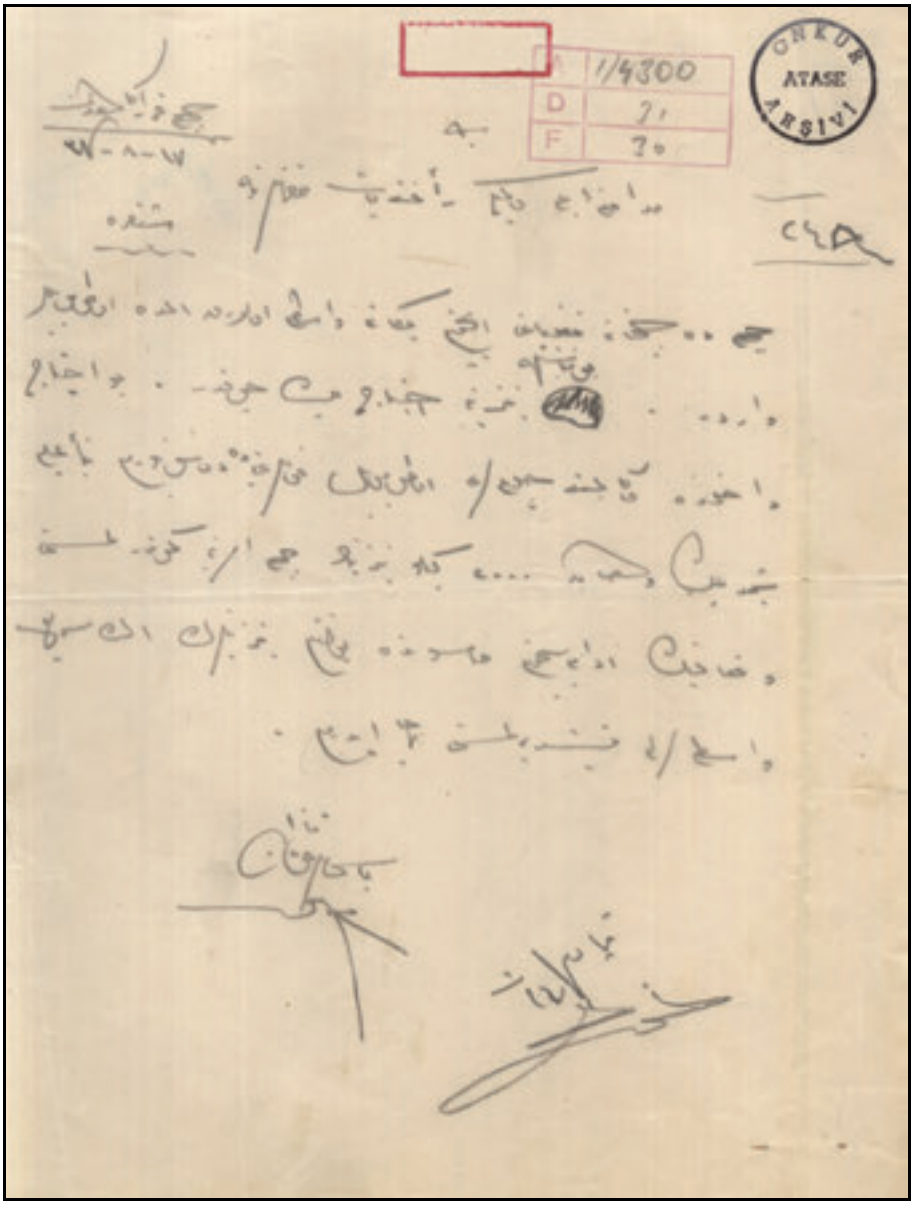

BELGE NO. 13-3

Numro 238
Târih 18/8/37 Sâ. 3,30 evvel
Aceledir.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Şifre

Köprüköy, Haymana menzili pek büyük ehemmiyyet kesb edeceğinden işbu hatt üzerindeki menzil müessesâtının ya'nî ceb-hâne, mevâdd-ı iâşe ve bunun nakline müteallik menzil vesâit ve müessesâtının pek kısa bir zamân zarfında ihzâr ve ikmâlinin taht-ı te'mîne alınmasını hâsseten ricâ' ederim.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 13-3

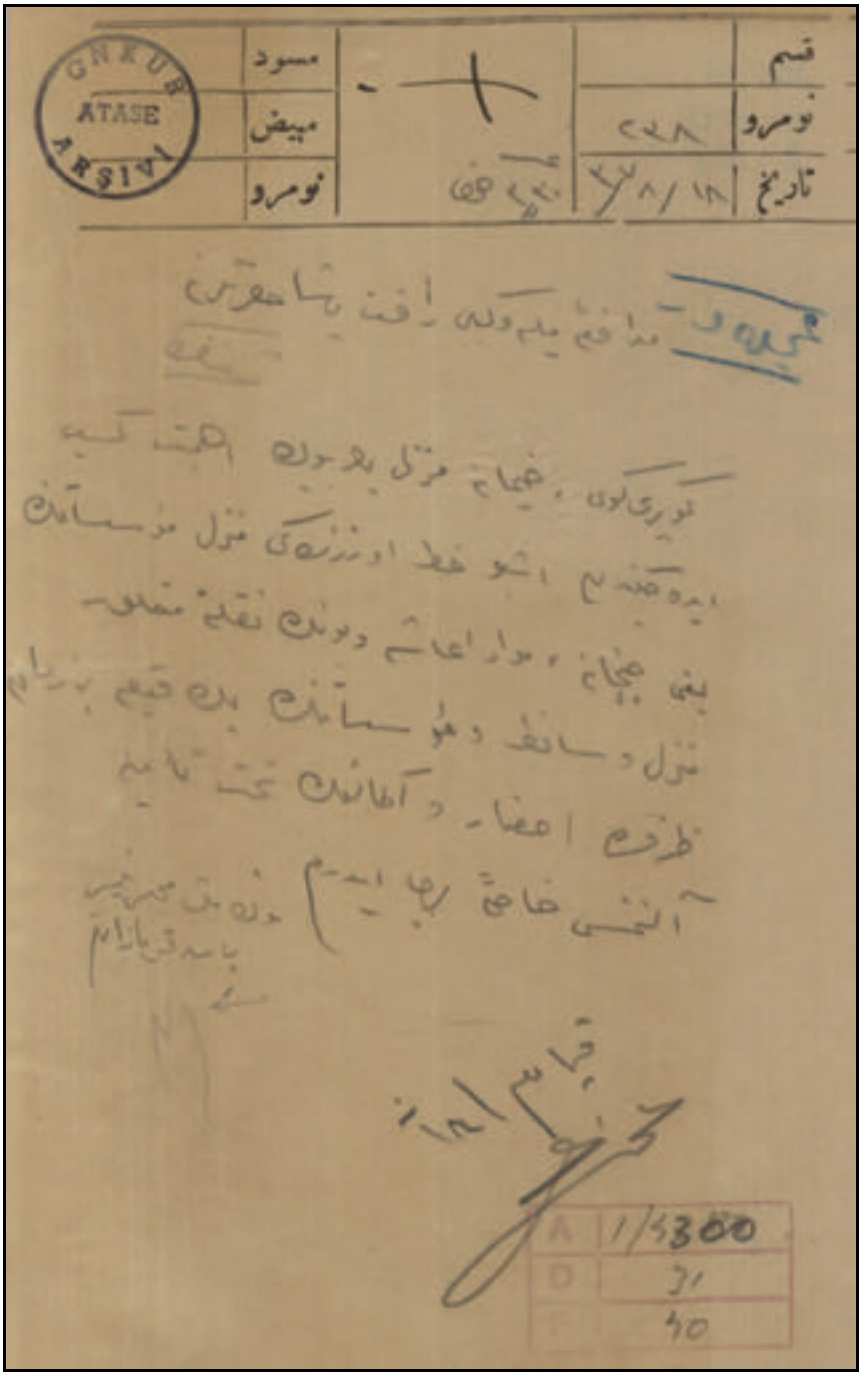

BELGE NO. 14

Pazar Müsta'celdir.

238
150

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Beka-yı hakk ve hayât için da'vâ-yı meşrûamızın istihsâli uğrunda girişmiş olduğumuz mücâdele-i mücâhedenin bir ân evvel hüsn-i netîceye iktirânı esbâbının istikmâli husûsunda taleb buyurulan efrâd ve vesâit-i nakliyyenin celb ve cem' sevkleri için Gülnar kazâsı me'mûrîn-i hükûmet ve ulemâ ve eşrâf-ı memleket kâmilen kurâya i'zâm kılınmışdır. Vatanın buhrânlı ve nâzik şu zamânında ve hidmet-i milliyyenin te'mîni büyük milletlerin büyüklüklerinin hasleti(?) îcâbâtından bulunduğundan ve müdâfaa-i hukuk da bütün efrâd-ı millet uhdesine müretteb vazîfenin hüsn-i îkasıyla mükellef bulunduğu ve bu makasid-i meşrûa-i milliyyemizin vücûd bulması husûsunda hükûmetin emrini infâzda ve hidmet-i vataniyyenin îfâsında tekâsül ve taallül gösteren me'mûrîn ve ahâlîden her kim olursa olsun der-hâl mücâzât-ı terhîbiyyesinin hemen icrâ kılınacağı i'lân olunarak hammâlî bir fa'âliyyetde çalışmakda bulunduğu ve halkın kuvve-i ma'neviyyesi pek yüksek olub gaye-i âmâl düşmana azîm darbe indirerek pây-ı mülevvesinden vatan-ı muazzezimizin tathîri husûsunda her fedâkârlığın ihtiyâr edileceği arz olunur efendim. 18/8/37

İrşâda Me'mûr
İçel Meb'ûsu
...(?)

BELGE NO. 14

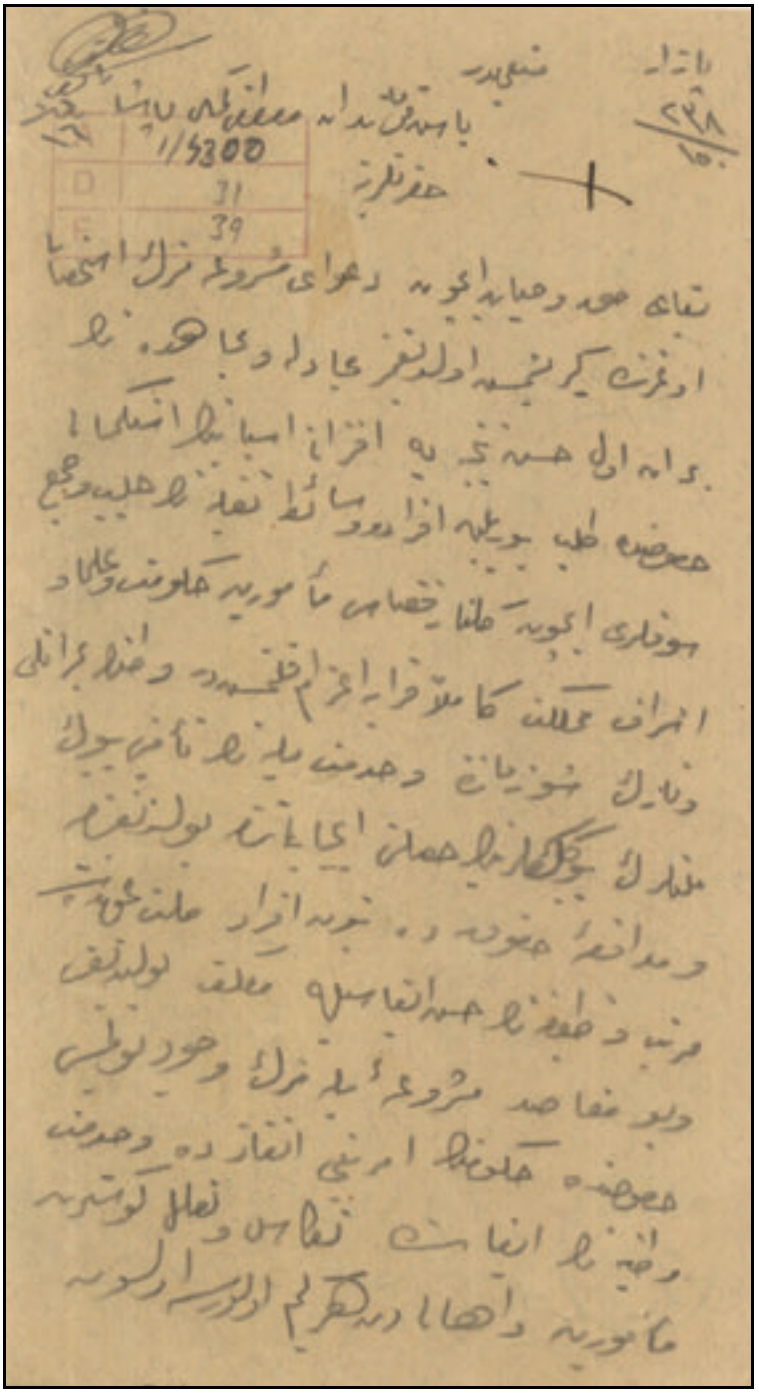

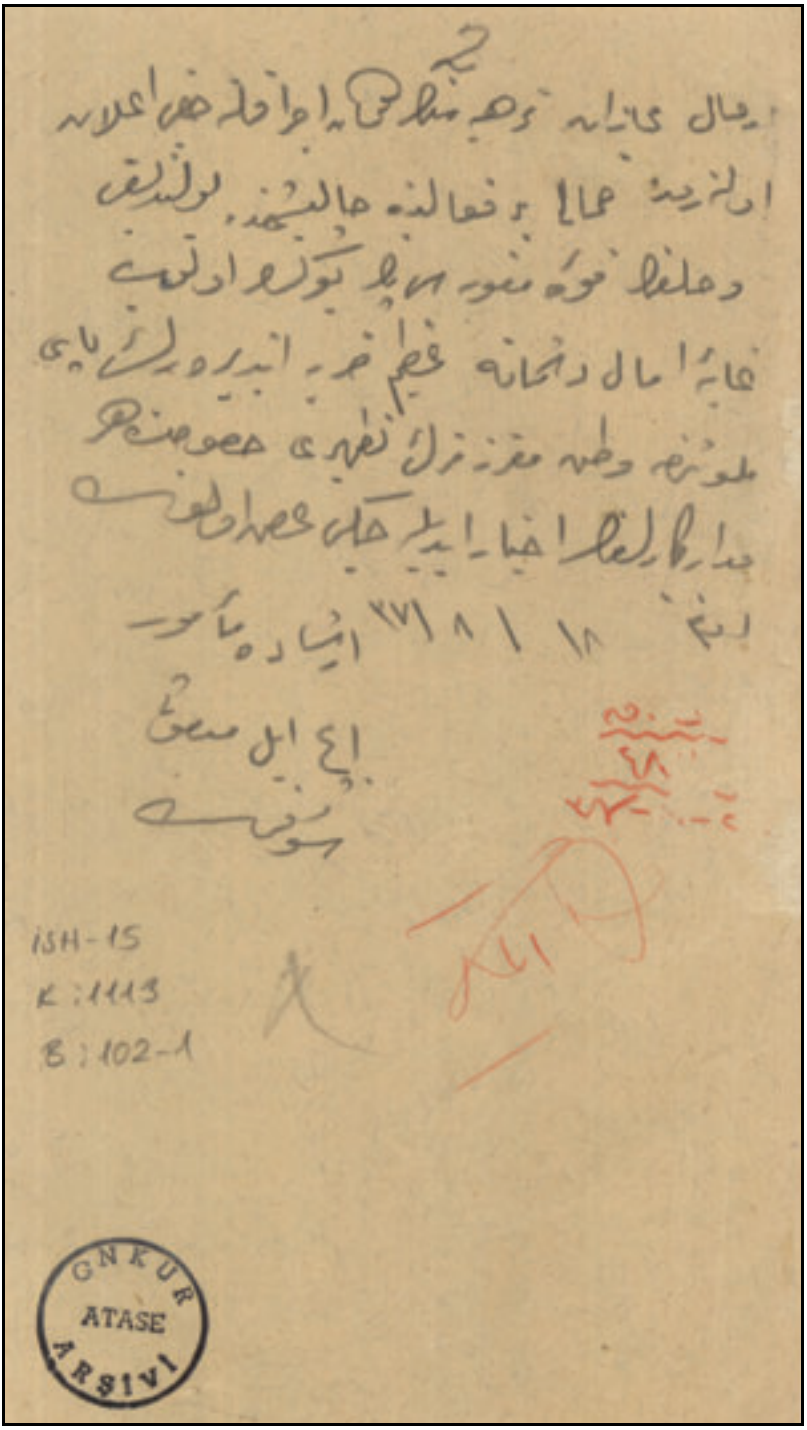

ISH-15
K:1113
B:102-1

GNKUR ATASE ARŞIVI

BELGE NO. 14-1

Garb Cebhesi'nde Başkumandanlık ve
Büyük Millet Meclisi Riyâset-i Celîlesine

Ürgüb

24-8-37

415
80

Ürgüb'e geldim. Bi-l-umûm ahâlîyi hükûmet meydânında toplayarak vaz'iyyet-i siyâsiyye ve askeriyyemiz hakkında iktizâ eden îzâhât ve teblîgat i'tâ' ve îfâ edilmiş bulunduğu gibi ahîren alınabilen efrâddan bugüne kadar Ürgübce üç yüz altı nefer sevk edilmekle berâber bakaya efrâdın kâmilen sevkinin te'mîni ve vesâit-i nakliyye ve sâir husûsâta müteallik tertîbâtın tedârik ve ikmâli için köylere taraf taraf me'mûrlar çıkarılmak sûretiyle muâmelât-ı ta'kîbenin tesrîi esbâbının istikmâl kılınmış olduğunu arz eylerim.

18-8-37

Ürgüb'de Niğde Meb'ûsu
Atâ

BELGE NO. 14-1

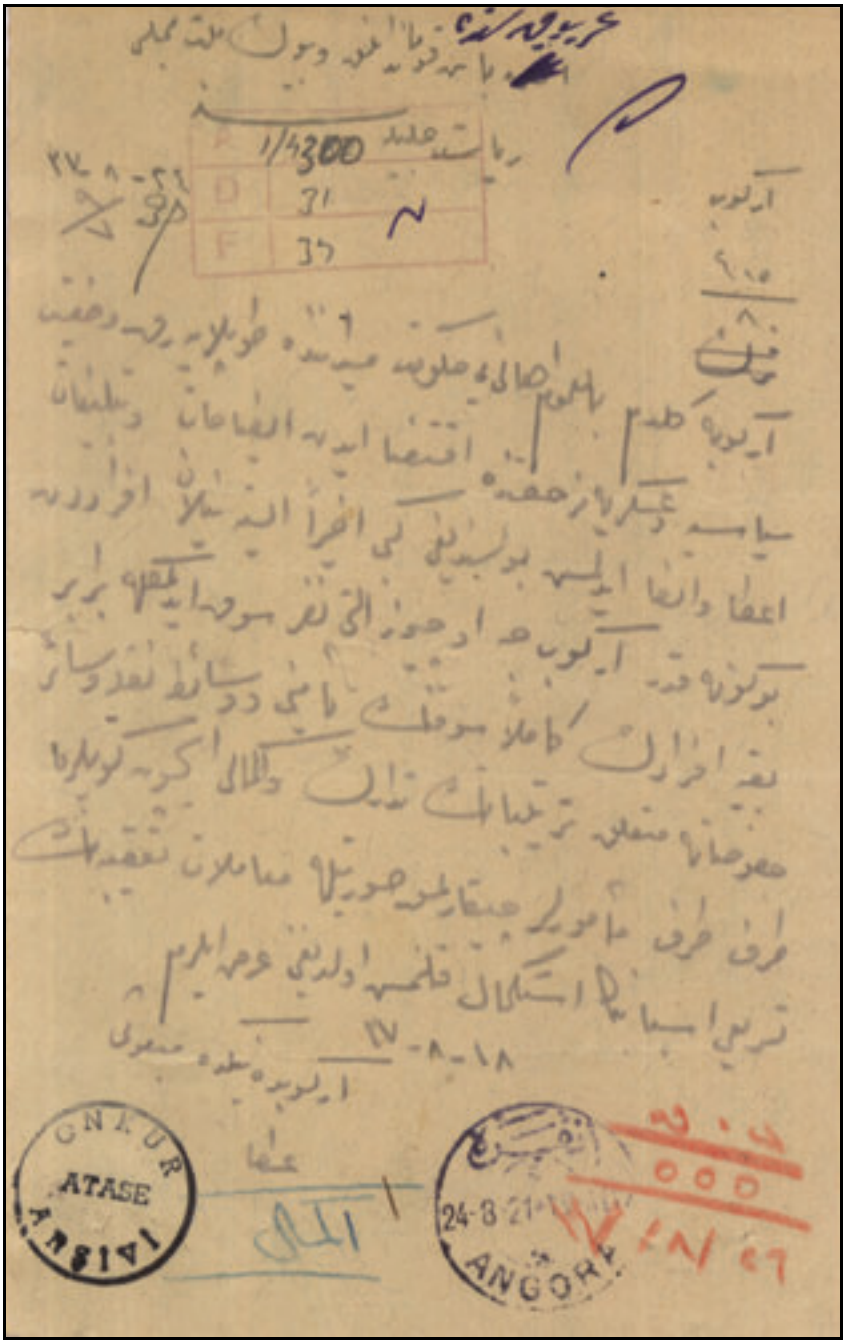

BELGE NO. 14-2

Türkiye
Büyük Millet Meclisi Riyâseti
Başkitâbeti
Evrâk ve Tahrîrât Kalemi
Aded 1508

Ankara
17/9/337

Evrâkın Nev'î
Telgraf

Me'mûren gönderilmiş olan zevâta çekilen telgraf-nâme

İşbu telgraf târihinden i'tibâren tenvîr ve irşâd ve asker celb ve cem'i için hükûmete muâvenet husûsunda zât-ı âlîlerine tevdî' edilmiş olan vazîfeye hitâm verilmişdir. Hidemât-ı mezkûrenin îfâsı husûsunda ibrâz buyurulan fa'âliyyete teşekkürler ve îcâb eden vazîfeyi der-uhde buyurmak üzre bir ân evvel Meclise iltihâk etmek için hareket etmenizi ricâ' eylerim efendim.

Türkiye
Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Aslına mutâbıkdır.

18/9/37

BELGE NO. 14-2

BELGE NO. 15

Ankara
18-8-337

Garb Cebhesi Kumandanlığına

Ordu safları arasında vatanımızın müdâfaasına fi'len iştirâk için vâki' olan mürâcaat-ı vatan-perverâneleri üzerine Hâlide Edib Hanımefendi hidmet-i fi'liyye-i askeriyyeye kabûl ve Garb Cebhesi emrine ta'yîn edilmiş ve Cebhe Karâr-gâhına mürâcaatla vazîfe telâkki eylemesi kendisine yazılmışdır. Ordu dâhilinde tensîb buyurulacak bir vazîfede istihdâmını ricâ' ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 15

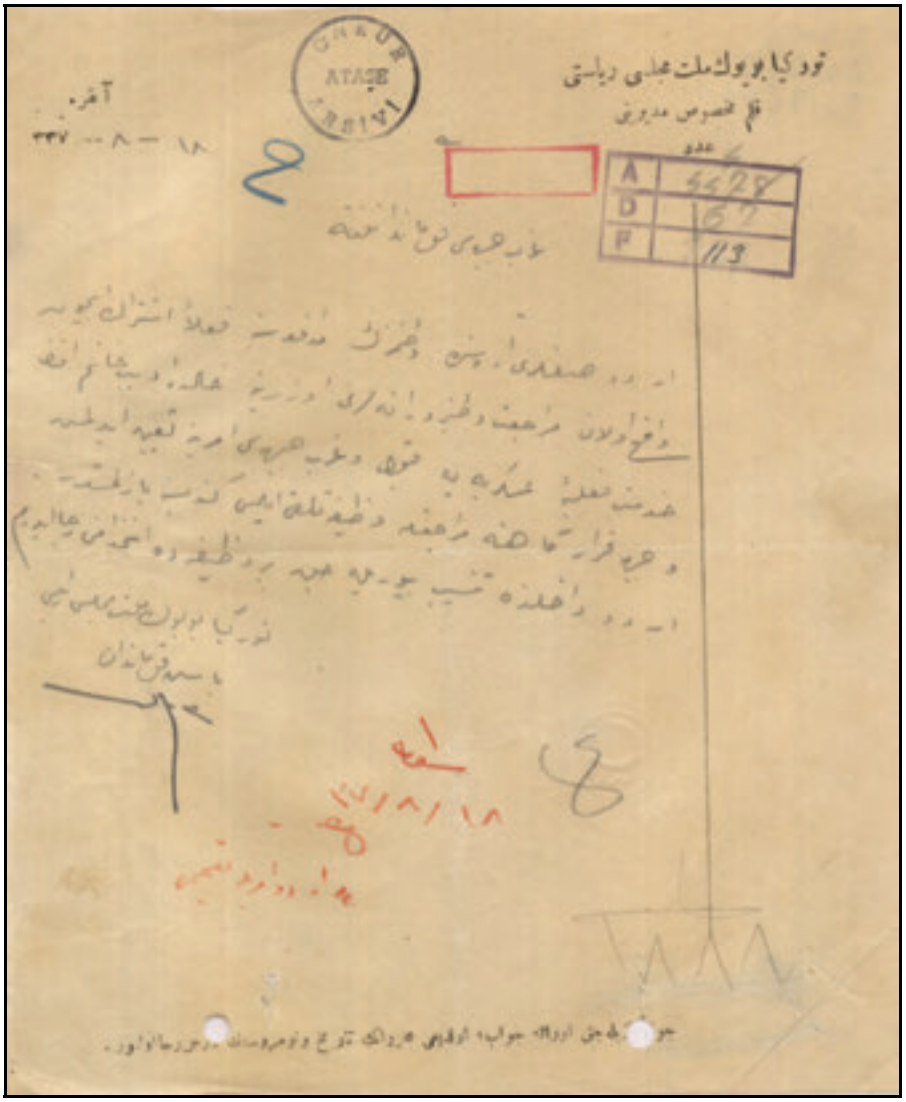

BELGE NO. 15-1

Ta'mîm

Şabanözü
20/8/37

Ordu safları arasında vatanımızın müdâfaasına fi'len iştirâk için vâki' olan mürâcaat-ı vatan-perverâneleri üzerine Hâlide Edib Hanım Başkumandanlık tarafından hidmet-i fi'liyye-i askeriyyeye kabûl ve Garb Cebhesi emrine ta'yîn edilmiş ve piyâde bölüğüne nefer kayd olunduğu Garb Cebhesi Kumandanlığının teblîğine atfen Birinci Grub Kumandanlığından bildirilmişdir. Türk kadınlarının vatanın istiklâl ve istihlâsı yolundaki mücâhedeye bi-l-fi'l iştirâkleri efrâd için bir nümûne-i misâl olsun ve efrâda iyice tefhîm edilsin.

Üçüncü Kafkas Fırkası Kumandanı
Hâlid

7. Âlây 8. Âlây 11. Âlây Topçu Hücûm	Telefon	8. Âlâyda Halîl yazmışdır. 7. Âlây, 11. Âlây ve Topcuya bir sûreti verilmiş ve Hücûm Taburuna telefonla yazdırılmışdır.
Süvâri İstihkâm Telgraf Mûsîka		Telgraf Takımına sûreti alınmışdır.

BELGE NO. 15-1

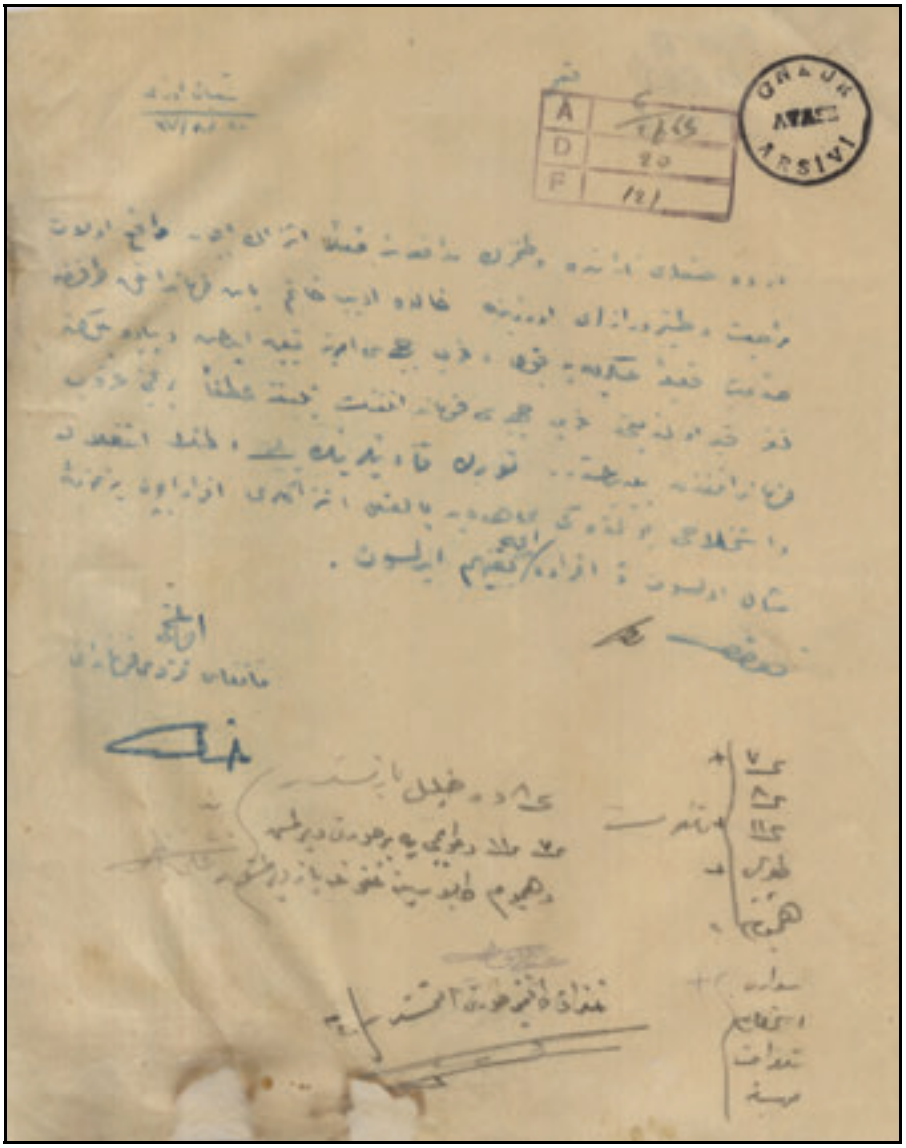

BELGE NO. 16, 16-1

Şifre Halli
Aded

Bu gece çekilecekdir.

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 18/8/37
Vürûdu: 18/8/37
Hall eden: B

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Bugün akşama kadar alınan ma'lûmât üzerine Porsuk şimâl ve cenûbundaki düşman kolbaşılarının Çardak Gemlik-Maden-İlkviren Demirciköy-Hamamkarahisar-Geçek hattına kadar ilerledikleri anlaşılmışdır. Mezkûr düşman kuvvetleri 6, 7 fırka tahmîn olunuyor.

2. 16/8/37'de ve Vaysal-Hisarköy hattında ilerleyen takrîben üç fırka kuvvetindeki düşman Beşinci Grubumuzun müessir âteşleri karşısında tevkif (edilmiş) ve büyük bir kısmıyla tamâmen açılmaya mecbûr bırakılmışdır. Bu düşman kollarından 17/8/37 sâat 2,30 sonrada bir fırka Kurdtuğluk'dan(?) Çeltik istikametine ilerlemiş diğer bir fırka da Büyüktunuk'da(?) ordu-gâhda kalmışdır. Sâat 3 sonrada Pîrîbeyli'ye yaklaşmak isteyen düşman süvârileri süvârimizin şiddetli hücûmu karşısında firâra mecbûr olmuş ve bu harekâtla Çeltik'e ilerleyen düşmanı da tevkif etmiş ve Büyüktuluk(?) ordu-gâhındaki düşman fırkası da Pîrîbeyli istikametinde yayılarak taarruz başlamış ve topcu ve makineli tüfenk âteşlerimiz karşısında zâyiâta uğramış ve ancak geç vakit Pîrîbeyli'ye girebilmişdir.

3. Kıtaâtımızın vaz'-ül-ceyşi şöyledir:

a) Bugün Nallıhan'a muvâsalat eden Kâzım Bey kuvvetleri yarın 18/8/37 yürüyüşe devâmla Çayırhan civârındaki köprüye gelerek Kapılıhamam mıntıkasında bulunan Birinci Fırka ile irtibât te'sîs edecekdir. İşbu iki fırka ile bir grub vücûda getirmek tasavvurdadır. Birinci Süvâri Fırkası Çardak Gemlik Maden'den ilerleyen düşmanla hâl-i temâsdadır.

b) Engürü Çayı'yla şimendüfer hattı arasında Birinci Grubumuz vardır. Biri ihtiyâtda olmak üzere 3 fırkalıdır.

c) Şimendüfer hattından i'tibâren Çanakcık mevkiine kadar Üçüncü Grub nâmını alan İhtiyât Grubu vardır. Biri ihtiyâtda olmak üzere 2 fırkalıdır.

d) Çanakcık cenûbundan Ilıca Çayı'na kadar biri ihtiyâtda olmak üzere 2 fırkalı 12 grub vardır.

e) Yenimehmedli ve cenûbundaki (Doy)demir mıntıkasında Dördüncü Grub vardır. 2 fırkalıdır ve Lebanlı'dan(?) Ilıca'ya kadar Sekizinci Fırka Lefocalı'da(?) ihtiyât olarak 15'inci ve Bayburd'da 7'nci Fırkalar vardır.

f) 2 fırkalı İkinci Grub 18/8/37 Tozoğlu mıntıkasına gelecekdir.

g) 2 süvâri fırkası bir süvâri livâsından (g r k b) Beşinci Grub Küçükhasan Kürduşağı ve Yunak mıntıkasındadır. Mecbûr oldukca ordunun sol cenâhına gelecekdir.

h) Bir âlâyıyla Ayaş'da bulunan Üçüncü Süvâri Fırkası ...(?) İnlerkatrancı'da bulunan âlâyına iltihâk edecek Garb Cebhesi Karâr-gâhı ...(?) civârındadır. 19/8/37'de 6'ncı Fırka Dumlupınar'a ve Müretteb Fırka karşısındaki düşmanı işgal için bir müfreze terk ederek Bayat'a taarruz edeceklerdir.

Baş K.
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 16

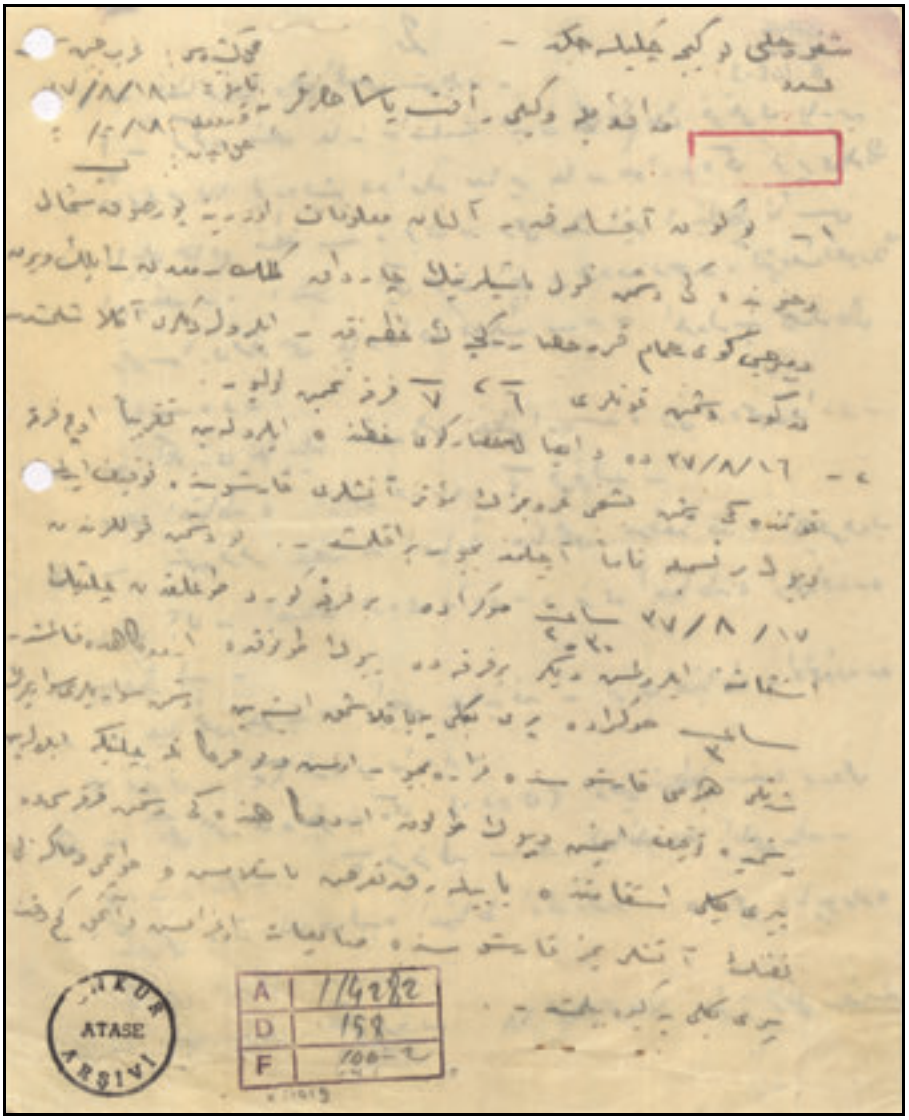

ISH-16
K:1141
B:148-3

2

۲ - نظامزنا وضع اجیس شویدو -

ا - وکوه منطقی حاته ماصلت ایه نه کاظم بک قومندی یاره
۱۸/۸/۷۷ پوریشه دد امله جایر حاته جوارنه ۵ کی کوبری کوری
تابلی حام منطقه سنه . بونانه رجعی قرقه ایو اینباط تأسیس
ایدیلمکده . اشبو ایکی قرق ایو بر دوب وجوده کتیرمک تصور
رجعی سوای قوقسی بارداقه کلیک مسنده ایدولیه تمکده حال
تاسیس دد .

ب - ایکوری جابیله شمندوفر خطی ایه سنده رجعی قوه مجبوردر -
بری احتیاطه ارلمی اونده ۲ قرقلیه -

ج - شمندوفر خطنه اعتبارا جیانجی موقعه قده اوصحی دوب
ماضی ۳ لاه احتیاط قوه دی دد - بری احتیاطه ارلمه اونده
۲ قرقلیه -

د - جیانجی جونده ایلیجه جیانه قه - بری احتیاطه ارلمه اونده
۲ قرقلی ۲ دوب دد -

ه - یلی محمد لی دجونده کی (۱۰ دوی) دمیر منطقه سنده دوغی
۲ قرقلیه - و لیاقلیه ایلیجه قه -
دوب دد -

شمندوفر قوه لغوجیلیه احتیاط ارلمه ۱۵ جی دیاپوردده
۷ جی قرقلر دد -

۷ قرقلی ایلیجی دوب ۱۸/۸/۷۷ طوته اوغلی منطقه سنه

SEATO

BELGE NO. 16-1

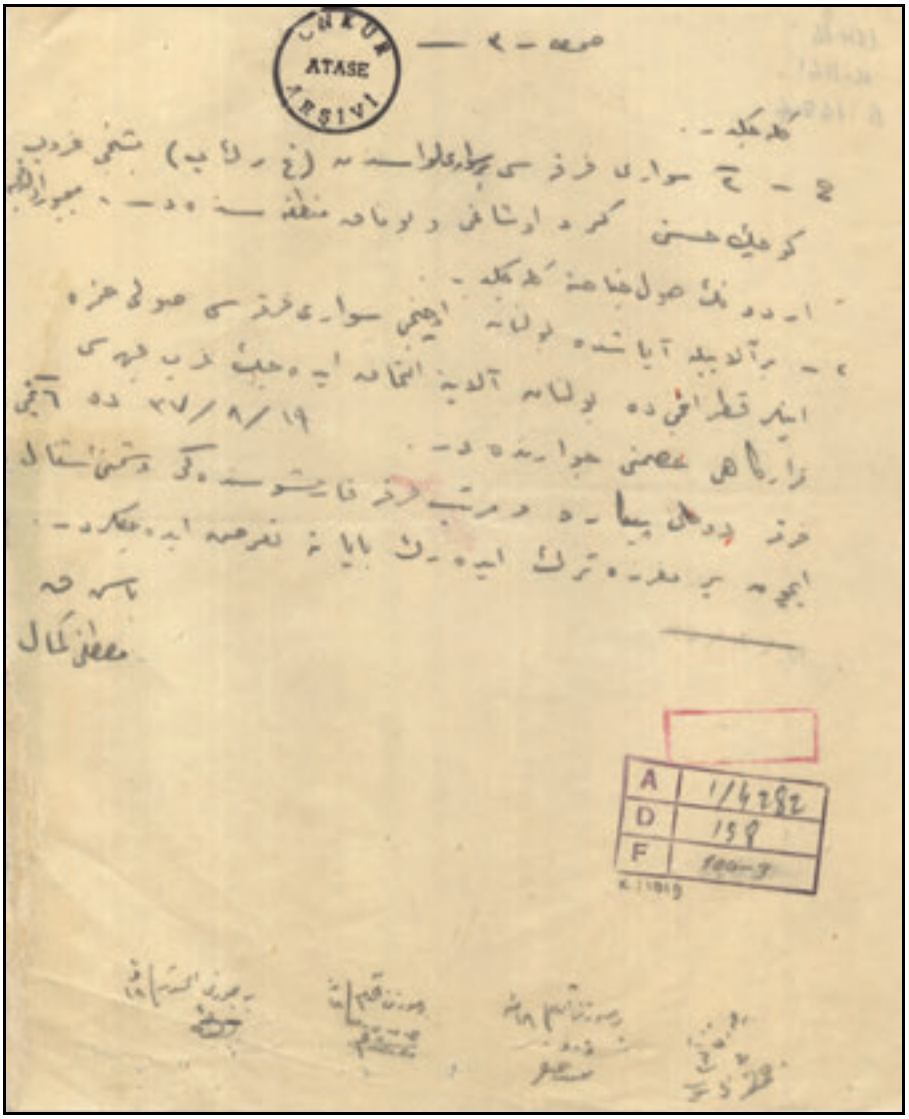

BELGE NO. 16-2

Şifre Halli
Aded
282

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 18/8/37
Vürûdu: 18-19 minh
Hall Eden: B

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Bugünki düşman harekâtı âtîde telhîs olunmuşdur:

a) Balıkcı Köprüsü ile Mihalıççık Köprüsü istikametlerine iki koldan ilerleyen ve bir fırka tahmîn olunan düşman bugün her iki köprüye muvâsalat etmiş ve süvârilerimizle hafîf âteş teâtî edilmiş ve tarafımızdan Balıkcı Köprüsü ihrâk, Mihalıççık Köprüsü tahrîb olunmuşdur.

b) Porsuk tarafeyninde ilerleyen ve bugüne kadar iki fırka tahmîn olunan düşman kuvvetleri Sazılar İstasyonu'nu işgal etmişdir. Porsuk'dan Kavuncu Köprüleri Sakarya'ya temas etmişdir. Sakarya cenûbunda Çeltik istikametinde dün yürüdüğü bildirilen iki fırka bugün Erenköylü'ye teveccüh etmişlerdir. Kaldırım üzerinden yürüyen fırka Toprakpınar'a girmiş ve hâl-i istirâhate geçmişdir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

2. Kıtaâtımızda tebeddülât ber-vech-i âtîdir.

a) Birinci Süvâri Fırkası, Balıkcı Köprüsü-Mihalıççık Köprüsü hattındadır.

b) Müretteb Kolordu Çayırhan'a vâsıl olmuşdur. Birinci Süvâri Fırkası bunun emrine verilmişdir. Sincan köyünde bulunan (Meclis) Muhâfız Taburu Garb Cebhesi emrine verildi.

c) İkinci Grub Tonuroğlu'na vâsıl oldu. 8. Fırka, 15. Fırka da işbu grup emrine alınmışdır. (...) Beşinci Grub Cambak, Kokar, Şeyh Ahmedli, Musaoğlu mıntıkasındadır.

Baş K.
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 16-2

İSH-16
K: 1141
B: 149-1

٤ — مرتب حوق اردو چار خانه واصل اولمشدر . برنجی سوره
وقه سی بونك امرینه ویرلمشدر . شیمدی کوزه بولنان
محافظ طابورك غرب طرفی امرینه ویرلدکدن
٥ — اکنجی غروب طنو اوغلنه واصل اولدی .
وقه ، وقه ده اشبو غروب امرینه آلنمشدر . هر
نجی غروب جامیانه نوقا . شیخ احمدی موراد نفوسنقدرنه
ب ٥٠٨٥
معلومکه

A 1/2824
D 158
F 101
ATASE ARŞİVİ

BELGE NO. 17

Başkumandanlık	Cebhe Karâr-gâhından
Aded	19/8/37
285	Sâat 2,30 sonra

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine

1. Grublar kendilerine tahsîs olunan mevziler beynindeki hatt-ı fâsılları ve bunların müdâfaasının kumandanlarca şübhe ve tereddüdsüz anlaşılmış olduğunu bilmek isterim.

2. Topçu muhârebelerinde piyâdenin lüzûmsuz bir âteşe ma'rûz bırakılmaması lâzımdır.

3. Piyâdemizi dâimâ topçumuz himâye etmeye mecbûrdur. Bunun alâka-dârânca bir def'a (daha) ehemmiyyetle nazar-ı dikkate alınması matlûbdur.

4. Muhârebe esnâsında grub kumandanları ve ale-l-umûm kumandanlar arasında dâimî irtibât muhâfazasına çok ehemmiyyet verilecekdir.

5. Her mâ-dûn kumandan mâ-fevk kumandan ile irtibât aramalıdır.

6. Grublar kendi dâhillerinde ve ordu ile muhtelif grublar arasında mevcûd vesâit-i fenniyyeden mâ-adâ süvâri postalarıyla dahi irtibât şebekesi yapacakdır.

7. Grub kumandanları muhârebâtın cereyânı esnâsında müsbet veyâ menfî her mühimm hâdiseyi kendilerince tedâbîr ittihâz edilmekle berâber evvel-emirde hâdiseyi derhâl orduya bildirecekdir.

8. Her grub kendi mıntıkasındaki piyâde mevzilerine ve bi-l-hâssa topçu muhârebe mevzilerine âteş (mıntıkasını) ve piyâdeye topçunun sûret-i muâvenetini gösterir bir krokiyi dâimâ hâzır bulunduracaklardır.

9. Bir kumandan mücâvirindeki kıt'a muhtâc-ı muâvenet olduğu zamân kendiliğinden o kıt'aya derhâl muâvenete mecbûrdur.

10. İşbu emr derhâl alâka-dârâna teblîg edilecek ve teblîg edildiğine dâir cebhe kumandanı bana bildirecekdir.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine ve Garb Cebhesi Kumandanlığına (yazılmışdır).

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 17

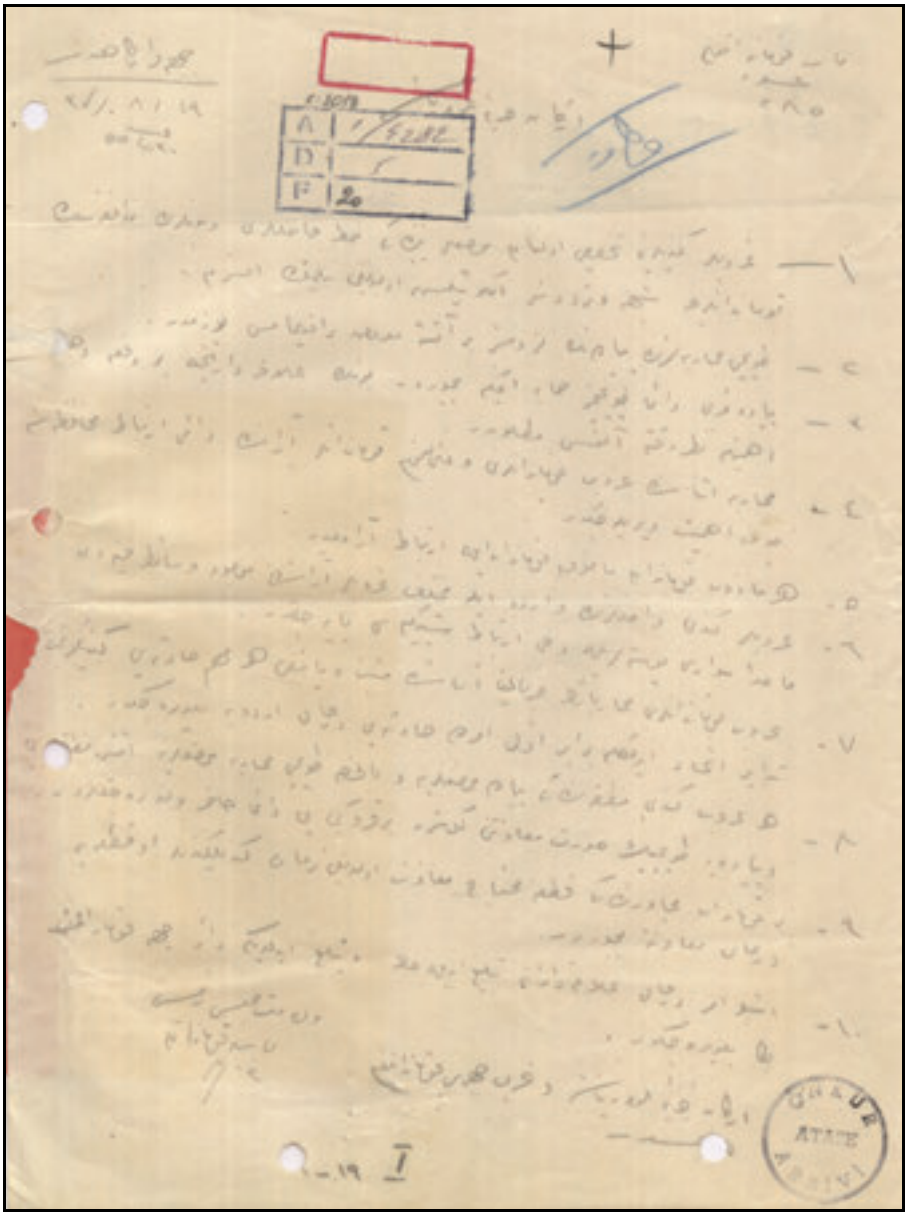

BELGE NO. 18

Harb telgrafıdır.

20/8/37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmîyye Vâsıtasıyla
Büyük Millet Meclisi Reîs-i Sânîsi Adnan Beyefendi'ye

1. Her akşam muntazaman zât-ı âlîlerine rapor verilmekdedir. Esbâb-ı teehhürü anlamak ve müsebbibleri tecziye edilmek üzre vusûl târihlerinin inbâsını ricâ' ederim.

2. Bugünki vaz'iyyetimiz şudur: Porsuk ile Sakarya arasında bulunan üç düşman fırkası ileri kıtaâtını Balıkcı ve Hamam Köprüleri arasında Sakarya'ya kadar sürmüşdür. Porsuk ile Kavuncu Köprüsü arasında düşmanın süvâri kıtaâtı görülmüş ve büyük piyâde kuvvetleri müşâhede olunmamışdır. Kavuncu Köprüsü'nden i'tibâren cenûba doğru olan sâhada müşâhede olunan düşman kuvvetleri altı fırka tahmîn olunmakdadır. İşbu kuvvetlerin yarın 21/8/37 sabâh muhârebe teması hâsıl etmiş bir hatda gelmeleri muhtemeldir efendim.

3. Düşmana karşı tedâbîr-i mütekabile alınmakdadır.

4. Ordunun takviye ve ikmâli de devâm ediyor.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Kalem-i Mahsûs Müdîri Yüzbaşı İzzet Bey'e

Adnan Beyefendi'ye gelen raporun bir sûretini berây-i ma'lûmât takdîm ediyorum efendim. 20/8/37

Sâat 11,50 sonra

Yüzbaşı
(İmza)

BELGE NO. 18

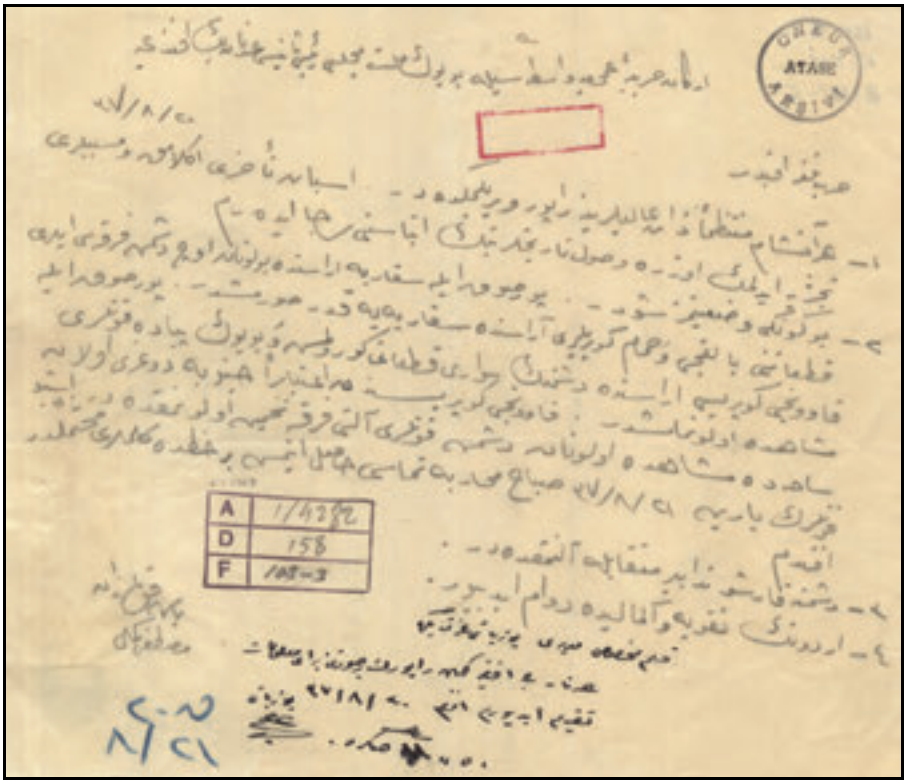

BELGE NO. 19

Numro: 334
Târih: 20 Ağustos 37

Harb Telgrafı

Müdâfaa-i Milliyyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Şifre

Merkez Ordusundan gelecek olan iki âlâyla bir hücûm taburunun 24/8/37'de muhârebeye iştirâk edecek vechle cebheye yetişmiş bulunması pek şâyân-ı ârzûdur.

Bu âlâyların hâlen nerede bulunduklarının iş'ârının ve Yahşihan'dan sonra dekoville ve bilâ-tevakkuf oradan trenle nakillerinin te'mînini ricâ' ederim.

M. Kemâl

BELGE NO. 19

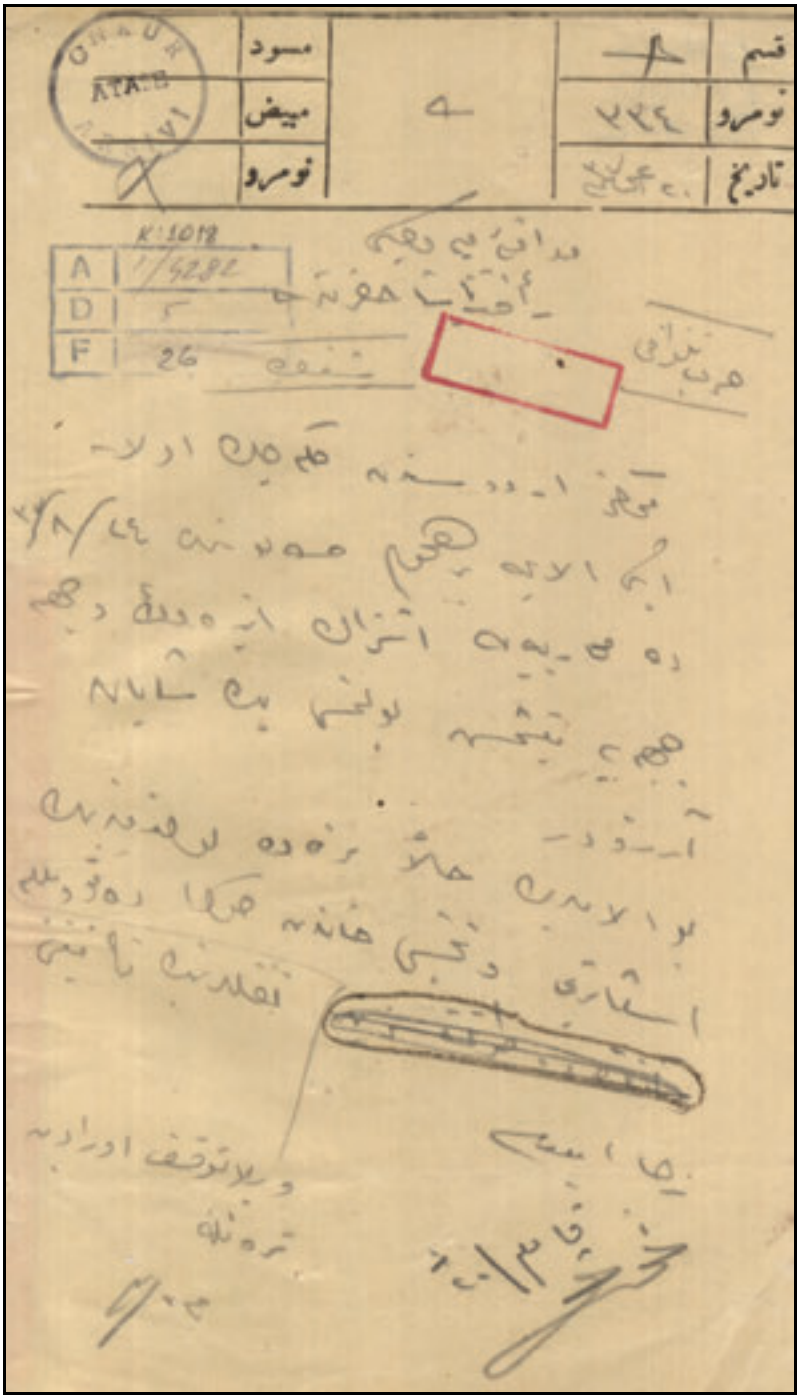

BELGE NO. 19-1

Ankara
20/8/37

Başkumandanlığa

C- 20/8/37 şifreye:

1. Merkez Ordusundan gelmekde olan kıtaâtdan Kırk Sekizinci Âlâyla Sahrâ Bataryası 19/8/37'de Sungurlu'dan hareket etmişdir. Şu hâlde bunların 21/8/37'de Yahşihan'a muvâsalatları muntazardır.

2. Kırk Dokuzuncu Âlây 21/8/37'de Hücûm Taburu 22/8/37'de Sungurlu'ya vâsıl olacaklardır.

3. Yahşihan'a muvâsalat eden kıtaâtın der-hâl dekovil ve trenle nakilleri te'mîn edilmiş olduğunun ancak birinci kademenin 24/8/37'de cebhede bulundurulabileceği, ikinci kademenin ise 27/8/37'den evvel cebheye yetişemeyeceğini maa-mâ-fîh bir ân evvel kıtaâtın cebheye yetişdirilmesine gayret edileceğini arz ederim.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

BELGE NO. 19-1

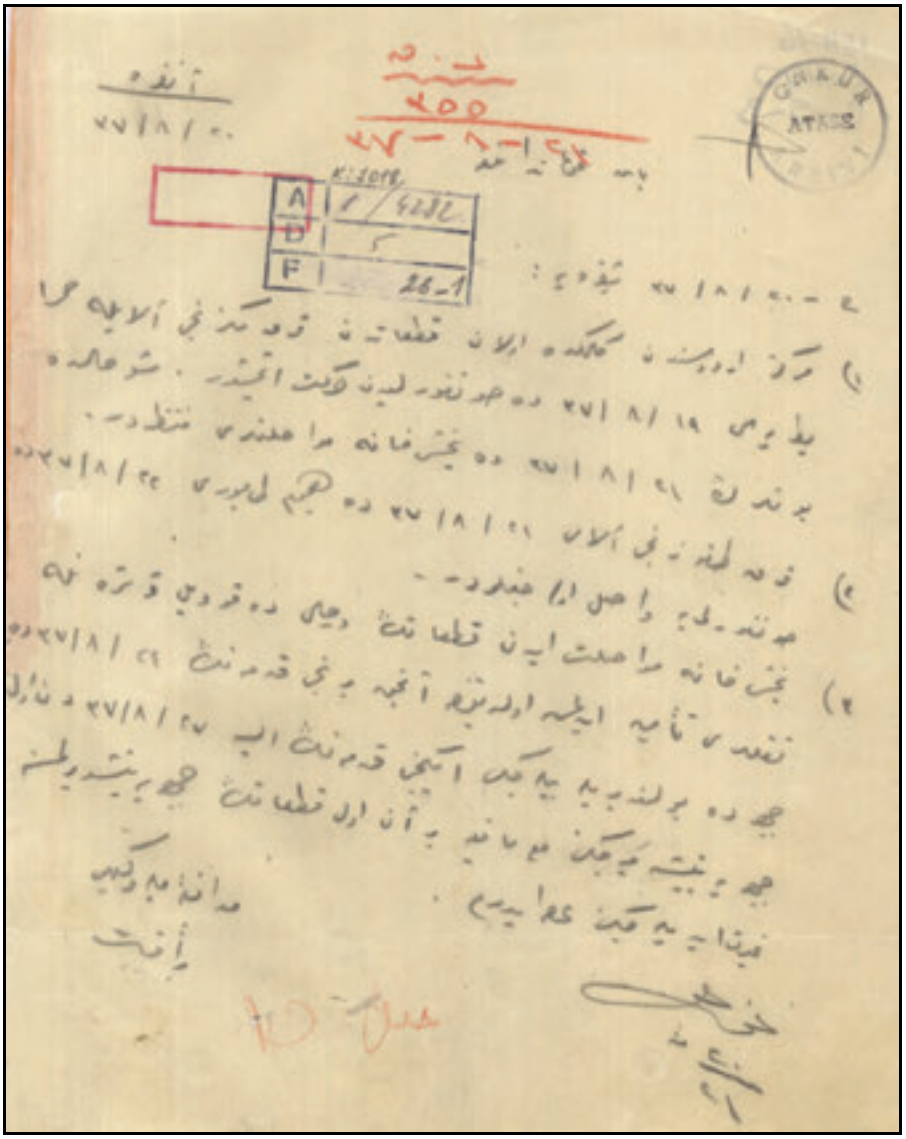

BELGE NO. 19-2

Aded
376

21/8/37

Garb Cebhesi Kumandanlığına

21/8/37'de Yahşihan'a gelerek vesâit-i nakliyyesine bakılmaksızın dekoville Ankara'ya ve müteâkıben trenle Mallı köyüne sevk edilecek olan 48. Piyâde Âlâyı ile Sahrâ Bataryası Mallı köyüne vusûlü müteâkıb Garb Cebhesi emrine girecekdir. Bu kıtaâta âid vesâit-i nakliyyenin mümkün olabilen sür'atle yetişdirilmesi Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine yazılmışdır.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 19-2

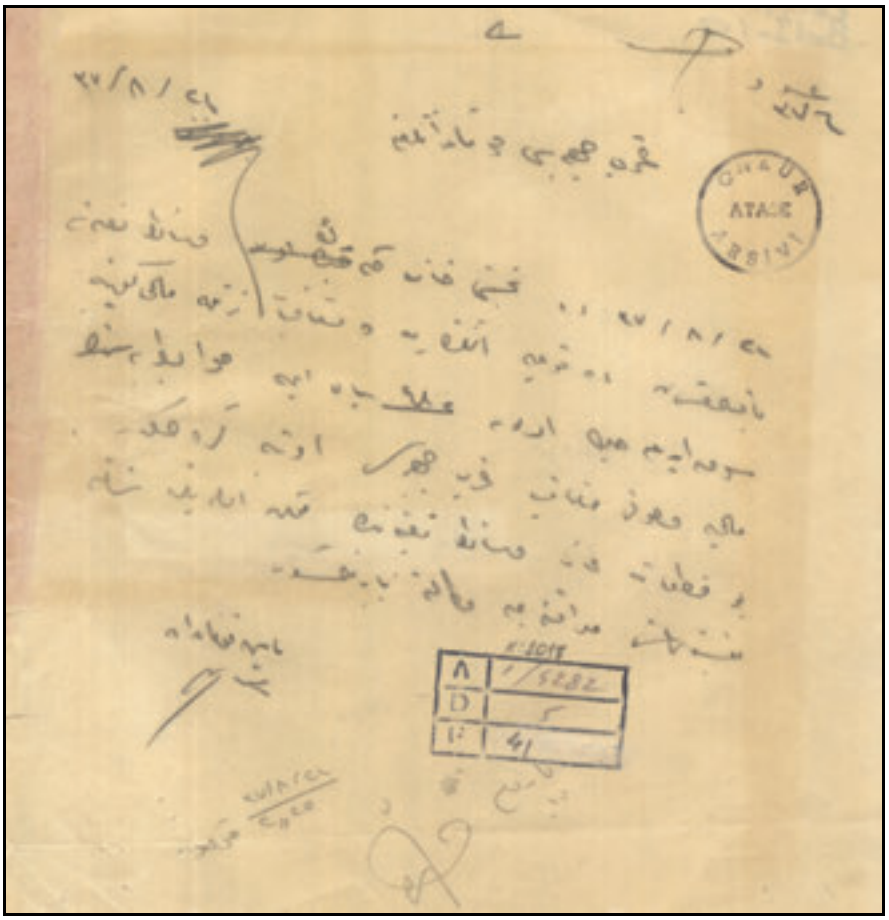

BELGE NO. 19-3

Ankara
21-22/8/37

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Kırk Sekizinci Âlâyın Birinci ve İkinci Taburları bugün 21/8/37'de Yahşihan'dan 27 zâbit 385 neferle Ankara'ya dekoville tahrîk edilmişlerdir. Âlâyın ağırlığı olmadığından 37 merkebli bir kol âlâya ağırlık olmak üzre Ankara'da ilhâk edilecek ve doğruca Mallıköy'e sevk edileceklerdir. Bataryanın Yahşihan'da irkâbına başlanmışdır. Üçüncü Taburla 49. Âlây da gelince (derhâl) tahrîk edilecekdir efendim.

Başkumandanlığa, Garb Cebhesi K. yazılmışdır.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

BELGE NO. 19-3

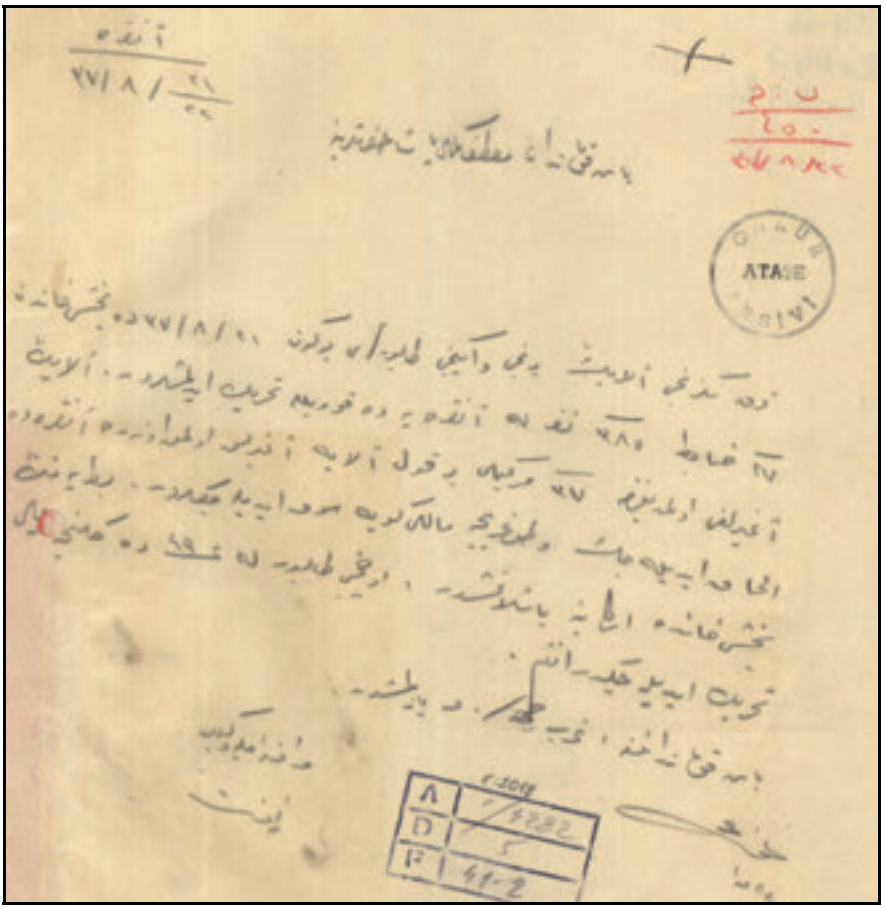

BELGE NO. 20

Başkumandanlık
Aded
320

Cebhe Karâr-gâhı
20-8-37

Garb Cebhesi Kumandanlığına

1. Kuvvet ve vaz'iyyetimiz inâyet-i Hakk'la düşmanı mağlûb etmeğe müsâiddir. Düşmanın içinde bulunduğu müşkilât dahi başkaca lehimizdedir.

2. Muhârebe hatt-ı umûmîsi üzerinde ba'zı noktalarda ileri veyâ geri temevvücât vukuu müsteb'id değildir.

Bu hâl her kıt'a tarafından tabîî görülmelidir. Herhangi bir kıt'anın geriye doğru yerinden oynaması hâlinde mücâvir kıtaât kemâl-i metânetle mevzilerini muhâfaza etmeli ve mezkûr kıt'aya topcu ve piyâde ile muâvenete şitâb eylemelidirler.

3. Muhârebâtın kesb-i şiddet eylediği ânlarda kumandanların vazîfe ve salâhiyyetlerini kemâl-i i'tidâl ve sükûnetle nazar-ı dikkatde bulundurarak şahsî mülâhazât ve hissiyyâta tebaiyyetle vaz'iyyet-i umûmiyyeyi ihlâl edecek karârlar i'tâsından kat'iyyen mücânebet eylemelerini ehemmiyyetle hatırlatırım.

4. İşbu emr bi-l-umûm cüz'-i tâm kumandanlıklarına teblîg olunacakdır.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 20

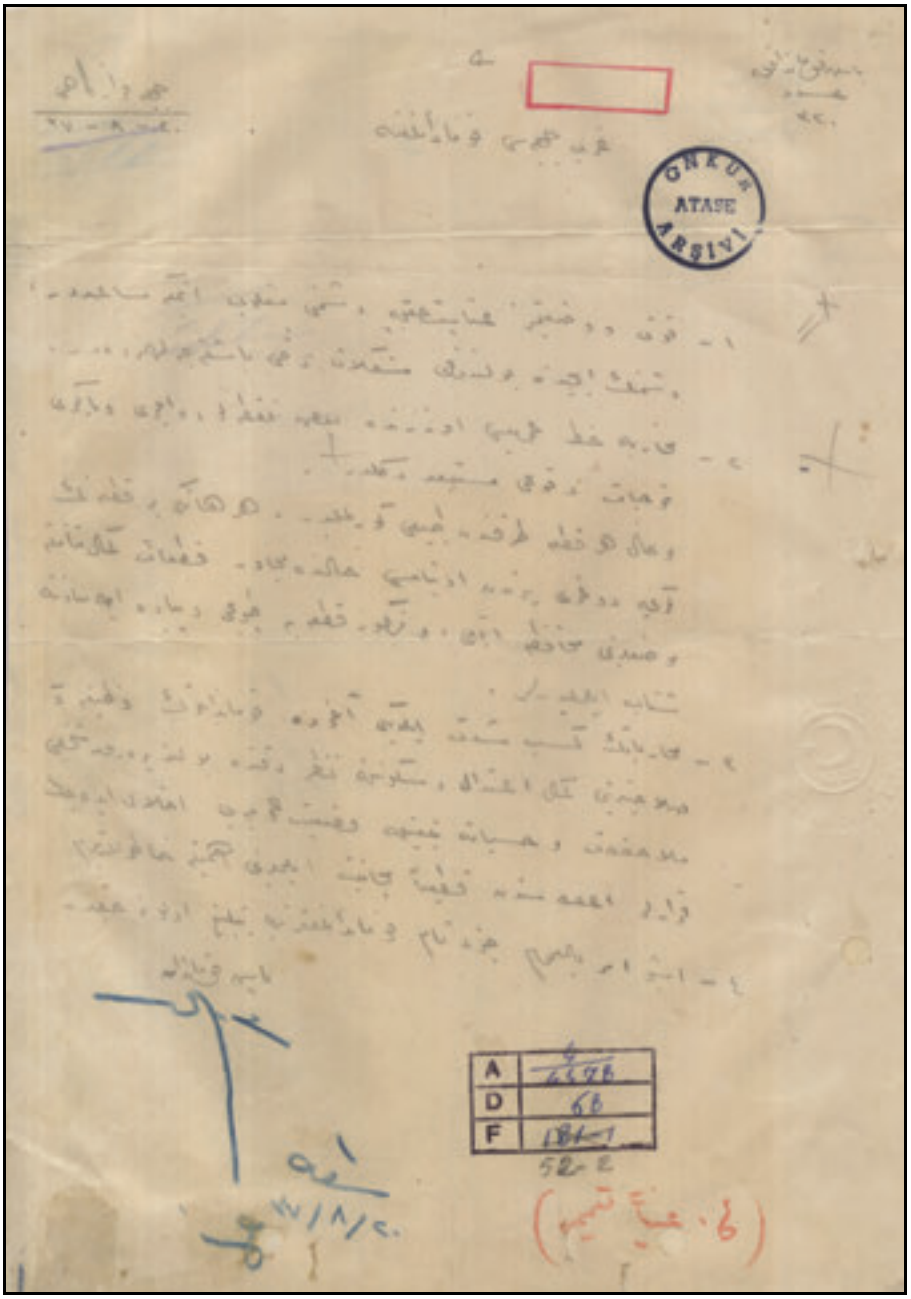

BELGE NO. 21

21/8/37
Sâ. 4,50 evvel

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Şimdilik Dördüncü Grub Karâr-gâhında kalacağım. Otomobilin emrimde kalmasına ve mikdâr-ı kâfî benzinin Karakuyu'ya Dördüncü Grub Karâr-gâhına gönderilmesine müsâade ve emr-i devletlerini istirhâm ederim.

Fevzî

BELGE NO. 21

BELGE NO. 21-1

Fevzî Paşa Hazretlerine

C. 21/8/37 telefona

Yüz kilo benzin ile bir mikdâr vakum yağı otodrezin ile Polatlı'ya gönderilmişdir. Oradan da Dördüncü Grub Karâr-gâhına sevki için emr verdiğimi arz ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 21-1

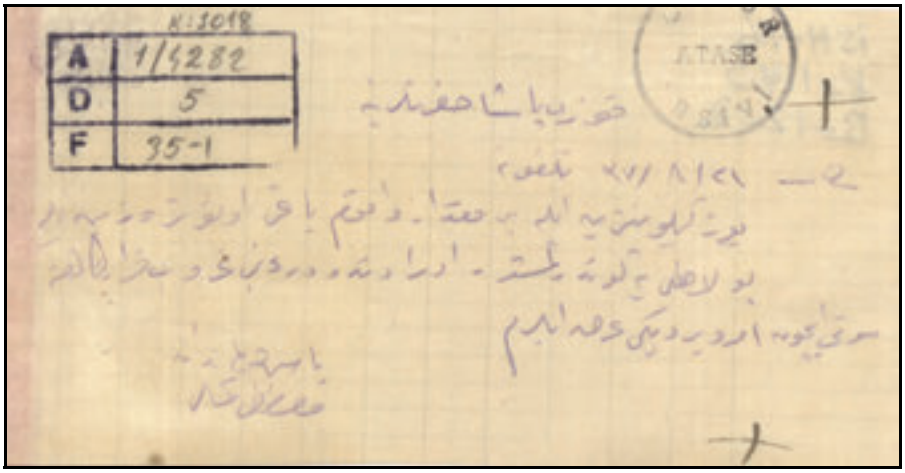

BELGE NO. 21-2

Aded
Bilâ

Ankara
21/8/37

Başkumandanlığa

C. Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetinin 18/8/37 târih ve bilâ şifresine

1. Çorum'da bulunan dört Fransız sahrâ topu Merkez Ordusundan alınan ve garba gelmekde bulunan 4 toplu sahrâ bataryası yerine Merkez Ordusunca teşkîl edilmekdedir. Çorum'daki 4 kudretli cebel topundan batarya teşkîli de mezkûr ordu kumandanlığına 18/8/37'de emr edilmişdir.

2. Ankara'da bulunan 2, Yahşihan'da bulunan 2 şnayder topundan 4 toplu bir cebel, Yahşihan'da bulunan toplardan 4 toplu 12'lik bir İngiliz obüs ve 4 toplu 11,5'lik bir Fransız sahrâ bataryasının da teşkîline teşebbüs edilmişdir.

3. Başkumandanlığa, Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine yazılmışdır.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli nâmına
Müsteşâr
Alî Hikmet

BELGE NO. 21-2

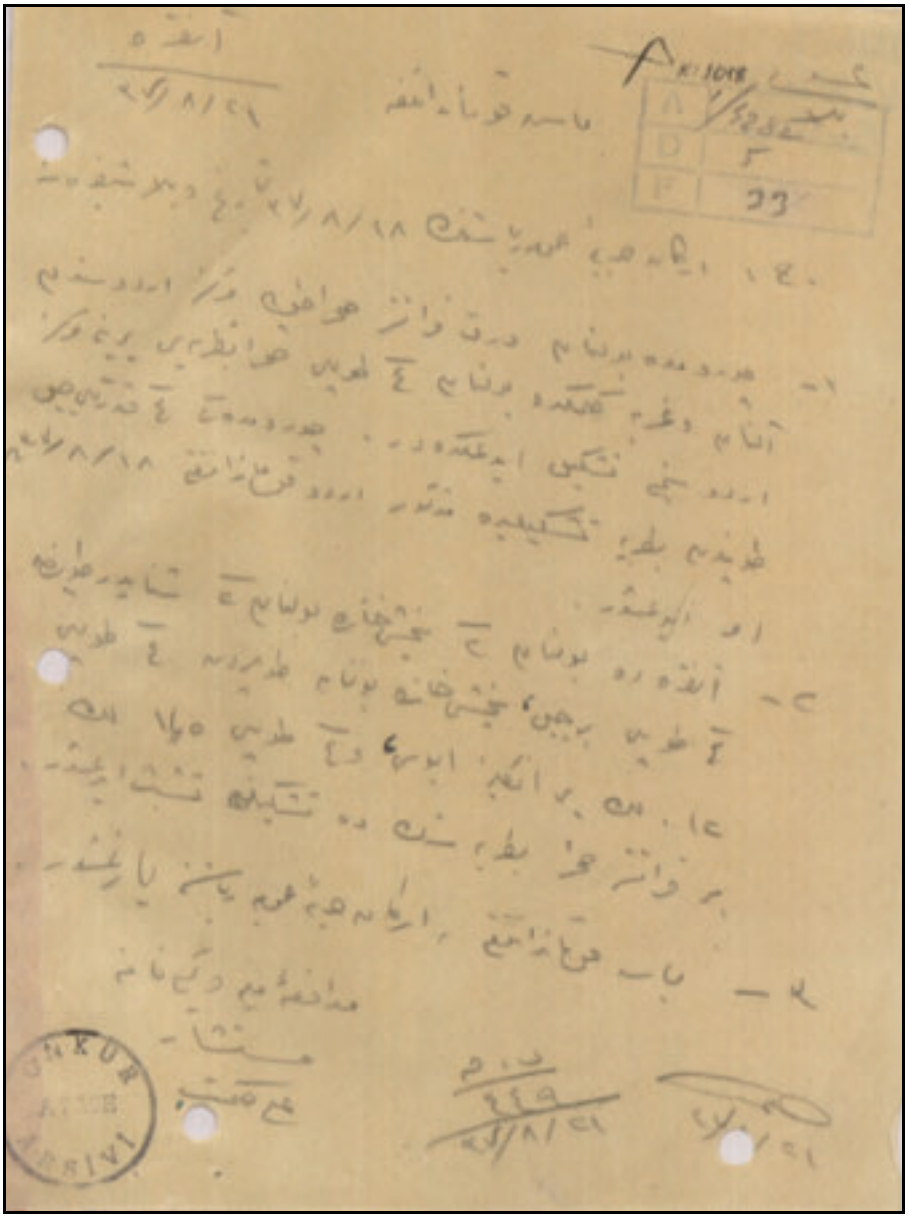

BELGE NO. 22

Telefon

21/8/37

İkinci, Dördüncü, Grup Karâr-gâhında Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî Paşa Hazretlerine

İsmet Paşa ile vaz'iyyeti nasıl mütâlaa etdiğimizi cevâben ber-vech-i âtî arz ediyorum:

Düşmanın üç fırka olduğu tahakkuk eden ihâta kolunun ileri karakollarıyla 20/8/37 günü akşamı Cambaklı-Hacımusaoğlu hattının altı kilometre şarkında idi. Bu ihâta kuvvetlerinin dâhilî cenâhındaki fırka (Kokar)dan Katrancı istikamet-i umûmiyyesine müteveccih bulunuyordu. Düşmanın bu kuvvetleri ile Sakarya Nehri (dâhil) arasında asgarî daha üç fırkasının hareketde olduğunu kabûl ediyorum. Düşmanın Kavuncu Köprüsü karşısında kuvveti görülmemekde olduğu gibi sûret-i umûmiyyede Yıldıztepe aleyhine fa'âliyyetde bulunacağına dâir henüz bir emâre de yokdur.

Buna nazaran düşmanın umûm Sakarya Cebhesi'nde tarassudla iktifâ' ederek Sakarya'dan İnlerkatrancı'ya ve daha şarkına kadar olan sâhada ihâta koluyla birlikde taarruza geçeceğini kabûl ediyorum. Bu takdîrde (Doydemir), (Sabanca) mevzileriyle umûmiyyetle sol cenâhımız birinci derecede hâiz-i ehemmiyyet bulunuyor. Bunun için 57'nci Fırkanın ilk yürüyüş hedefi Sivri olmak üzre verildi. Bugün akşama kadar inkişâf edecek vaz'iyyete göre yeni vaz'iyyet aldırılacakdır. 23 ve 24'üncü Fırkalar ile Osmân Ağa Âlâyı Haymana'ya tevcîh olunmuşdur. Bu fırkalar (Doydemir) ile Mangaltepe arasında lüzûm görülecek mevzileri takviyeye yetişebilecekleri gibi düşman ihâta kolunun Mangaltepe cenûbundan şimâl-i şarkîye hareketine karşı kabil-i isti'mâl bir hâlde bulunacaklardır. Düşman ihâta kuvvetiyle bunun gerisinde bulunan kuvvetleri müstahkem mevzimize çarpmakdan ictinâben (Kürdlerkışlağı) istikamet-i umûmiyyesinde daha şarkdan kavramak üzre tevcîh-i hareket etdikleri takdîrde bu kolun şarkdan önüne çıkmak mümkün olamayacağına nazaran (Mangaltepe-İnlerkatrancı) hattından cenûba taarruzla düşmanı muhârebeye mecbûr etmek zarûrî olacağına binâen taarruz ihtimâli nazar-ı dikkate alınmışdır. Bu akşam (Sivri)de bulunacak olan Elli Yedinci Fırka/On İkinci ve Üçüncü Grup cebheleri ile Doydemir cebhesi için şimdilik ihtiyât olarak orada terk edilebilir.

Düşman (Yıldıztepe)'den i'tibâren mevzimize çarpmakdan ictinâb ihtimâli tahakkuk edince On Birinci Fırkanın dahi şarka tahrîki düşünülüyor. Bu akşam Yahşihan'a muvâsalat eden Kırk Sekizinci Âlâyla bir bataryanın (Mallı köyüne) trenle sevkine emr olunmuşdur. Buna nazaran mütâlaa-i devletlerini ricâ' ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 22

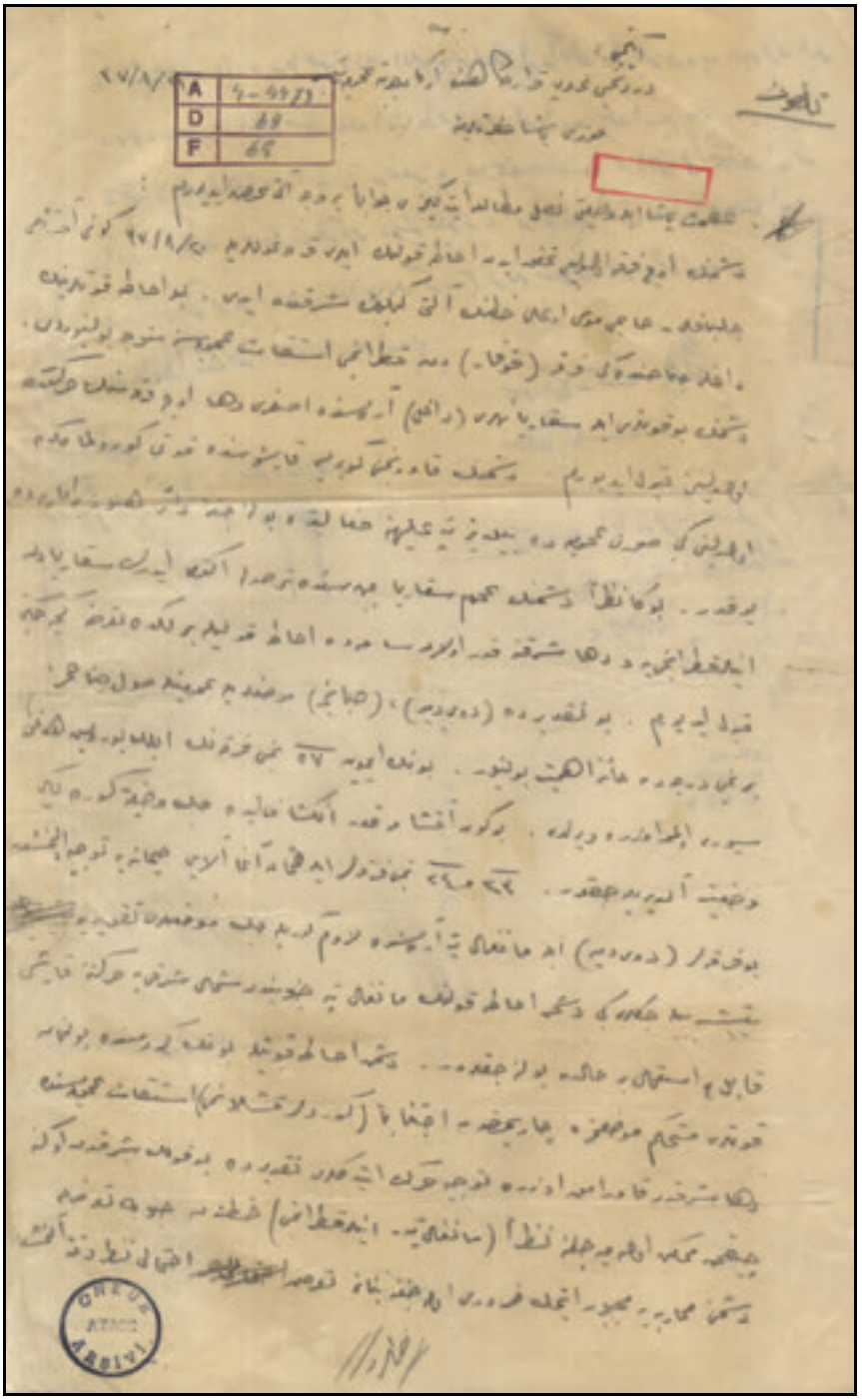

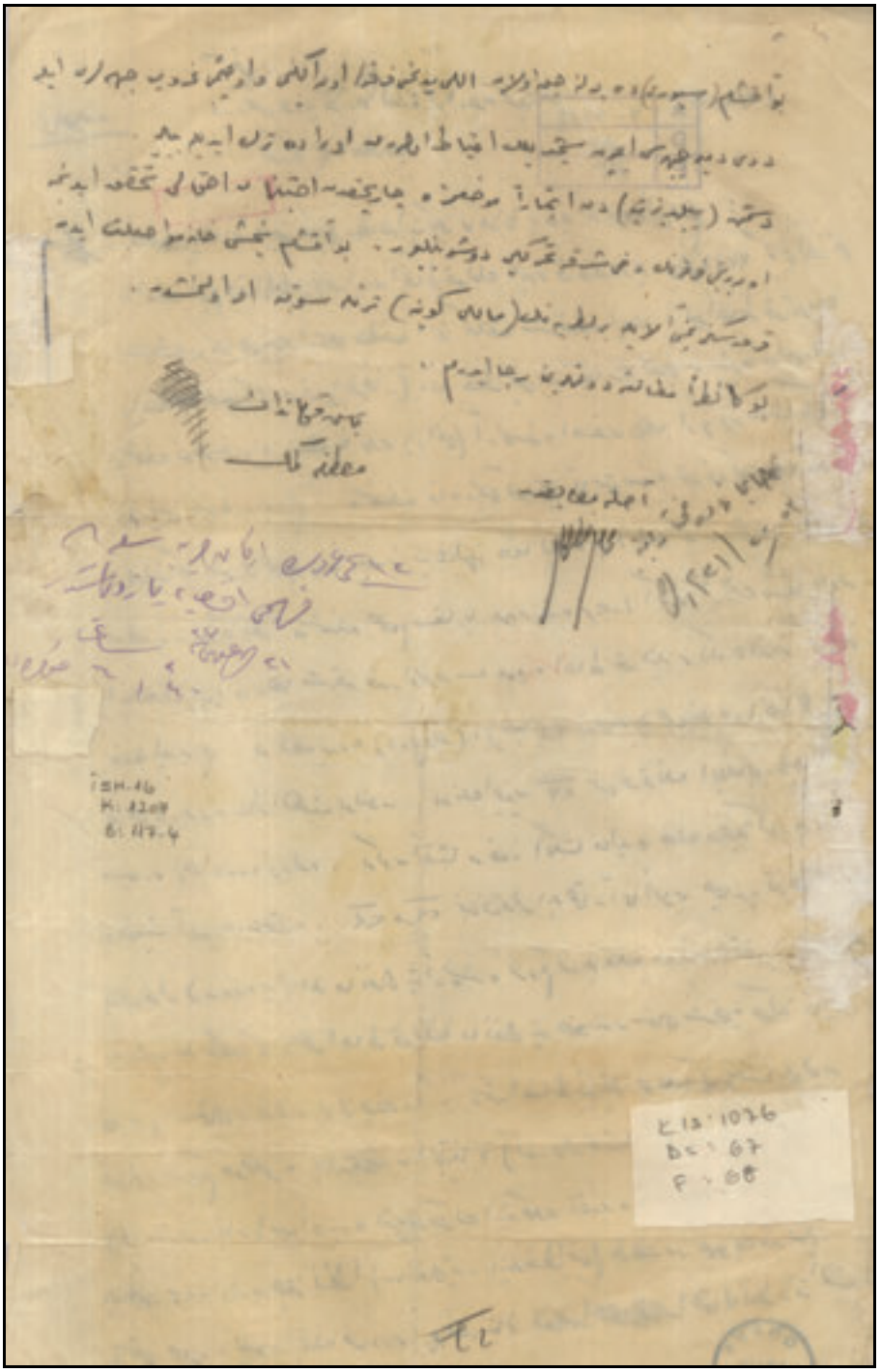

BELGE NO. 23

Şifre Halli
Aded
377

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 21/8/37
Vürûdu: 21 minh
Hall Eden: Bahâ

Müdâfa-i Milliyye Vekâlet(in)e
Re'fet Paşa Hazretlerine

Mâdde-1. Bütün cebhede düşmanla temas hâsıl olmuşdur.

2. Düşman kuvâ-yi külliyyesiyle sol cenâhımızda inkişâf ediyor ve bu kuvvet asgarî altı fırka tahmîn olunuyor.

3. Sol cenâhımız Haymana'nın yirmi kilometre cenûbunda Güngörmez sırtlarındadır. Düşman bu mevâzıa temas etmek üzredir.

4. Süvâri Grubumuz Yeniyapan-Hacıoğlu hattındadır.

5. Ordu merkez sıkletini sol cenâha nakl etmekdedir.

Baş K.
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 23

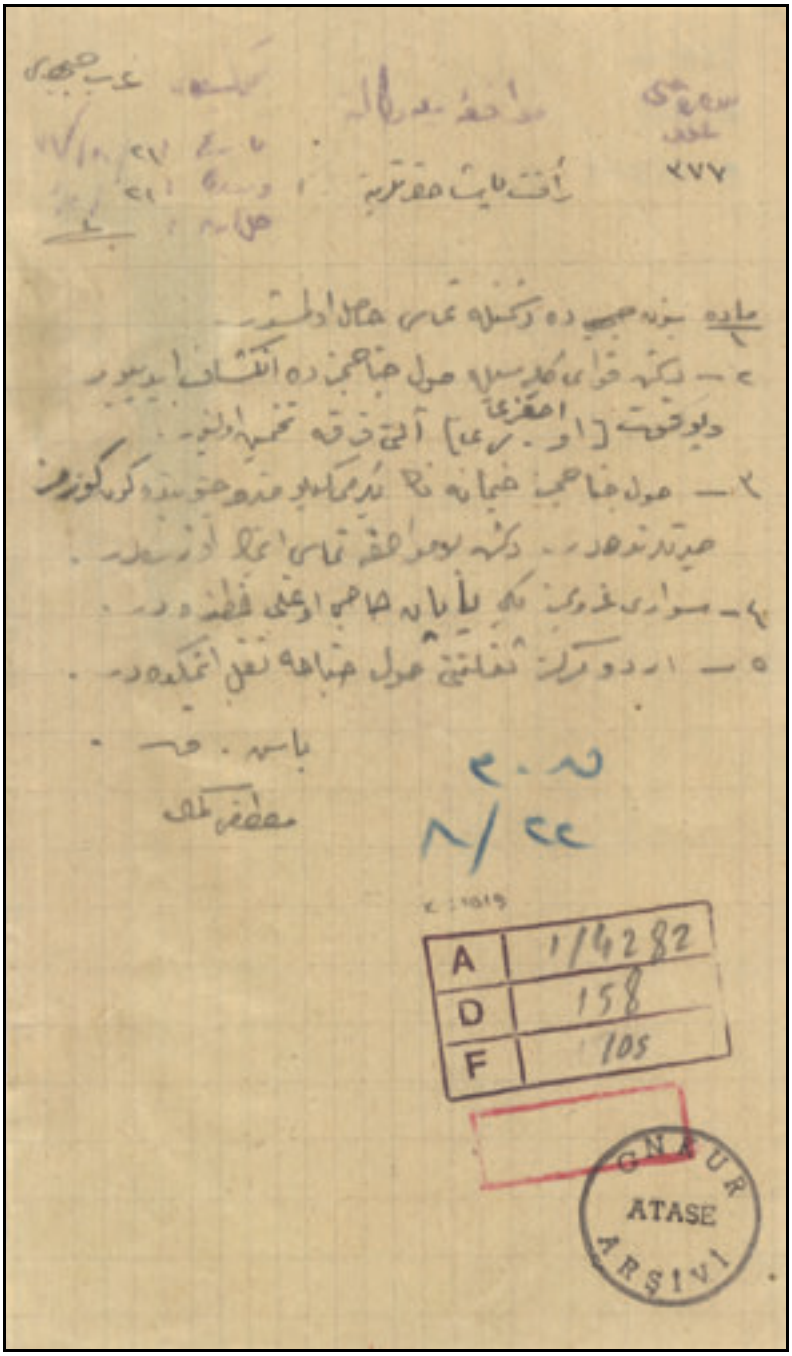

BELGE NO. 24

Harb Karâr-gâhı
22/8/37
Sâat
1,45 evvel

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi Fevzî Paşa Hazretlerine

C. 22/8/37 telefona:

Yıldız-Toydemir-Sapanca mevâzıı gerisinde ihtiyât olarak 57'nci Fırka Sivri'de terk olunmuşdur. Bu Fırkanın Sarıhalil ve-yâhûd Yenimehmedli'ye alınmasını elzem görüyorsanız doğrudan doğruya Fırkaya emr ve cebhe kumandanlığına iş'âr-ı keyfiyyet buyurulmasını ricâ' ederim. Osmanağa Âlâyı 23'üncü Fırka ile birlikde Haymana'ya hâl-i hareketde bulunduğundan mezkûr âlâyın iâdesi müşkildir. Haymana'ya tevcîh olunan kuvvetleri daha şarka geçirmek için düşmanın hareketi nazar-ı dikkate alınacakdır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 24

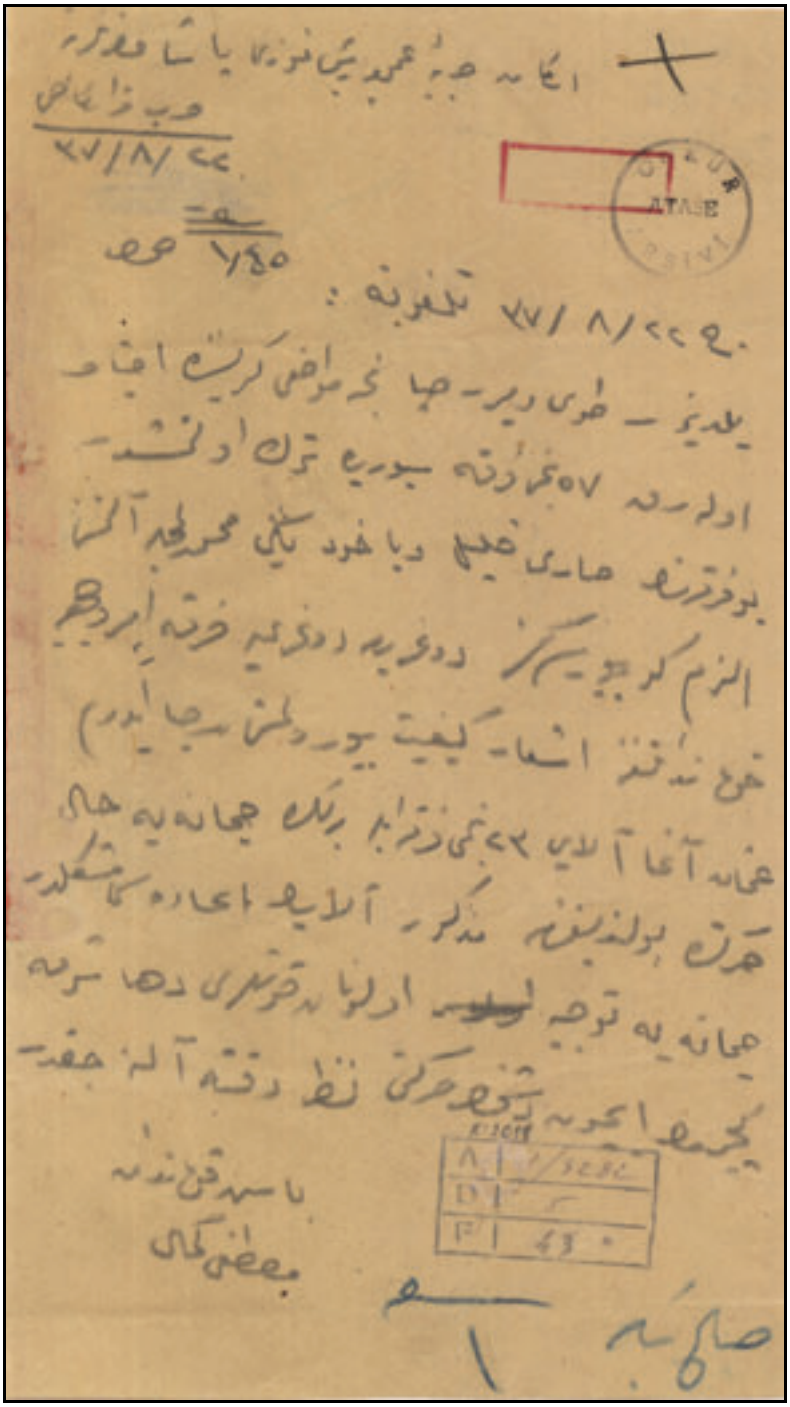

BELGE NO. 24-1

Müdâfaa-i Milliyye
Bilâ

22/8/37

Başkumandanlığa

1. Bugünki trenle Garb Cebhesi'ne 13 sandık bomba, 264 kasatura, [150 tüfenk], 8 âteşleme makinesi, 8 ...(?) muâyene aleti, 8 elektrik fünyesi, 15 aded tahrîb çantası, ma-teferruât 500 kazma sapı, 5 ...(?) bakır kablo, 300 dikenli teller, kazıklık ...(?) Birinci Grup telsizine 4 teneke benzin, 5 kilo vakum, 3490 kilo gaz yağı, 612 kilo zeytinyağı gönderildi.

2. Başkumandanlığa, Garb Cebhesi Kumandanlığına yazılmışdır.

22/8/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli nâmına
Alî Hikmet

Garb Cebhesi'nden Tahkiki

Topcu Müfettişliğine âid malzemeyi Topcu Müfettişliği ve İstihkâm Müfettişliğine âid malzemeyi İstihkâm Müfettişliği almış ve (kıtaâtın) ihtiyâcına nazaran tevzî' ve taksîm edilmişdir.

İsmet

BELGE NO. 24-1

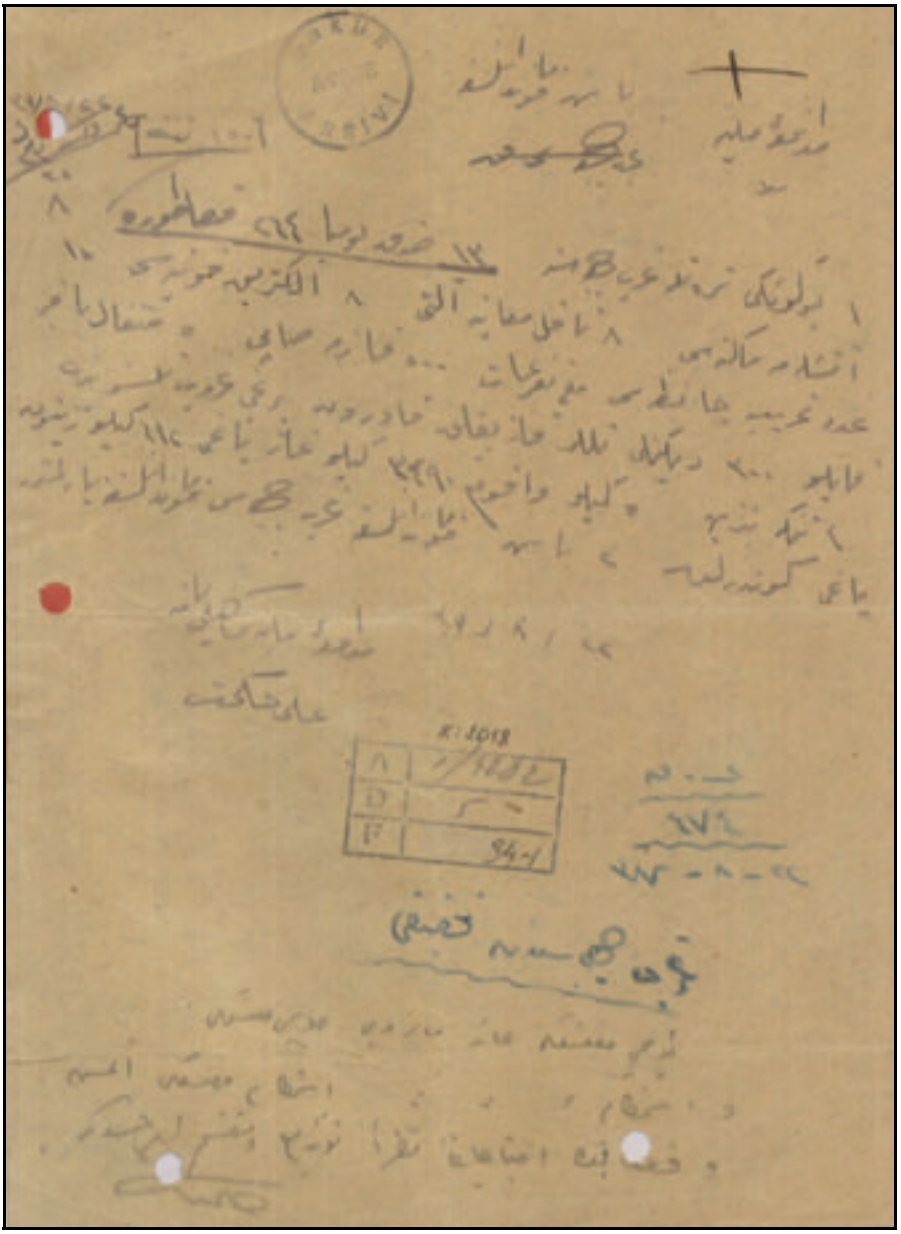

BELGE NO. 25

Fevzî Paşa Hazretlerine

1. Düşmanın henüz taarruz fa'âliyyetine geçmemesi hazırlıkla uğraştığına delâlet etmekle berâber Porsuk şimâlindeki kuvvetlerini de sol cenâhımız aleyhinde celb etmekle meşgul olduğu ve hattâ gerilerde bıraktığı kuvvetlerine de intizâr eylediği ihtimâlini der-pîş etdirir. Zât-ı devletleri vaz'iyyeti nasıl mütâlaa buyuruyorlar.

2. 22 / Ağustos / 37 zevâlinde yazılmışdır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Telefonla alınmışdır. Aslına mutâbık olduğu ma'rûzdur efendim.
22 minh

126. Âlây Yâveri
3 evvel (İmza)

BELGE NO. 25

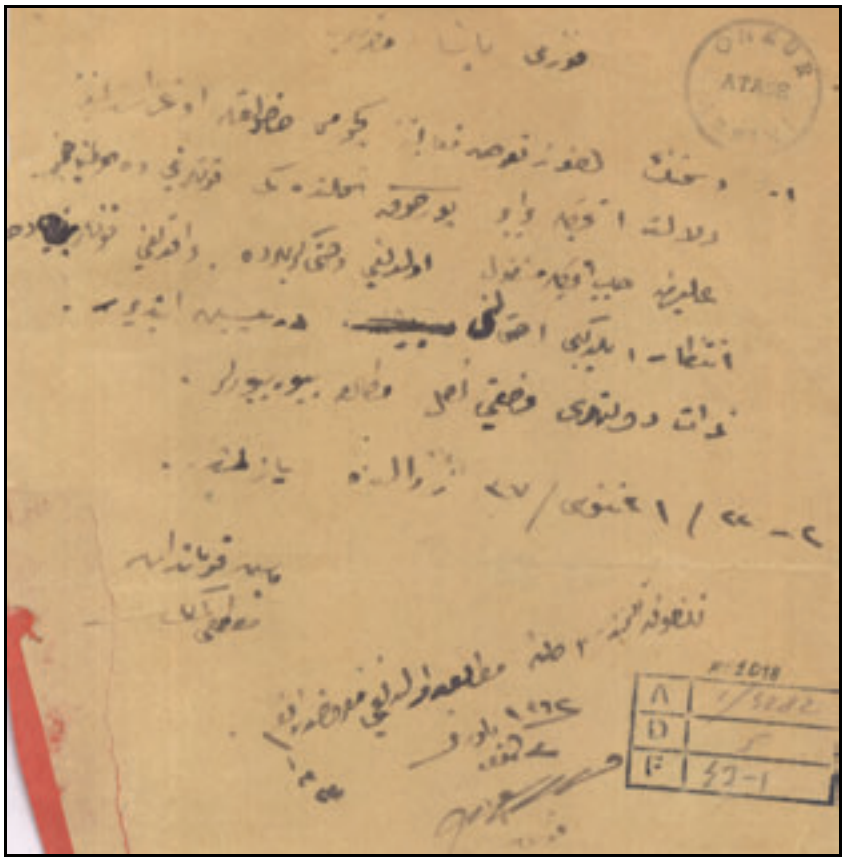

BELGE NO. 25-1, 25-2

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine-Tel

C. 22/Ağustos/37 tele.

Düşmanın fa'âliyyete geçmekde gösterdiği gayr-i tabîî teehhür her hâlde harekete başladığı zamânki tasmîmâtda yeni ta'dîlât yapmağa mecbûriyyet göstermesinden mütevellid olsa gerekdir. Şu hâlde ilk sevk-ül-ceyş plânının akamete uğradığına ihtimâl verilebilir. Vaktiyle kuvvetimizi pek zaîf tahmîn eylemesi ve muvaffakıyyetle bir taarruz için kuva-yi hâzırasını adem-i kifâyetini yeni anlayarak tahmîn oldukları vechle geride ve sağ cenâhımız karşısından yeni kuvvetler celbine mecbûr olması ve iklim ve su husûsâtında uğradığı müşkilât ve düşmanı bu te'hîre sevk etmiş olabilir.

Buna karşı sağ cenâhımızda mevcûd süvârileri bir mikdâr piyâde ile takviye edilerek Sakarya garbında ve Mihalıççık Sarıköy istikamet-i umûmiyyesinde fa'âliyyete geçirilmesini birinci derecede mühimm görüyorum. Bu sâyede Sakarya garbında mümkün mertebe uzakdan düşmanla temas hâsıl edilmiş olacakdır ki bu açıklık bizim Müretteb Kolordu kıtaâtı da geride toplamaklığımıza ve netîce-i kat'iyye sâhasında en son neferimize kadar bütün kuvvetden istifâde eylemekliğimize imkân te'mîn etmiş olur.

Binâberîn bu maksadla Sakarya garbında kemâl-i sür'atle fa'âliyyete geçilmesini pek lüzûm gördüğümü arz ederim. Bugün sâ. 3 sonrada Yıldıztepe'den bi-z-zât icrâ' etdiğim tarassud netîcesinde Acıkırı Ovası ve Boz Dağı'nın şimâl ve şimâl-i garbîsini tahdîd eyleyen ovalık kısımda düşmandan hiçbir eser görmedim. Ancak sâ. 3'den sonra Dördüncü Grubun yapdığı tarassudda Sakarya şarkında Yarma'dan Türk Tahacir'e iki âlây piyâdenin yürüdüğü görülmüşdür. Yine On İkinci Grubun akşama doğru yapdığı tarassudda şimâlden Demirci köyüne sınıfı tefrîk edilemeyen bir kolun ilerlediği ve Hamamkarahisar'dan ayrıca beş grub hâlinde bir yürüyüş kolunun Kavuncu Ovası'na ilerleyerek bil'âhire Kürdler'e sapdığı ve beş grubdan başdaki grubun bir bölük süvâri olduğu müşâhede edildiği bildirilmişdir. 22/8/337 sâ. 8,15 sonrada Karakuyu'dan yazılmışdır.

Fevzî

BELGE NO. 25-1

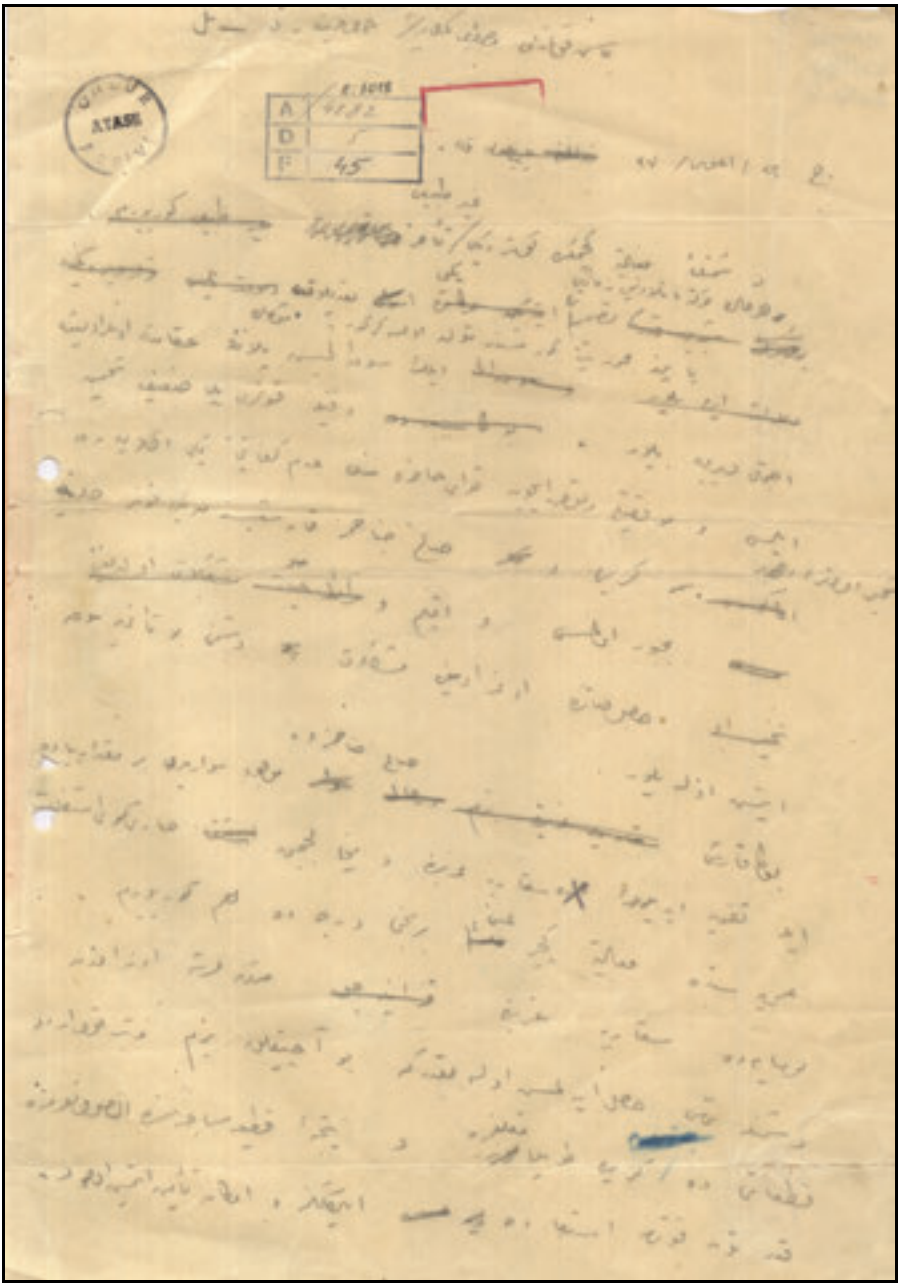

BELGE NO. 25-2

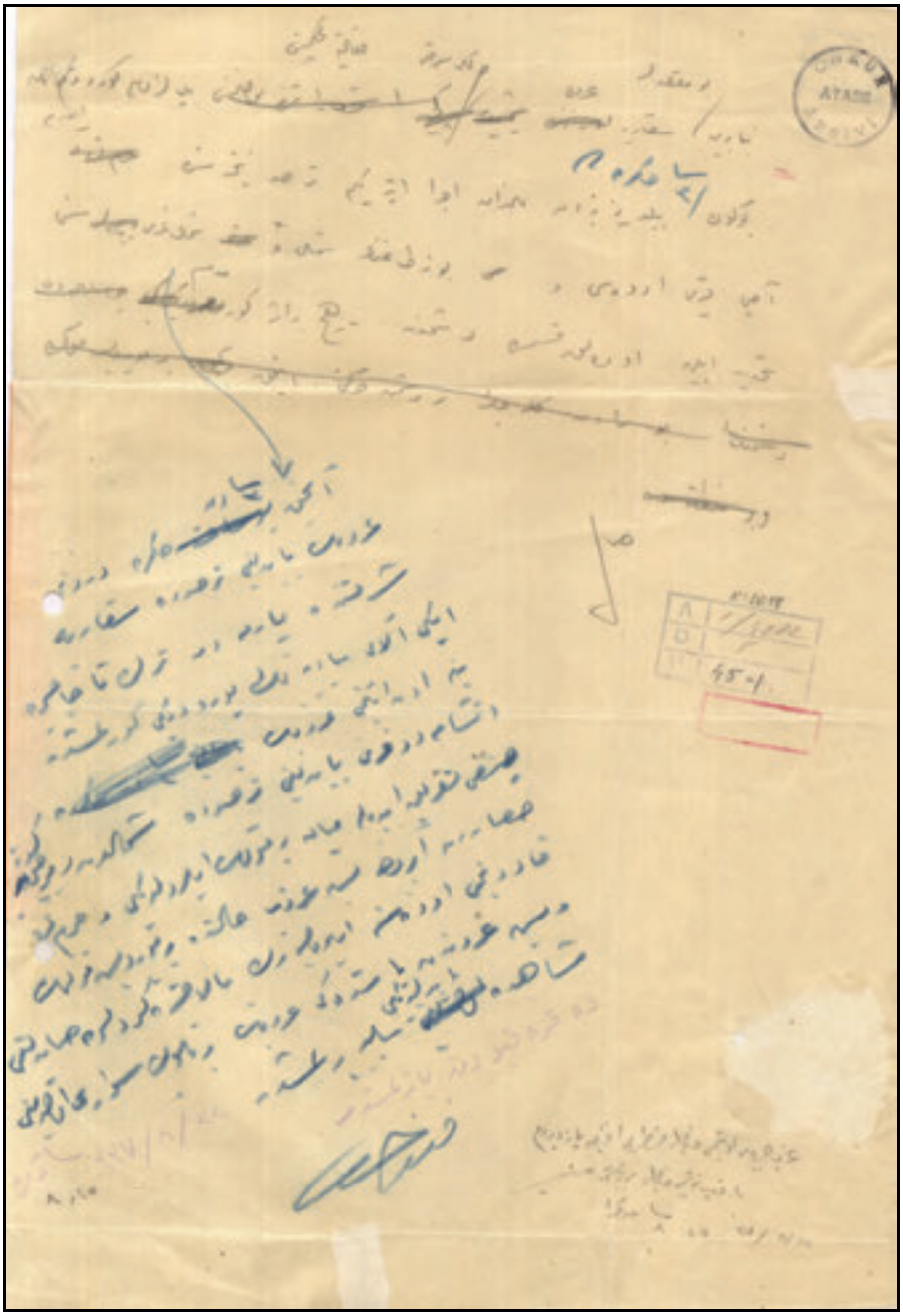

BELGE NO. 26

4066

Garb Cebhesi
23/8/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Düşman henüz hiçbir noktada fa'âliyyete geçmemişdir. Bu gayr-i tabîî teehhürî hareketine başladığı zamânda yapdığı kuvvet taksîmâtında ta'dîlât icrâsına mecbûriyyet gördüğüne ya'nî sol cenâhımızdaki kısm-ı küllîsini şimâlden ve geriden getirdiği kuvvetlerle takviye etdiğine ve binâen aleyh ilk sevk-ül-ceyş plânının akim kaldığına haml ediyor. Bugün sağ cenâhımızdan Sakarya garbında süvârilerimiz tarafından elde edilebildiği esîrin ifâdesi netîcesinde bu kuvvet cebhemizdeki düşman fırkaları on olması iktizâ' ediyor. İşbu kuvvetden iki fırka sağ cenâh ve mütebâkî 8 fırkanın da sol cenâhımızda olduğu kabûl olunuyor.

2. 19/8/37'de Bayat'a giden Müretteb Fırka, 9'ncu Düşman Fırkasına mensûb bir kuvvetle nakliyye kolunun 19/8/37 akşam Aziziye'ye hareketi öğrendiğinden cebrî yürüyüşle Aziziye'ye yürümüş 20/8/37 sabâhı kol nihâyetiyle Aziziye'den şarka hareket etmekde bulunan bu düşman koluna taarruz etmişdir. Bu taarruz netîcesinde düşman Aziziye'nin 10 kilometre şimâlindeki köylere kadar ta'kîb ve birçok esliha ve eşyâ' ve erzâk ve cebhâne iğtinâm edilmişdir. Düşman 7 nefer esîr, 2 binbaşı ve beşi zâbit olmak üzre yüzlerce maktûl terk etmişdir. Düşman sâat 5,30 sonrada otomobillerle getirdiği mühimm takviye kuvvetleriyle mukabil taarruza başladığından Müretteb Fırka Aziziye cenûb sırtlarına alınmış ve bir düşman kuvvetinin Bolvadin'i işgal etdiği haberi üzerine Bolvadin şarkından işbu düşmanla topcu muhârebesi yapılarak sâat 1 sonra İshaklı'ya avdet eylemişdir.

Re'fet Paşa'ya âiddir:

Lâhika: Düşmanın böyle bütün kuvvetini cenûb cenâhımızda teksîfine mukabil bizim de şimâlden ya'nî şimendüfer hattı şimâlinde Ankara yolunu setr etmek üzre bir süvâri ve bir de piyâde fırkasından ibâret olmak üzre yalnızca Müretteb Kolordu bulundurmağı ta'mîm eylemenizi(?) ilâve eylerim.

23/8/37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 26

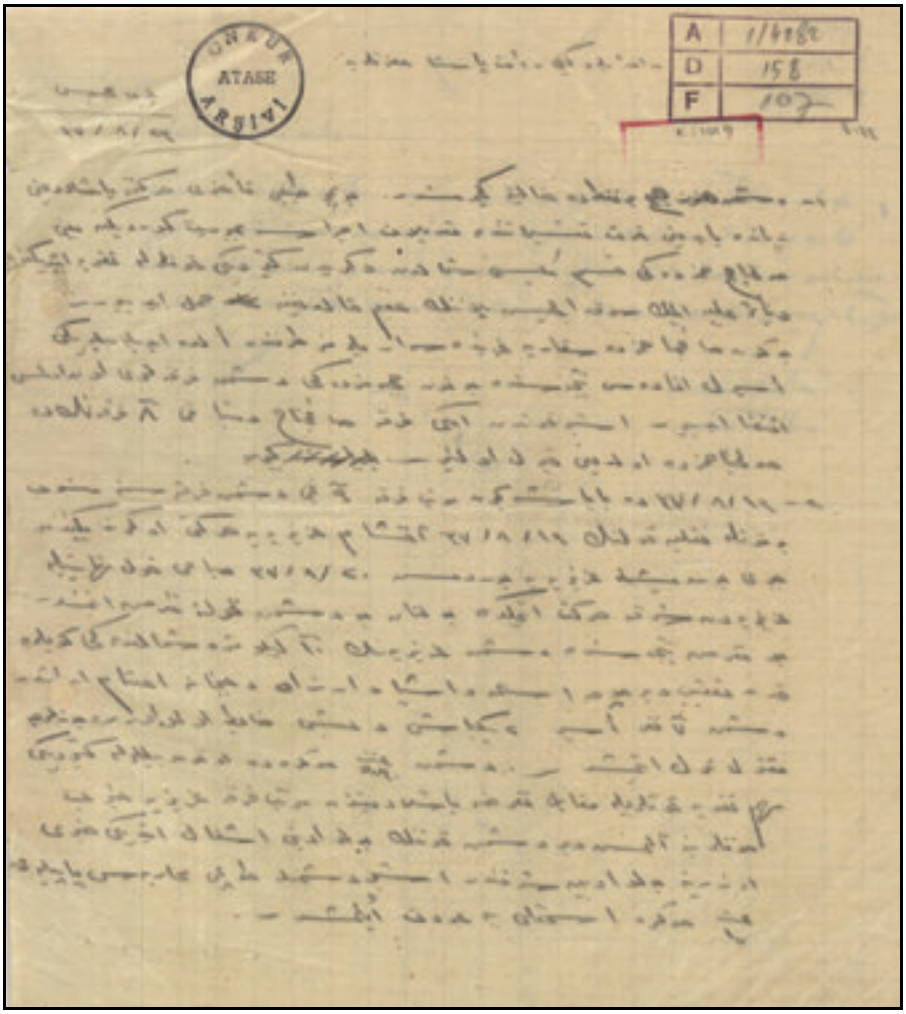

154-16
E: 1141
B: 155-1

2

BELGE NO. 26-1

Şifre Halli
Aded
494

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 23/8/37
Vürûdu: 23-24 minh
Hall Eden: Bahâ

Müdâfa-i Milliyye Vekâlet(in)e
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Şimdiye kadar sol cenâhımız karşısında inkişâf etdiğinden (...) edilen düşman kuvâ-yi külliyyesi bugün işbu cenâhımızda ve Kabak Köprüsü'nden Mangal Dağı'na kadar olan mıntıkaya kadar 8 fırka takdîr olunan kuvvetleriyle muhârebe temasına gelmişdir. Mangal Dağı Kirazoğlu'nun dört kilometre şarkındadır.

2. İşbu fırkalardan 3 fırka İnlerkatrancı dâhil Kabak Köprüsü arasında ve mütebâkî 4:5 fırkası da İnlerkatrancı'dan Mangal Dağı ve civârı arasında görülmüşdür.

3. Düşmanın 2 fırkası Porsuk Suyu şimâlinde ve cebhemizle temasa geldi.

4. Yarın ciddî muhârebâta intizâr ediyoruz.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 26-1

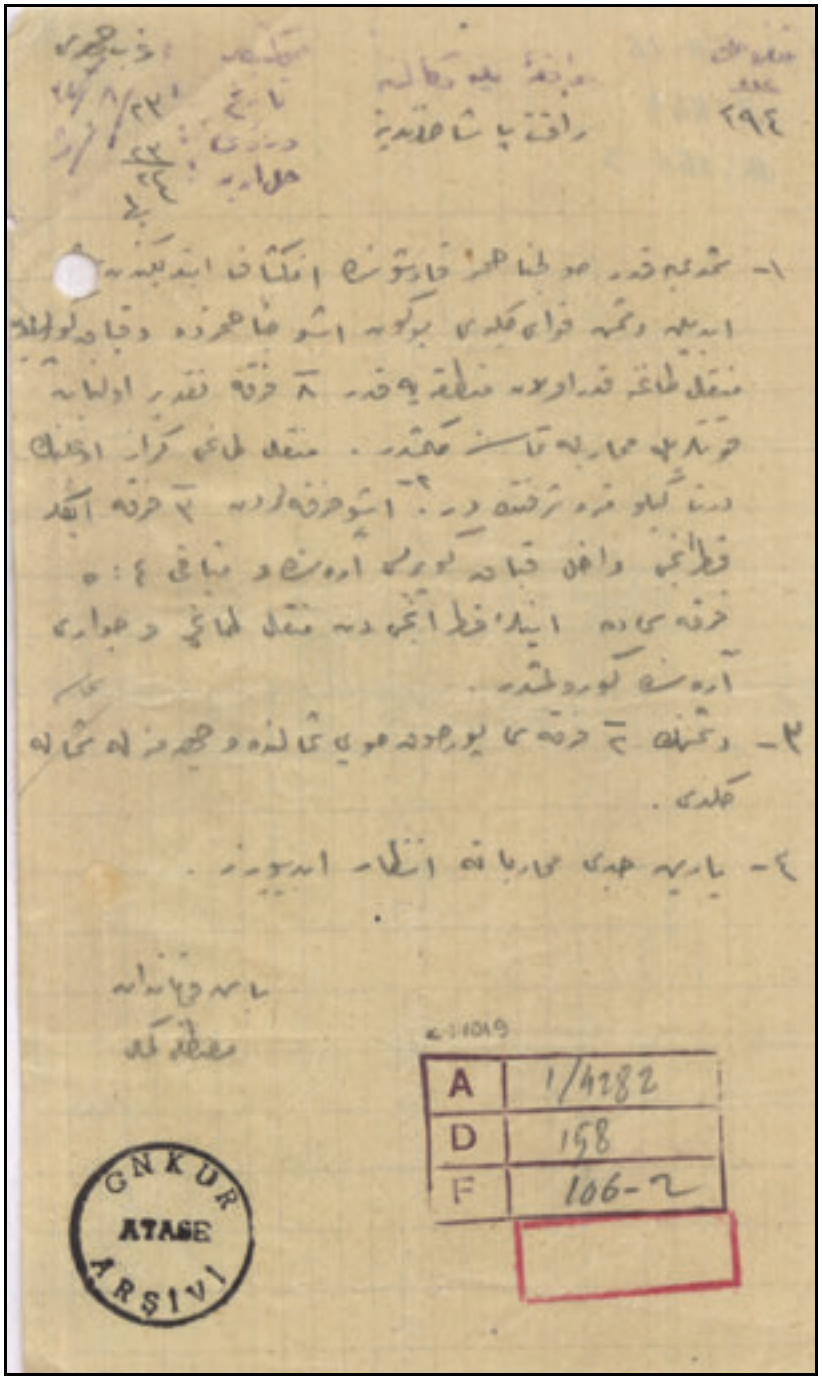

ATASE ARŞİVİ

BELGE NO. 27

Numro 487
Târih 23 Ağustos 37

Mâliyye Vekîli Hüsnî Beyefendi
İktisâd Vekîli Celâl Beyefendi

Şifre

Ordunun vesâit-i nakliyye ihtiyâcı pek çokdur ve bi-t-tab' bu vesâitin otomobil olması mercûdur. Binâen aleyh nakliyyât-ı umûmiyyede isti'mâl edilmek üzre Türkiye teb'ası tarafından memlekete idhâl olunacak kamyon ve otomobillerden iktisâden a'zamî menfaat te'mîn edilmek üzre bu husûsda mürâcaat edeceklere bir sühûlet ve medâr-ı teşvîk olunarak mezkûr otomobil ve kamyonlarla levâzım-ı sâiresinin gümrük resminden muâf tutulması hakkındaki projenin hemen mevki'-i mer'iyyete vaz'ını ve Hey'et-i Vekîle Riyâsetine de ma'lûmât i'tâsını ricâ' ederim.

Mâliyye ve İktisâd Vekâletine yazılmışdır.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 27

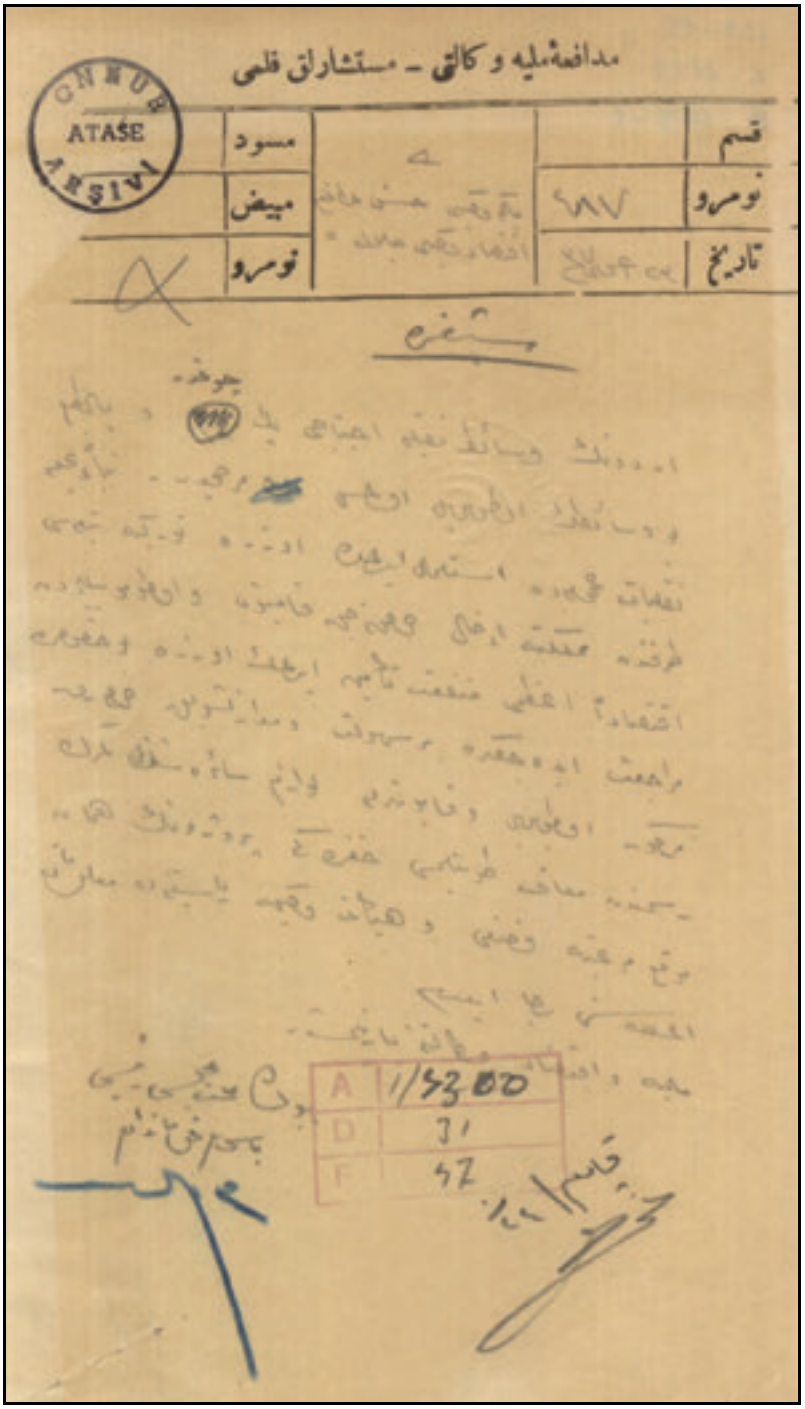

مدافعهٔ ملیه وکالتی - مستشارلق قلمی

قسم			مسوده	
نومرو	٤٨٧		مبیض	
تاریخ			نومرو	

ONUR ATASE ARŞIVI

A 1/5300
D 31
F 47

BELGE NO. 28

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 23-24/8/37
Vürûdu: 24 minh
Hall Eden: Bahâ

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine

23-24/8/37 târih ve 499 numrolu şifreye lâhikadır:

1. Birinci Fırka dahi Polatlı üzerinden hareket emri aldı.

2. Cenûb cebhesinde sağdan i'tibâren vaz'iyyetimiz şudur:

a) 12'nci Grub 11'inci Fırka, 48. Âlây ve 47. Âlâydan bir tabur Sakarya-Yenimehmedli (hâric),

b) Dördüncü Grub 61 ve 5'inci Kafkas Fırkaları Yenimehmedli (dâhil)-Sapanca (hâric),

c) Üçüncü Grub 15. ve 8., 7. Fırkalar Sapanca (dâhil)-Evliyafakıh (hâric),

d) İkinci Grub 9, 5, 4, 3'üncü Fırkalarla 3'üncü Süvâri Fırkası Alancık (dâhil)-Katrancı (dâhil)

e) Birinci Grub Yirmi Dördüncü Fırka 47. Âlây Büyükgökgöz'de,

f) Haymana'dan Yamak'a(?) yürüyüşde 23. Fırka,

g) Sivri'den ...(?)ya yürüyüşde 57. Fırka

h) 5'inci Grub Hacı(?) oğlu ve civârındadır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 28

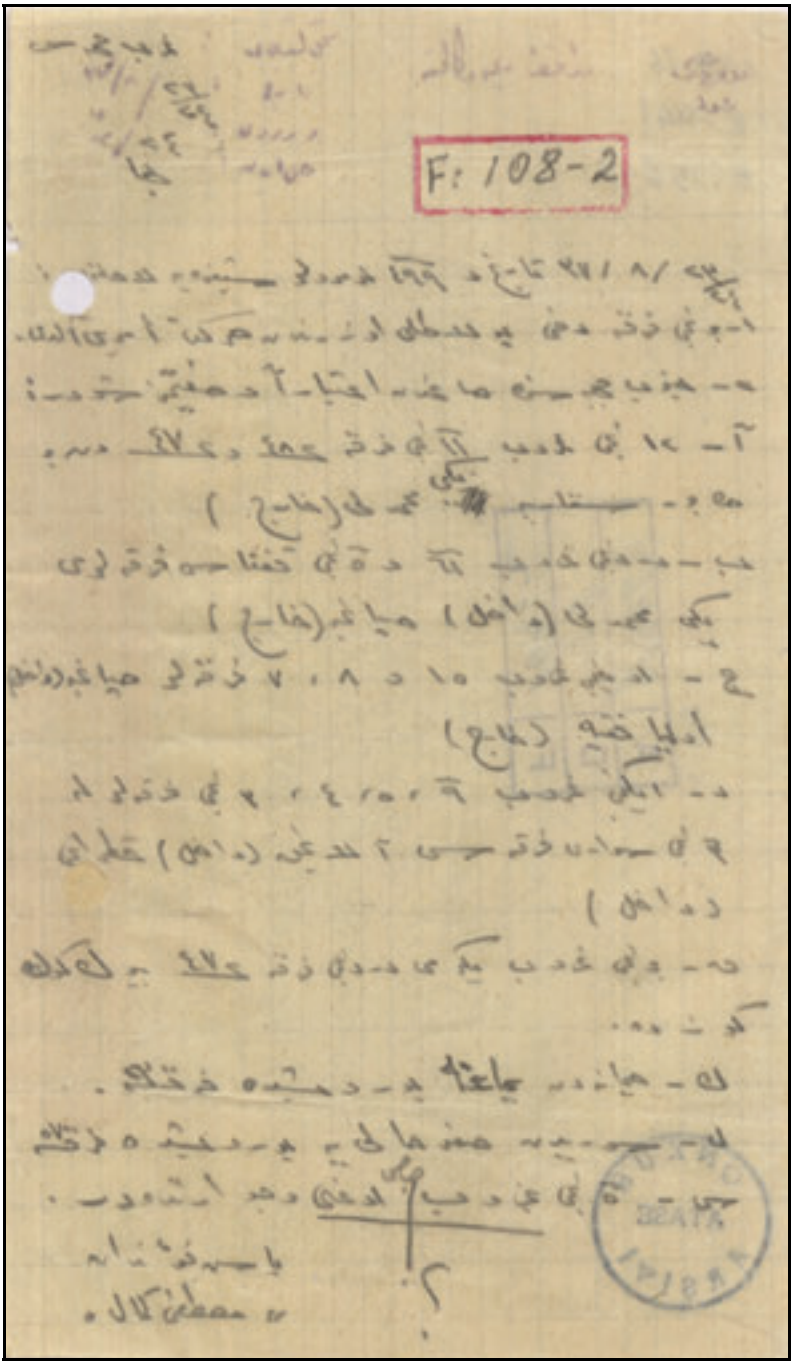

F: 108-2

BELGE NO. 28-1

Şifre Halli
Aded

Makine başında
Zâta mahsûsdur.

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 24/8/37
Vürûdu: 24 minh
Hall Eden: Bahâ

Müdâfa-i Milliyye Vekâlet(in)e
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Dün sol cenâhımızda bulunan Mangal Dağı'na düşmanın vâki' olan taarruzu üzerine işbu tepedeki 5'inci Fırka muhârebe etmeksizin dağılmış ve gerçi işbu fırkanın yerine Meclis Muhâfız Taburuyla Dokuzuncu Fırkanın mücâvir kıtaâtı sürülmüş ise de bi-n-netîce bugün 24/8/37 sabâh grubuna Kaltak Dağı'nın terk edilerek gerisinde bulunan Katrancı hattına çekilmek mecbûriyyetinde kalındığı şimdi bildirilmişdir.

2. Bugün 24/8/37 12'nci Grub tarafından verilen bir haberde düşmanın 2 tabur kadar bir kuvvetinin Beylikköprü'den geçdiği bildirilmiş ise de işbu kuvvet hakkında sarîh bir ma'lûmât alınamamışdır. 12'nci Grubla Müretteb Kolordunun kabil-i sevk bütün kuvvetleriyle işbu düşmana taarruz emri verilmişdir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 28-1

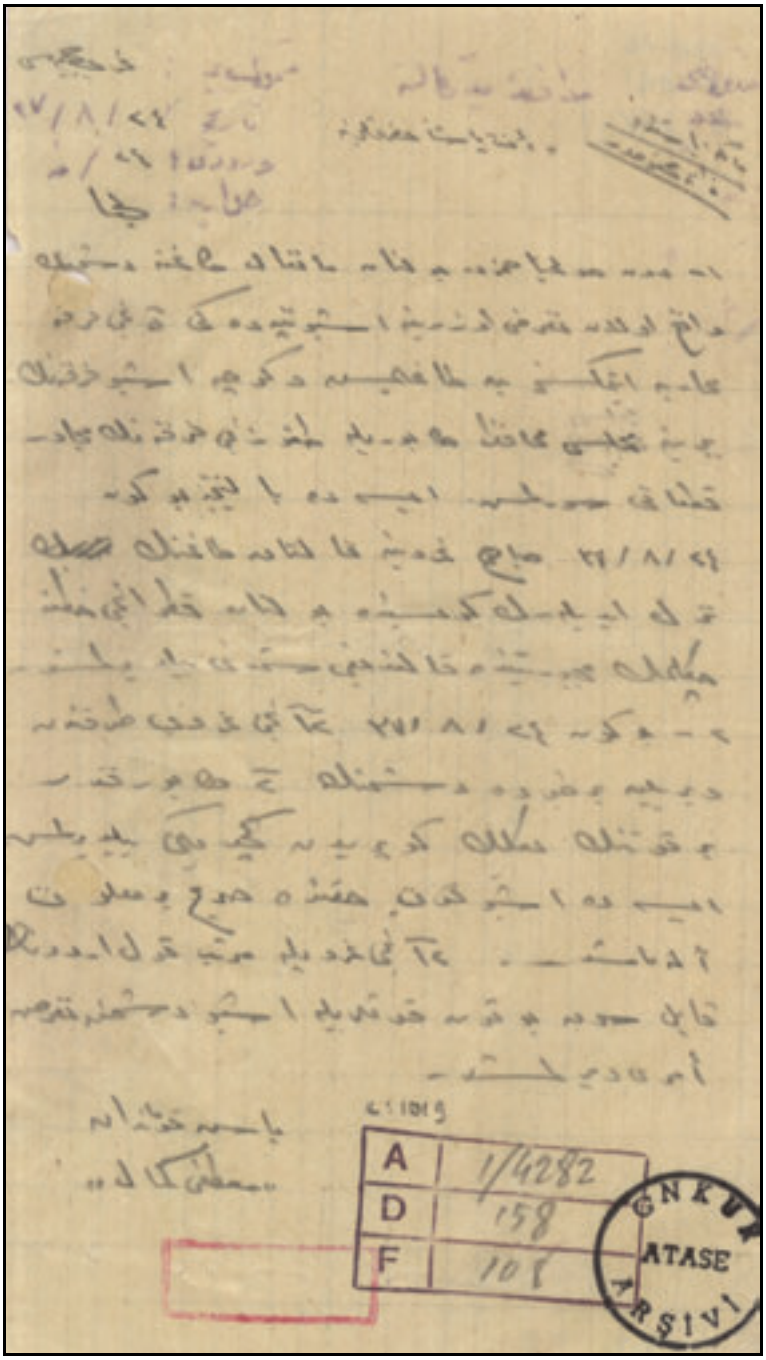

A 1/4282
D 158
F 101
GNKUR ATASE ARŞİVİ

BELGE NO. 28-2

Makine başında
Aded
519

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 24/8/37
Vürûdu: 24 minh
Hall Eden: Bahâ

Müdâfa-i Milliyye Vekâlet(in)e
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Sol cenâhımızda Katrancı, Kaltakcı hattının işgalinden i'tibâren düşmanın yeni bir fa'âliyyeti görülmedi.

2. Beylikköprü'den geçen kuvvet bir âlây tahmîn olunuyor. İşbu kuvvetin gerisinde ve henüz Sakarya garbında bir âlây daha görülmüşdür. Düşmanın Sakarya'yı geçmiş olan âlâyına şimâl ve cenûbdan birer fırka ile taarruza başlanmışdır.

3. Vaz'iyyet-i harbiyye bilâ-hareket durub düşmanı beklemekden ibâret olan müdâfaa-i mutlakadan birini tamâmen ferâgat etdirmişdir. Düşmanın göstereceği her müsâid hedefe taarruz etmeği kararlaşdırdık.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 28-2

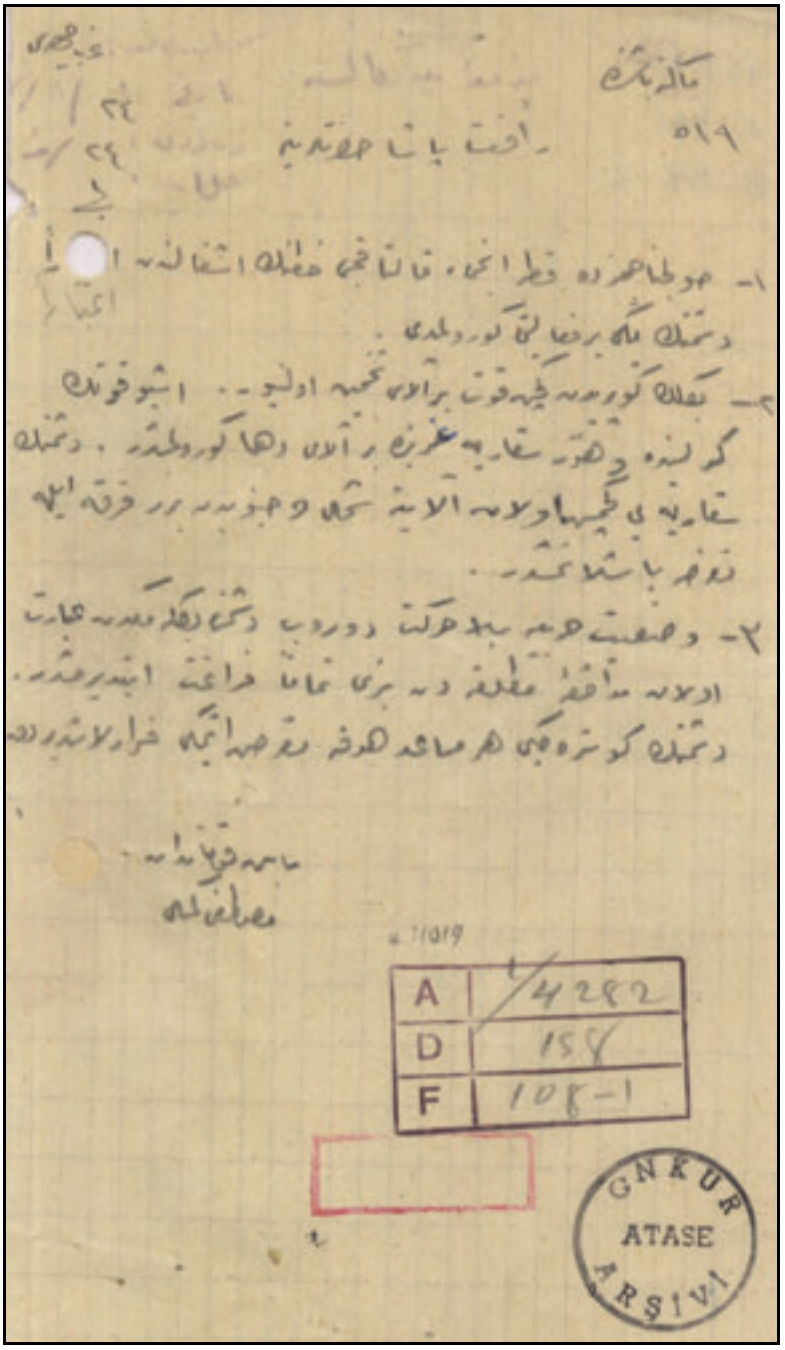

A	4282
D	158
F	108-1

GNKUR ATASE ARŞİVİ

BELGE NO. 28-3, 28-4

Garb Cebhesi

Haymana'da Fevzî Paşa Hazretlerine

Ordu sol cenâhında Mangaltepe'de dört fırka ile İkinci, bu grubun sağında üç fırka ile Üçüncü ve solunda 24'üncü Fırka ve 47. Âlây ile Büyükgökgöz'de Birinci Grubla Yamak'da ordu ihtiyâtı olarak Haymana'dan hareket edecek olan 23. Fırka ve ....(?) hareket edecek olan 57. Fırkanın düşmanın inkişâf edecek hareketine göre bir nokta-i nazardan muvâfık sûretde sevk ve idâresinin derece-i ehemmiyyeti nezd-i devletlerinde müsellemdir. Birçok avârız ile muhâberede görülen müşkilât sebebiyle zât-ı sâmîlerinin bu mühimm ânda mezkûr grublarla ihtiyât fırkalarının düşman vaz'iyyeti tamâmen inkişâfla kıtaâtımızın tertîbâtı şâyân-ı i'timâd bir şekil alıncaya kadar doğrudan doğruya sevk ve idâresini der-uhde buyurmanızı ricâ' ederim. 24 Ağustos için verilmiş olan ordu emrinin bir sûreti ile 23 Ağustos 37 akşamı düşmanın tesbît edilen vaz'iyyetini müş'ir rapor berây-i ma'lûmât takdîm kılınmışdır efendim./ 24 Ağustos 37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 28-3

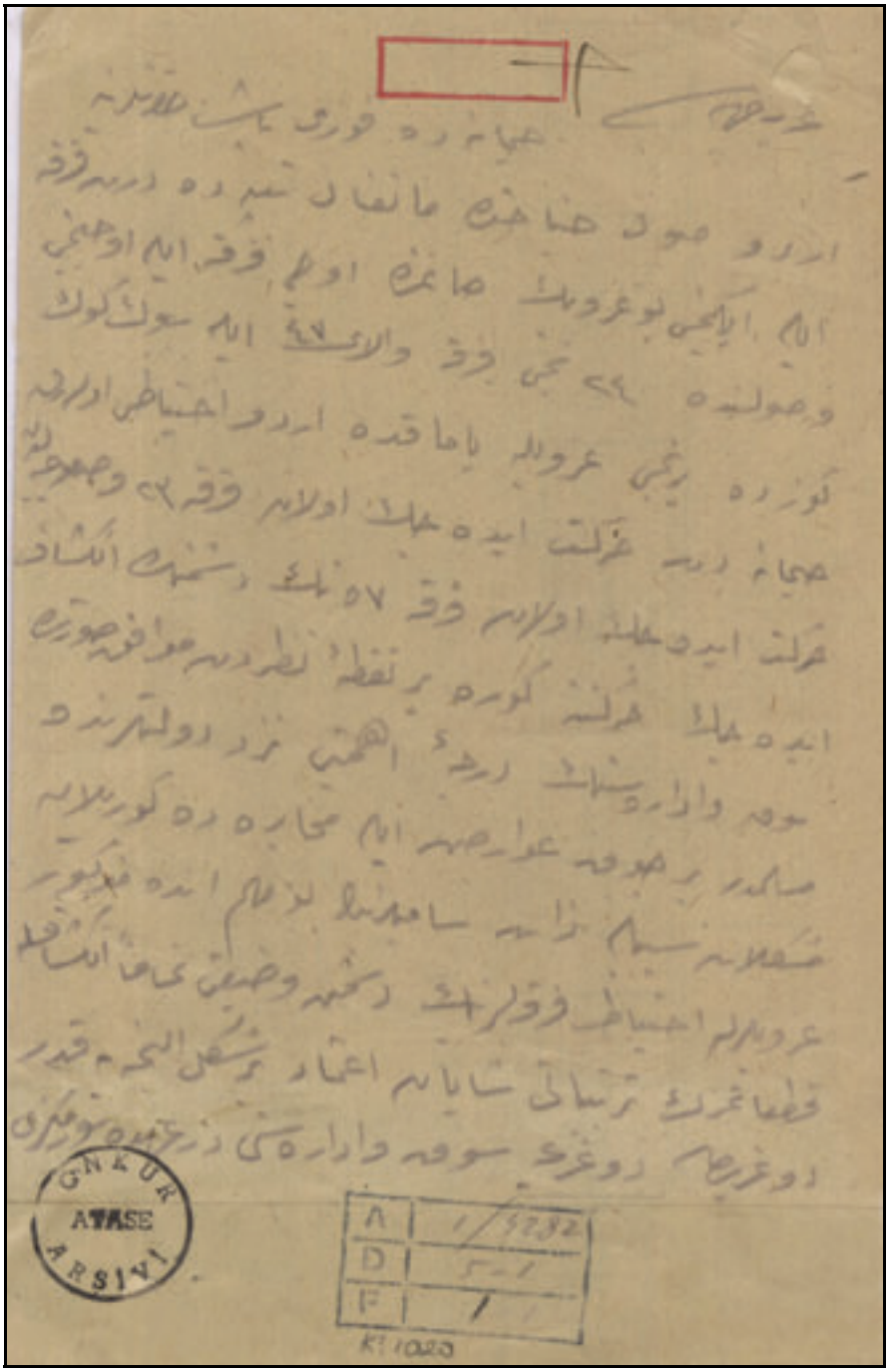

BELGE NO. 28-4

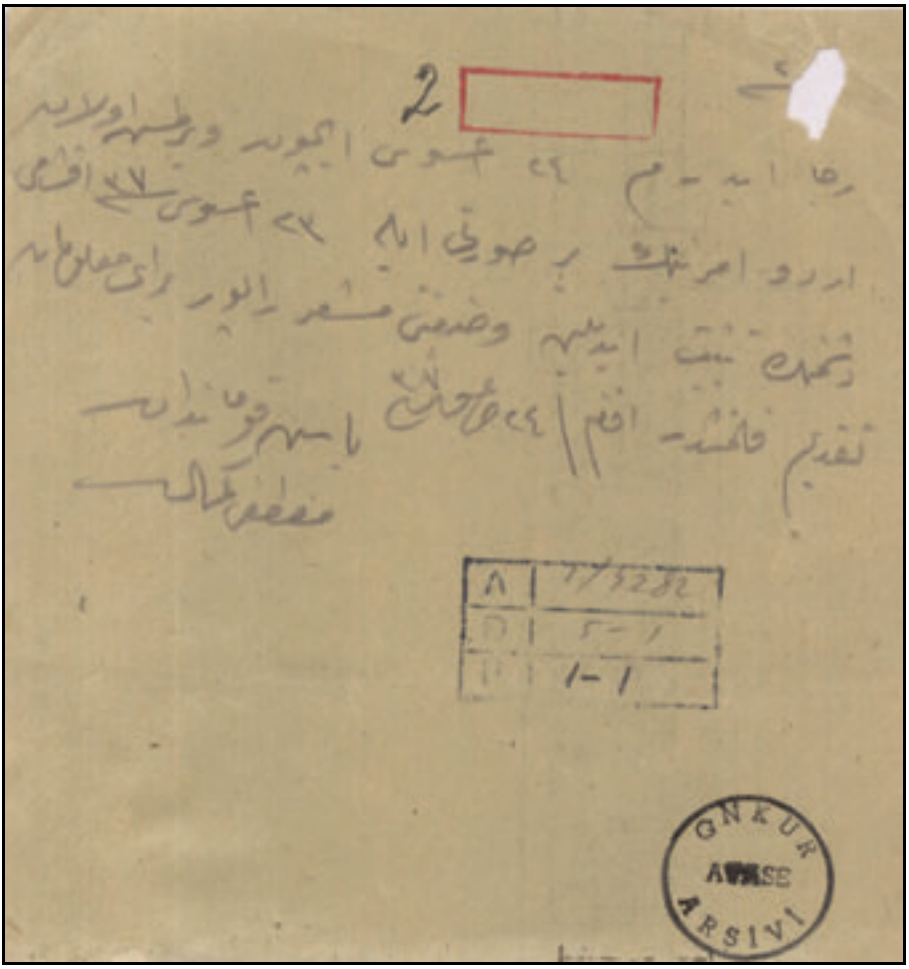

BELGE NO. 28-5

Garb Cebhesi
Makine başında

Fevzî Paşa Hazretlerine

C. 1. Tensîb-i devletleri dâiresinde hareket idâre etdirilecekdir.

2. Beylikköprü'den düşman geçdiğine dâir Hâlid Bey tarafından şimdi muğlak bir ma'lûmât verildi. Bunu tahkik etdiriyoruz. Hâlid Bey'in emrindeki kuvvetden şimdilik bir âlây sevk etdireceğim. Çoban üzerinde toplanmış olan 1. Fırka da Polatlı istikametinde yürüyüş emri almış idi.

3. Mangal Dağı vaz'iyyeti hakkında meşhûdât-ı devletlerine muntazır bulunacağım efendim./ 24/8/37

Mustafa Kemâl

BELGE NO. 28-5

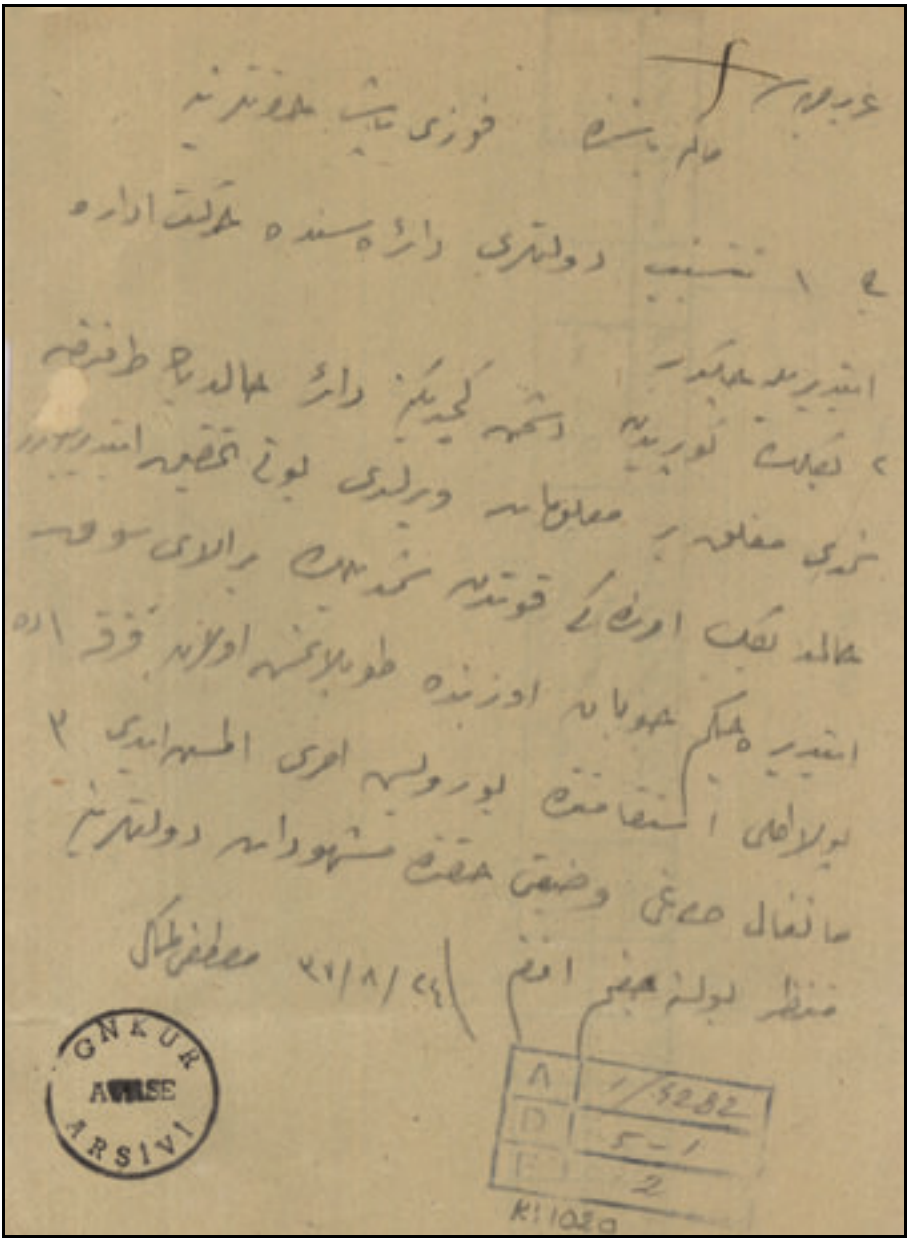

BELGE NO. 28-6

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

C. 24/Ağustos/37

1. Mütemâdiyen yollarda vaz'iyyetin ehemmiyyet kesb etdiği nikatda bulunmak sûretiyle muhtelif grubların irtibât ve tevhîd-i harekâtını te'mîne çalışmakda olduğumdan son emr-i devletleri mûcibince aynı sûretle bi-l-hâssa netîce-i kat'iyye sâhasındaki grubların harekât ve fa'âliyyetini tevhîd ve ind-el-hâce ba'zı kıtaâta doğrudan doğruya emr teblîg edeceğim. Ancak cebhenin vaz'iyyet-i umûmiyyesine nazaran sevk ve idâresini te'mîn için cebhe karâr-gâhının şimdiye kadar olduğu sûret-i mütemâdiyede muhtelif grublarla ve ihtiyât fırkalarıyla irtibâtda bulunarak mümkün oldukca emr teblîgine devâm eylemesine lüzûm vardır.

2. İkinci Kolordunun 23/Ağustos/37 sâ. 12 sonra işâretli raporundan vaz'iyyet sarîh anlaşılmıyor. Dün 23/Ağustos/37 takrîben sâ. 6 sonrada bi-z-zât Kirazoğlu civârında idim. Düşman Mangal Dağı'ndaki cebhemize zaîf topcu âteşi icrâ' etmekde idi. Mollaoğlu Tepesi'nden çekilen ileri karakollar da muntazaman hatt-ı aslîye geliyorlardı. Gece nısf-ül-leyle kadar Yamak köyü civârından yapdığım tarassudda Mangal Dağı'ndaki kıtaâtımızın dağın nikat-ı hâkimesinde bulundukları hissini almışdım. (Bugün) henüz İkinci Grubla irtibât te'sîs edilemedi. Bende-niz de bi-z-zât tarassudâtda bulunmak üzre Mangal Dağı mıntıkasına hareket edeceğim. Vaz'iyyet tavazzuh eder etmez ayrıca arz-ı ma'lûmât eylerim efendim. 24/8/37 sâ. 8,30 evvelde Haymana'dan yazılmışdır.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

BELGE NO. 28-6

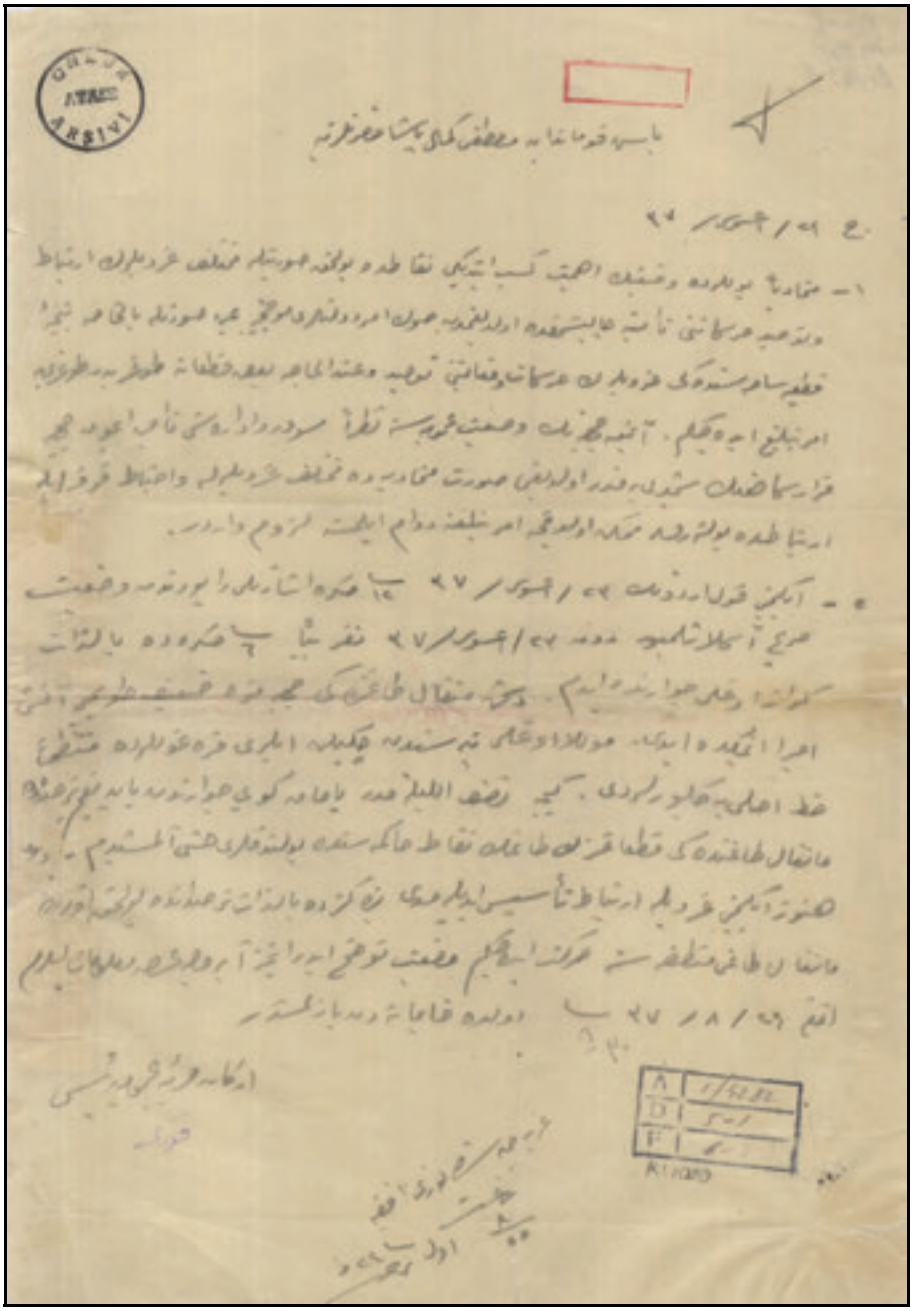

BELGE NO. 28-7

Haymana
24/8/37

Tel
Harb Telgrafı

Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Bugün sol cenâh mıntıkasındaki müşâhedâtım ber-vech-i âtî arz olunur:

Üçüncü Grub sol cenâhından i'tibâren şarka doğru tâmm bir sükûnet vardır. Mangal Dağı'nda düşmanın münferid postaları, Savatlı(?) şark ve şimâl sırtlarında nöbetcileri ile bir iki bölük süvârisinin dolaşdığı görülmüşdür. Mangal Dağı tarafımızdan dün gece nısf-ül-leylde tahliye edildiği hâlde düşman bugün sâat 8,30 evvele kadar işgal etmemiş ve ancak bir tayyâresi mezkûr mevki' üzerinde dolaşdıkdan ve düşman topcusu tarafından yoklandıkdan sonra zaîf bir sûretde tutulmuşdur.

İleri mevzi' zannıyla mezkûr dağa taarruz eden düşman kuvvetinin gördüğü mukavemet karşısında dün gece geri çekildiğini tahmîn ediyorum ve zâten dün gece düşmanın tenvîr işâretlerinin ve ordu-gâh âteşlerimizin vaz'iyyetinden tepenin tarafımızdan muhâfaza edildiğini arz etmişdim.

Fevzî

BELGE NO. 28-7

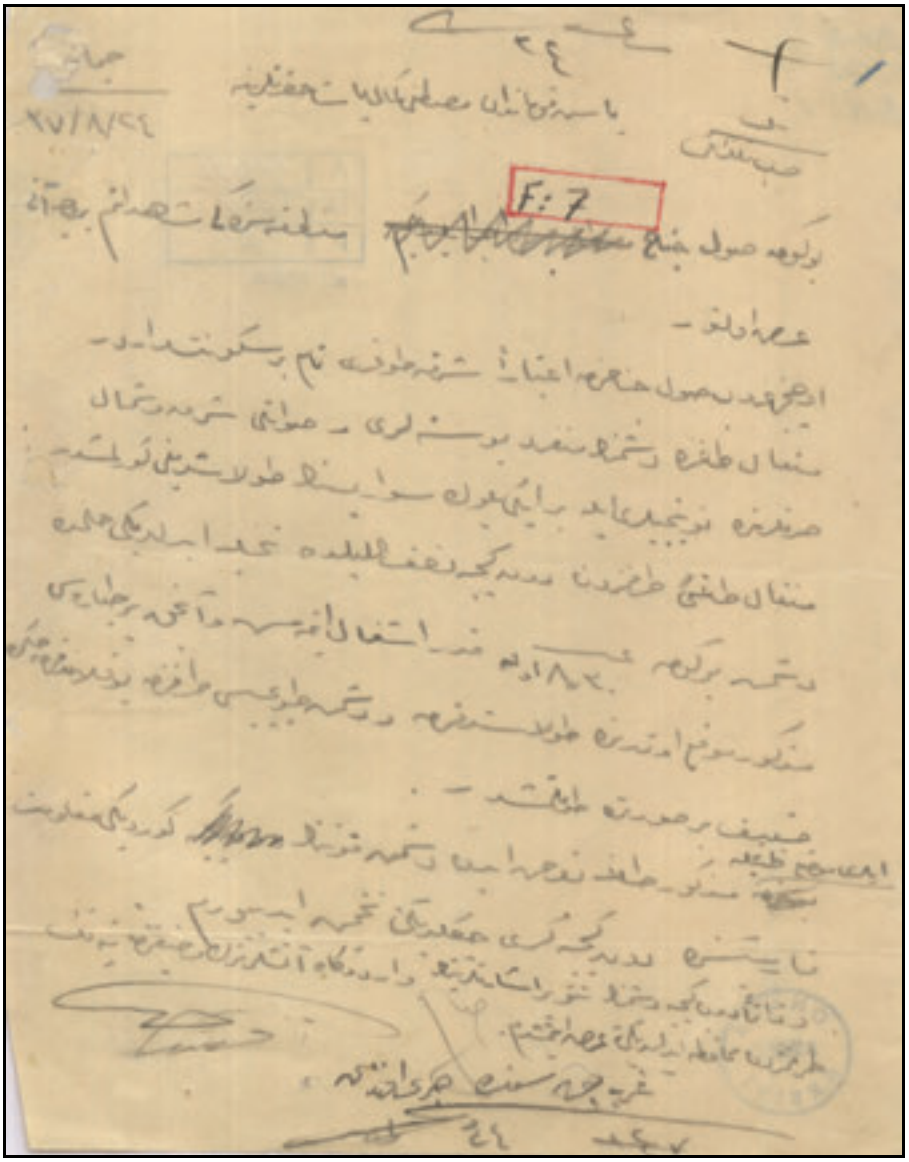

BELGE NO. 29

Tel
Başkumandanlık
Aded
529

24/8/37

1, 2, 3, 4, 5'inci Grup Kumandanlıklarına
Müretteb Kolorduya

Beşinci Fırkanın Mangal Dağı'nda bulunan mevâzıını muhâfaza edemediği istihbâr olundu. Bu hâdiseyi acemîlik telâkki etmekle berâber müsebbibleri hakkında derhâl tahkikat icrâsını emr etdim. Beşinci Fırkanın bil-cümle kumandan, zâbitân ve efrâdından verilecek ilk emirle bildir(diği)m gibi düşman üzerine atılmak ve onu mahv etmek sûretiyle ihrâz-ı şân ve şeref eylemelerini taleb ederim. Ordumuz her yerde taarruzî ve tedafüî olarak düşmana fâik ve hâkim olduğunu isbât etmekdedir. Hazırlığımız mükemmel ve tamâmdır. Düşman Anadolu içerisinde be-heme-hâl mahv olacağı muhakkak olan bugünlerde kıtaâtımızın a'zamî fedâkârlık ve gayret göstermeleri hem gayr-i kabil-i ihmâl bir mecbûriyyet ve hem de bir vazîfe-i diyânet ve hamiyyetdir. Hatâ eden her kim olursa olsun derhâl kanûna çarpılmak için asla tereddüd edilmeyecekdir. Bu emr Beşinci Fırkanın bütün efrâd ve zâbitânı toplanarak kıraât ve teblîg olunacakdır. Ve kıraât ve teblîg olunduğu Garb Cebhesi Kumandanlığından bana bildirilecekdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 29

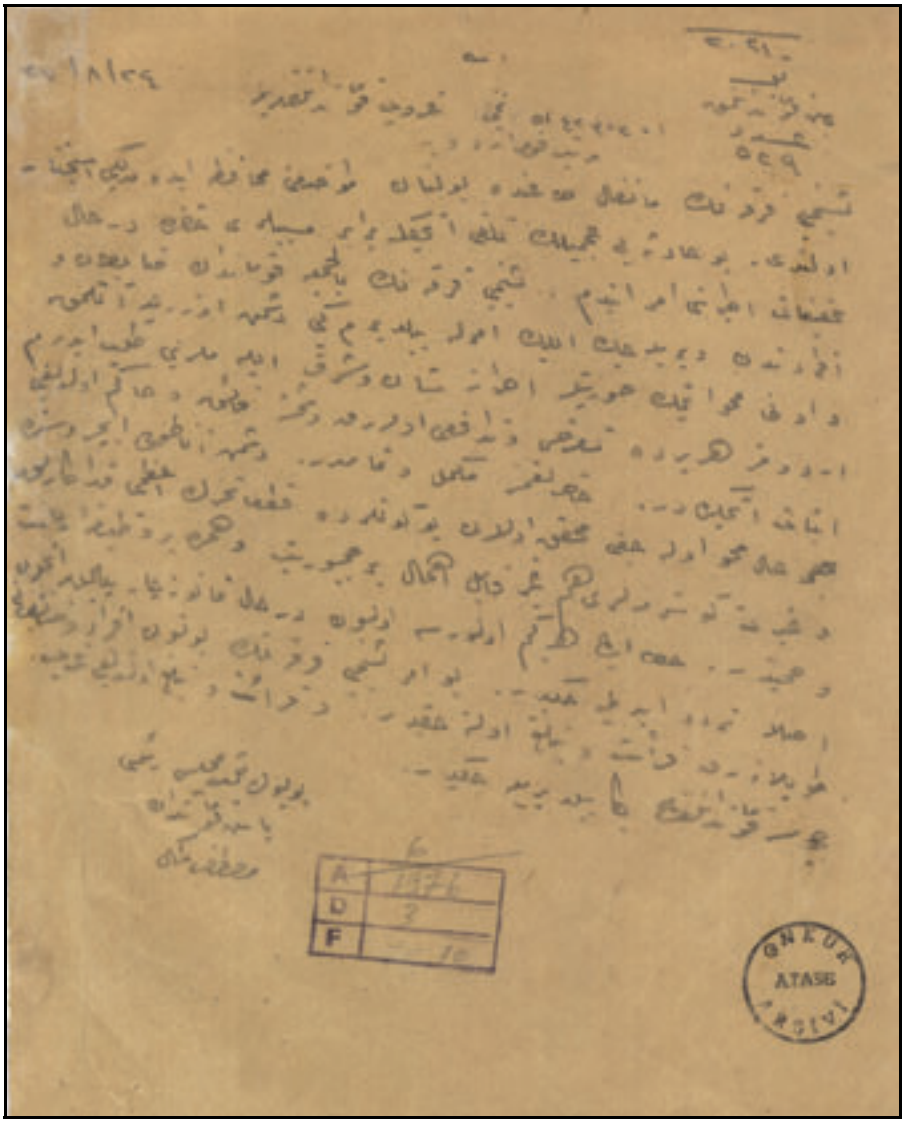

BELGE NO. 29-1

Ankara
25-8-337

Fevzî Paşa Hazretlerine

Mangal Dağı'nın tahliyesinden dolayı Beşinci Fırka Kumandanı Ken'ân Bey'in Divân-ı Harbe tevdî' olunduğu ma'lûm-ı sâmîleridir. Kolordu Kumandanının hatâsı da bir muâmeleyi istilzâm edib iş'âr buyurulması mercûdur.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 29-1

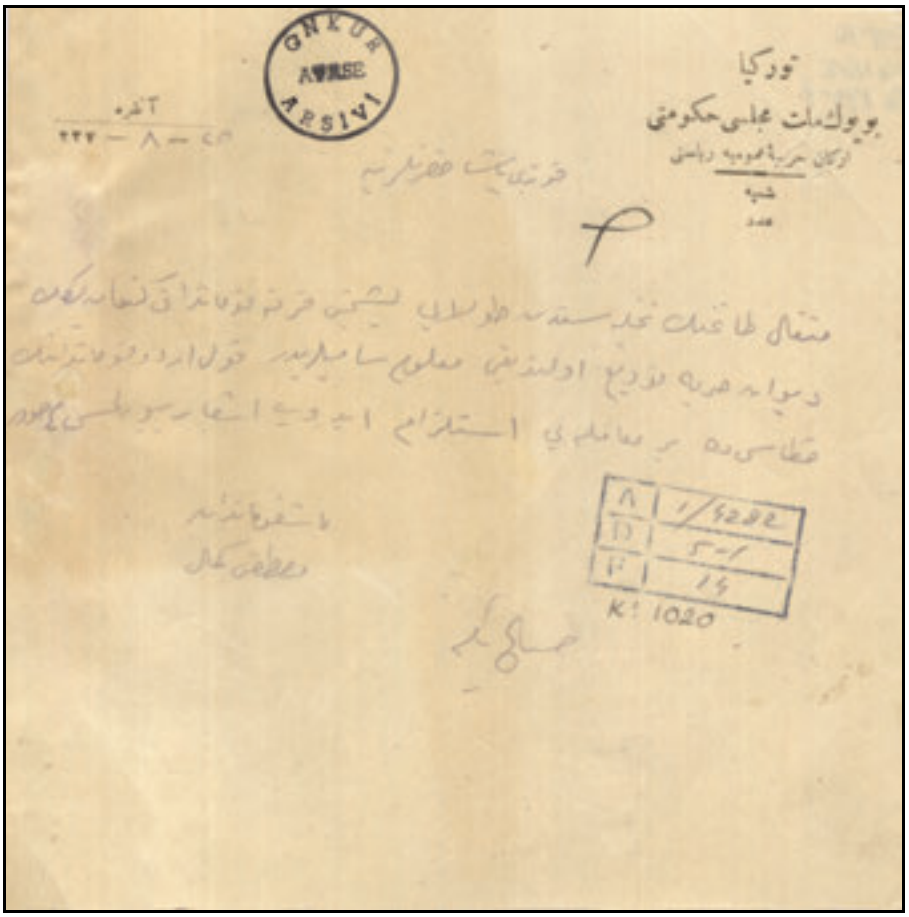

BELGE NO. 30

Gayet aceledir.
Harb Teli

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 24-25/8/37
Vürûdu: 24-25 minh

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Balıkçı Köprüsü-Engürü Suyu hattında sükûnet vardır. Calak(?) istikametinde ve Sakarya garbında bir âlây tahmîn edilen düşman piyâdesiyle Köseler'de kuvveti ma'lûm düşman piyâdesi görülmüşdür.

2. Beylikköprü'den şarka geçen bir düşman fırkası ilerlemeğe fırsat bulamadan kuvvetlerimizin sâ. 4,30 sonradan i'tibâren şimâl ve cenûbdan yapdıkları taarruz netîcesinde düşman sür'atle Sakarya'ya ric'ate başlamış ve Beylikköprü'nün bir iki kilometre yakınındaki tepelerde sıkışıb kalmışdı. Şimdi işbu tepelerden biri icrâ' edilen hücûm ile zabt edilmiş ve düşmandan makineli tüfenk, esliha, ceb-hâne ve bir hayli (ganâim) elde edilmişdir. Taarruza devâm olunmakdadır.

3. Dördüncü ve Üçüncü Grublar karşısında düşman üç dört fırkasıyla düşman muhârebe mesâfesine sokulmuşdur.

4. İkinci ve Birinci Grublar cebhesinde bugün düşmanın esâslı bir fa'âliyyeti görülmemişdir.

5. Süvâri Grubumuz düşman gerilerine baskınlar icrâsı için tertîbât ittihâz eylemişdir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 30

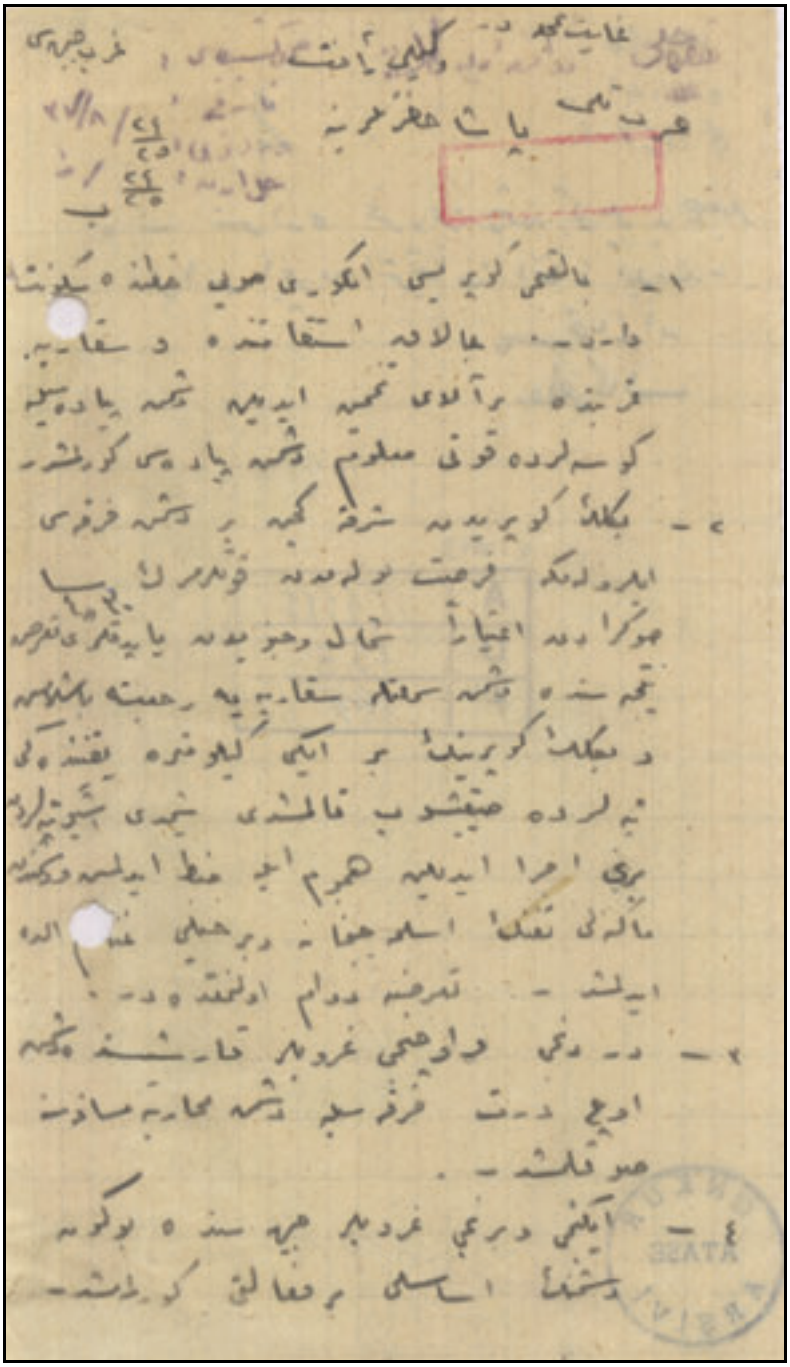

ISH-66
K:1141
B:157-1

2

٥ — سرای غرب وجه کریمه جهتنده
اجرای ایجون ترتیبات اتخاذ ایدلمشدر.
قومندان
مصطفی کمال

K:1019

A	1/4781
D	158
F	109

GNKUR ATASE ARŞIVI

BELGE NO. 30-1

Şifre Halli
Aded
685

Garb Cebhesi
25/8/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekâlet(in)e
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Müretteb Kolordu sağ cenâhı karşısında bir piyâde âlâyıyla bir süvâri bölüğü tahmîn edilen düşman kolu Koyunağıl istikametinden şimâle ilerlemişdir. Bugün Balıkçı Köprüsü'nden Katrancı'ya kadar olan cebhede bütün şiddetiyle cereyân eden meydân muhârebesinin safahâtı ber-vech-i âtîdir.

2. Müretteb Kolordu On İkinci Grub cebhesinde bulunan Beylikköprü'deki düşman kuvvetleri biri şimendüferin şimâl ve diğeri cenûbunda olmak üzre iki fırkaya bâliğ olmuş ve mükerreren icrâ' eyledikleri taarruz ve mukabil taarruzlar ile Ağıl, Karailyas Tepeleri'nin garb yamaçlarıyla Ezineli garb sırtlarından ileriye geçememişdir. Nehre hâkim sırtlardaki mevzi'-i aslîmizde bulunan kıtaâtımız karşısında ve vâdî içinde kalmışlardır. Muhârebe devâm ediyor. Karşı karşıya bulunan kuvvetler tarafeynce takviye ediliyor.

3. Dördüncü Grub cebhesinde düşman Tarlabayırı karşısında yapdığı mütevâlî takviye ve taarruzla Tarlabayırı'na 200, 500 metreye kadar takarrüb etmiş ise de mühimm zâyiâtla tevkif edilmişdir. Tarlabayırı'ndaki mecrûhlarımızın bir kısmı yaralarını sardırdıkdan sonra tekrâr cebheye gidib muhârebe etmişlerdir.

4. Üçüncü Grub muhârebesinin en şiddetli safhası bu grubdadır. Sağdan i'tibâren 8. Fırka ve 15. Fırkadan beherine düşmanın bir fırka ile yapdıkları taarruzlar telefât-ı külliyye ile kısmen tard ve kısmen tevkif olunmuşdur. Grubun sol cenâhında bulunan pek mühimm add edilen Türbetepe düşman tarafından işgal edilmiş iken bugün akşama kadar devâm eden mukabil taarruzlarımızla istirdâd olunarak düşman tepenin cenûbuna inmişdir ve bu tepe muhîtindeki muhârebeler pek kanlı cereyân etmişdir.

5. Birinci ve İkinci Grublar İkinci Grub emrinde bulunan Üçüncü Kafkas Fırkasıyla Türbetepe şark-ı cenûbîsindeki düşmana muvaffakıyyetle taarruz etmiş ve düşman eline geçen siperleri alarak yerleşmişdir. Öğleden sonra yalnız takviye kıtaâtı alan düşmanla muhârebe devâm ediyor. Birinci Grub iki fırkası ile düşmanın bu cenûbda bulunan ve iki fırka tahmîn olunan kuvvetlerini tesbît ve Üçüncü Grub cebhesine muâvenetinden men' edilmişdir.

6. Beşinci Grub 24 ve 25/8/37'de Canbaklı, Hacımusaoğlu ve Uzumbey, Kürdtacir akınlar yapmışdır. Canbaklı'da düşmanın 10 yük otomobiline tesâdüf olunarak bunlardan ikisi tevkif, birisi mülâzım olmak üzre 6 nefer itlâf ve biri başçavuş olmak üzre 5 nefer esîr edilmişdir. Müteâkıben tesâdüf olunan deve kolunun bir sâatlik müsâdemeden sonra muhâfızları itlâf ve 159 deve, 67 merkeb, bir ester, 5 silâh, bir telefon merkezi ve kablo ve sâire iğtinâm olunmuş, bir mecrûh esîr alınmışdır. Kezâ Yüzükbaşı civârında yakalanan bir otomobil kolu pusuya düşürülerek 2 otomobil yakılmış ve birkaç esîr ve bir mikdâr eşyâ' iğtinâm olunmuşdur.

7. Düşmanın bugün muhârebeye iştirâk eden kuvvetleri 9 fırka olarak tesbît olunmuşdur.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 30-1

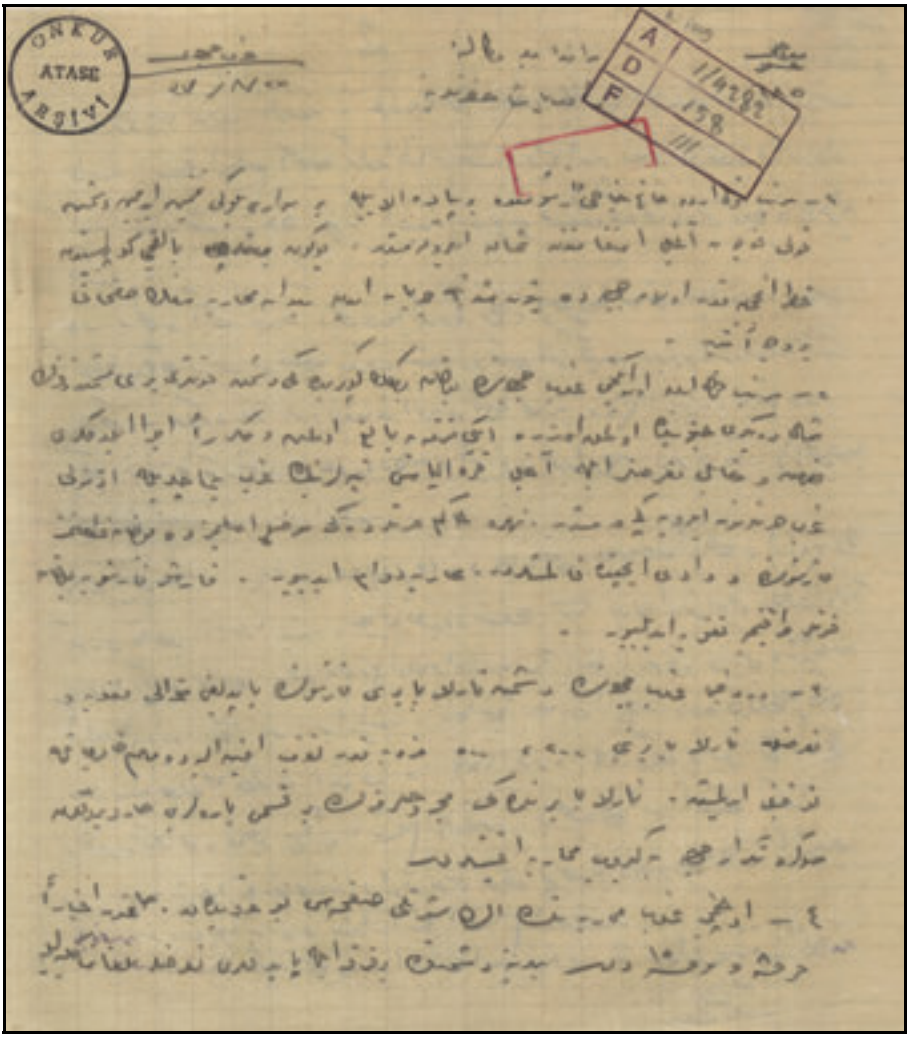

ISN-RC
K:1941
B:159-1

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

BELGE NO. 30-2

Garb Cebhesi
Aded
534

25/8/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Beylikköprü'de düşman sıkışıb kaldığı mıntıkadan geceleyin müteaddid mukabil taarruzlar yapmış ve püskürtülmüşdür. Düşman bu kuvvetini takviye ediyor.

2. 12 ve 4. Grup cebhesinde düşman hâlen yalnız Yıldıztepe'nin iki kilometre kadar şimâl-i şarkîsinde bulunan Tarlabayırı'na taarruz etmekdedir. Dördüncü Grup cebhesinin sâir aksâmı karşısında bir düşman hareketi yokdur.

3. Düşmanın geceden beri esâslı taarruzu Üçüncü Gruba teveccüh etmişdir. İşbu grubun merkezine yapılan gece baskınları püskürtülmüşdür. Sabâhdan beri grubun sol cenâhını düşman daha çok sıkışdırmakdadır.

4. İkinci Grup bulunduğu mevkii muhâfaza ve aynı zamânda Üçüncü Grup sol cenâhına teveccüh eden düşmanın sağ cenâhına taarruz etmekdedir.

5. Birinci Grup ordunun sol cenâhının emniyyeti nazar-ı dikkatde tutmak şartıyla kezâ Üçüncü Grup sol cenâha müteveccih düşmanın yanına taarruz etmesi emr olunmuşdur.

6. Süvâri Grubumuz bugün düşmanın gerilerine muhtelif kollarla taarruzlar yapacakdır.

7. Bugün Yahşihan'a gelecek olan âlâya 49. ve Hücûm Taburunun en âcil bir sûretde Malıköyü hedefiyle gönderilmesini ricâ' ederim.

25/8/37

Başkumandan Mustafa Kemâl

BELGE NO. 30-2

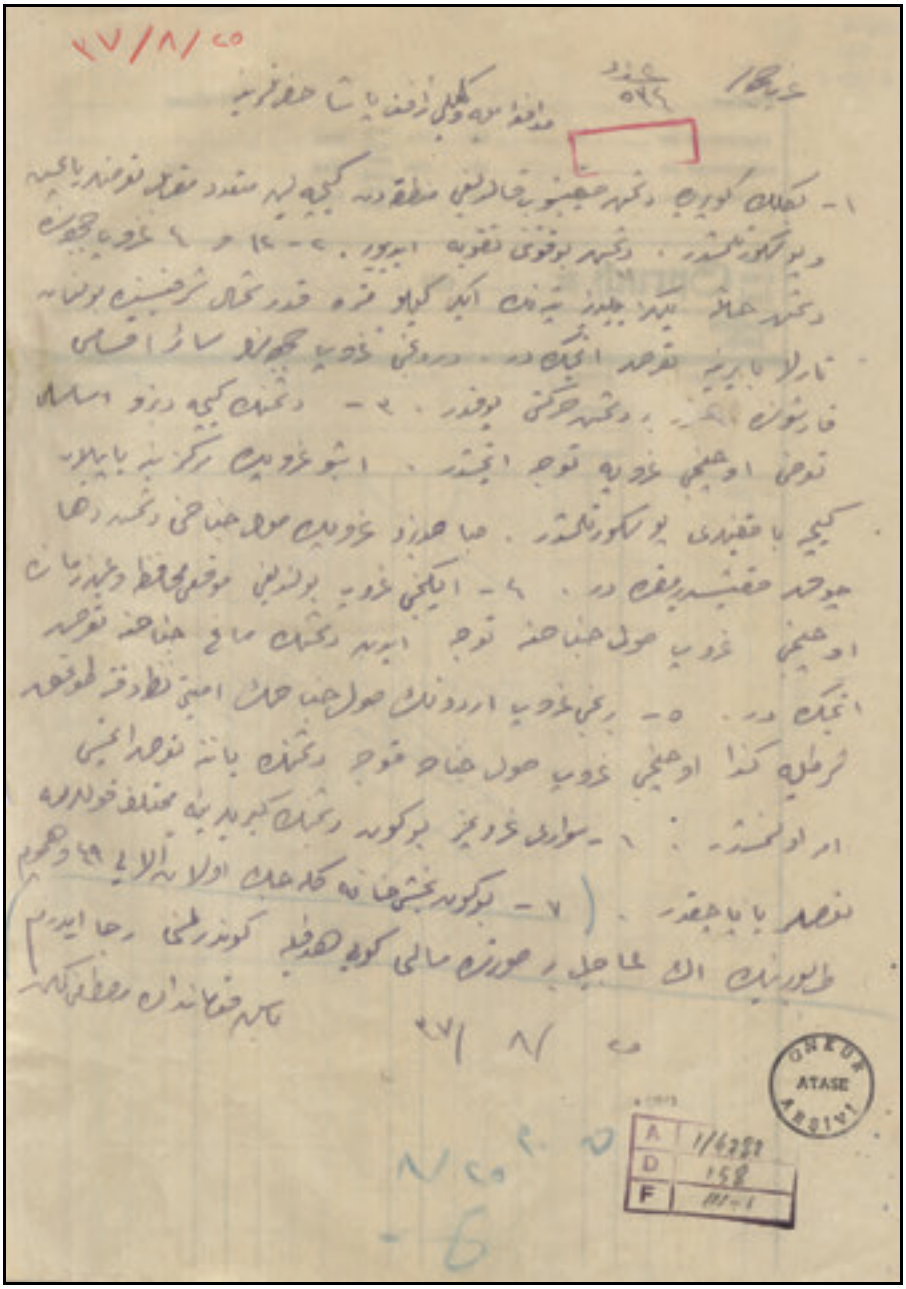

BELGE NO. 31

Bilâ

Garb Cebhesi
26/8/37
26 / minh

Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Beylikköprü'den geçmiş olan düşman (v l) kuvvetlerimize Müretteb Kolordu ve On İkinci Grub taarruz teşebbüsündedir.

2. İki fırka tahmîn olunan düşman Dördüncü Grub cebhesine taarruz etmekdedir.

3. Üçüncü Grub karşısında topcu ve piyâde muhârebesi olmakdadır.

4. İkinci Grub sağ cenâhı karşısında piyâde ve topcu muhârebeleri oluyor.

5. İki fırkadan fazla tahmîn olunan bir düşman kuvveti Birinci Gruba taarruz ediyor.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 31

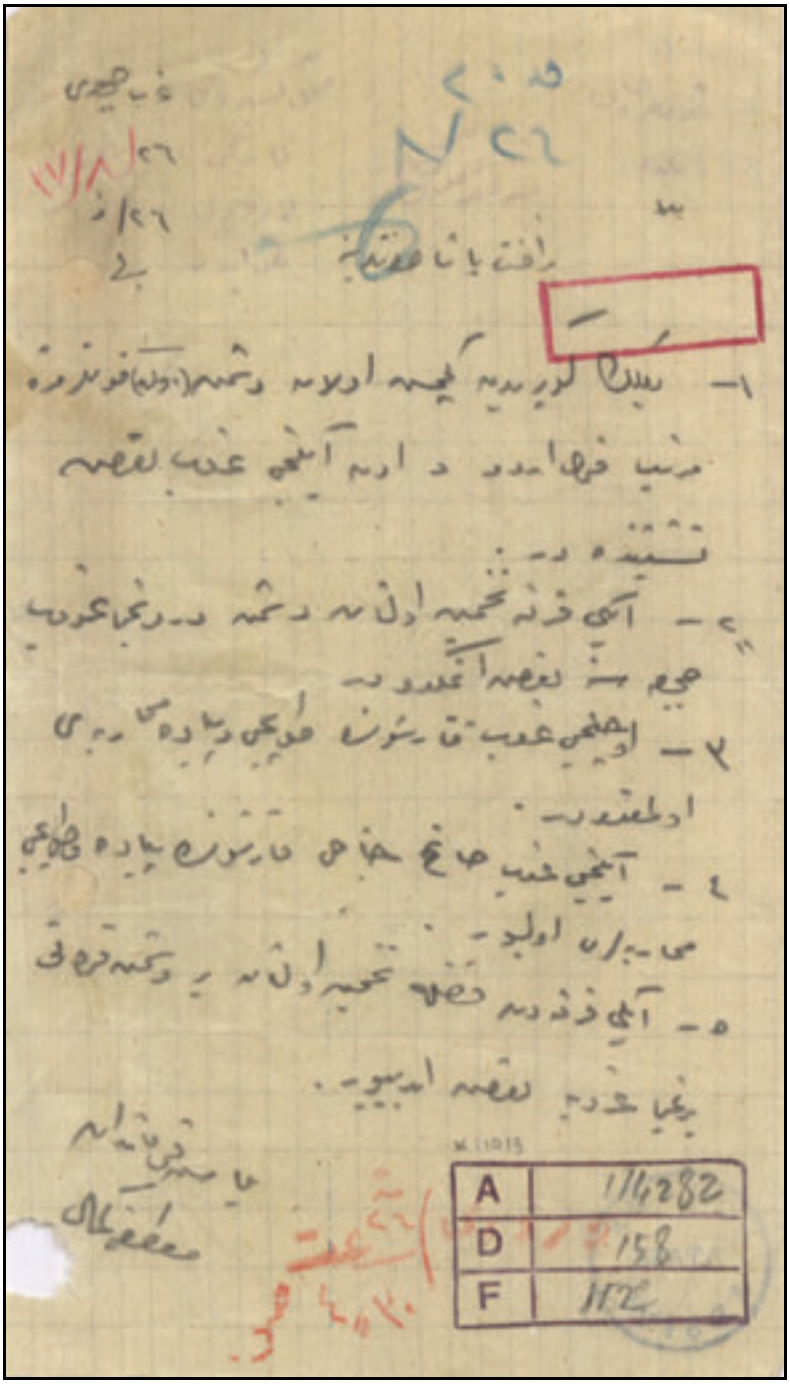

BELGE NO. 31-1, 31-2

Garb Cebhesi

Şifre Halli
Aded

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Bugün zevâlden sonra düşman bütün cebhede umûmî ve kat'î taarruz icrâ' etmişdir. Bunun netîcesindeki vaz'iyyet şudur:

1. Beylikköprü'deki taarruz ve hâssaten işbu taarruzun Müretteb Kolorduya müteveccih aksâmında düşman pek çok telefâta ma'rûz bırakılarak tevkif olundu.

2. Dördüncü Grub cebhesinde düşman bidâyeten münhezimen ric'at etmiş iken akşama doğru takviye kıtaâtı alarak tekrâr umûm taarruza iştirâken hücûma kıyâm etmiş ve Beşinci Fırkanın iki taburluk mevziine girmiş ve bunu tard için kıyâm edilmişdir. Grub cebhesinin sâir aksâmında ise düşman telefât-ı külliyye ile tevkif olunmuşdur.

3. Üçüncü Grub cebhesinde On Beşinci Fırka taarruz eden düşman ba'zı kısımlarda müeessir âteşlerimiz ve ba'zı aksâmda süngü hücûmlarımızla tamâmen tard olunmuşdur. Grubun sol cenâhında ve 57'nci Fırka cebhesindeki Türbetepe'ye düşman bugün yine hücûm teveccüh ederek tepeyi işgal etmiş ise de akşamleyin geç vakit süngü hücûmuyla tamâmen redd olunmuşdur.

4. İkinci Grub cebhesinde dahi düşmanın fâik kuvvetleriyle muhârebe cereyân etmiş ve Grub akşama doğru mevzilerini terke mecbûr olmuşdur.

5. Birinci Grub cebhesinde üç ve dört fırka tahmîn olunan düşman kuvvetlerinin taarruzu kısmen muvaffakıyyetle tevkif olunmuş ise de İkinci Grubun çekilmesi yüzünden işbu Grub kıtaâtı dahi bi-z-zarûr geriye alınmışdır. İkinci ve Birinci Grublar Yamak ve Büyükgökgöz hattının cenûbundaki sırtları işgal etmekdedir. Yalnız terk etdikleri mevâzıda düşmana karşı çekildiğimizi hiss etdirmemek için mitralyözlerle mücehhez kuvvetli keşif kolları ikame olunacakdır.

6. Süvâri Grubu ordu sol cenâhında ve Çeltik civârında fecrle berâber bulunmak emrini almışdır.

7. Ordu yarın bütün mevâzıı müdâfaaya devâm etmesine karâr vermişdir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 31-1

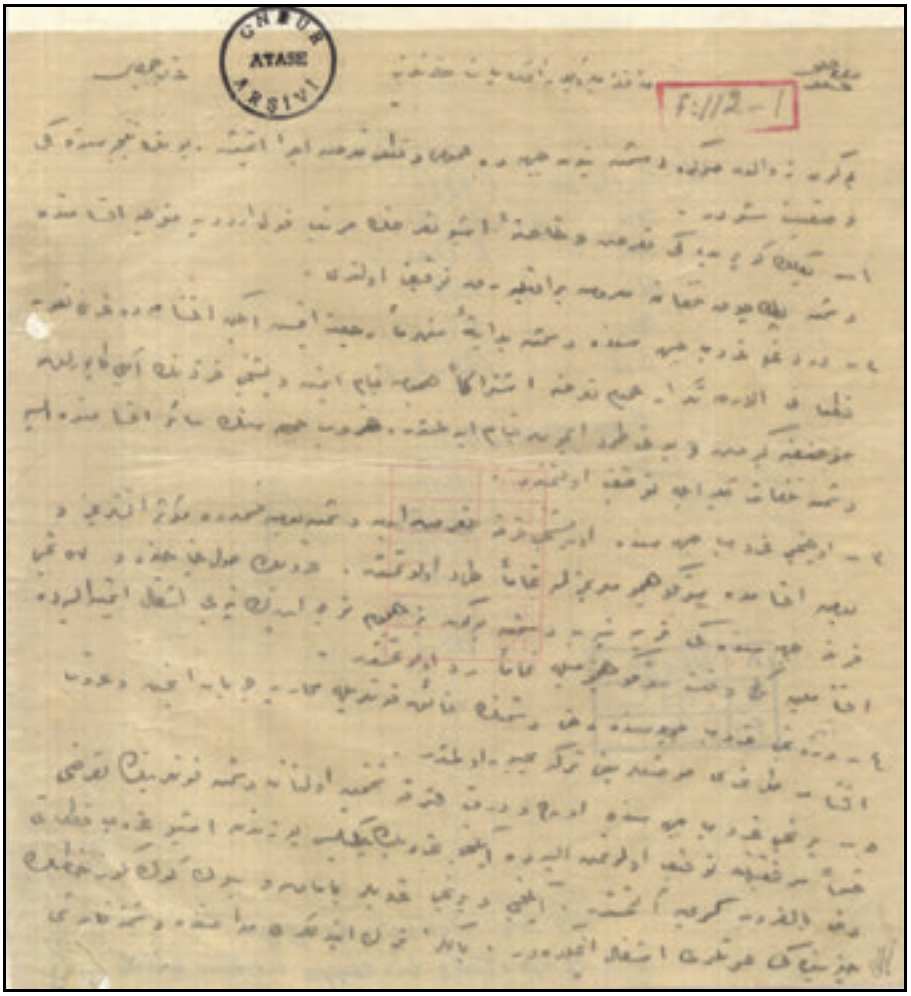

BELGE NO. 31-2

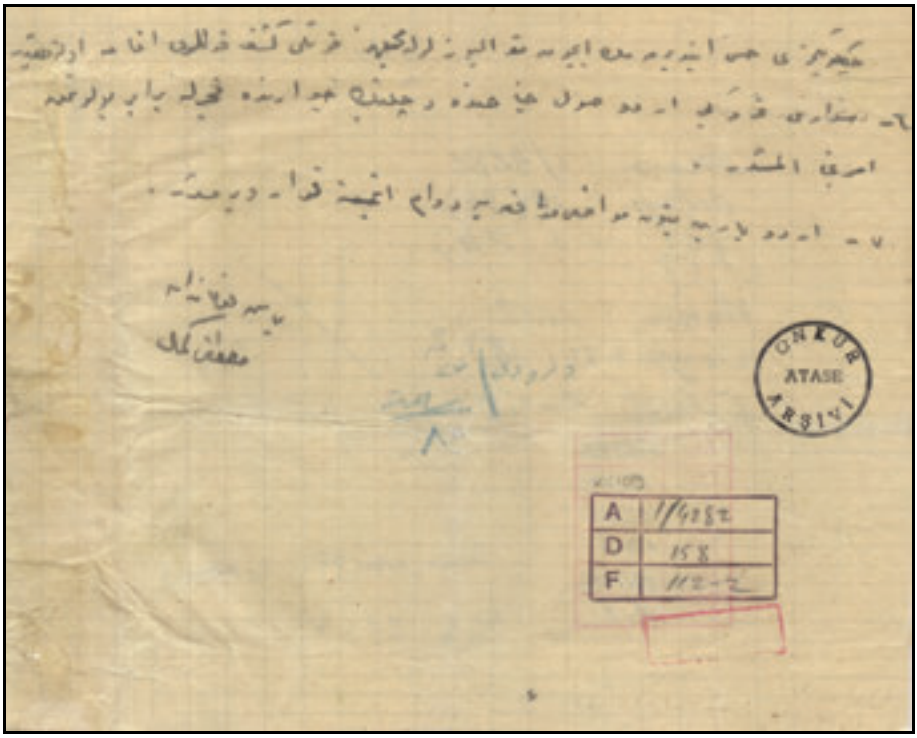

BELGE NO. 32

Zâta mahsûsdur.

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb
Târih: 26-27.8.37
Vürûdu: 27
Hall eden: ...(?)

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Meydân muhârebesinin Ankara'ya kadar intikal etmesi ihtimâl dâhiline girmişdir.

2. Her dürlü ihtimâle karşı Meclisin ve Hey'et-i Hükûmetin ve Ankara'da kalması câiz olmayanların Ankara'dan çıkmaları muvâfık-ı ihtiyâtdır.

3. Meclis ve Hey'et-i Hükûmetin ilk merhale olmak üzre Yahşihan üzerinden Keskin'e ve oradan sonra zarûrî hâsıl olursa Kayseri'ye nakli lâzımdır.

4. Nakil keyfiyyeti iki gün zarfında ya'nî 29 Ağustos akşamına kadar be-heme-hâl hitâm bulmalıdır.

5. Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretleri nakil için ve Ankara'nın inzibâtı için îcâb eden tertîbâtı ahz edeceklerdir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 32

A	14252
D	158
F	113

BELGE NO. 32-1

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 26-27/8/37
Vürûdu: 27 minh
Hall eden: ...(?)

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine
Re'fet Paşa Hazretlerine

Muhârebenin Ankara civârına intikal edebileceği hakkında az evvel verdiğim şifreye âmil (olan) esbâb şudur:

Düşman kıtaâtı ve umûmî taarruzu lâ-yenkati' bütün gece devâm etdirmişdir ve etdirmekdedir. Bu taarruz netîcesi olarak umûm cebhenin vaz'iyyeti sarsacak derecede Üçüncü ve Dördüncü Grub mevâzıından mühimm aksâm gaib edildi. Binâen aleyh şâyed düşman 27/8/37'de dahi aynı şiddetle muhârebeye devâm edecek olursa şimdi bulunduğumuz hattı kademe kademe müdâfaa sûretiyle Ankara'ya takrîb mecbûriyyeti hâsıl olabilir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 32-1

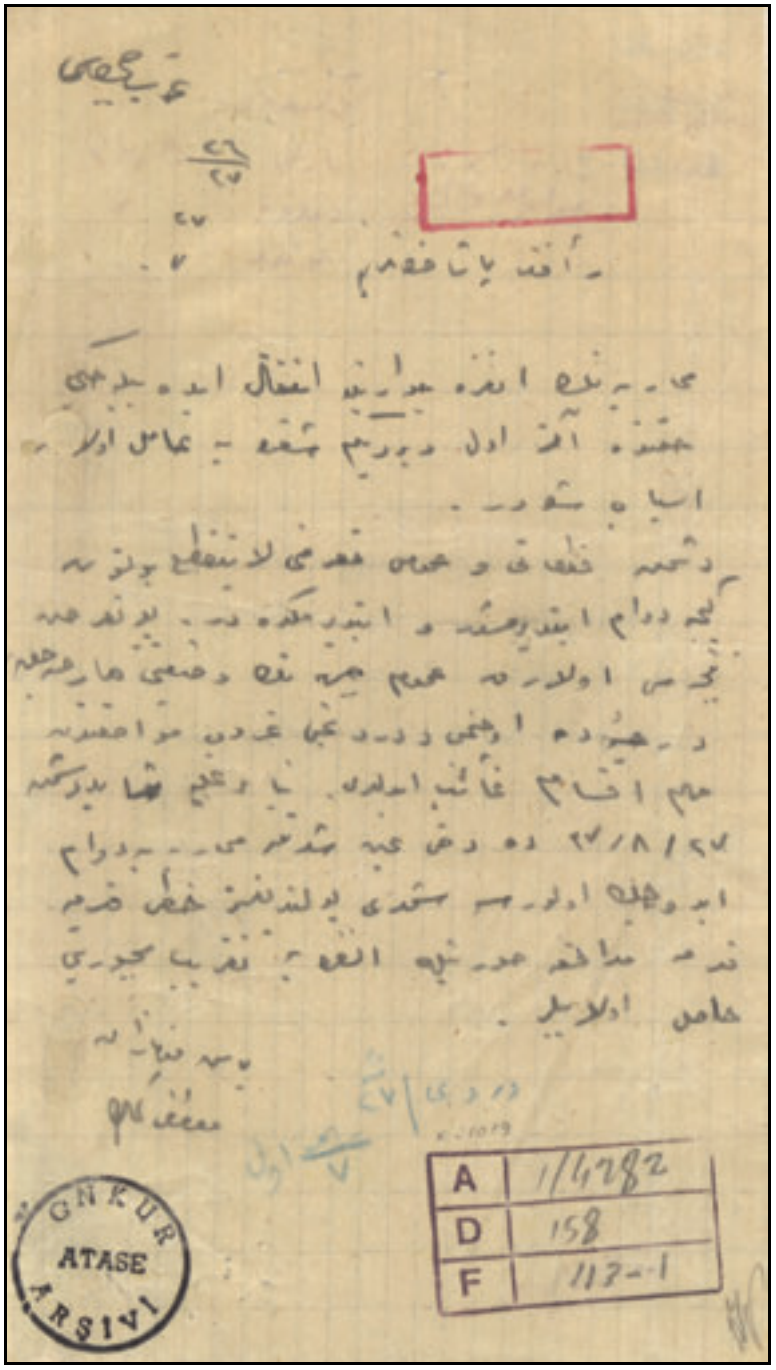

ATATÜRK ATASE ARŞİVİ
A 1/4282
D 158
F 117-1

BELGE NO. 33, 33-1

2,10 evvelde 1. Grub Yüzbaşı Rızâ Bey'e
11,50'de İkinci Grubda Mülâzım Zühdü Bey
11,30 sonrada Sivri'de İrtibât Zâbiti Nazmî Bey'e yazılmışdır.
12 sonrada Nöbetci Zâbiti Yüzbaşı Nazmî Bey'e yazılmışdır.
2,7 Garb Cebhesi'nde İsmet Efendi'ye
(Grub Erkân-ı Harbiyyesinde Erkân-ı Harb Alî Rızâ Bey'e 12,20)

1, 2, 3, 4. Grub Kumandanlıklarına

1. Bugün 27-8-37'de muhârebât bütün cebhede sûret-i umûmiyyede emniyyet-bahş bir şekilde cereyân etmişdir.

2. Bütün gruplar el-yevm bulundukları mevâzıı son nefere kadar muannidâne müdâfaa edeceklerdir. Düşmanın bundan evvel ba'zı noktalarda kazandığı ehemmiyyetsiz ufak tefek mevziî muvaffakıyyetler fırtınalar ve gece (karanlığı) gibi fırsatlardan istifâde eylemesinden ve kıtaâtımız arasında her def'a(?) husûle gelen sû'-i tefehhümlerden mütevellid olub düşman kendi kuvvetine istinâd etmek sûretiyle henüz ciddî hiçbir muvaffakıyyet kazanamamışdır. Binâen aleyh kıtaâtımızın kemâl-i sükûnet ve metânetle mevâzıını müdâfaa etmesi sâyesinde inâyet-i Hakk'la düşmanın pek yakında kat'î hezîmete uğradılacağına şübhe edilmemelidir.

3. Bugün gurûb-ı şemsden sonra cebhede sükûnet teessüs etmiş ise de dün gece olduğu gibi bu gece dahi 27-28/Ağustos düşmanın baskınlarına ve gece hücûmlarına intizâr edilmeli ve bütün kıtaât buna göre müteyakkız bulunmalıdır. Düşmanın gece baskınları be-heme-hâl mukabil süngü hücûmlarıyla tard edilmek lâzımdır.

Müsta'celiyyetine binâen Haymana'dan doğrudan doğruya 1, 2, 3, 4'üncü Gruplar Kumandanlıklarına ve berây-i ma'lûmât Garb Cebhesi Kumandanlığına 27-8-37 sâ. 11 sonrada yazıldı.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 33

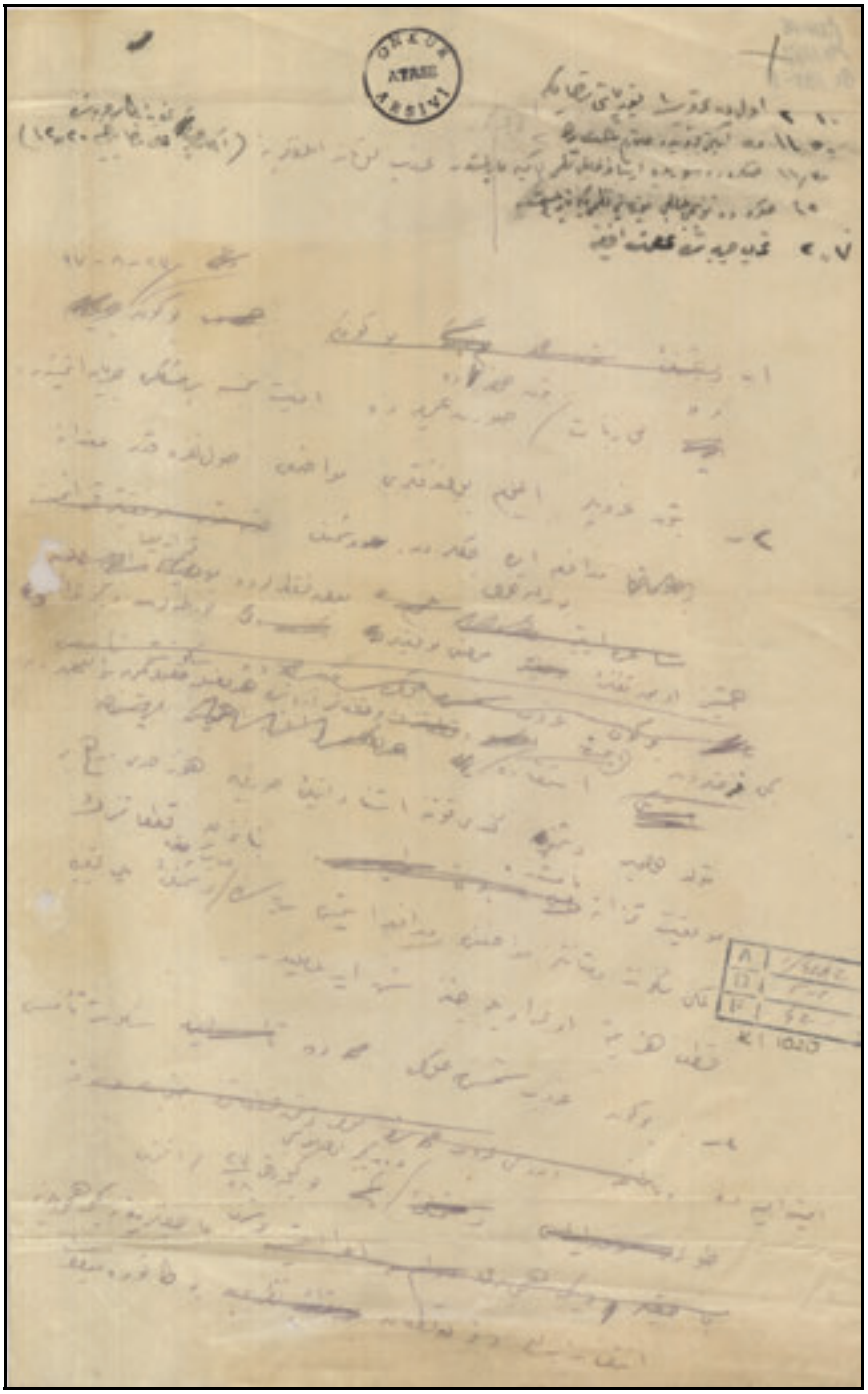

BELGE NO. 33-1

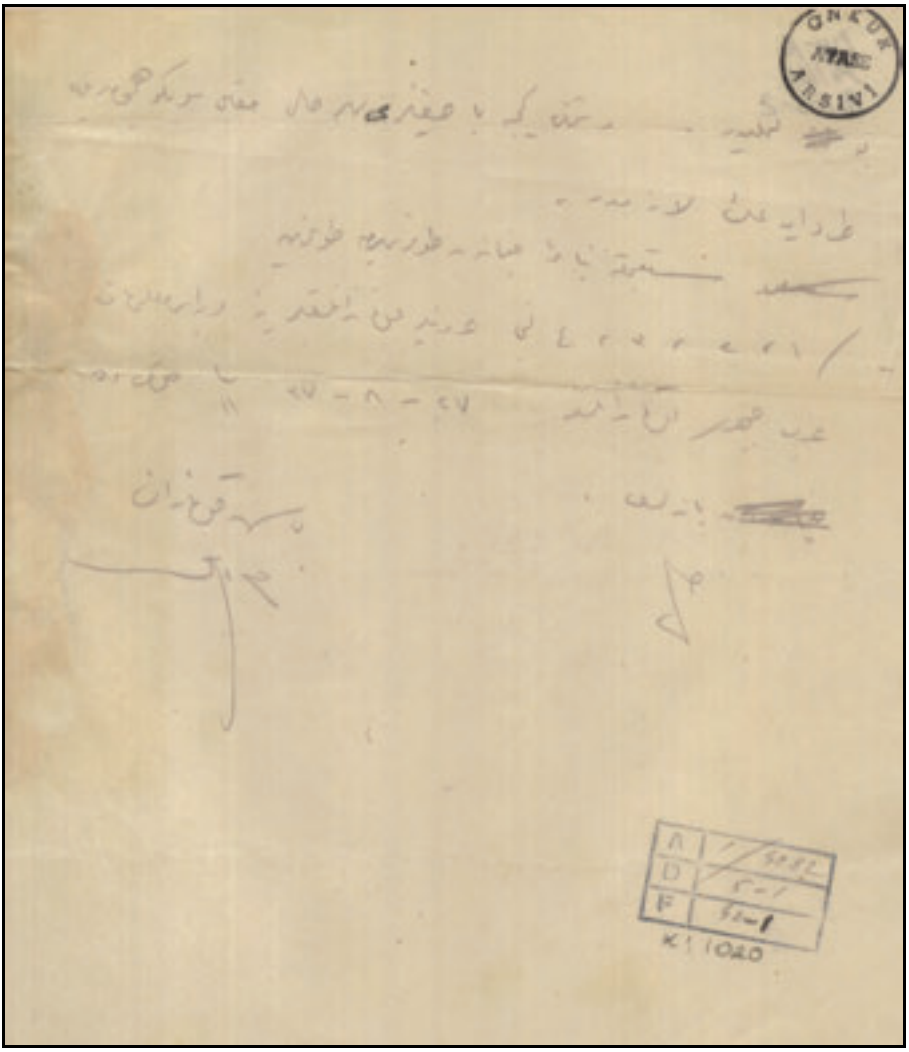

BELGE NO. 33-2

Garb Cebhesi'ne 1,47'de İsmet Efendi'ye, 2,10 evvelde Birinci Grubda Yüzbaşı Rızâ Bey'e yazılmışdır.

Te'hîr edilmeyecekdir.

Birinci Grub Kumandanlığına
Garb Cebhesi Kumandanlığına

1. Birinci Grub cebhesinde muhârebe bugün 27-8-37 sâ. 1,45 sonraya kadar sûret-i umûmiyyede emniyyet-bahş bir şekilde cereyân etdiği anlaşılmışdır. Yirmi Dördüncü Fırka mevâzıının ba'zı aksâmında rahneler hâsıl olmuş ise de tashîhine teşebbüs edildiği bildirilmişdir.

2. Birinci Grub emrindeki bütün ihtiyât kuvvetiyle Yirmi Dördüncü Fırka cebhesindeki vaz'iyyeti ıslah edecek ve düşmanın kademe kademe muvaffakıyyet kazanmağı i'tiyâd etmesine meydân bırakmayacakdır.

3. Birinci Grubun vaz'iyyet-i umûmiyyesi için ihtiyâc görülecek takviye kıtaâtını teşkîl eden 41'inci ve 11'inci Fırkalardan mürekkeb 12'nci Grub 27/28-8-37 nısf-ül-leylinde Haymana(ya) vasıl olacakdır.

4. Düşmanın 27-28 gecesi taarruz ve gece baskınlarına devâm eylemesi muhtemel olduğundan kıtaâtın fevk-al-âde müteyakkız bulunması ve be-heme-hâl mukabil süngü hücûmları yapmak için hazırlanılması muktezîdir.

5. Birinci Grub Çeltik civârına gelecek olan Süvâri Grubuyla irtibât te'sîs etmelidir.

6. Müsta'celiyyetine binâen Haymana'dan Birinci Grub Kumandanlığına ve berây-i ma'lûmât Garb Cebhesi Kumandanlığına 27-8-37 sâ. 1,40 sonrada Haymana'dan yazıldı.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 33-2

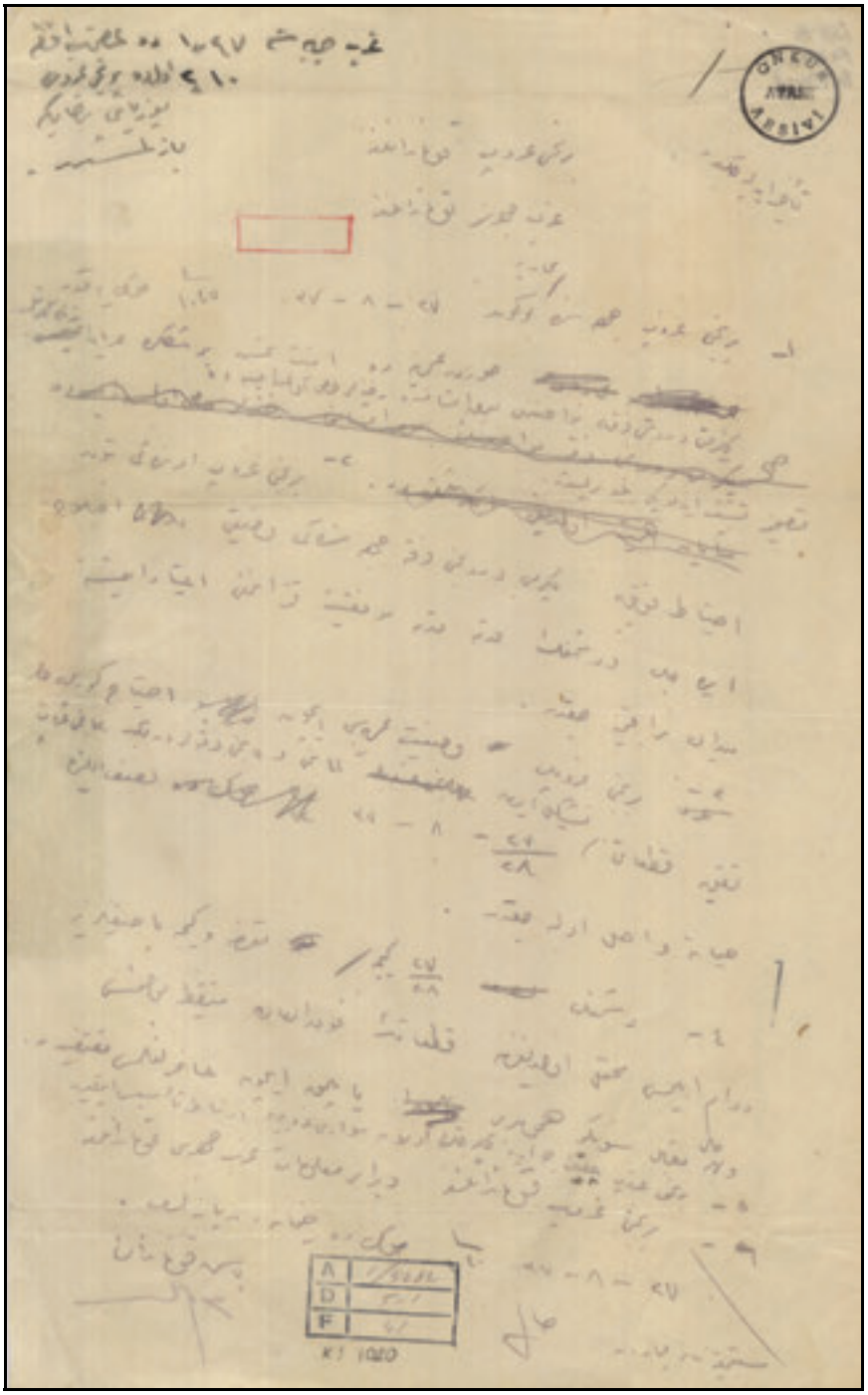

BELGE NO. 33-3

Fevk-al-âde müsta'celdir.
Mahreci: Haymana
Numrosu: 710

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Düşmanla bugün de bütün cebhede piyâde ve topcu muhârebesi cereyân etmiş ve düşman bi-l-hâssa sol cenâhımızda Birinci Grub aleyhine taarruzunu tecdîd etmişdir. Müretteb Kolordu ve Dördüncü Grub mıntıkasında düşmana topcu ve piyâde âteşlerimizle zâyiât verdirilmişdir. Üçüncü ve İkinci Grub mıntıkalarında tarafeyn arasında topcu âteşi teâtî edilmişdir. Birinci Gruba karşı öğleden sonra taarruza geçen takrîben üç fırkalık düşman kuvveti gurûbdan bir iki sâat sonraya kadar taarruzuna devâm etmiş ve bir muvaffakıyyet kazanamamış ve mevâzıımız sûret-i umûmiyyede elimizde kalmışdır. Hâlen bu cebhede yakın piyâde teması vardır. / 27 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 33-3

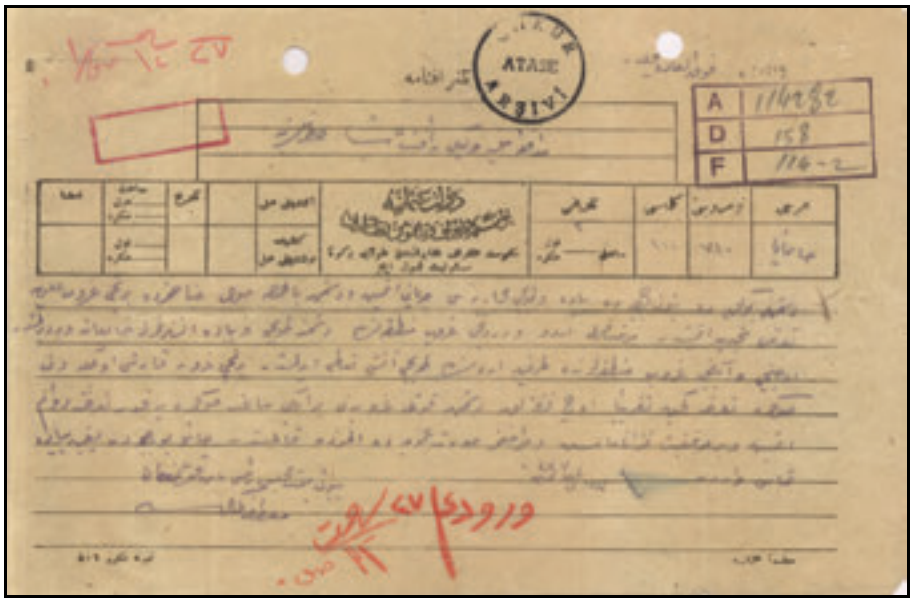

BELGE NO. 33-4

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 27/8/37
Vürûdu: 27 minh sâat 2 sonra
Hall eden: B

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Sakarya Cebhesi'nde bu âna kadar düşmanın henüz ciddî bir hareketi yokdur. Topcu ve piyâde muhârebesi oluyor. Dördüncü Grub cebhesinde düşmanın iki fırkası taarruza devâm ediyor. Düşman üç yüz sekiz yüz metre mesâfededir.

3 (2). Üçüncü Grub dün gece terk etdiği mevzinin hemen şimâlindeki Evliya Fakih civârındaki mevâkie yerleşmiş bulunuyor. Mühimm bir hâdise bildirilmedi.

4. İkinci ve Birinci Grublar, Yamak Büyük cenûbunda yerleşdi. Birinci Grub Yedinci Fırka ile takviye olundu. Bu cenâhda da henüz ciddî bir vaz'iyyet yokdur.

5. Dün gece Hâlid Bey kumandasında Polatlı'da topladığımız 11, 41. Fırkalar bu sabâh sol cenâhı takviye etmek üzre Haymana istikametinde hareket etdi. Bu kuvvetden yalnız bir âlây Dördüncü Grub emrine verildi.

6. Düşmanı mütemâdî taarruzuna ve muhârebeye mecbûr edecek sûretde kıtaâtın sükûnet ve mukavemeti muhâfazaya muvaffak olur isek netîcenin lehimize tecellîsi Eltâf-ı Sübhâniyye'den me'mûldür. Düşmanın zâyiâtı çokdur. Tarafeynin çarpışmadık kuvveti kalmamışdır.

7. Vaz'iyyet-i hakikiyye hakkında vekîl ve meb'ûs rüfekayı tenvîr buyurmanızı ricâ' ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 33-4

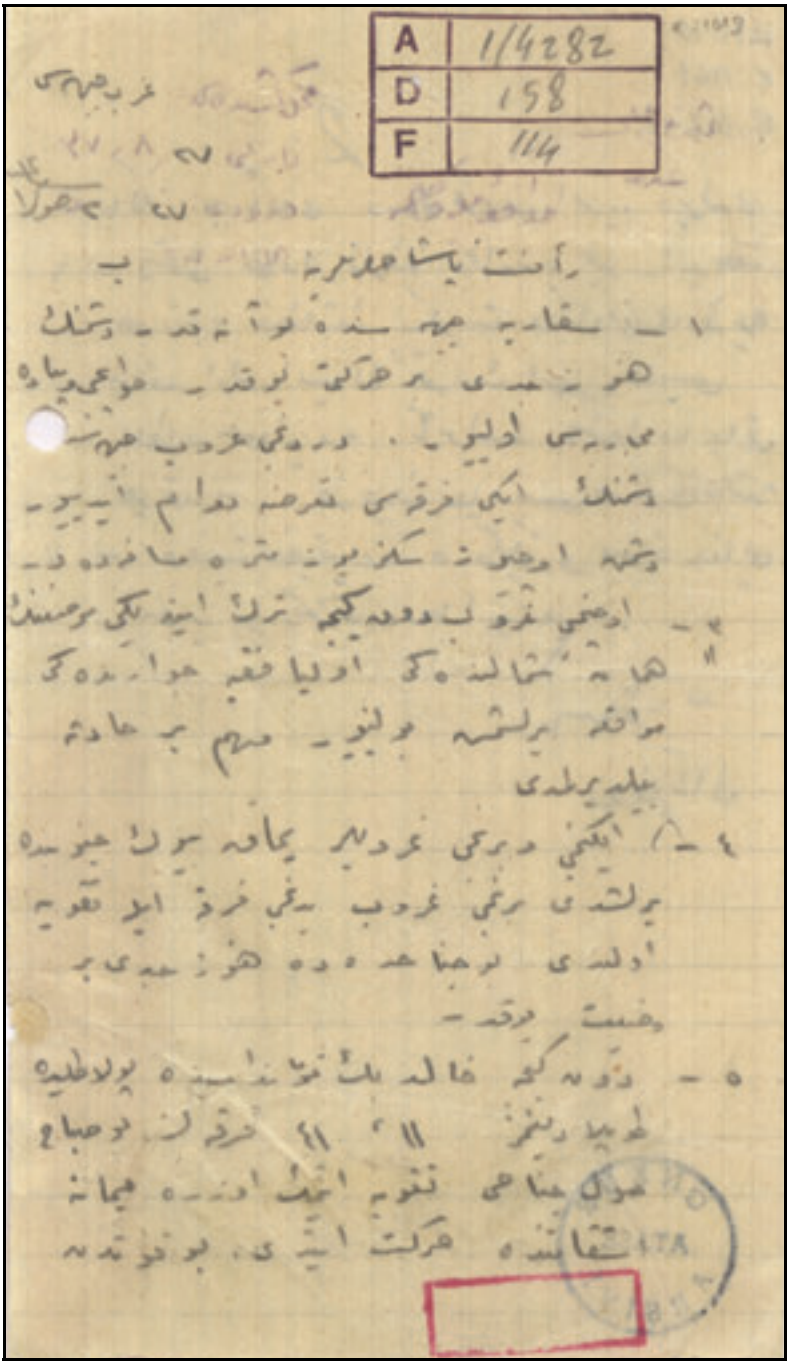

A	1/4282
D	158
F	114

İSH-16
K:1141
B:162-1

2

یالکز بر آلای دردنجی غروب امریه دیرلدی

٦ – دشمن مقاومی تعرضه دخاریه مجبور ایدیلدی
صورتده قطعاتك سکونت و مقاومتی محافظه یه
موفق اولوراسه‌لر تعرضك لهجه تعلیمی
الفاظ سجایه‌سنه تاموله‌رك دشمنك مانیاتی
هرقه – هر فینك چارشمه‌سه قوتی قالمامشدر –

٧ – وضعیت حقیقیه حقنده دکیل و صورت عنقایی
تنویر بیورمکزی رجا ایدرم

باسه‌قومندانه

مصطفی کمال

ATATÜRK ARŞİVİ

BELGE NO. 34

28-8-37
Vürûdu Sâat 3,30 evvel

Harb Raporu:

Düşman bugün de bütün cebhede umûmî taarruz yapmışdır. İşbu taarruzun safahâtı şöyledir:

1. Müretteb Kolordu: Düşmanın bu cebhede akşama kadar icrâ' etdiği taarruzlar mükerreren tard ve teb'îd olunmuşdur. Akşama doğru aldığı takviyelerle taarruzu tekrâr etmiş ve netîcede yalnız Beştepeler'i işgal etmişdir. Bunun üzerine cebhemiz Kartaltepe ve Tırnaksız hattına alınmışdır. Düşman büyük zâyiâta uğramışdır. Düşman kuvveti iki fırka idi.

2. Dördüncü Grub: Bu cebhedeki muhârebeler pek kanlı olmuşdur. Düşman her noktada tard edilmişdir. Vâdîler dâhilinde düşman ecsâdından yığınlar vücûda gelmişdir.

3. Üçüncü Grub: Gündüz sükûnetle geçmişdir. Karanlığı müteâkıb sol cenâha fâik kuvvetlerle taarruz başlamışdır. Muhârebe şiddetle devâm ediyor.

4. İkinci Grub: Gündüz sükûnetle geçmiş ve karanlığı müteâkıb muhârebe başlamışdır.

5. Birinci Grub: Bu cebhede düşman bugün dahi sabâhdan beri taarruz etmekde idi. Akşamüstü Dördüncü Fırka mevziinden atılmış ise de Fırkanın cebhesine 11'inci Fırka sürülmüşdür. Bu Fırkanın solundaki 7'nci Fırka cebhesinde dahi hücûm devâm ediyor. Bunun da gerisinde 41'inci Fırka bulunduruluyor.

6. Düşmanın bugünki ve geceki taarruzları be-heme-hâl netîce-i kat'iyye aramağa ma'tûf görülüyor.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 34

BELGE NO. 34-1, 34-2

Başkumandan Paşa Hazretlerine

Üçüncü ve İkinci ve Birinci Grup Kumandanlarıyla görüşdüm. Üçüncü Grup iki piyâde âlâyıyla bir kudretli cebel bataryası ve bir cebel obüs bataryası, İkinci Grup bir piyâde âlâyıyla bir Rus cebel bataryası gönderebilecekdir. Üçüncü Grup şimdiden bu âlâyları ihzâr ve Birinci Grup mıntıkasına sevke teşebbüs etmişdir. Yalnız İkinci Grubun beş âlâyı vardır ve bugün karşısında düşmanın bir fırkası açıldığını bildiriyor. Birinci Gruba sevk edilmek üzre göndereceğini bildirdiği piyâde âlâyıyla batarya hâzır ise de bu kuvveti ancak kendi karşısındaki düşmanın bir kısmının Birinci Grup sağ cenâhına ...(?) hâlinde gönderebilecekdir.

2. Birinci Grup Kumandanının ifâdesine nazaran bugün sâ. 2,15 sonrada düşmanın Yedinci ve Dördüncü Fırka cebhelerini şiddetli bombardıman etmekde olduğu ve burada bir netîce-i kat'iyye aradığı ve şarka doğru düşmanın ihâta hareketinin henüz o kadar tehlikeli olmadığını 24'üncü Fırka piyâde âlâylarından şimdiye kadar 750 mevcûdunda muhârib kuvvet toplandığı ve pey-der-pey toplanmakda olduğunu bildirdi. Kendisine 12'nci Grubun akşama doğru mıntıkasına geleceğini ve 2'nci ve 3'üncü Gruplardan da takviye kıtaâtı yola çıktığını ve On İkinci Gruba hemen te'sîs-i irtibât ederek cebhede inkişâf edecek vaz'iyyete göre bu grubun îcâb eden mıntıkaya celb edilmesini söyledim. Ancak Birinci Grubun direktifi dâhilinde(?) hareket etmesi lüzûmunun taraf-ı devletlerinden de 12'nci Gruba teblîğ buyurulması lâzımdır. 12'nci Grup bugün 28-8-37 sâ. 9 evvelde Haymana'dan hareket etmiş idi efendim.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

BELGE NO. 34-1

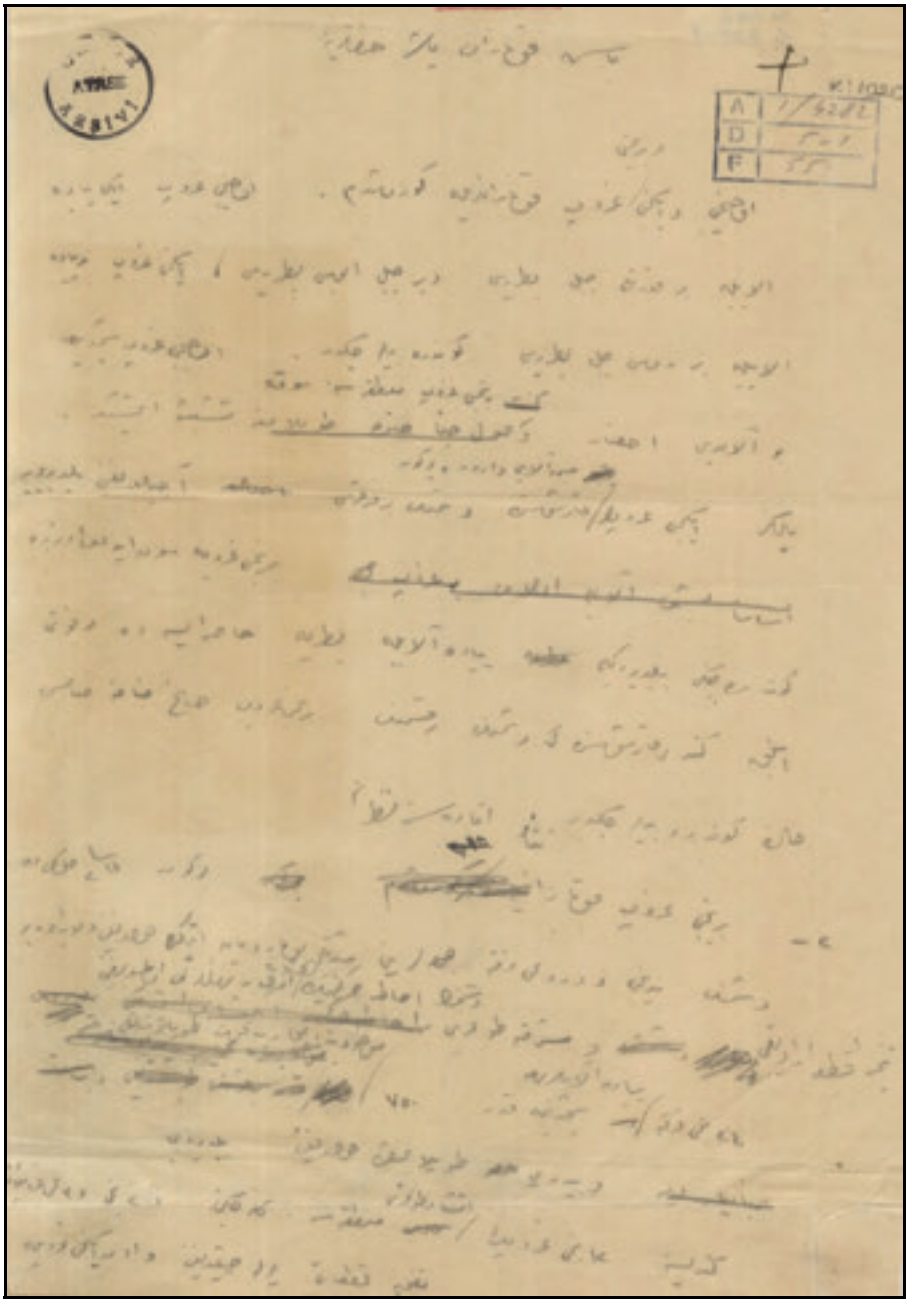

BELGE NO. 34-2

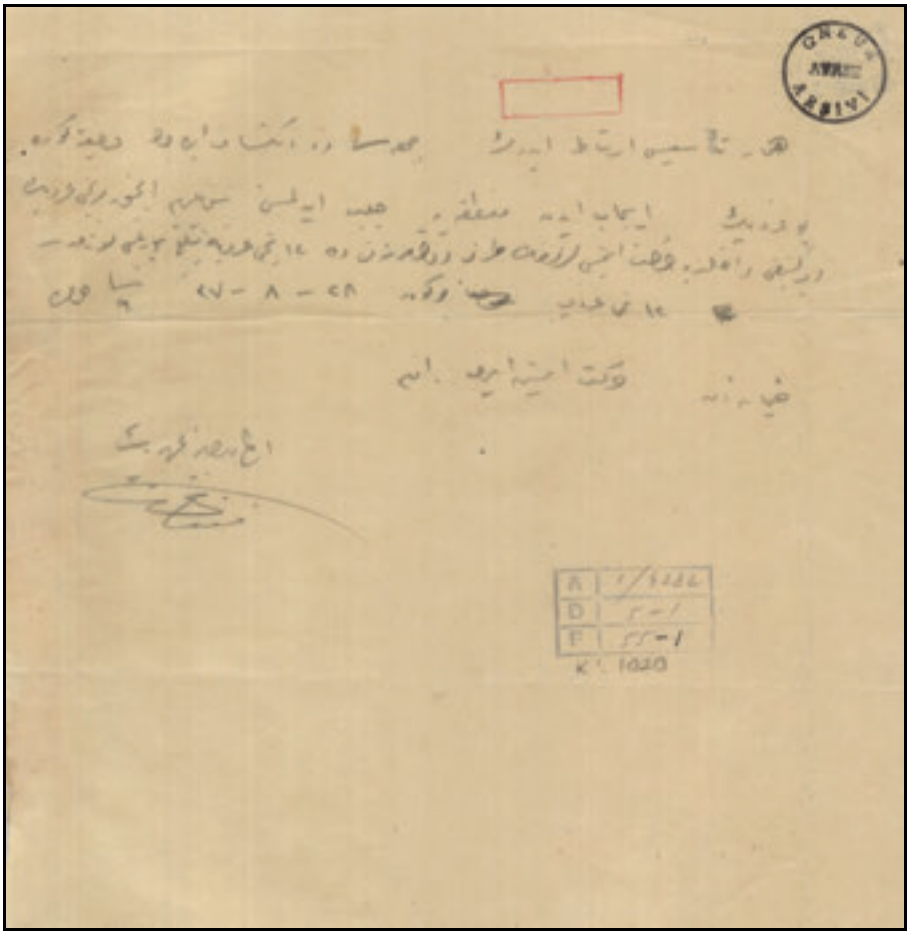

BELGE NO. 34-3, 34-4

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi:
Târih: 28/8/37 Sâat 5,15
Vürûdu: minh
Hall eden: ...(?)

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine

1. Bugün zevâle kadar muhârebe vaz'iyyeti şudur:

a) Müretteb Kolordu cebhesinde düşmanın bu sabâh etdiği taarruz tard edilmişdir. Aldığı takviyelerle düşman tekrâr taarruza başlamışdır. Muhârebe devâm ediyor.

b) Dördüncü Grub cebhesinde Beşinci Kafkas Fırkası sol cenâhına düşmanın fâik kuvvetlerle yapdığı hücûm müessir âteşlerimizle tevkif edilmiş ve bir bataryası susdurulmuşdur. Düşman şimdi işbu fırkanın sağ cenâhına kaymak istiyor.

c) Üçüncü Grub cebhesinde sükûnet vardır. İşbu grub kendi sağ cenâhıyla Dördüncü Gruba âteşiyle muâvenet etmekdedir. İkinci Grub cebhesinde sükûnet vardır.

d) Birinci Grub cebhesinde dün ve bugünki muhârebe şiddetle devâm etmişdir. Düşmanın Dördüncü Fırka cebhesinde yapdığı iki hücûm tard edilmişdir. İşbu fırka ile yakından muhârebe oluyordu. Düşmanın daha fâik kuvvetler ile Yirmi Dördüncü Fırkaya yapdığı hücûmlar netîcesinde işbu fırka mevâzıından atılmış ise de yerine müteâkıben 7'nci Fırka cebheye girmişdir. Bu sabâh işbu fırka cebhesinde zaîf muharebe oluyordu. 5'inci ve 23'üncü Fırkalarla henüz muhârebe teması yokdur.

2. Ordunun vaz'iyyeti şöyledir:

a) Müretteb Kolordu Sakarya cebhesi 1; 17. Fırkalarla Birinci Süvâri Fırkası ve üç piyâde âlâyı

b) Dördüncü Grub Çanakcı (dâhil) Sapanca (hâric) 61; 5'inci Kafkas Fırkaları

c) Üçüncü Grub Sapanca (dâhil) Yamak (hâric) 8; 15; 57. Fırkalar

d) İkinci Grub Yamak (dâhil) Şerikli(?) (dâhil) 3. Kafkas ve 9'uncu Fırkalar

e) Birinci Grub Yamak (hâric) Büyükgökgöz (dâhil) 23, 4, 7 ve 5'inci Fırkalar. 24'üncü Fırka ihtiyâtda toplanıyor.

f) Grub sol cenâhı açığında: 3; 2'nci Süvâri Fırkaları

g) 11 ve 41'inci Fırkalardan terkîb olunan 12'nci Grub Haymana'dan Birinci Grub sol cenâhına hâl-i hareketdedir.

h) Beşinci Süvâri Grubu 27/8/37 zevâlde Uzumbey'den ordu sol cenâhına hareket etmişdir. Uzumbey'de muhârebe eden işbu grub kumandanlığının iş'ârına göre düşman iki günden beri serbest nakliyyât yapamamakdadır. Müşâhedâtına nazaran düşmanın Çeltik-Cambaklı daha yukarıya ve Kabak Köprüsü'nden geçen bir hatta nakl etdiği tahmîn olunuyor.

3. Düşmanın vaz'iyyeti:

a) Müretteb Kolordu karşısında 2 fırkadır. Bu kuvvetleri cenûba ve şarka kaydırmağa çalışdığı hiss olunuyor.

b) Dördüncü Grub cebhesinde 1 fırka tahmîn ediyoruz.

c) Üçüncü Grub dâhil olmak üzre şarka doğru olan sâhada düşman fırkaları 6:7'dir ve bunun kesâfeti Birinci Grub karşısındadır.

4. Düşmanın netîce-i kat'iyyeyi sol cenâhımız karşısında aramasına mukabil biz de diğer grublardan kuvvet iktisâdıyla bu cenâhda toplamağa çalışıyoruz.

5. Mecrûhînin yerini doldurmak üzre aynı zamânda ve çok mikdârda müsellâh efrâdın da yetişdirilmesini ricâ' ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 34-3

BELGE NO. 34-4

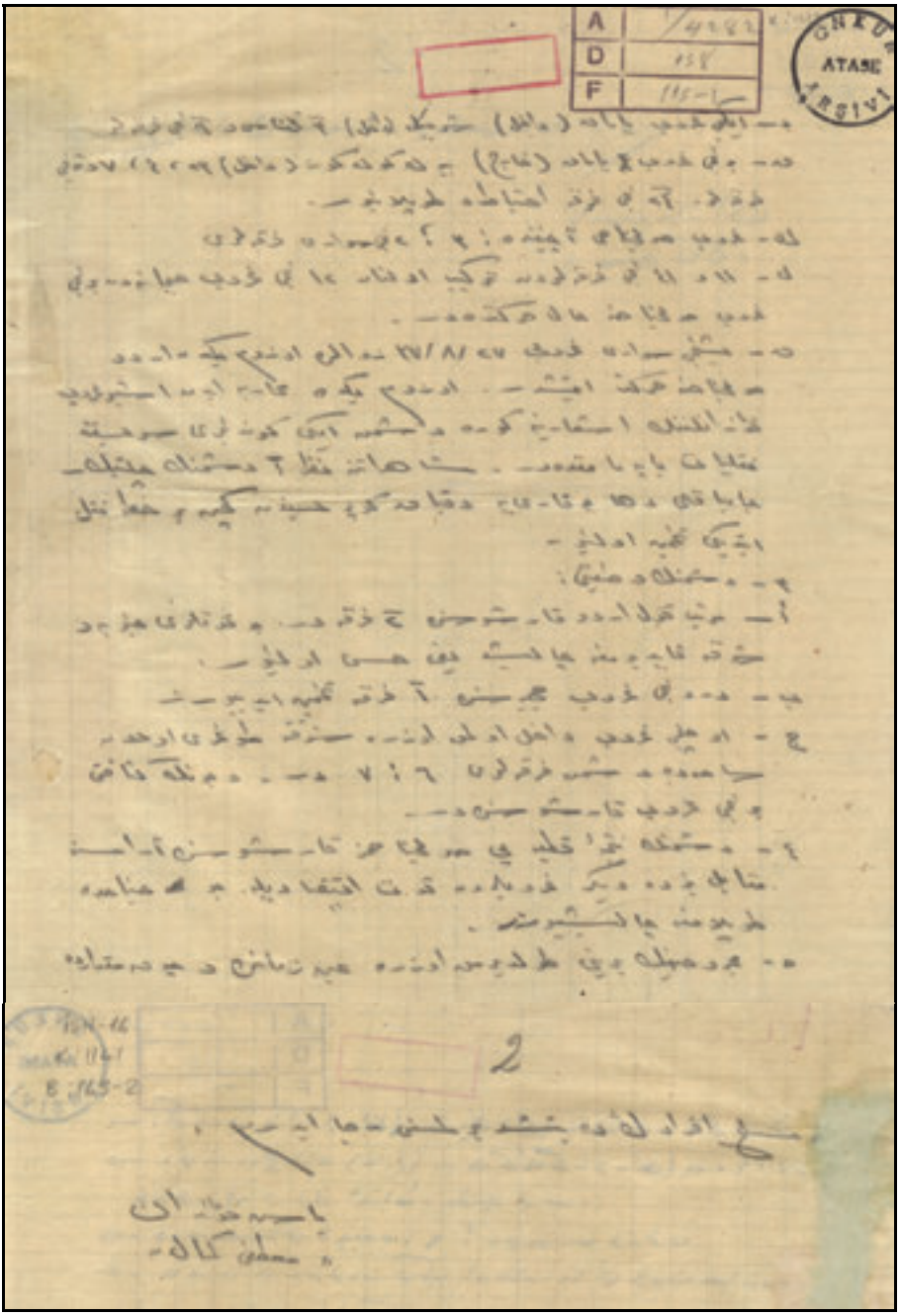

BELGE NO. 35

Başkumandan Paşa Hazretlerine

Bugünki ma'rûzâta zeyldir:

1. Yusuf İzzet Paşa ile görüşdüm. 57'nci Fırka sol cenâhındaki vaz'iyyetin mûcib-i endîşe olmadığını ve kıtaâtımızı zâyiâtdan vikaye için topcu âteşi esnâsında geri çekilib düşman piyâdesi mevzie girer girmez topcu âteşimizle ve süngü hücûmumuzla tard edilmekde olduğunu bildirdi. Şimdi sâ. 1,30 sonrada mezkûr cenâhdaki hâkim tepe bizim elimizdedir. Yûsuf İzzet Paşa Sekizinci Fırkanın ser-best bırakılabilmesi imkânını da ihzâr edecekdir. Bu gece bu fırka ile Dördüncü Grubun takviyesi esbâbını ta'kîb ediyorum. Bu fırkanın İkinci Kolordu mıntıkasındaki iki taburunu da almak için Salâhaddîn Bey'e teblîgat yapdım.

2. Hâlid Bey'le de görüşdüm. Cebhesinde mevcûd bir fırka kadar düşman kuvvetine (...) şimdi sâ. 1,30 sonra düşmanın bir fırka kadar bir kuvvetinin kendi cebhesine takarrüb etdiğini bildiriyor. İki sâate kadar cebhesinde muhârebe inkişâf etmesi muhtemeldir. Birinci Grupdan ind-el-hâce 12'nci Gruba muâvenet edilebilmesi için İzzeddîn Bey'in de nazar-ı dikkatini celb etdim. Bugün sol cenâh karşısındaki düşman taarruz netîcesi alınmadan evvel Birinci ve 12'nci Grup mıntıkalarına da kuvvet tefrîkini şimdilik mümkün görmediğimi arz ederim.

29-8-37 sâ. 1,40 sonrada yazıldı.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

BELGE NO. 35

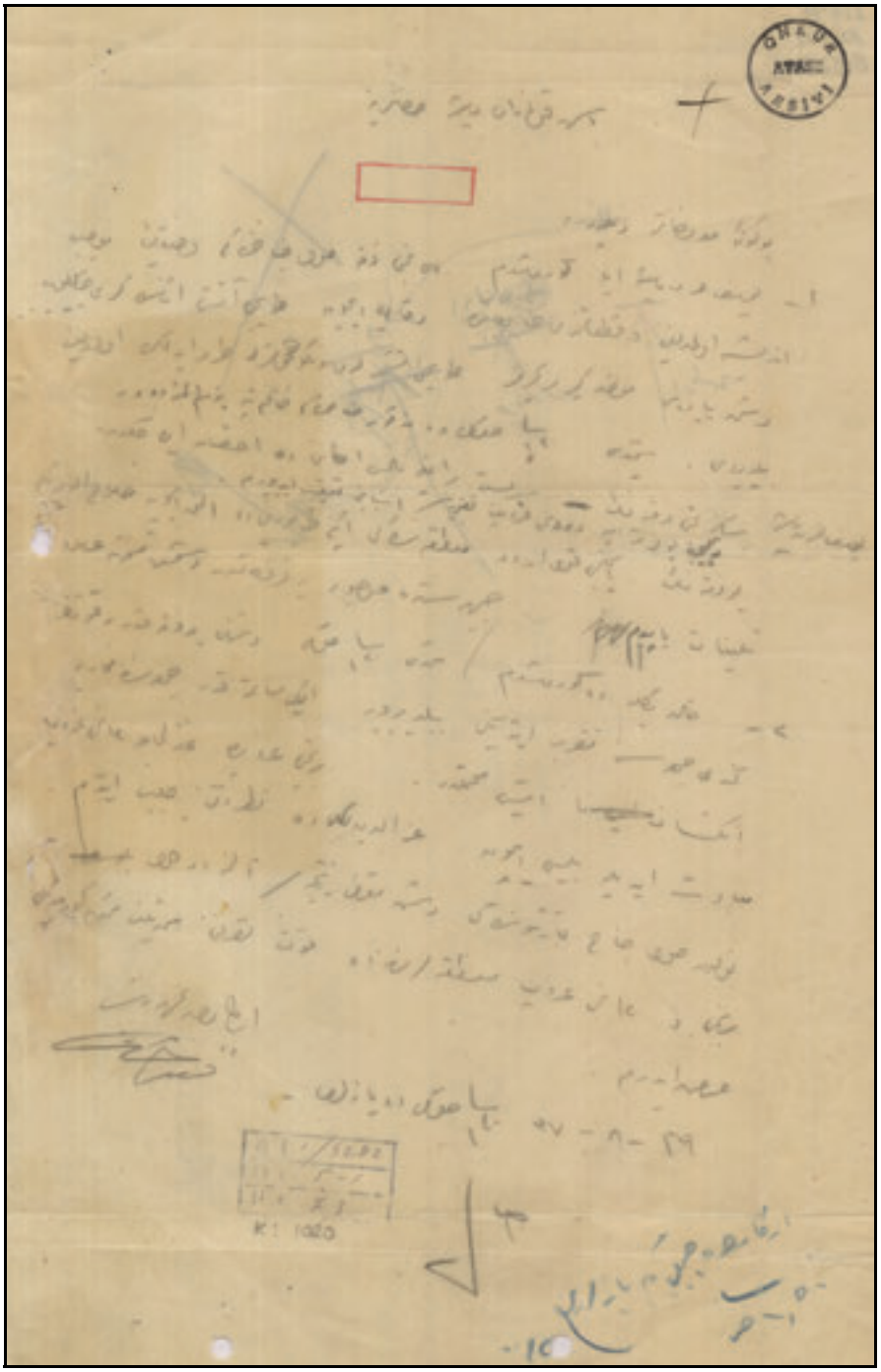

BELGE NO. 35-1, 35-2

Başkumandan Paşa Hazretlerine

29/8/37 sâ. 10,30 evvel işâretli emr-nâmeleri cevâbıdır.

İkinci ve Birinci Grup Kumandanlarıyla görüşdüm.

Şimdi sâ. 11,30 evvelde düşman Elli Yedinci Fırkanın sol cenâhındaki hâkim tepeleri zabt etmiş bulunuyor. İkinci Grup sol cenâhına da taarruz vardır. İkinci Grup ihtiyâtlarını kendi sağ cenâhına topluyor. İkinci Grubun kendi cebhesinde düşmanın bir iki âlây kadar bir kuvveti görünüyorsa da dereler içerisinde ...(?) süvâri ve piyâde kuvvetleri görüldüğü bildiriliyor. Şu vaz'iyyetde bu grupdan hâlen kuvvet tasarrufu imkânı yokdur. Salâhaddîn Âdil Bey'e Yûsuf İzzet Bey ile irtibât te'sîs ederek ânınla müştereken ve taarruzla vaz'iyyeti ıslah etmesini teblîğ etdim.

Yûsuf İzzet Paşa ile henüz telefon irtibâtı hâsıl olmadığından görüşemedim. Maa-hazâ henüz o mıntıkada bulunmakda olan Sekizinci Fırka aksâmının dahi Üçüncü Grup sol cenâhındaki vaz'iyyeti ıslah için kullanılması lâzım geleceğini tahmîn ediyorum.

İzzeddîn Bey kendi cebhesinde düşmanın bir fırkadan fazla kuvveti olduğunu ve 12'nci Grup dâhil olduğu hâlde sol cenâhdaki tekmîl düşman kuvvetini üç fırka belki daha ziyâde tahmîn ediyor. (...) düşmanı emniyyetle tevkif etmek şartıyla 23'üncü Fırkayı verebileceğini ve 24'üncü Fırkanın iki üç gün sonra kabil-i istifâde bir hâle gelebileceğini bildirmişdir.

(...) Grupla telefon irtibâtı ârıza dolayısıyla şimdilik yokdur. Hâlid Bey'le görüşemedim.

Tahmînime nazaran düşmanın On Beşinci, 57'nci Fırkalar ile İkinci Grup karşısında iki ve Birinci ve On İkinci Gruplar karşısında üç fırkası vardır.

Taarruzî veyâ tedafüî şıklardan biri hakkındaki mütâlaa-i kat'iyyemi 3'üncü ve 12'nci Gruplarla da görüşdükden sonra arz edeceğim. Maa-hazâ evvel-emirde cebhenin emniyyetle tesbîti şıkkını şâyân-ı tercîh gördüğümü arz ederim.

29-8-37 sâ. 11,45 sonrada yazıldı.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

BELGE NO. 35-1

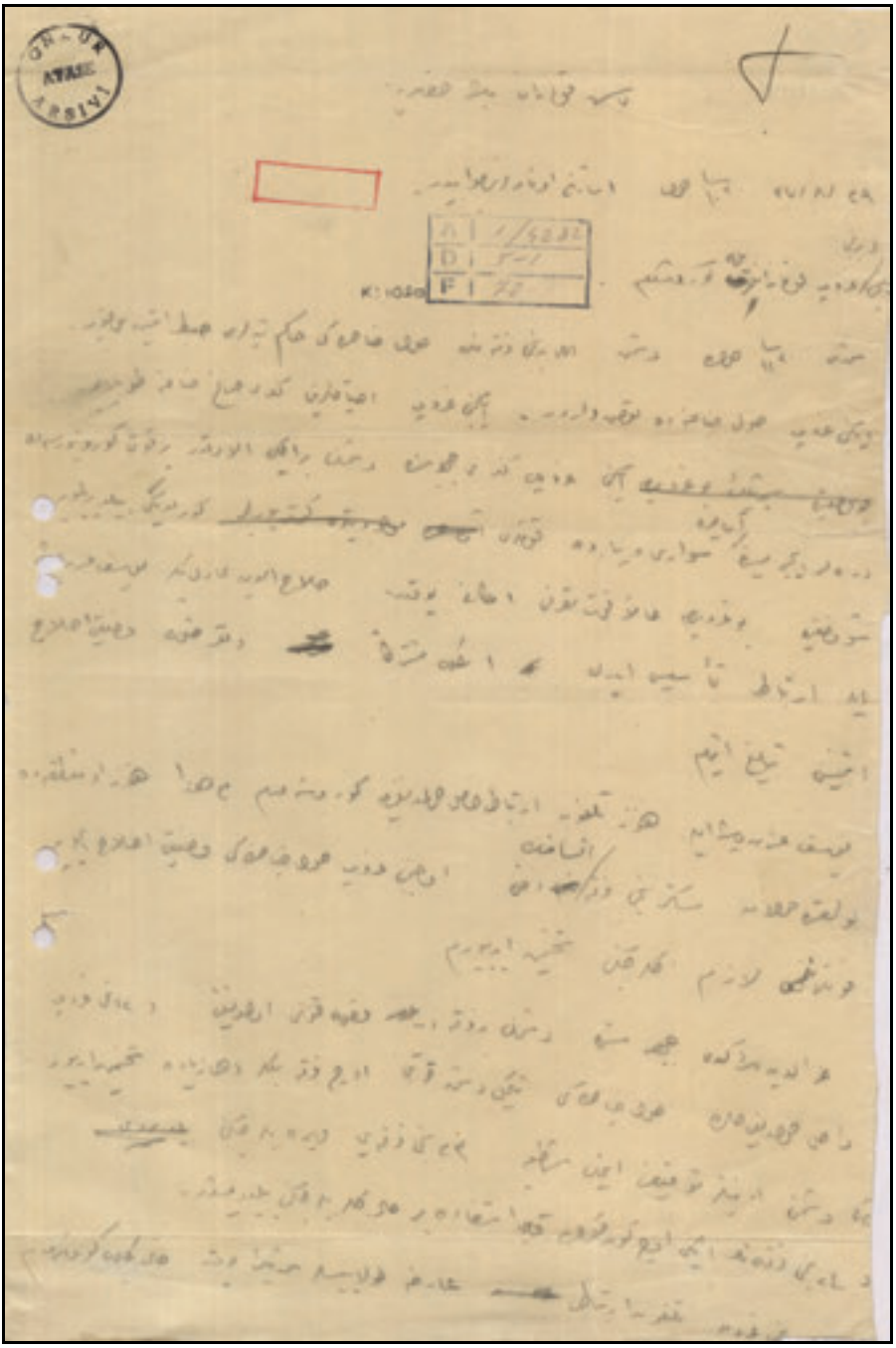

BELGE NO. 35-2

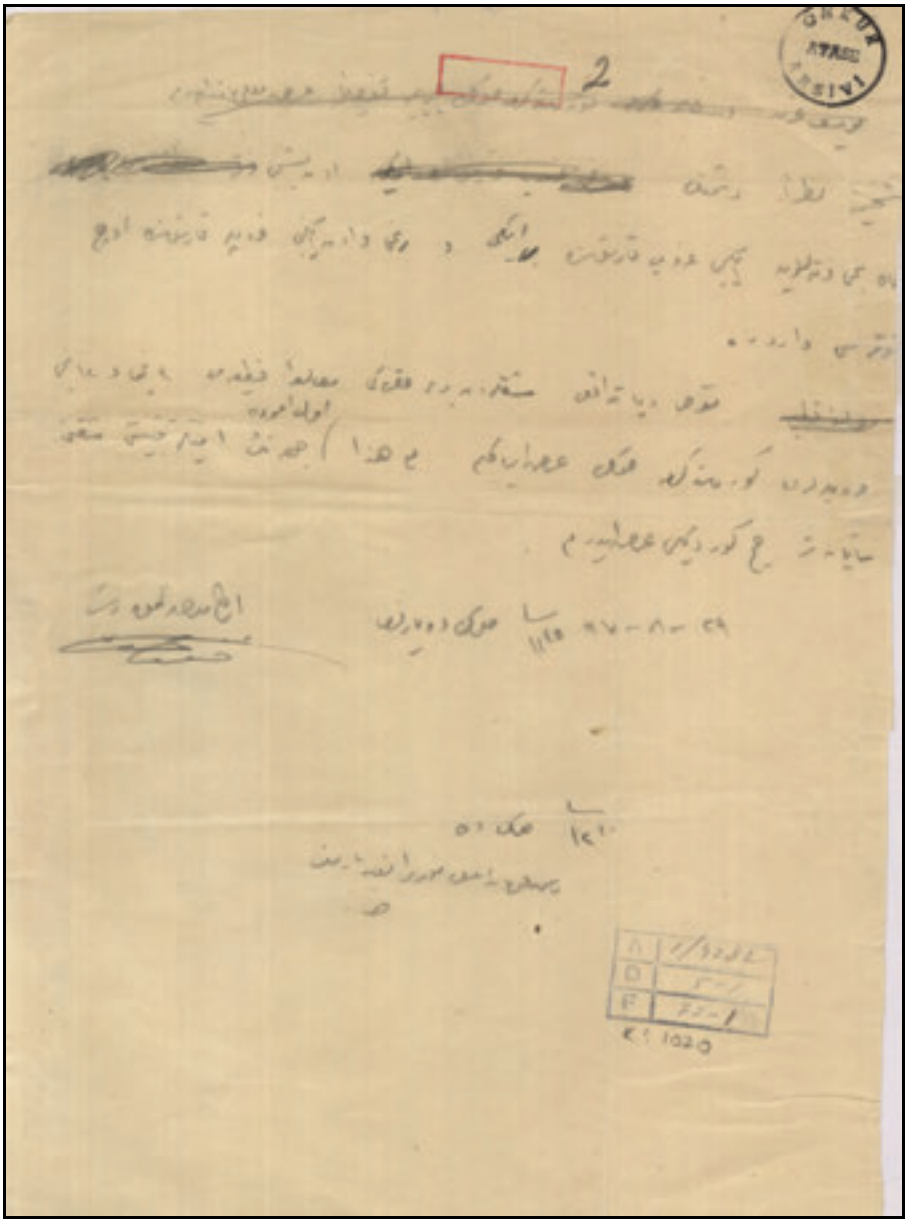

BELGE NO. 36

29/8/37

Makine başında keşîde edilecekdir.

Ankara'da Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Ba'zı cebhelere serî' emr yetişdirmek ve mühimm vezâifle tavzîf edilen ba'zı zevât için otomobile ihtiyâc-ı kat'î vardır. Burada mevcûd iki otomobil Haymana ve karâr-gâhda hâl-i fa'âliyyetdedir. Bunlar kifâyet etmiyor. Ta'mîrde olan Riyâset otomobilleriyle diğer kabil-i istifâde ne kadar otomobil varsa bugün ilk vâsıta ile ve mikdâr-ı kâfî benzin ile berâber karâr-gâha tahrîkini ve Fevzî Paşa Hazretlerinin otomobili için lastik gelmiş bu lastikleri de otomobiliyle berâber göndertmenizi ricâ' ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 36

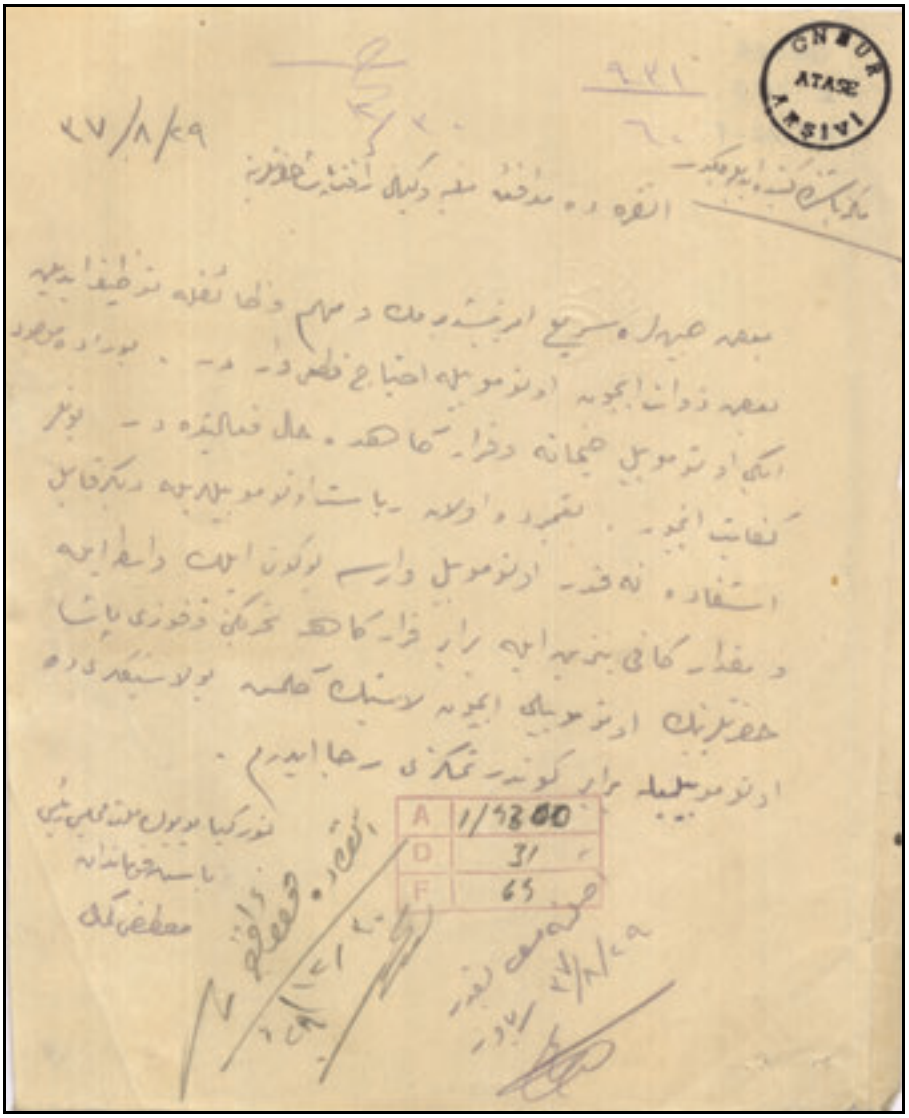

BELGE NO. 36-1

Müdâfaa-i ...(?)
Bilâ-Aded
6805

Başkumandan Paşa Hazretlerine

C. 29-8-37 tele. Büyük Millet Meclisi Riyâsetine âid iki ve Müdâfaa-i Milliyye ile grup kumandanlarından birine âid ki cem'an dört binek otomobili üç yüz kilo benzin ile bu akşam treniyle gönderileceği. 29/30-8-37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Nâmına
Müsteşâr
Alî Hikmet

BELGE NO. 36-1

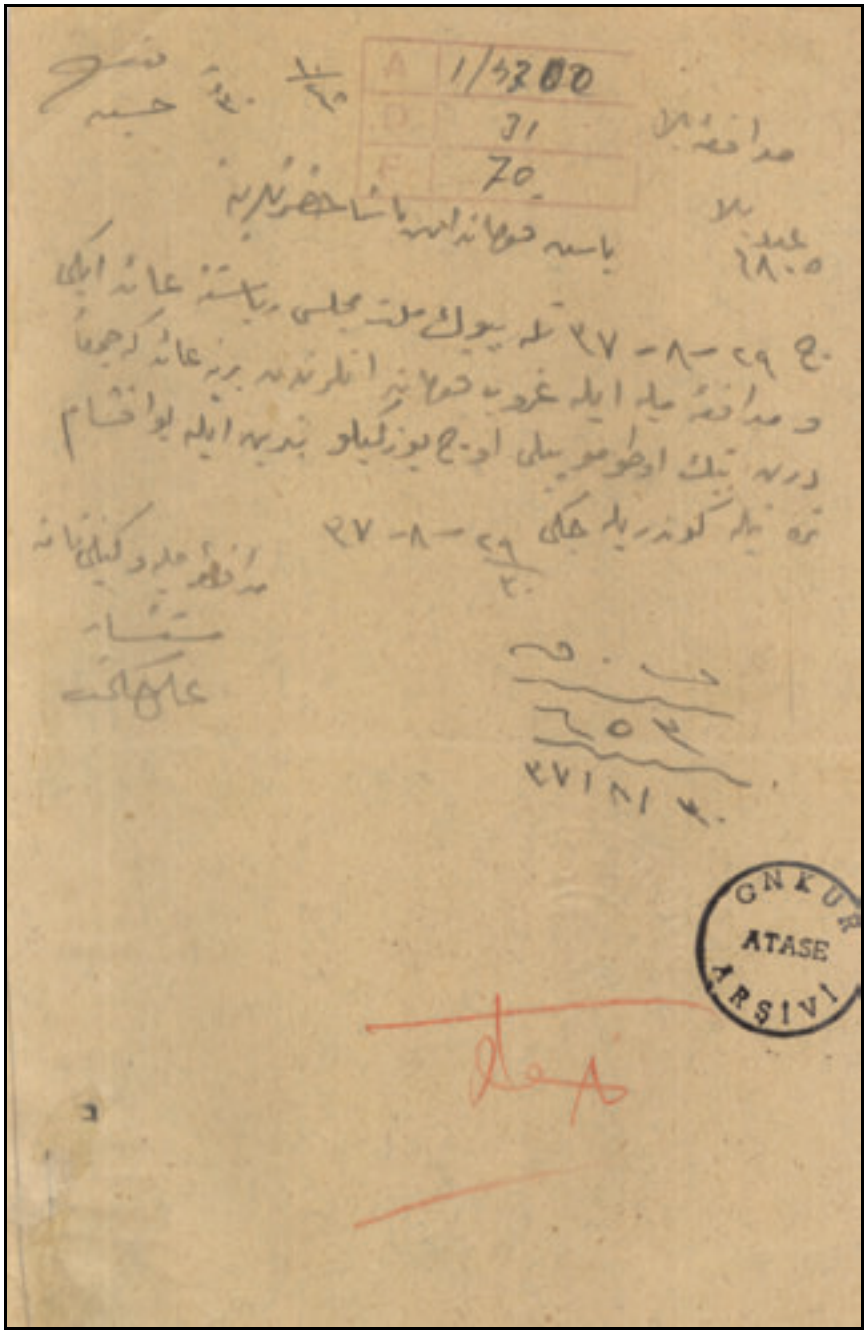

BELGE NO. 36-2, 36-3

Müdâfaa-i Milliyye

29/8

Başkumandanlığa

1. Ankara'da ordu için alıkonan tekmîl ceb-hâneden başka geriye sevk edilecek olan ceb-hâne dahi kâmilen muhârebe meydânına gönderilmişdir.

2. Köprüköyü'ndeki tekmîl ceb-hâne Bâlâ üzerinden Haymana'ya sevk olunmuşdur.

3. Yahşihan'daki ceb-hâneden her gün üç dekovil treni ceb-hâne celb ve cebheye gönderilmekdedir.

4. Kayseri Sivas Samsun İnebolu hattının garbındaki tekmîl esliha ve ceb-hâne en serî' bir sûretde ileri celb edilmekde ve bi-l-hâssa piyâde Alman ceb-hânesi geceli gündüzlü yürümekdedir. Samsun'dan çıkan doksan dört ve İnebolu'dan yüz yirmi sandık Alman ceb-hânesi yarın Ankara'ya yetişecekdir. Kayseri'den çıkan iki bin tüfengin nısfını bugün ikmâl efrâdıyla cebheye yetişdiriyorum. Diğer nısfı da yarın Ankara'ya gelecekdir. 5. Alman makineli tüfenklerinin Osmânlı fişengine göre tahvîl için yedek namlularla ustaları bugün cebheye gönderiyorum.

6. Yevmiyye gönderilen bin beş yüz silâhsız ikmâl neferini dün iki bin nefere iblâğ etdim. Bugün de o kadar göndereceğim. Zâyiâtın bundan fazlasına ihtiyâc göstereceğini zann etmiyorum.

800 nefer ve 775 tüfenk gelmişdir.

7. Ordunun iâşesi muntazaman devâm ediyor ve bunun devâmı taht-ı emniyyetdedir.

8. 29/8/37 târihli telgrafa cevâben Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine ve berây-i ma'lûmât Başkumandanlığa ve Garb Cebhesi K. yazılmışdır. İhtiyâca kâfî gelmeyen husûsât hangileri ise elden gelenin yapılması için derhâl iş'ârını istirhâm ederim. 29/8/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

BELGE NO. 36-2

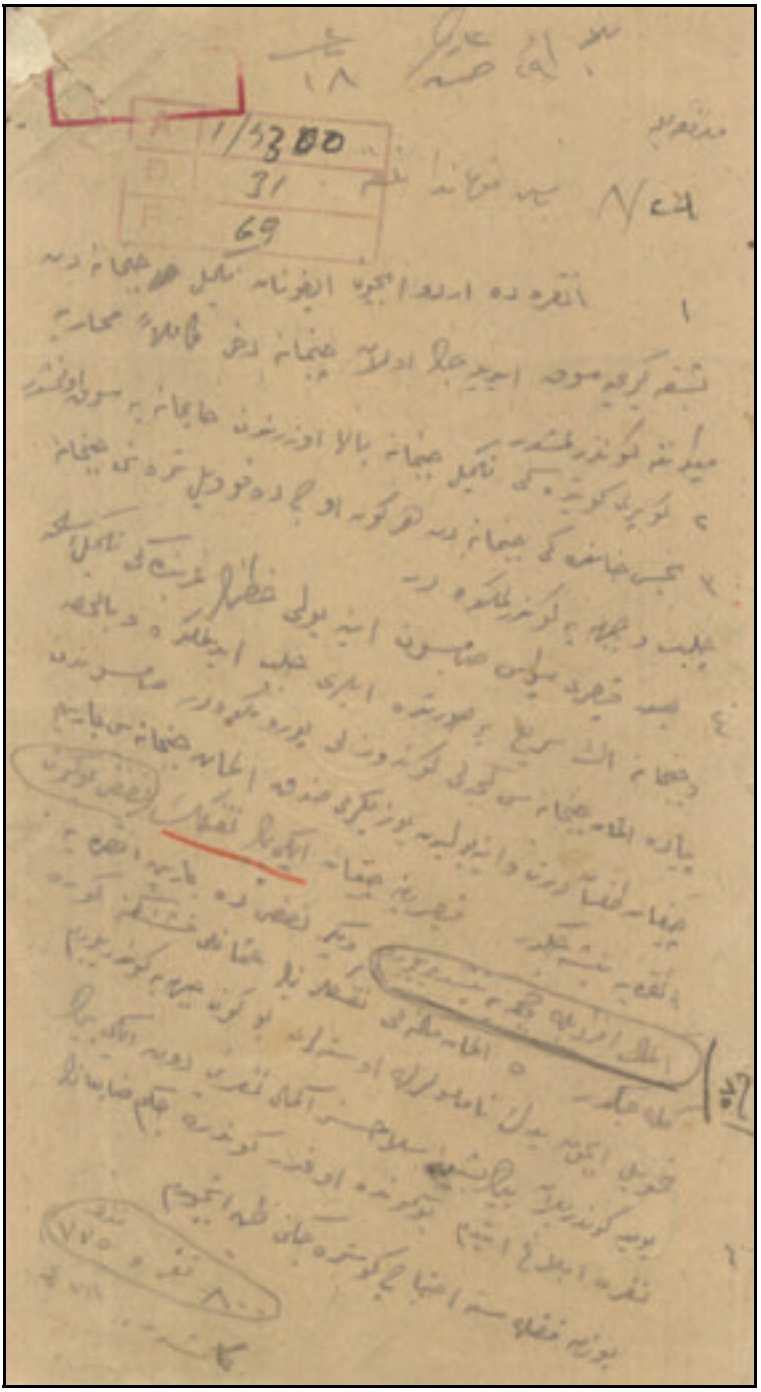

BELGE NO. 36-3

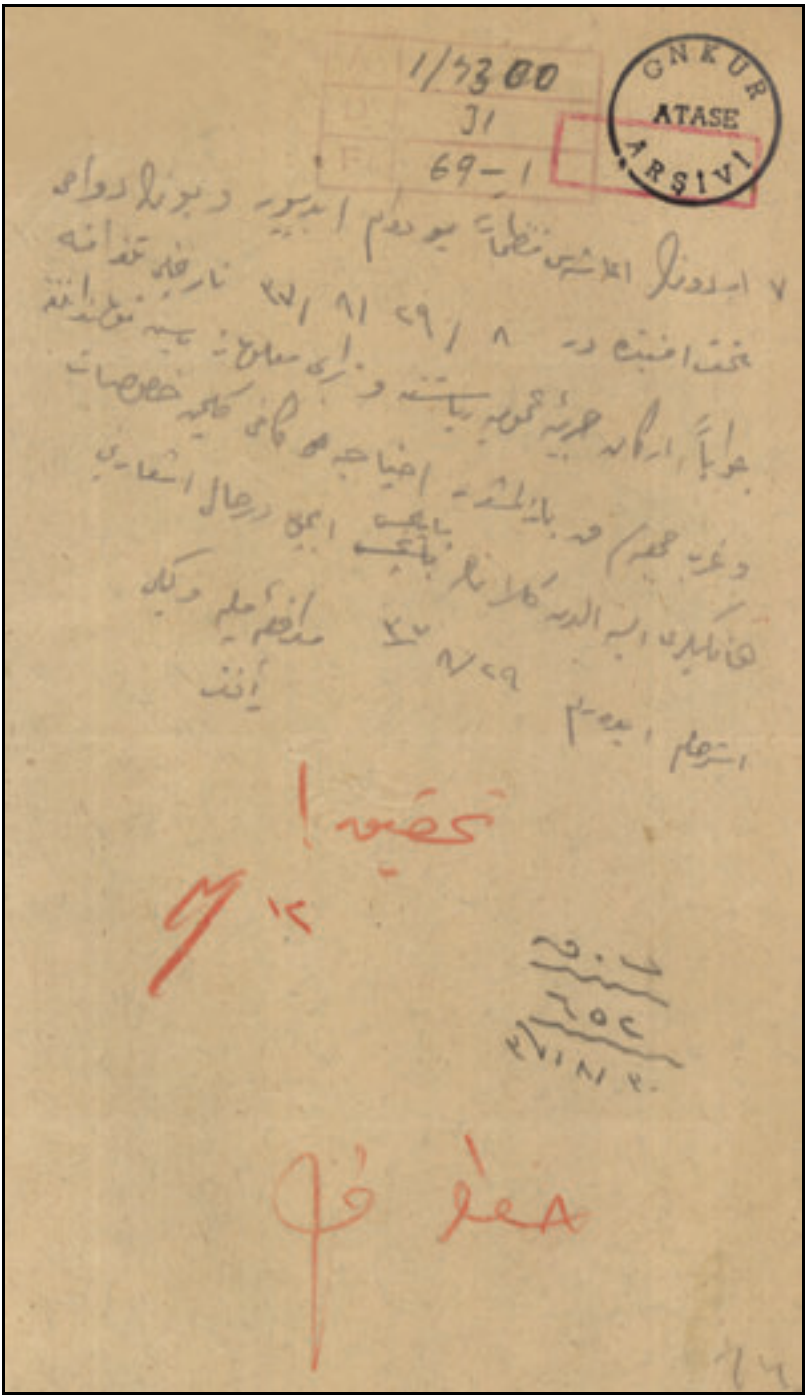

BELGE NO. 37

Makine başında

Garb Cebhesi
Vürûdu: 29
Hall eden: Bahâ

Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Müretteb Kolordu Cebhesi: Düşman ...(?) sırtlarını işgal etmiş ise de yapılan mukabil hücûmlarımızla tamâmen ve zâyiâtla tard edilmişdir. Şimdi tarafeyn piyâde, makineli ve zaîf topçu âteşi devâm ediyor.

2. Dördüncü Grub sabâha karşı düşmana icrâ' etdiği hücûmlarla Beşinci Kafkas Fırkası cebhesindeki tarassud tepesini işgale muvaffak olmuş ve diğer nikatda ilerlememişdir. İşbu tepenin istirdâdı için ihtiyât kuvvetleri toplanmakdadır. Cebhede topcu fa'âliyyeti vardır.

3. Üçüncü Grub cebhesinde düşman sabâha kadar devâm eden makineli tüfenk ve bomba âteşlerini müteâkıb sabâhleyin 57. Fırka cebhesine taarruz etmiş ve mezkûr fırka sol cenâh siperlerini işgal etmiş idi. Yapılan mukabil taarruz netîcesinde dün gece ve bu sabâh 15. ve 57. Fırka cebhelerinde gaib edilen tekmîl siperler istirdâd ve düşman zâyiâtla tard edilmişdir. Düşmanın yeni kuvvetler ilâvesiyle 57. Fırka cebhesine yapdığı bir taarruz netîcesinde mezkûr fırka şimâle alınmışdır. Buna nazaran mezkûr grup ile buna mücâvir grubların cenâh-ı dâhilîlerinde tashîhât yapılmakdadır.

4. 2'nci Grup cebhesinde şâyân-ı ehemmiyyet bir vak'a olmamışdır. İkinci Grub yalnız sağ cenâhıyla 57. Fırka muhârebâtına iştirâk ve muâvenet etmişdir.

5. Birinci Grub cebhesinde fâsılalı topcu ve zaif piyâde ve makineli tüfenk âteşleri olmuşdur.

6. 12'nci Grub cebhesinde düşman takrîben 2 fırka ile sabâhdan i'tibâren ilerlemeğe ve bu ânda muhârebeye başlamışdır. Beşinci Grub 12'nci Grubun sol cenâhı garb-i cenûbîsindedir.

7. Müretteb Fırka bu sabâhdan i'tibâren Çeltik'i işgal etmiş ve burada düşman kuvvetlerine tesâdüf eylemediğinden Erenköylü'ye taarruz edeceğini bildirmişdir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 37

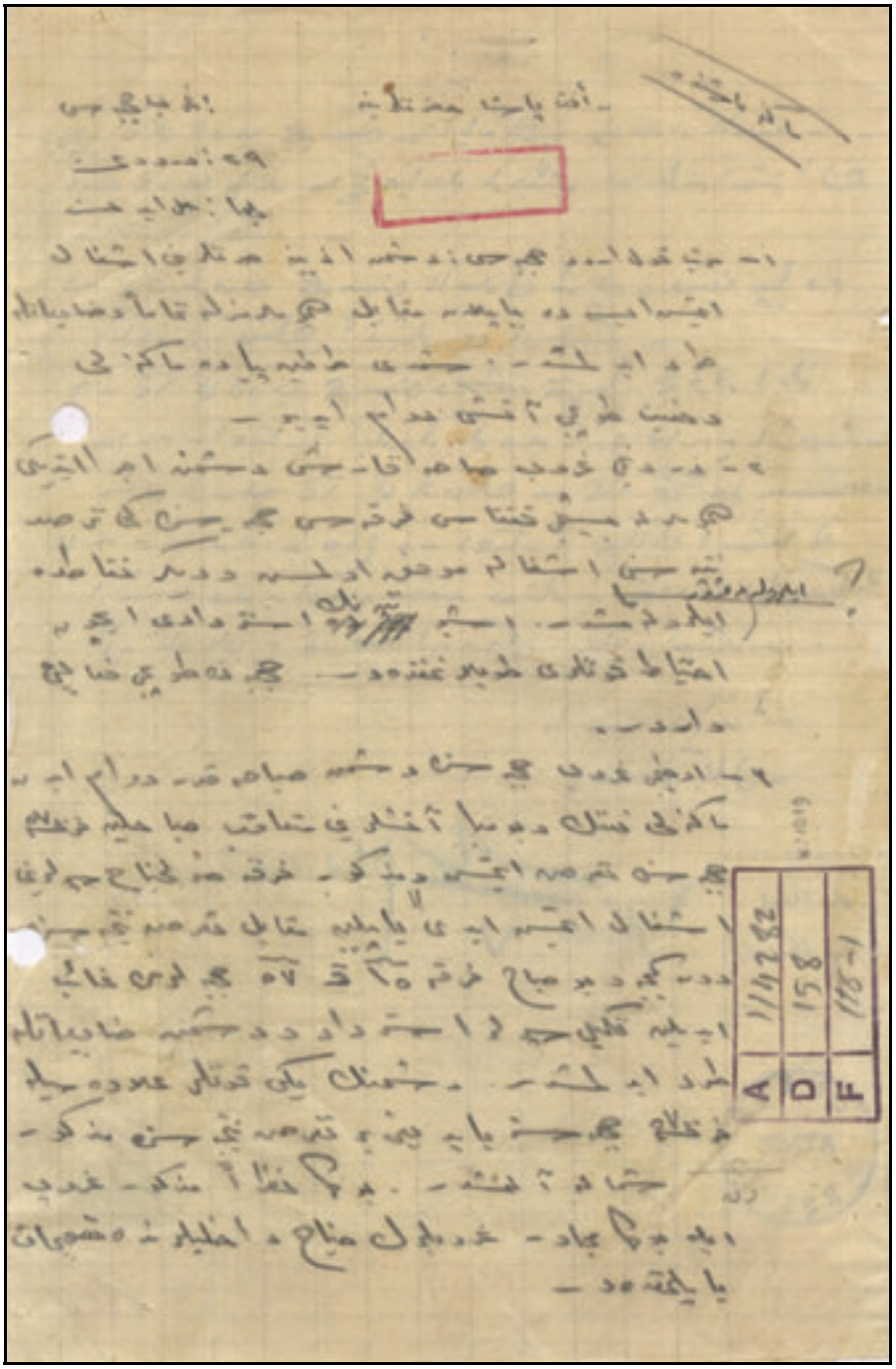

٤- تابور طوپچی حسن شایان اجیب بودقه اولمامشدر -
ایکی طوپ یاکلاشمق جاهلیه دختلری محاربات استرداد
و معاونت ایتمشلر -

٥- بوبی طوپچی حسن طاهدلی طوپی دخینه پیاده
دماغنی قتل انشری اولمشدر -

٦- تابور طوپچی حسن دشمن متریاز ترفه ایله
مواجه اعتبار ایلدوکدن آنی محاربه باشلامشدر
مشکی طوپچی تابور طوپچی طوپی جهتیله

٧- سوچ ذه بو صباح دخی اعتبار چیلتکی اشغال
ایتمشدر - اوه دشمن قوتلرینه مقاومت ایلمدیکندن
انکلیزلر تعرضه ایدمکی بیلیور شدر -

باسم قومانده
مصطفی کمال

ISH-16
K:1141
B:164-2

GNKUR
ATASE
ARŞIVI

BELGE NO. 37-1

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 29-30/8/37
Vürûdu: 29-30 minh
Hall eden: Bahâ

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine
Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Müretteb Kolordu cebhesinde mühimm bir şey' olmamışdır.

2. Dördüncü Grub cebhesinde düşmanın bütün grub cebhesinde tekrâr etdiği taarruzlar her noktada tevkif edilmişdir.

3. Üçüncü Grub cebhesinde Elli Yedinci Fırka cebhesinin geriye alınması ile işbu fırkanın sağında ve solunda fırkalar mevâzıında da âna göre ta'dîlât yapılmışdır. Sekizinci Fırka cebhesine yapdığı taarruzlar da tevkif olunmuşdur.

4. 2. Grub cebhesinde cereyân eden muhârebe netîcesi olarak Üçüncü Kafkas Fırkası cebhesini geri almağa mecbûr olmuşdur.

Birinci Grub cebhesinde esâslı muhârebât olmamışdır.

5. On İkinci Grub cebhesinde düşman sabâhdan beri tekrâr etdiği taarruzlarla Büyükgökgöz Tepesi'ni işgal etmişdir. Düşman zâyiâtı çokdur.

6. Müretteb Kolordu sağ cenâhında bulunan Birinci Süvâri Fırkası Dördüncü Grub sol cenâhında Sapanca Vâdîsi'ne alınmışdır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 37-1

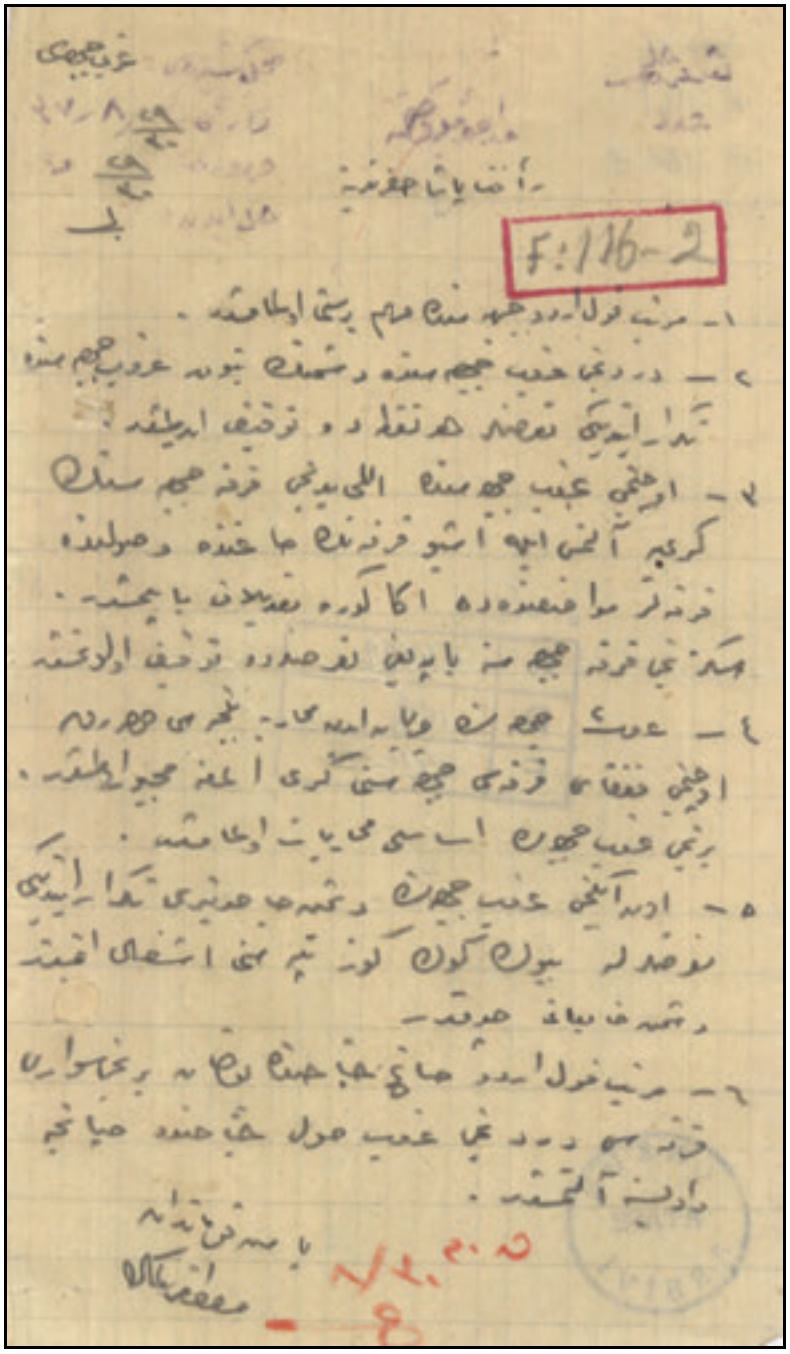

BELGE NO. 38

30/8/37
Sâat 1 evvel

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî Paşa Hazretlerine

On İkinci Grubun sâat 8 sonra raporu muhtâc-ı istizâhdır. Grub emrinde bulunan dört fırkadan hangileri bugün muhârebeye girmiş ve Grub elinde hangi fırkalar nerede ihtiyâtda kalmışdır. Bir de raporda yalnız dört topla muhârebeden bahs edilmekdedir ki bundan fırkalardaki topculardan ne için istifâde edilmediği mechûldür. On İkinci Grubun dört fırkasını bir taşlı tepe gerisinde sarf etmesinden endîşe olunur.

Yukarıdaki mevâdı tahkik edib tertîbâtını umûmî sûretde olsun tashîh buyurmanızı ve alınacak tafsîlâtdan ma'lûmât i'tâsını ricâ' ederim. Birinci Grubdan asgarî bir bataryanın bu gece ...(?) On İkinci Gruba gönderilmesi için hemen emr buyurulmasını da ayrıca ricâ' ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 38

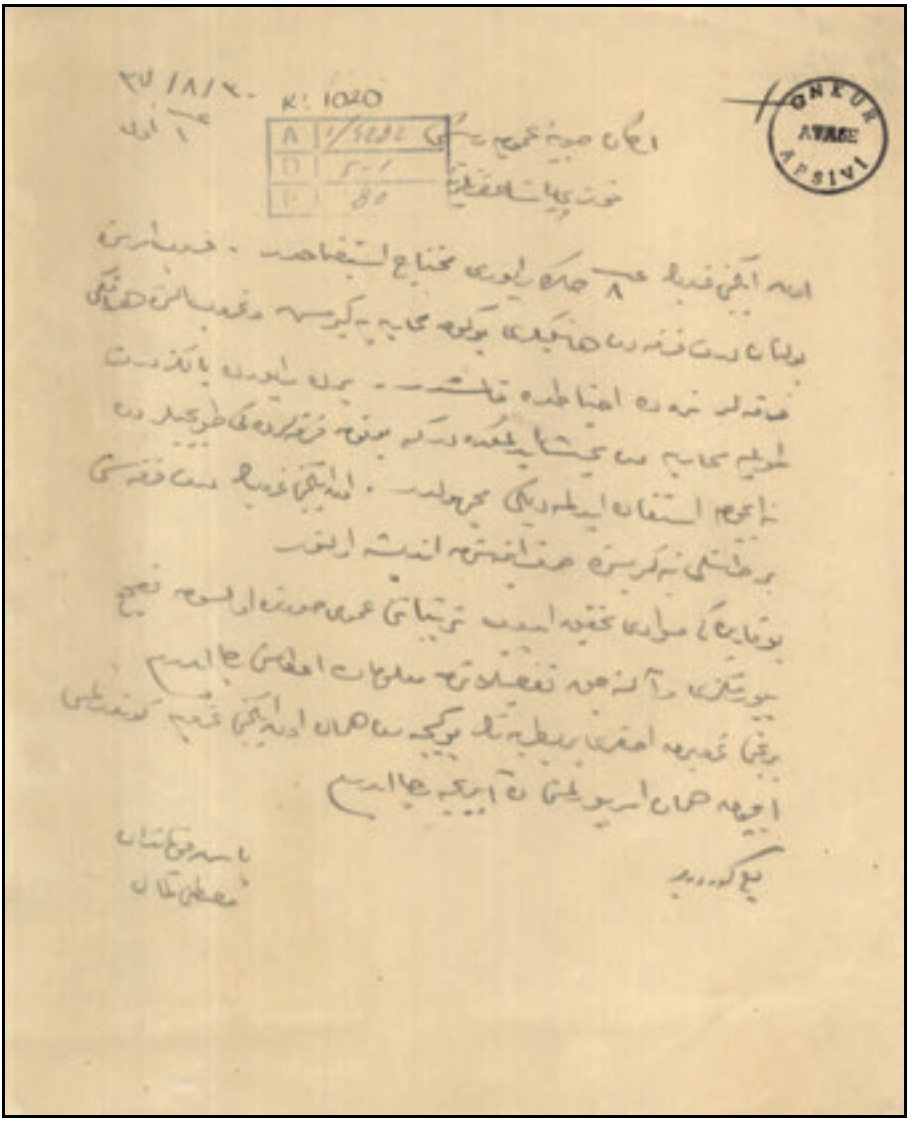

BELGE NO. 39

Numro
649

30/8/337
Sâ. 10,35 evvel

Fevzî Paşa Hazretlerine

Hâlid Bey İkinci Grub kıtaâtı ya'nî Haymana istikamet-i umûmiyyesini setr ve te'mîn eden 3. Fırka, 9. Fırka başına getirmek, Salâhaddîn Âdil Bey'e Birinci Grubdan cebhede bulunan iki fırkanın kumandasını vermek ve sol cenâhın kumandasını İzzeddîn Bey'e tevdî' etmek münâsib olacağı mütâlaasındayım. Bu bâbdaki re'y-i devletlerinin bildirilmesini ve tensîb buyurulduğu takdîrde Haymana istikametinin ehemmiyyetinden bahsle Hâlid Bey'e derhâl taraf-ı devletinizden teblîgat îfâ buyurulması ve buna nazaran diğer ta'dîlâtın icrâ' etdirilmesini ricâ' ederim.

Baş K.
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 39

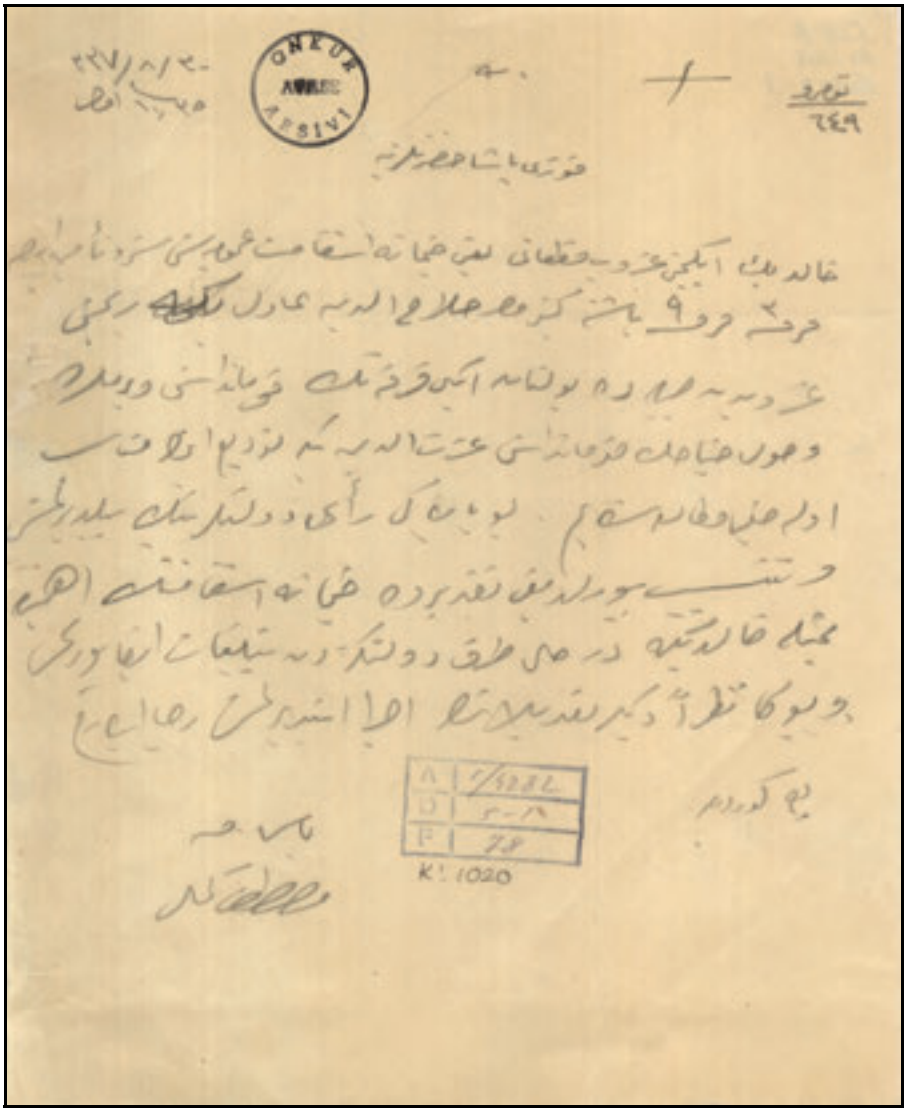

BELGE NO. 39-1, 39-2

30/8/37
Sâat 11,55 evvel

Başkumandan Paşa Hazretlerine

Hâlid Bey'in Haymana istikamet-i umûmiyyesini setr ve te'mîn eden fırkalara kumanda etmesi ve buna nazaran diğer gruplar emr ve kumandasının tanzîmi hakkındaki mütâlaa-i devletleriyle hem-fikrim. Ancak Haymana istikamet-i umûmiyyesini kapadan fırkalar Sekizinci ve 3'üncü Kafkas Fırkalarıdır.

Binâberîn Hâlid Bey'in bu iki fırkadan teşekkül edecek olan 12'nci Gruba kumanda etmesi muvâfık olur.

Yalnız muhârebe sevk ve idâresi de ihlâl edilmemiş olmak için bu tebeddülün ber-vech-i âtî tedrîcen yapılmasını arz ve teklîf ederim. İlk kademe olarak İzzeddîn Bey bidâyeten 23'üncü Fırkayı Salâhaddîn Âdil Bey'in kumandasına tevdî' ederek kendisi 12'nci Grup mıntıkasını tesellüm eder.

Bunu müteâkıb Hâlid Bey Haymana'ya gelerek Sekizinci ve 3'üncü Kafkas ve 9'uncu Fırkaların emr ve kumandasını der-uhde eder.

Daha sonra 23'üncü Fırkaya ilâveten 4'üncü, 24'üncü Fırkalar da Salâhaddîn Âdil Bey'in kumandasına girer.

İzzeddîn Bey de 7., 5., 41. ve 11'inci Fırkalara kumanda eder.

Beşinci Grup gelince 2., 3'üncü Süvâri Fırkaları da mezkûr grup emrine tevdî' edilebilir. Fakat Birinci Gruba merbût olarak sol cenâhında biraz süvâri kuvveti (...) tensîb buyurulduğu takdîrde bu tarzda emr teblîğ buyurulmasını ricâ' ederim. Bende-niz burada bu tebeddülün tanzîmi için ta'kîbâtda bulunurum.

Ancak şimdi Hâlid Bey'den alınan raporda düşmanın Beşinci Fırka cebhesine taarruza başladığı bildirilmiş olduğundan bu tebeddülün muhârebenin sükûnet bulmasına ta'lîki zarûrîdir. Aynı zamânda 23'üncü ve Dördüncü Fırkaların da İzzeddîn Bey'in iş'ârına nazaran ileride kalmış olan mevâzıının yine İzzeddîn Bey tarafından tashîh edilmesini müteâkıb Salâhaddîn Âdil Bey'e tevdîi muktezî olduğunu arz ederim.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

BELGE NO. 39-1

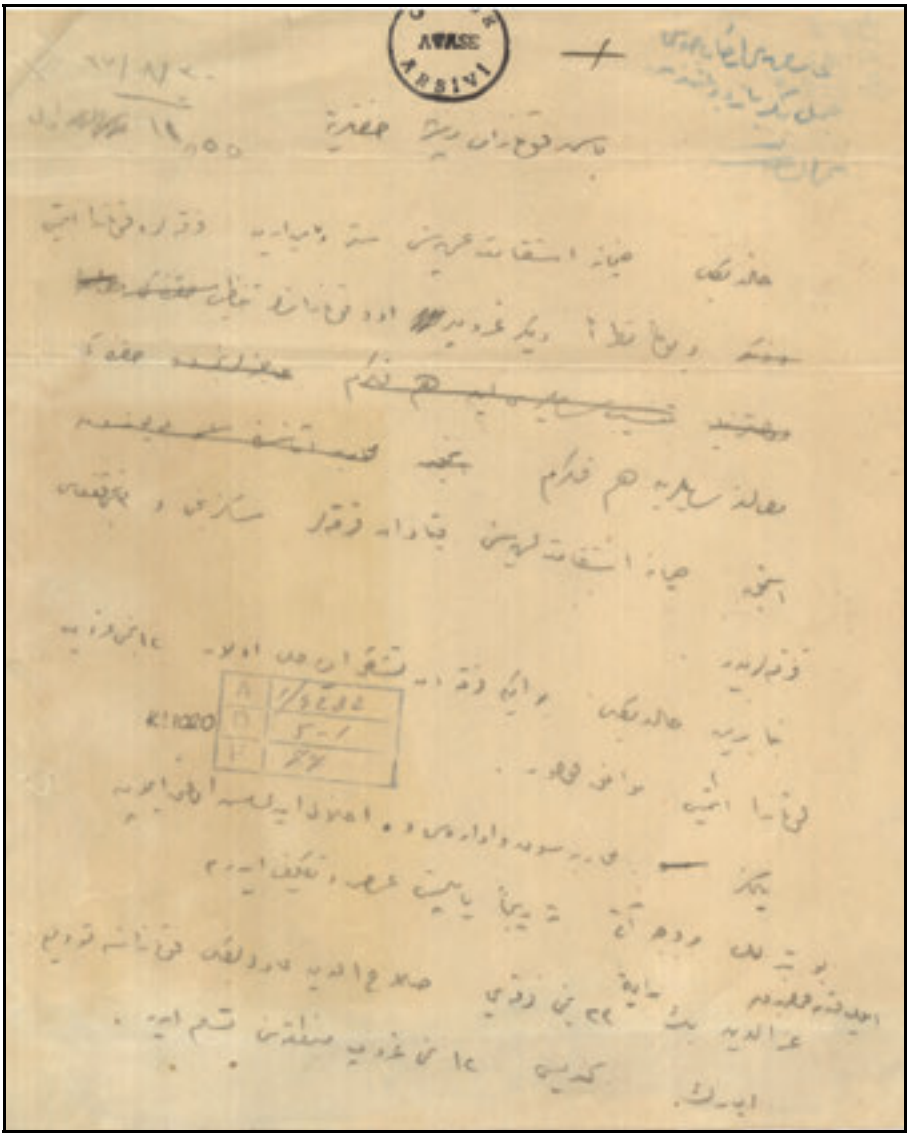

BELGE NO. 39-2

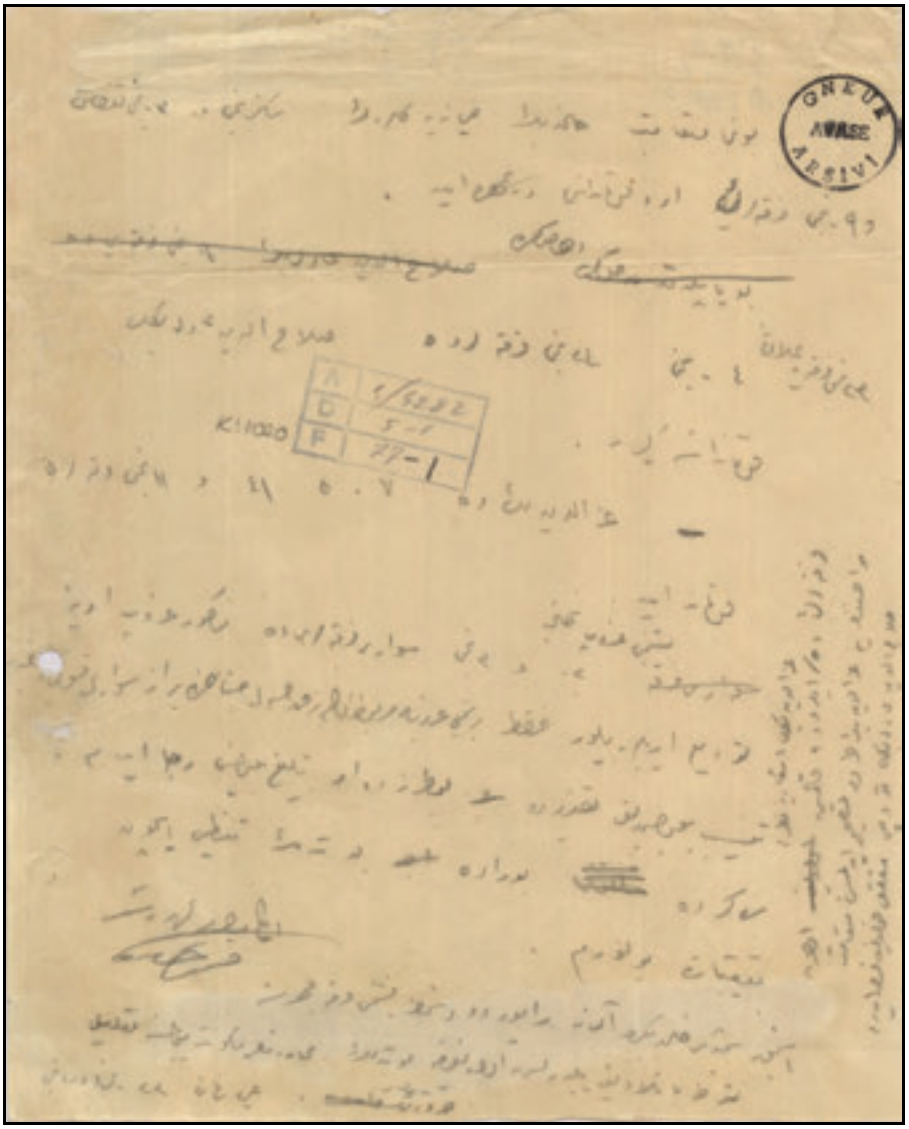

BELGE NO. 39-3

30/8/37
Sâat 3,40 sonra

Fevzî Paşa Hazretlerine

Ordu sol cenâhına muvâsalat-ı devletlerinde emr ve kumandada yapılması tasavvur edilen mübâdelâtın fi-l-hakika lüzûmu yakından da müşâhede olunduğu hâlde muhârebâtın sükûnet bulmasına intizâr edilmeksizin derhâl mevki'-i tatbîke konulması elzemdir. Bu işin daha ziyâde teehhür etmesi gayr-i kabil-i telâfî mahâzîr tevlîd edebilir. Ancak Sekizinci Fırkanın Üçüncü Grubda kalması muvâfıkdır. 30/Ağustos/337

Sâat 3,30 sonra

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 39-3

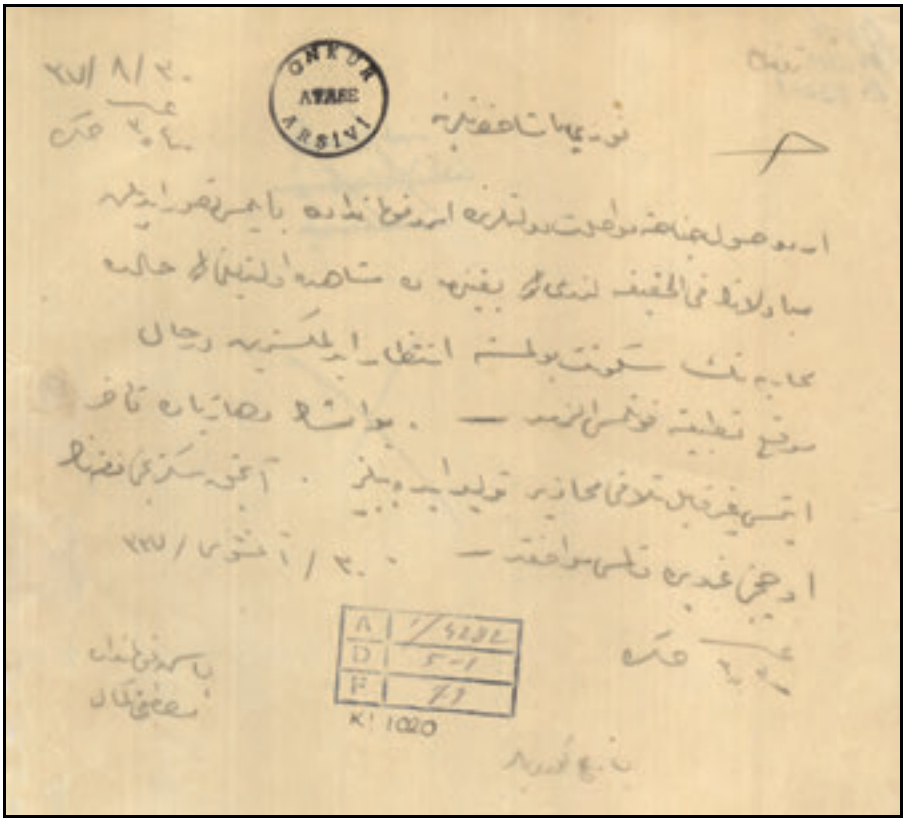

BELGE NO. 40

30/31-8-37

1. Müretteb Kolordu Cebhesinde: Düşman sâat 6,30 evvelden i'tibâren şimendüfer hattı tarafeynine bütün cebhesinden taarruz etmiş ve bu taarruz bütün cebhede tevkif edilmişdir.

2. Dördüncü Grub Cebhesinde: Düşmanın bütün grub cebhesine iki fırkaya yakın bir kuvvetle akşama kadar devâm eden taarruz her noktada tevkif edilmişdir. Akşam Sabanca Deresi'nden dört piyâde taburuyla takviye edilerek Dördüncü Grup sol cenâhında tutulan Birinci Süvâri Fırkasına taarruz eden bir düşman fırkası bu kuvvetimizi Çal Dağı'na çekilmeğe mecbûr etmiş ve bu vaz'iyyet dolayısıyla Dördüncü Grub sol cenâhıyla süvâriler hemen cenûbdaki sırtlara alınmış ve Üçüncü Grubun On Beşinci Fırkası Çal Dağı'na ve Müretteb Kolordunun sol cenâhı da Karadağ'a alınmak sûretiyle cebhede ta'dîlât yapılmışdır.

3. Üçüncü Grub Cebhesinde: Esâslı bir vak'a olmamışdır. Düşmanın Dördüncü Grub sol cenâhında Çal Dağı istikametine taarruzu esnâsında mezkûr grup sağ cenâhına taarruz eden düşman kuvvetleri müessir âteşlerimizle gayr-i muntazam sûretde geri atılmışdır.

4. İkinci ve Birinci Grub Cebhesinde: Tarafeyn topcu ve hafîf piyâde ve makineli tüfenk âteşi olmuşdur.

5. On İkinci Grub Cebhesinde: 29-8-37 sâat 4,30 sonradan i'tibâren başlayan düşman taarruzu nısf-ül-leyle kadar devâm etmiş ve müteaddid dalgalanmalardan sonra düşman mühimm zâyiâtla ancak 41. Fırka mıntıkasındaki tepeyi işgale muvaffak olmuş ve taarruzu tevkif edilmişdir. Bugün (30-8-37) akşama kadar devâm eden düşman taarruzları da zâyiâtla tard edilmiş ise de ancak umûm cebhede yapılan ta'dîlât sebebiyle grup kıtaâtı Büyükçalış şimâl tepelerindeki müntehab mevzie alınmışdır.

6. Beşinci Grup 2, 3'üncü Süvâri Fırkalarıyla Güzelcekaleköy, Çeltik arasındaki mıntıkada muhârebenin sol cenâhına müeessir olmakdadır. Kıtaât-ı sâiresiyle Gözler şarkında toplanmakdadır.

7. Müretteb Fırka 29-8-37'de Çeltik'i işgal etmiş ve Çeltik şimâl ve şimâl-i şarkî tepelerine ilerlemişdir. İşbu fırkanın verdiği ma'lûmâta nazaran fırka istikametinde şarkdan ilerleyen bir piyâde taburu iki topdan mürekkeb bir düşman kuvvetiyle kezâ Müretteb Fırkaya karşı Fetihoğlu Köprüsü'nden ilerleyen muhtelit bir düşman müfrezesi arasında anlaşamamazlık yüzünden beş sâat muhârebe devâm etmişdir.

Müretteb Fırka düşman menzil hutûtuna muhârebe meydânının gerilerine müessir olacak sûretde şarka yaklaşmak umûmî ta'lîmâtını almışdır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 40

BELGE NO. 41

Şifre
Aded
671

Aynen Fuâd Paşa'ya yazılacakdır.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine - Şifre

Anadolu müdâfaası bir iki günlük meydân muhârebesi şeklinden çıkarak devâmlı yıpratma seferi hâline girmiş add olunabilir. Bu hâlde ise muvaffakıyyet dâimî ikmâl kabiliyyetine müteallik kalacakdır. Binâen aleyh tüfenk ve ceb-hânesi ile top ve ceb-hânesi ihtiyâcını müsta'cel olduğu kadar daha vâsi' bir mâhiyyetde der-pîş etmek mecbûriyyetindeyiz. Memleket dâhilindeki malzemenin naklinde her vâsıta ile en büyük sür'ati te'mîn etmeli ve şarkdan malzeme celbi için mevcûda göre yeniden tertîb ve hesâb yapılmalıdır. Böyle yeni bir hesâbdan ma'lûmât i'tâsını ricâ' ederim. Fakat asıl mes'ele evvelen Rusların şimdiye kadar va'd etmiş olduklarını serîan cebheye getirmek ve sâniyen Ruslardan yeniden malzeme almakdır. Yüz bin Rus tüfengi ve ceb-hânesiyle makineli tüfengi ve top başına bin mermîden yüz top üzerine Ruslarla müzâkereye girişmek ihtiyâcındayız. Rusların en serî' teslîm şartıyla böyle bir muâvenet yapmaları için Sefîrle görüşülerek alınacak cevâbın ve edineceğiniz hissiyyâtın iş'ârını ricâ' ederim. Iztırâr hâlinde bu malzeme iki kafilede olarak dahi düşünülebilir. Muannidâne ve devâmlı muhârebât garb âleminin bizi yıkamayacaklarına ve en muannid mevzi' muhârebâtına bile tahammül kuvvetinde olduğumuza delîl olduğu için bizim için alâmet-i kuvvet ve metânet olarak gösterilebilir. Fuâd Paşa'ya da aynı meâlde yazdım. Müdâfaaya ve Hâriciyye Vekâletlerine müşterek olarak yazılmışdır./ 31 Ağustos 37

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 41

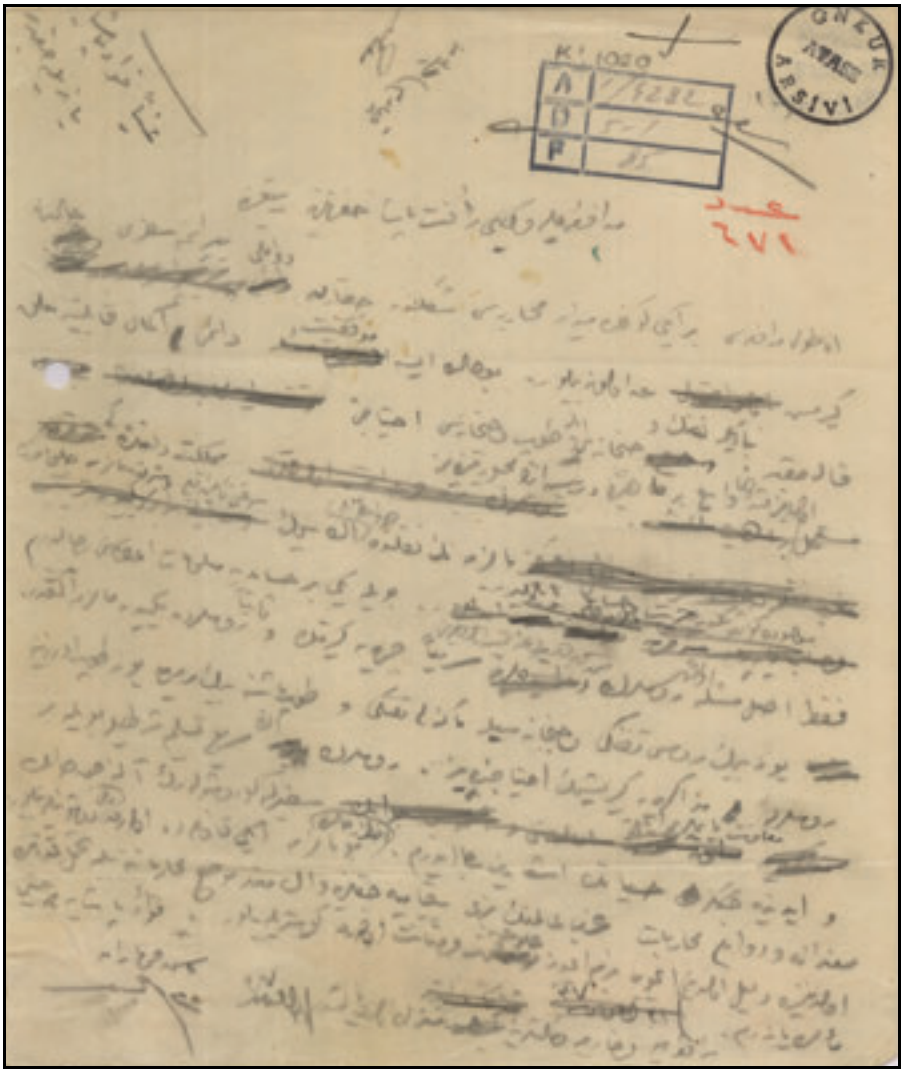

BELGE NO. 41-1

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

1. Emr-i sâmîlerine tevfîkan top ve mitralyöz ve tüfenk hakkında Rus Sefîri ile tekrâr görüşdüm. Kendisi Rusya'nın müzâyakasından bahsle istediğimiz mikdârın Rusya tarafından i'tâsı mümkün olmadığını beyânla berâber Moskova'ya derhâl bildireceğini ve verebileceklerse istediğimiz adedden ne mikdârını ne kadar zamânda verebileceklerini bize bildirmeğe gayret edeceğini söyledi.

2. Rusya vâsıtasıyla bizim için bir istikrâz kabil olub olmadığı mes'elesini de görüşdük. Bunu da yazacak ve bu istikrâz kabil olursa anınla Avrupa'dan veyâ Amerika'dan silâh ve ceb-hâne tedârikine çalışmak yoluna da gidilecekdir.

3. Hey'et-i Vekîle'nin Franklin Boviyon'a çekilmiş olan telgrafın son mütâlaa-i sâmîlerini ihtivâ' etdiği mülâhazasıyla o yolda tekrâr bir telgraf-nâme yazmağa şimdilik mahall olmadığı karârlaşdırıldığı ma'rûzdur efendim.

Hâriciye Vekîli Yûsuf Kemâl

BELGE NO. 41-1

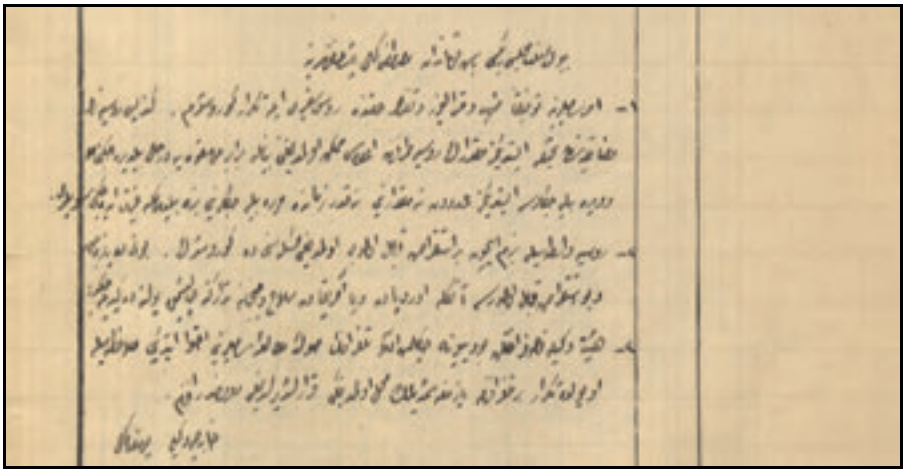

BELGE NO. 42, 42-1

Re'fet Paşa Hazretlerine

31 Ağustos akşamki vaz'iyyet ber-vech-i âtîdir

1. Müretteb Kolordu karşısında taarruz eden düşmana karşı bu kolordu muvaffakıyyetle muhârebe etmiş ve yalnız şimendüfer cenûbundaki kıtaâtını Polatlı'ya doğru geri almışdır.

2. Dördüncü Grub karşısındaki mütearrız düşman evvelâ 61, 5. Fırkaları çekilmeğe mecbûr etmiş ise de bu fırkalar bil'âhire mukabil taarruzla mevzilerini istirdâd etmişlerdir. Bu grubun sol cenâhında Çal Dağ'a çıkabilen düşman Üçüncü Gruba mensûb 15. Fırka Çal Dağı'nın 1140 râkımlı tepesinden taarruz eylemiş ve muvaffak olmuş idi. 24. Fırka mezkûr fırkayı takviye etdikden sonra tekrâr taarruza geçmiş ve düşmanın eline geçmiş olan tepelerden beş dânesi istirdâd olunmuş, düşmanın en son bulunduğu tepeye taarruz devâm etmekde bulunmuşdur. Bu kuvvetlerin solunda ve Haymana garb-i cenûbîsinde bulunan 57. Fırkaya ayrıca taarruz eden düşman kuvvetleri siperlerimize girmiş ise de mukabil taarruzla atılmışdır. Haymana'nın beş kilometre cenûbundaki mevâzıda bulunan 8. Fırkaya taarruz eden düşman kuvvetleri âteşlerle tevkif olunmuşdur. İkinci Gruba mensûb Üçüncü Fırka ile Sekizinci Fırkanın sol cenâhı aleyhine taarruz eden düşman kuvvetleri âteşle ve mukabil taarruzla tard olunmuşdur.

3. Birinci Gruba taarruz eden düşman tevkif olundu.

4. 12. Grub karşısında düşman tahkîmâtla meşgul olmuşdur.

5. Süvâri Grubu Güzelcekale civârındaki düşman ordu-gâhlarını müessir topcu âteşi altına almışdır.

6. Mütâlaa düşmanın bu gece ve yarın dahi aynı istikametlerde taarruzlarına devâm eylemesi ihtimâl dâhilindedir.

31 Ağustos 337

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 42

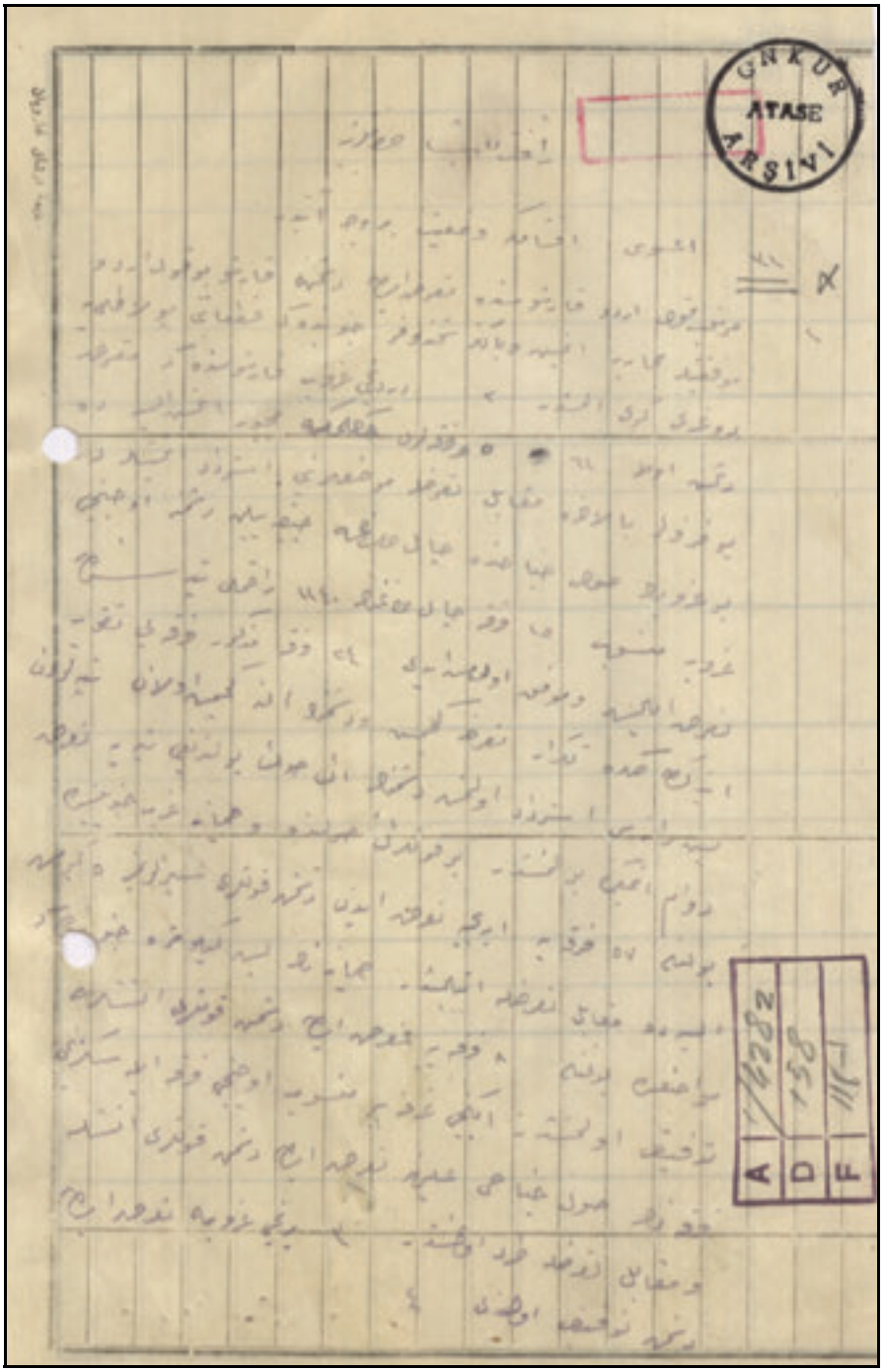

BELGE NO. 42-1

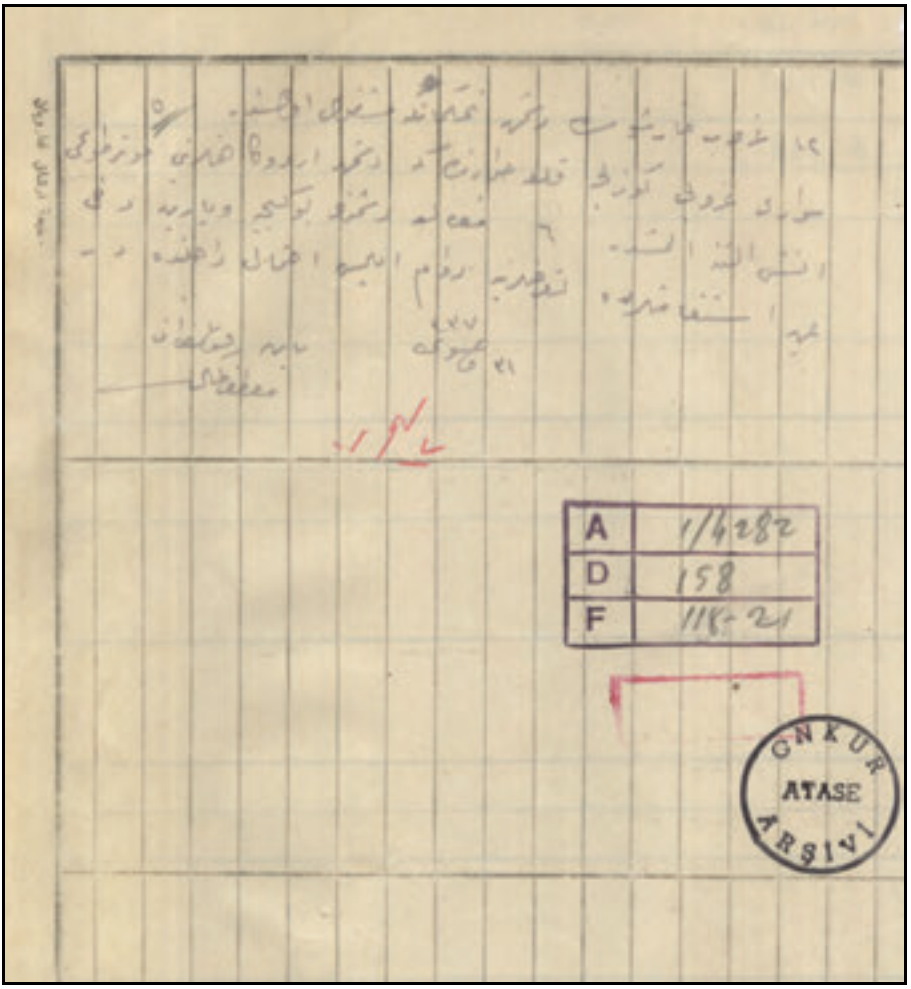

BELGE NO. 43

Müretteb Kolordu Cebhesinde: Düşman iki fırkadan fazla bir kuvvetle sabâhdan beri taarruz etdi. Bu taarruz öğleden evvel iki def'a püskürtüldü. Öğleden sonra düşman tekrâr taarruz etdi. Akşama doğru hâsıl olan vaz'iyyet şudur:

1. Şimendüferin şimâlinden Basriköy şimâline doğru olan mevziler karşısında düşman tevkif olundu. Şimendüfere karîb ba'zı mevâzıa düşman girmiş ise de buna karşı mukabil taarruz ve hücûm ihzâr ediliyor. Şimendüferin cenûbundaki kıtaâtımız mevzilerini muhâfaza etmişlerdir.

2. Dördüncü Grub karşısında düşman bugün fa'âliyyet göstermedi.

3. Çal Cebhesinde: Bu cebhede 15. Fırka Kumandanı Şükrü Bey taht-ı emrinde mezkûr fırka ile 24. Fırka vardır. Bu cebhede düşman taarruz etmiş ve sol cenâhda ba'zı siperlere girmişse de mukabil harekâtla tard edilmişdir.

4. İkinci ve Üçüncü Grup Cebhesinde: Düşman iki fırkadan fazla kuvvetle dün gece baskınıyla başladığı taarruz bugün akşama kadar devâm etdi. Haymana'nın cenûb, cenûb-i şarkî ve cenûb-i garbî istikametlerindeki mevâzımızda bulunan Sekizinci ve Üçüncü Kafkas ve Elli Yedinci Fırkalar bir mikdâr geriye çekilmeğe mecbûr olmuşlar. Bu cebhenin gerisine sevk edilmiş olan fırkadan bir âlâyı ne sûretle isti'mâl edildiği ve edileceği henüz Grub Kumandanı tarafından bildirilmedi.

İkinci Grub dahi Üçüncü Grub Kumandanı Yûsuf İzzet Paşa'nın taht-ı emrine verilmişdir.

5. Birinci ve On İkinci ve Beşinci Süvâri Grubu Cebhelerinde: Düşman eser-i fa'âliyyet göstermedi.

6. Müretteb Fırka Uzumbey civârında düşman kuvvetleriyle müsâdeme etdikden sonra muhtâc olduğu birkaç gün istirâhati geçirmek üzre Sarayköy ve Hacıfakıh'da bulunduğu.

7. Düşmanın yarın da şiddetle taarruzlarına devâm edeceği kabûl edilmekdedir.

Vürûdu 1/9/37 Sâat 11,20 sonra

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 43

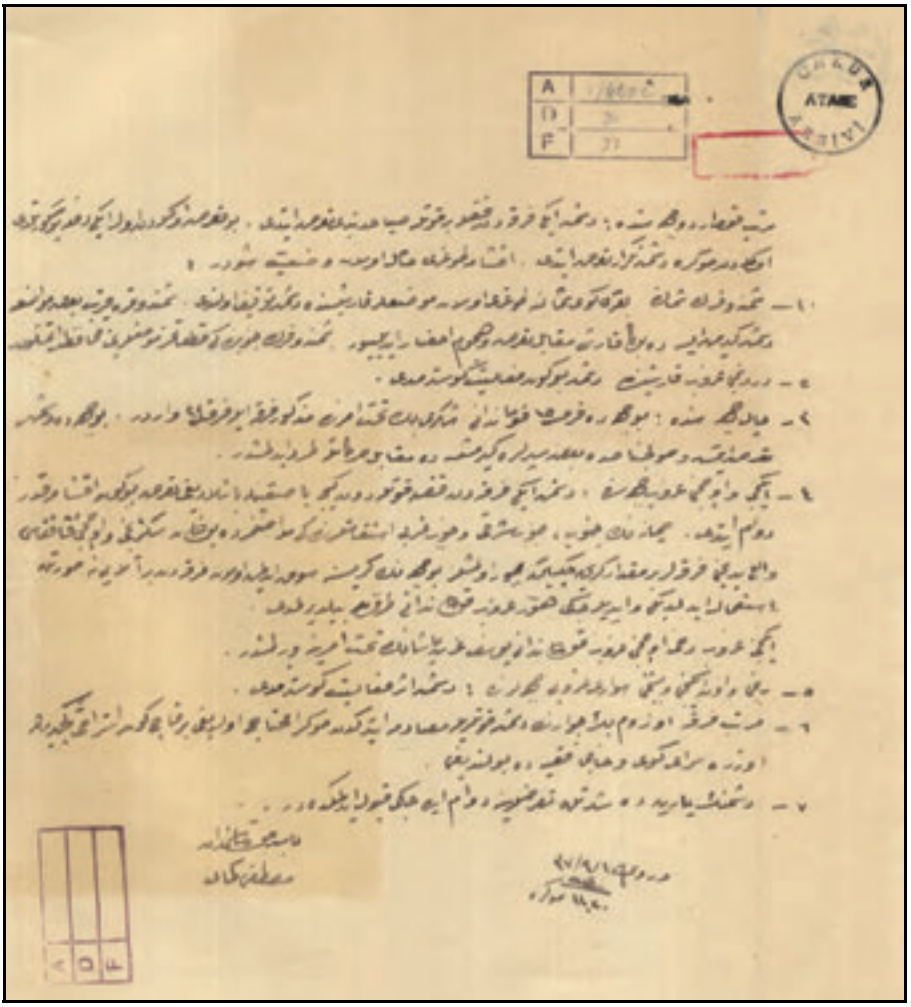

BELGE NO. 44

Telgraf
5718

1/Eylül/37

1, 2, 3, 4, - 12'nci Grublar
Müretteb ve 6'ncı Fırka Kumandanlıklarına

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyâsetinden mevrûd ve Başkumandanlıkdan şeref-mübellig telgraf-nâme sûreti âtîdedir: İşbu telgraf tekmîl ordu mensûbînine hemen iblâğ olunacakdır.

Garb Cebhesi Kumandanı
İsmet

"Sûret"

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Paşa Hazretlerine

Bugünki ictimâda Türkiye Büyük Millet Meclisi Hey'et-i Umûmiyyesi müttefikan mevâdd-ı âtiyyenin taraf-ı sâmîlerine iblâğını taht-ı karâra almışdır.

1. Meclis-i âlî efrâd, zâbitân ve kumanda hey'eti hakkında her vakitden ziyâde şükrân ve i'timâd ile mütehassisdir.

2. Meclis Allah'ın inâyetine ve Peygam-berimizin rûhâniyyetine istinâden harb etmekde bulunan ordunun be-heme-hâl te'mîn-i zafer eyleyeceğine mutmaindir.

3. Meclis temsîl etdiği umûm millet nâmına ordunun neferinden en büyük kumandanına kadar bütün hey'et-i mecmuâsına selâm ve temenniyyât-ı hâlis-ânesini takdîm ve iblâğ eder.

Hey'et-i umûmiyyenin hissiyyât-ı âliyyesine tercemân olmakla müftehir olduğumu arz ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reîs-i Sânîsi
Adnân

Aslına mutâbıkdır.

BELGE NO. 44

BELGE NO. 44-1

Cebhe Karâr-gâhı
3-9-37

Aded
712

Garb Cebhesi Kumandanlığına

Türkiye Büyük Millet Meclisi riyâset-i celîlesinden mevrûd telgraf sûreti âtîdedir. Keyfiyyetin bütün ordu mensûbînine ta'mîmi mercûdur.

Başkumandan
M. Kemâl

"Sûret"

Ankara
3-9-37

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Paşa Hazretlerine

1340 sene-i hicriyyesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîs-i Muhteremine ve Başkumandanlıkla bi-l-umûm ordu mensûbînine takdîm-i tebrîkâta müttefikan karâr vermişdir.

Maa-l-ihtirâm arz ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîs-i Sânîsi
Doktor Adnân

BELGE NO. 44-1

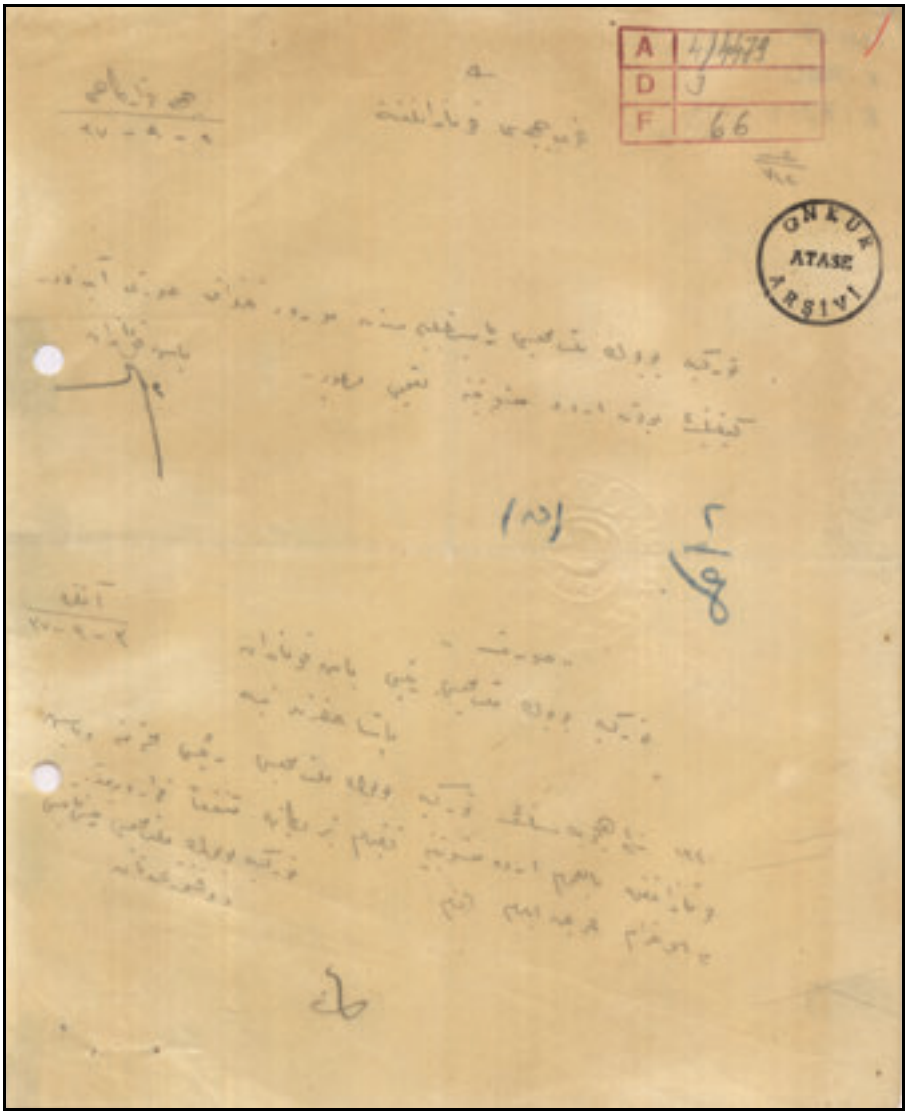

BELGE NO. 45, 45-1

Ankara
2/9/37

Başkumandanlığa

Harbiyye 5529/2144 numroludur.

1. 1-2/9/37 Köprüköyü'nden 200 sandık Osmânlı fişengiyle 250 atım sahrâ obüs ve 1044 atım serî' cebel mermîsi îcâb edenlere emr verildi. 200 sandık Osmânlı fişenginin henüz yola çıkarıldığına dâir bir haber alınamadı. Diğerleri sevk edildi.

2. 1-2/9/37'de Ankara'dan 180 sandık Manliher, 36 sandık İngiliz fişengi ve 200 atım kudretli ceb-hânesi Oyuca(?) Çuluk istikametine sevk edildi.

3. 2/9/37'de 3. Fırka Süvâriden me'mûren gelen Zâbit Vekîli Kemâl Efendi'ye teslîmen 231 atım kudretli ceb-hânesi gönderildi.

4. 1-2/9/37'de Ankara'dan 200 sandık Osmânlı, 200 sandık Manliher, 200 sandık Rus; 60 sandık Alman fişengi ve 399 serî' sahrâ ve 500 serî' cebel, 800 kudretli cebel; 396 on buçukluk sahrâ obüs ceb-hânesi trenle Mallı'ya gönderildi.

5. Çuluk'daki depoya Köprüköyü'nden her cins ceb-hânenin sevki mümkün değildir. Köprüköyü'nde bi-l-hâssa Alman fişengi olmadığı gibi İngiliz sahrâ ceb-hânesinden başka topcu mermîsi de kalmamışdır. Binâen aleyh (m h l v z) göre be-heme-hâl ceb-hâne irsâlâtı îcâb ederse Ankara'dan tertîbi lâzım gelecekdir. Ancak mevcûd vesâit-i nakliyye ile efrâdın yevmî ihtiyâc (d k) bile sevkinin te'mîni gayr-i kabildir.

6. Başkumandanlığın 1/9/37 ve Garb Cebhesi Kumandanlığının 3/9/37 şifresine cevâben yazılmışdır.

7. Bugün akşam treniyle 600 kilo benzin ve 400 kilo petrolün sevk edileceği.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Nâmına
Alî Hikmet

BELGE NO. 45

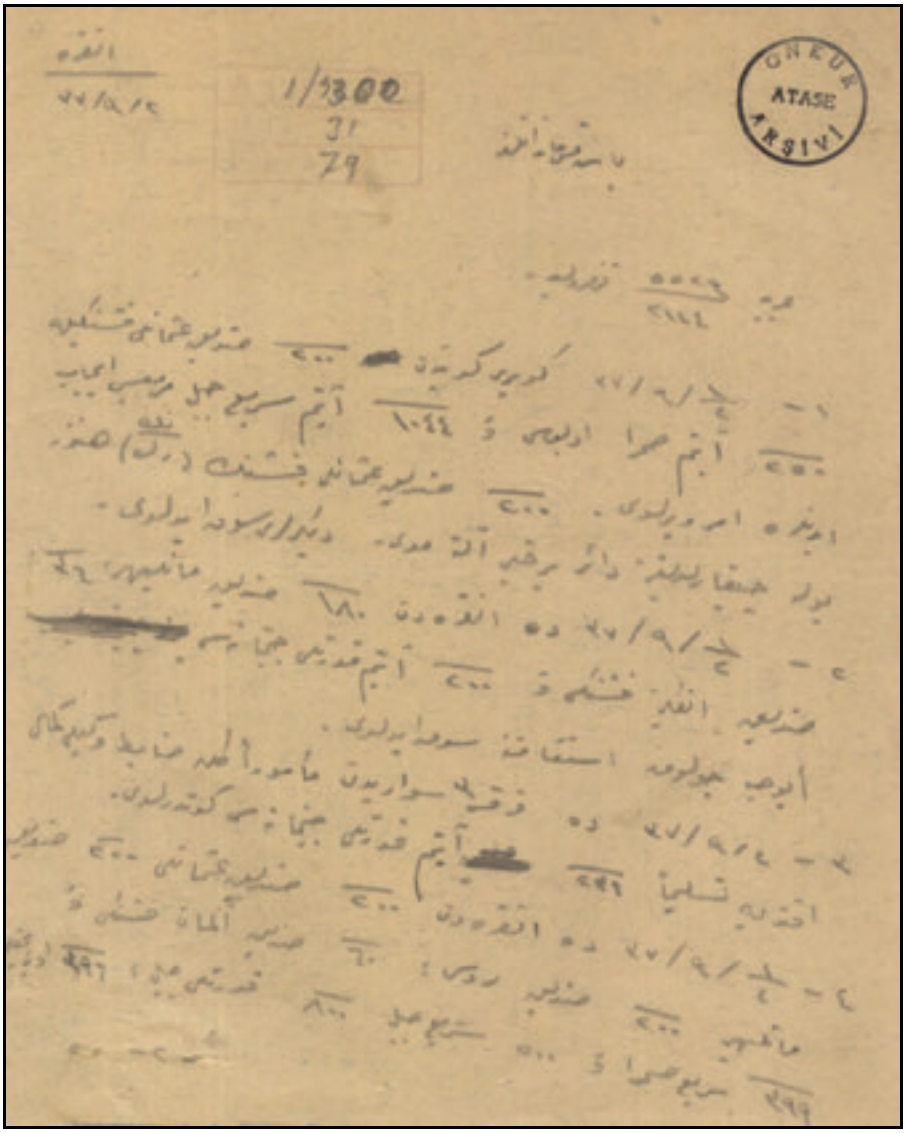

BELGE NO. 45-1

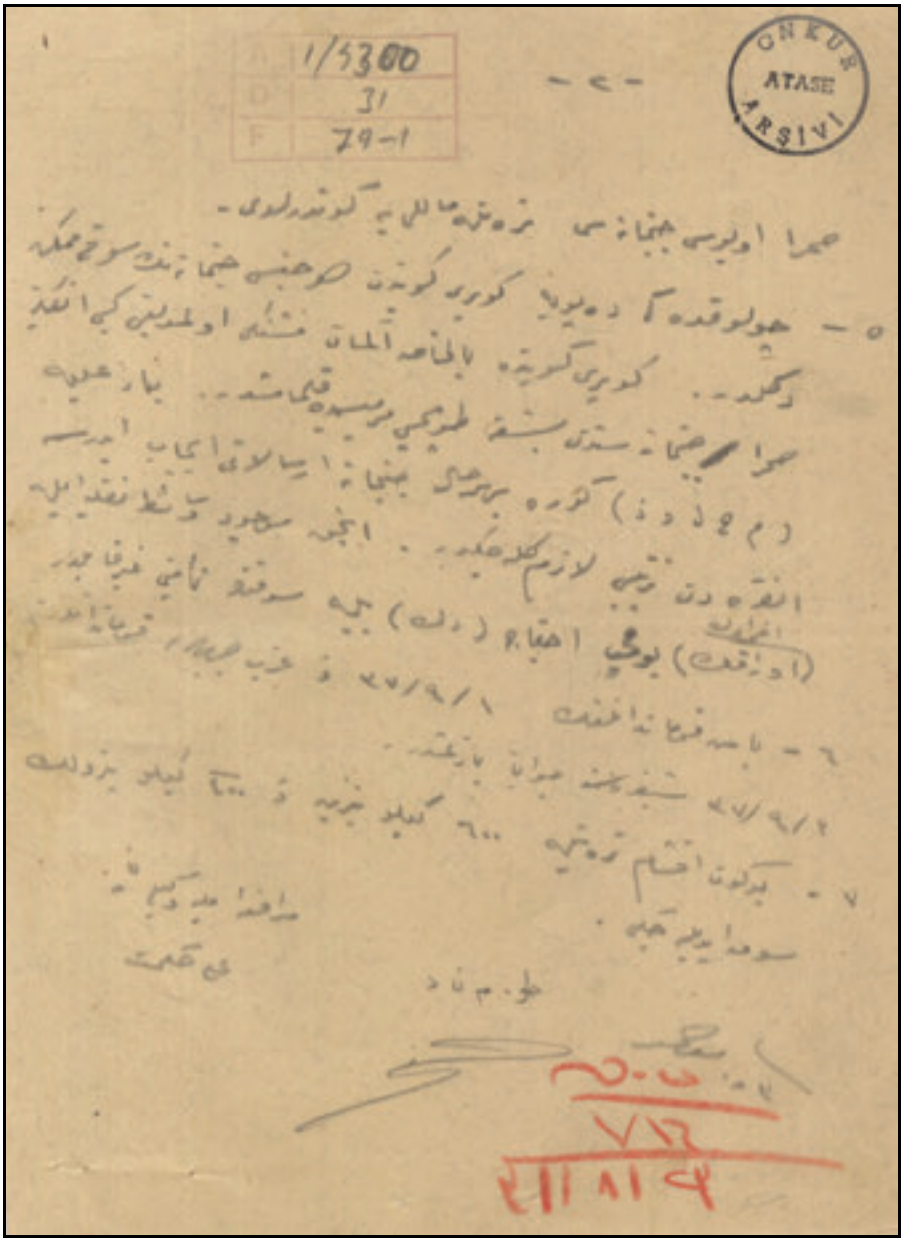

BELGE NO. 45-2

Ankara
2/9/37

Başkumandanlığa

Harbiyye 5532/1329 numroludur.

Bugün hareket edecek trenle 200 sandık Osmânlı; 50 sandık Rus; 100 sandık İngiliz; 150 sandık Manliher fişengi ile 17 sandıkda 750 aded humbara ve 500 atım on beşlik obüs, 444 atım İngiliz obüs; 1166 atım Fransız sahrâ; 500 atım cebel obüs; 200 atım mantelli, 720 atım serî' sahrâ mermîsi, 3 Fransız sahrâ ile iki İngiliz obüs, bir kudretli, bir şnayder cebel topu sevk edilecekdir. Bugün Ankara'da Alman fişengi ile kudretli ve krub cebel mermîsi kalmamışdır.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Nâmına
Alî Hikmet

BELGE NO. 45-2

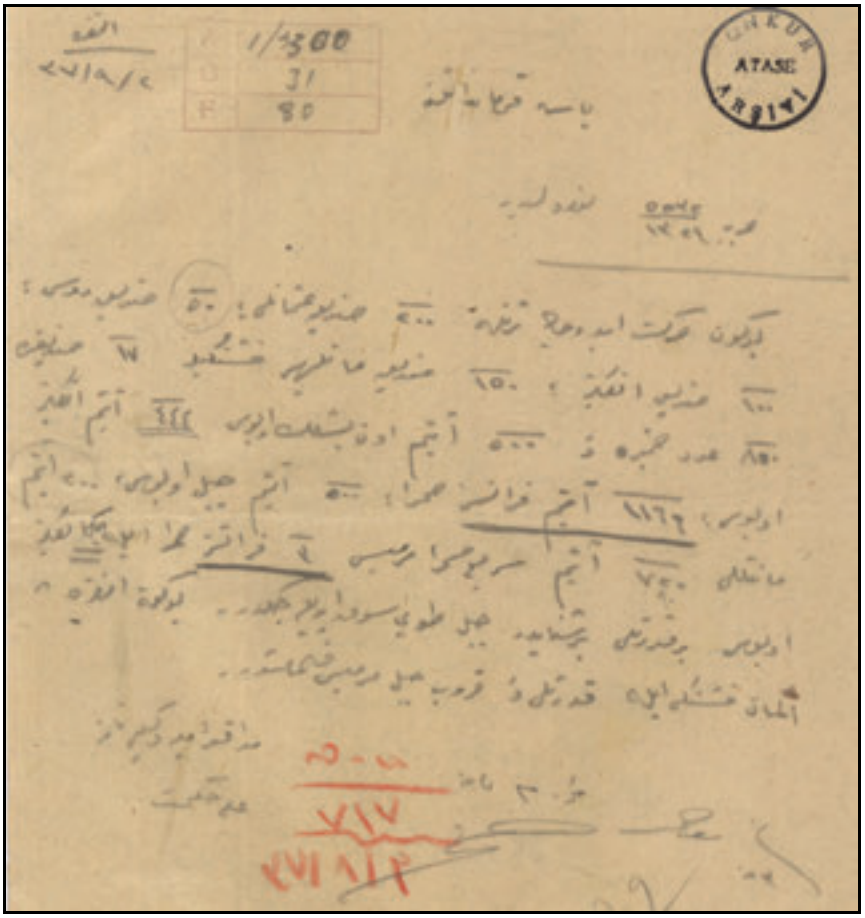

BELGE NO. 46

Şifre halli
Aded

Mahal-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 2/9/37
Vürûdu: 2/9/37 Sâ. 11 sonra
Hall eden: B

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Müretteb Kolordu cebhesinde düşmanın bugün devâm eden taarruzları tevkif olundu.

2. Dördüncü Grub cebhesinde düşman cebhenin merkezine tesâdüf eden ba'zı siperlere girdi. Grubun sol cenâhı ile Çal Dağı arasından şimâle ilerleyen düşman kuvvetlerine karşı 24'üncü Fırkada ve 4'üncü Grubdan sevk olunan (kuvvetlerle) Şeyhali şarkında muhârebe devâm ediyor. Çal Dağı'nda 1140 râkımlı tepeye düşman sâat 6 sonrada taarruza başladı. Orada bulunan telefon ârızaya uğradığından netîceyi henüz öğrenemedim.

3. Diğer grub cebhelerinde ehemmiyyetli harekât olmadı.

4. Çal Dağı vaz'iyyetini tahkik ve ta'kîb ile iştigal ediyorum. Bu vaz'iyyet şâyân-ı ârzû şekilde tesbît edilemediği takdîrde ordu cebhesinin sağ nısfında ba'zı ta'dîlât icrâsı îcâb edebilecekdir.

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 46

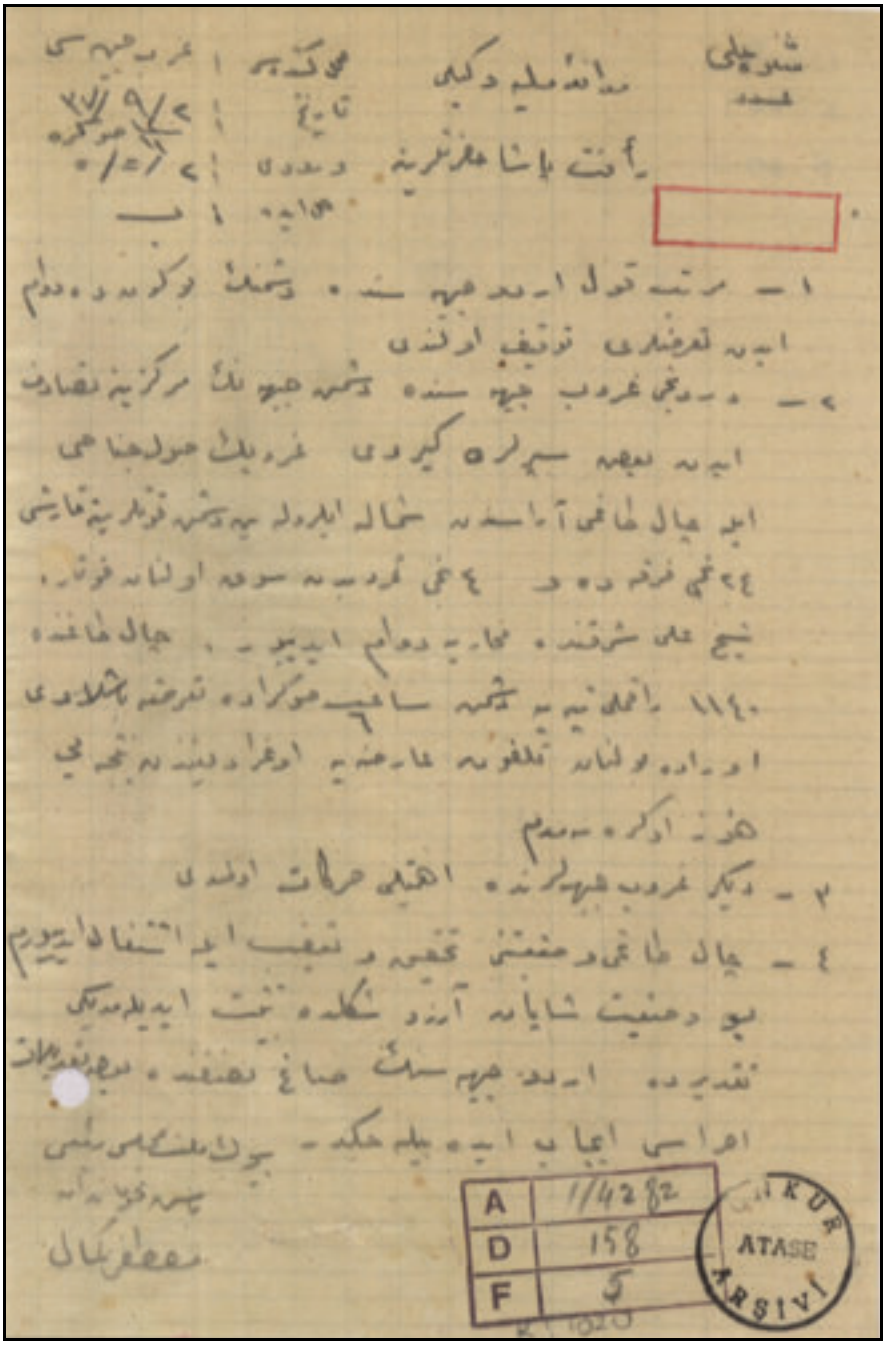

ATATÜRK ATASE ARŞİVİ
A 1/4282
D 158
F 5

BELGE NO. 46-1

2-9-37 akşam raporuna zeyldir:

1. Çal Dağı'nda bugün 2-9-37'de cereyân eden muhârebe netîcesinde hâsıl olan ba'zı temevvücât dolayısıyla bu mevziyle alâka-dâr olan cebhelerde ta'dîlât icrâsına lüzûm görülmüşdür. Bu ta'dîlâta göre Haymana ve Kadıköy garbındaki mevâzımız Osmaniye cenûbu-Şeyhali-Yümkünlü-Bakriköy hatt-ı umûmîsindeki mevâzı'-ı asliyyeye rabt edilmişdir.

2. Çal Dağı'nı işgal etmiş olan düşman karşısındaki kuvvetlerimiz kâfî ihtiyât kuvvetleriyle takviye olunmakdadır. Çal Dağı şimâline taşan düşman kuvvetlerine karşı da bu gece ba'zı teşebbüsâtda bulunulmakdadır.

3. Düşmanın yarın dahi Çal mıntıkasından ciddî harekâtına intizâr ediyoruz.

2-3/9/37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 46-1

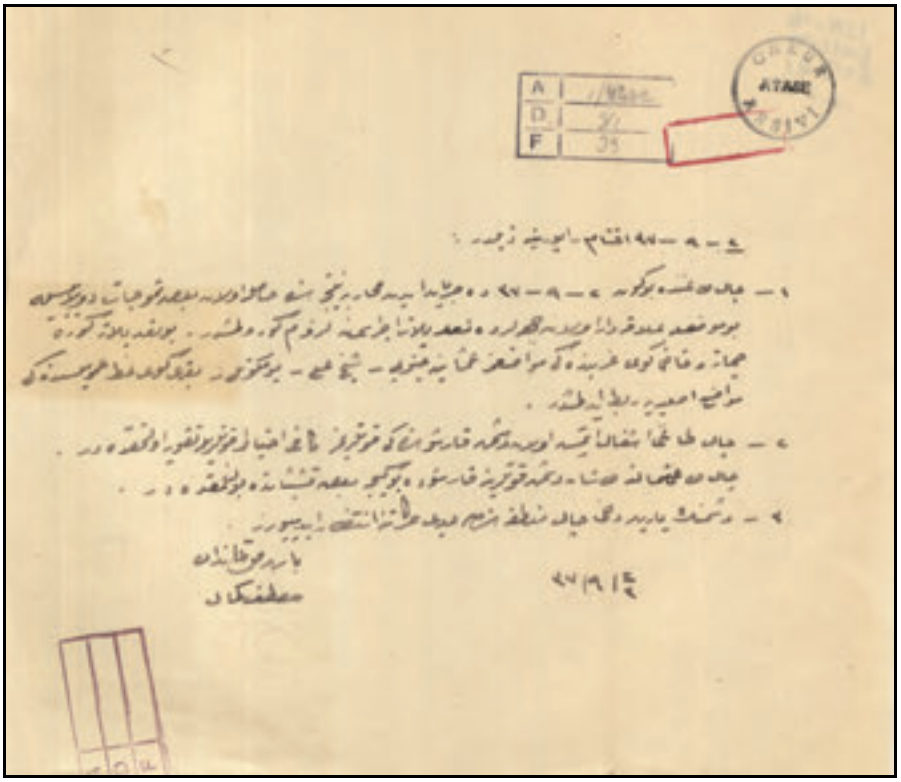

BELGE NO. 47

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Müretteb Kolordu ve Üçüncü Grub cebhelerinde hafîf piyâde ve topçu âteşi ve cebhenin diğer aksâmında sükûnet vardır.

3/9/37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Vürûdu Sâat 2,30 sonra

BELGE NO. 47

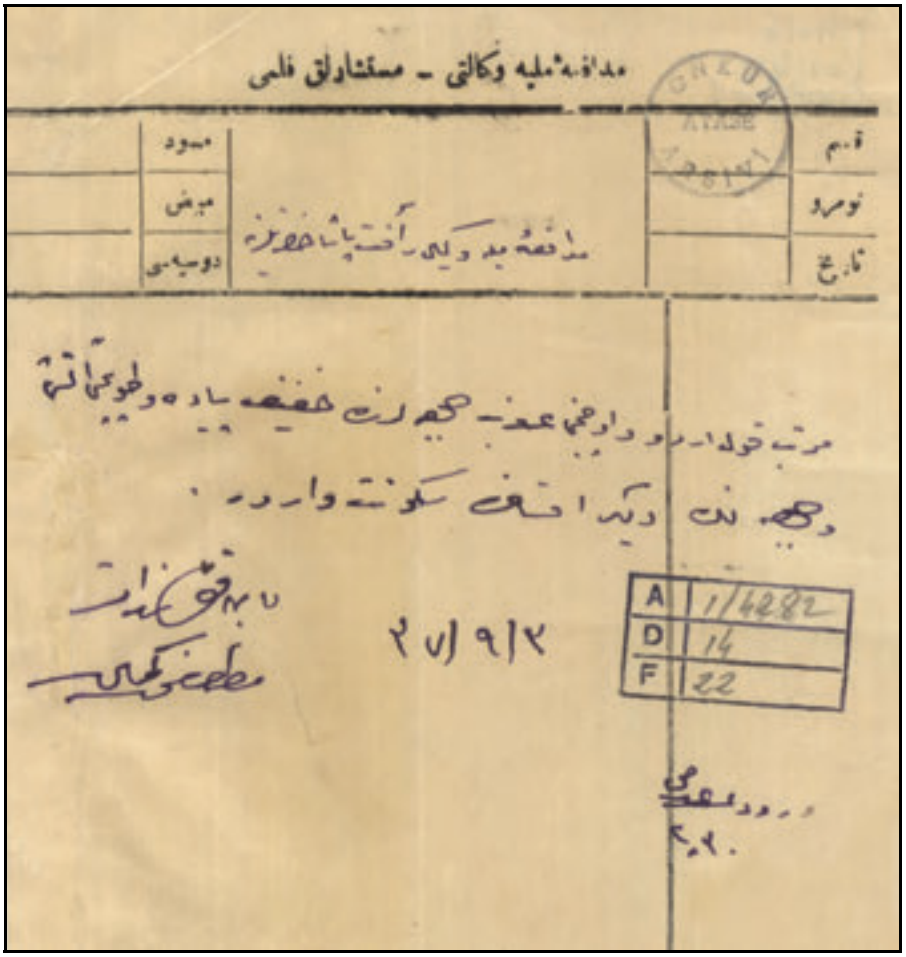

BELGE NO. 47-1

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 3/9/37
Vürûdu: 3-4/9/37
Hall eden: ...(?)

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine

1. Düşman bugün zevâlden sonra dahi bütün cebhede esâslı bir muvaffakıyyet göstermemişdir.

2. Cebhemiz karşısında bulunan düşman kuvvetlerinde ba'zı harekât ve hâzırlıklar meşhûd olmakdadır. Bunun yeni bir taarruz maksadıyla olduğu tahmîn edilmekdedir.

Büyük Millet Meclisi
Reîsi
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 47-1

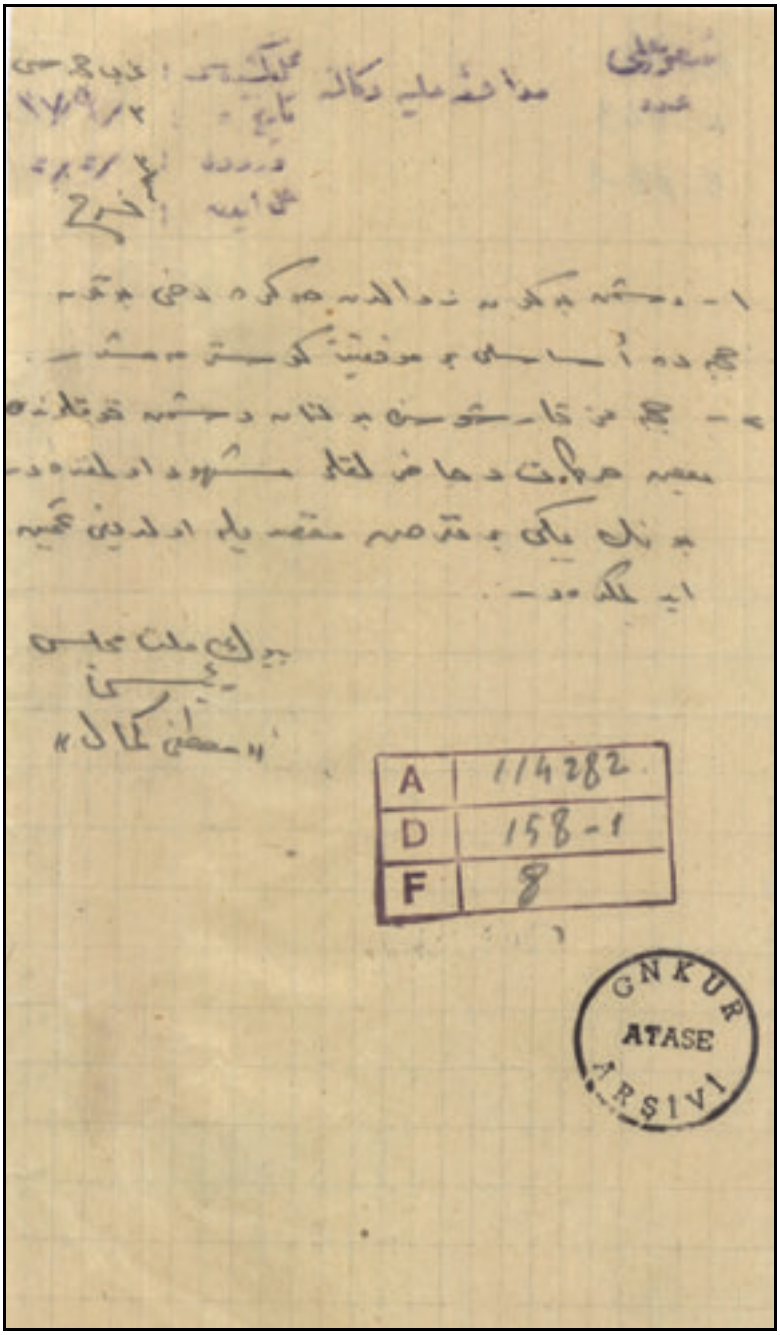

A	114282
D	158-1
F	8

GNKUR ATASE ARŞIVI

BELGE NO. 48

Makine başında

Müdâfaa-i Milliyye
3/9/37
Vürûdu: 4/9/37 Sâat 11,40

Başkumandanlığa

3/9/37 ve Harbiyye Dâiresi 5552 numroludur.

Bugün akşamüzeri hareket eden trenle 100 sandık Osmânlı; 100 sandık İngiliz; 100 sandık Rus; 50 sandık Manliher; 20 sandık Alman fişengiyle 20 sandıkda 1000 aded humbara ve 800 atım serî' sahrâ; 300 atım serî' cebel; 300 atım İngiliz sahrâ; 300 atım on buçukluk sahrâ obüs; 300 atım on beşlik ağır obüs; 304 atım kudretli; 160 atım mantelli; 202 atım cebel obüs mermîsi ve ta'mîri hitâm bulan bir on beşlik Alman obüs, bir on beşlik Eskoda obüs; iki kudretli ve bir krup cebel topu, 400 kilogram tayyâre benzini; 50 kilogram vakum yağı; 120/920 eb'âdında 6 aded dış ve bir aded iç lastiği gönderilmişdir. 3/9/37 târih ve 299/500 şifreye cevâben Garb Cebhesi'ne ve berây-i ma'lûmât Başkumandanlığa yazılmışdır.

4/9/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Nâmına
Müsteşâr
Alî Hikmet

BELGE NO. 48

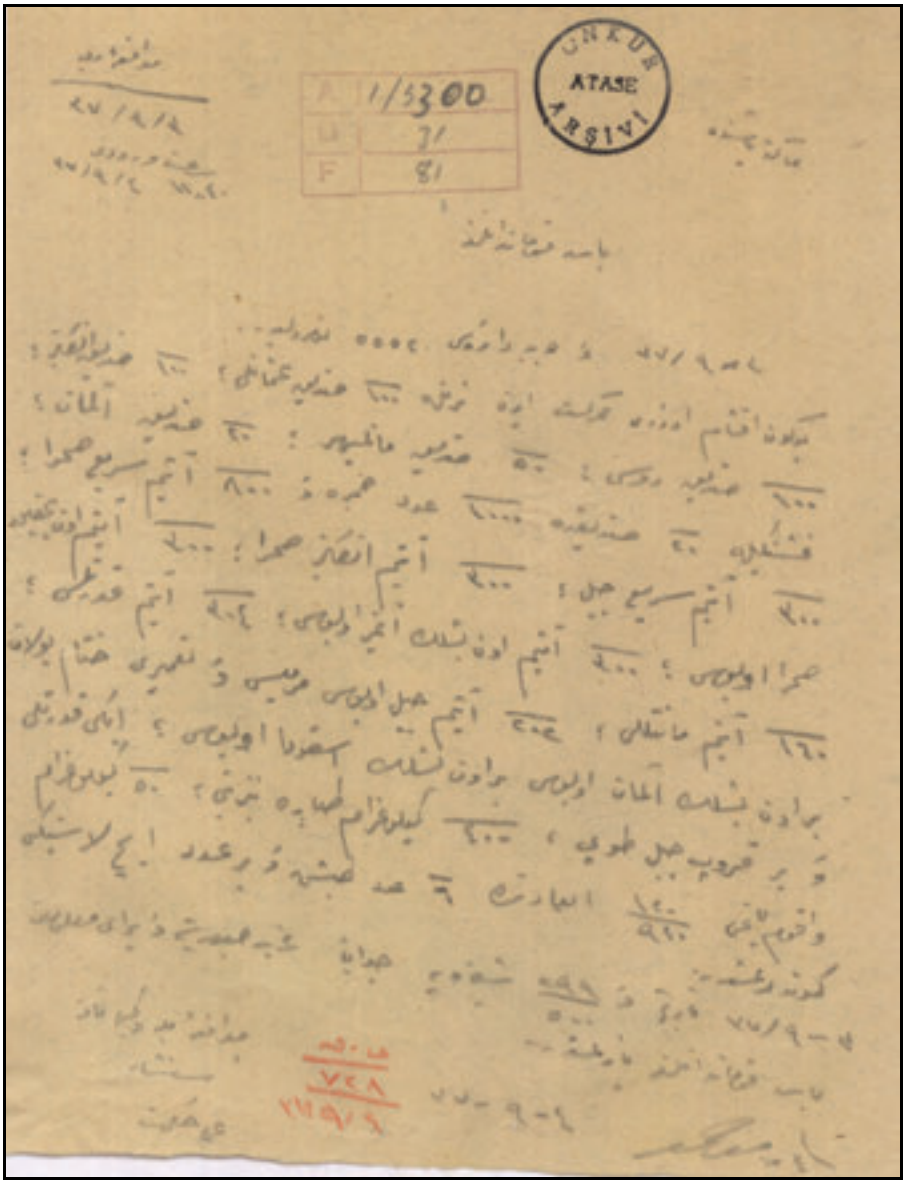

BELGE NO. 48-1

Bugün düşman sabâhdan beri Müretteb Kolordu ile Dördüncü Grub cebhelerine üç fırkasıyla taarruz etmiş ve işbu taarruzlar her noktada tard ve tevkif edilmiş ve Dördüncü Grubun sağ cenâhına yakın mesâfeye kadar ilerleyen taarruz süngü hücûmumuzla def' edilmişdir. Düşmanın verdiği zâyiât külliyyetlidir.

Diğer Grub Cebhelerinde: Düşmanın esâslı bir fa'âliyyeti görülmemişdir.

4-9-37
Sâat 12 nısf-ül-leyl

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 48-1

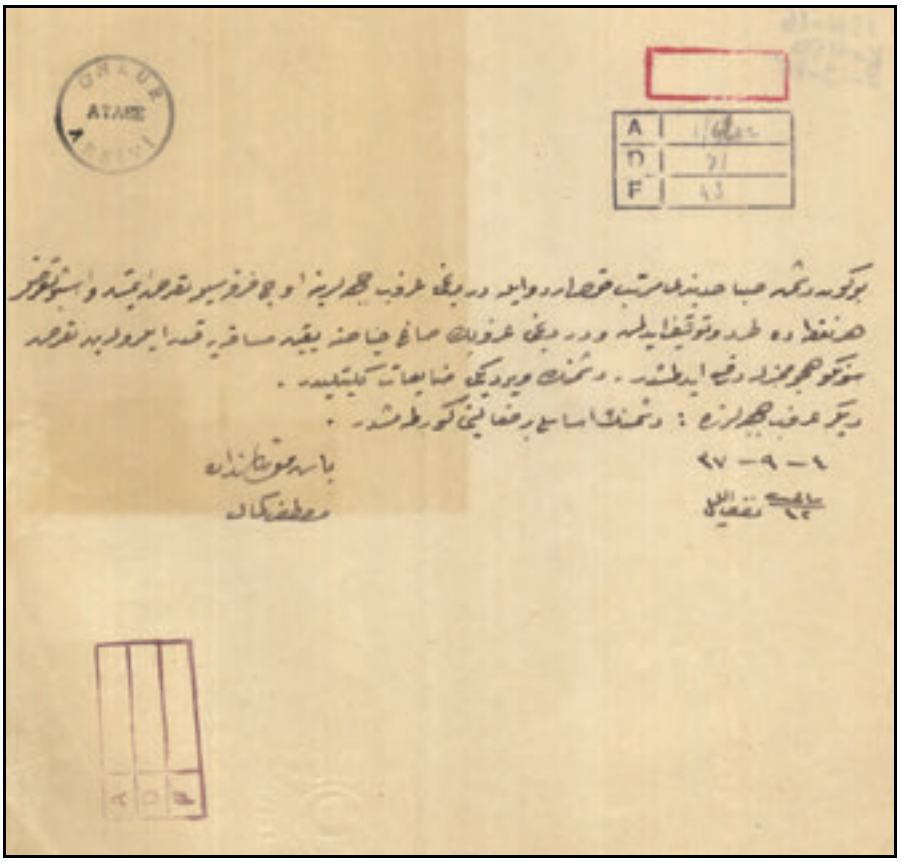

BELGE NO. 49

Ankara'dan
5/9/37

52

Başkumandanlık cânib-i sâmîsine

1. Moskova'daki sefîrimiz Alî Fuâd Paşa âtîdeki ma'lûmâtı vermekdedir:

a) Temmuz'daki Yunan taarruzuna on bir Yunan fırkasının iştirâk etdiği ve Eskişehir'in zıyâından sonra Yunanlıların Afyon ve İzmit tarafına a'zamî iki fırka ayırmış olduklarına nazaran süvâri kıtaâtından başka lâ-akall dokuz fırkayı Eskişehir şarkında ictimâ' etdirmiş olduğunu ve Kütahya ve Eskişehir Muhârebeleri'nde Yunanlıların umûm zâyiâtının on binden fazla bulunduğunu ve bunun daha sür'atle ikmâl edilebileceği Yunan Karâr-gâh-ı Umûmîsinde bulunan İsviçreli bir muharrir-i askerînin Jurnal dö Jenev'e verdiği ma'lûmâtdan anlaşılmışdır.

b) Şu hâle nazaran Sakarya civârında vuku' bulan son muhârebeye Yunanlıların dokuz fırkadan fazla bir kuvvet iştirâk etdirmedikleri anlaşılmakdadır.

2. İşbu ma'lûmât Başkumandanlık ile Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine ve Garb Cebhesi Kumandanlığına arz edilmişdir.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli nâmına
Müsteşâr
Alî Hikmet

BELGE NO. 49

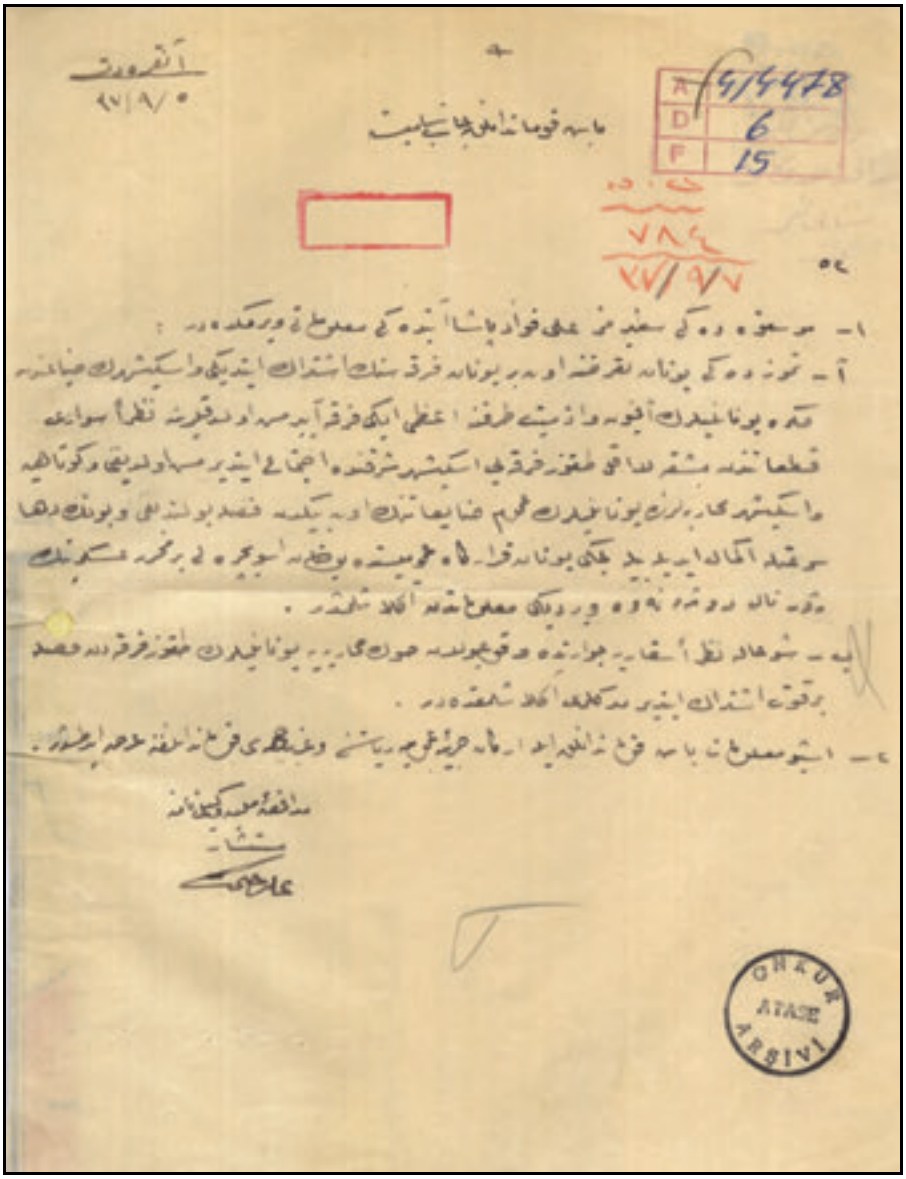

BELGE NO. 49-1

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re’fet Paşa Hazretlerine

Düşmanın bugün üç fırkasıyla Dördüncü Grubun bütün cebhesine tevcîh etdiği taarruz akşama kadar devâm etmiş ve her noktada âteşlerimizle ve mukabil taarruzlarımızla (tard) ve tevkif edilmişdir.

Sâir grublar cebhelerinde zevâlden sonra da ciddî bir düşman fa’âliyyeti görülmemişdir.

5/9/37

Vürûdu / 5-6/9/37 Sâat 12,00 nısf-ül-leyl

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 49-1

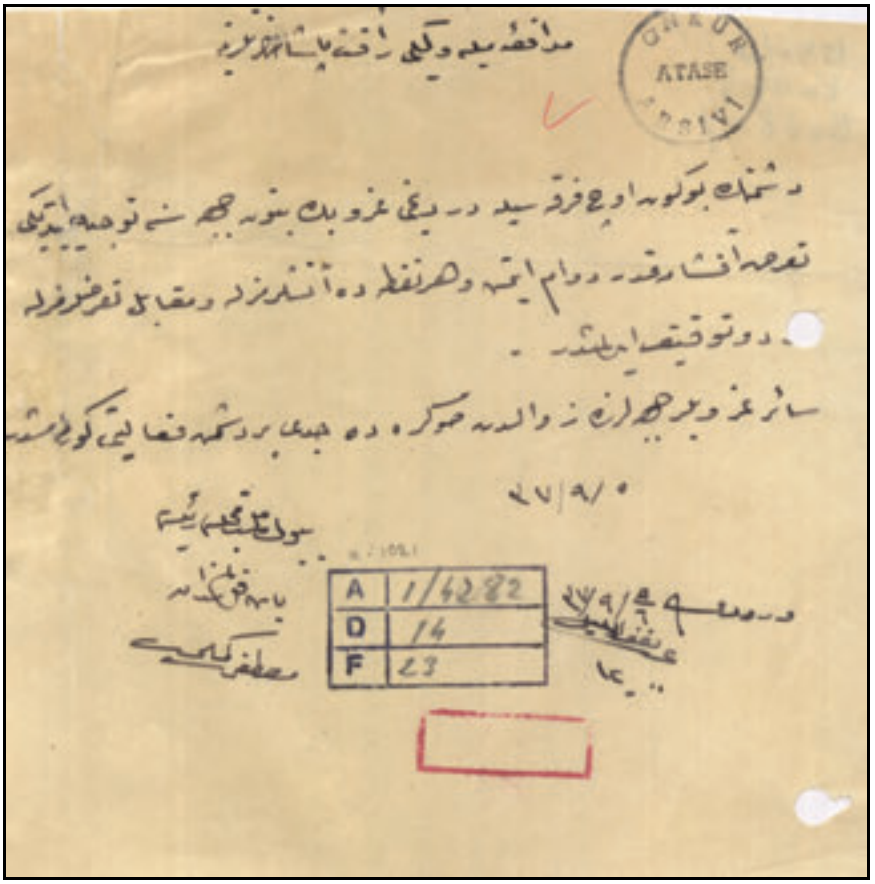

BELGE NO. 50

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Bugün [6-9-37] öğleye kadar cereyân eden ahvâl ve vakayi' müşâhedâta nazaran Garb Ordusu cebhesi bi-l-umûm düşmanın her noktadaki teşebbüsâtının tevkif edildiği görülmekdedir.

2. Düşmanın üç günden beri en çok fa'âl bulunduğu Dördüncü Grub cebhesinde sabâhdan beri hafîf topcu ve piyâde âteşi pek fâsılalı bir sûretde devâm etmekde ise de mezkûr Grub Kumandanlığının sâat 9,45 evvel ve sâat 11,30'da verdiği raporlarda düşmanın sâat 8,00 evvelden beri Karayavşan garbındaki tepe gerisinden kısım kısım efrâdının ovaya inib bil'âhire bölük hâlinde olarak Sivri istikametinde geriye gitdiği görüldüğü ve bu düşman kuvvetinin bir âlây tahmîn edildiği ve bundan başka mezkûr Grub Sağ Cenâh Mıntıka Kumandanı Mîr-alây Rüşdî Bey'in bi-z-zât ve mıntıkadaki karâr-gâh zâbitânının tarassudâtına nazaran düşmanın uzun ve topcu ile piyâdeden mürekkeb iki âlây tahmîn olunan bir yürüyüş kolunun Sarıhalil civârından cenûb-i garbîye hareket etdiği bildirilmekdedir.

3. Müretteb Kolordunun dün gece vermiş olduğu raporlarda düşmanın bir fırka kadar kuvvetinin Sazılar İstasyonu civârında toplandığı ve Beylikköprü'den iki âlây tahmîn edilen bir düşman kuvvetinin nehrin garbında yürüyüş hâlinde görüldüğü süvâri keşif kolları raporlarına atfen bildirilmişdi.

4. Bu ma'lûmâtı tayyâre keşfi ile te'yîd ederek ikinci mâddede beyân edilen düşman hareketinin mâhiyyeti hakkında henüz kat'î bir kanâat tesbît edilmemişdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 50

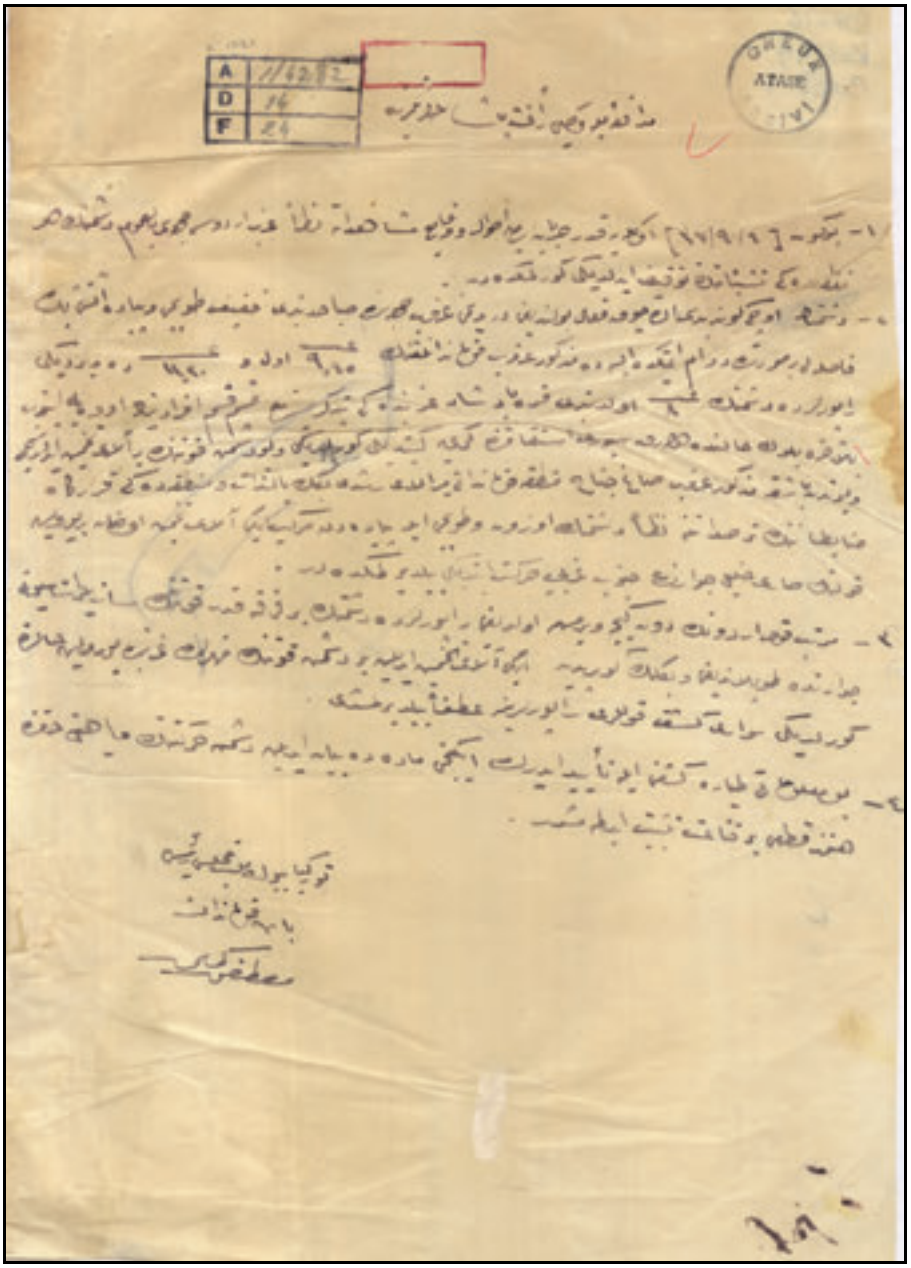

BELGE NO. 51

Aded

Garb Cebhesi
7 Eylül 37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Bugün cebhede düşman fa'âliyyetinden eser görülmemişdir. Düşman vaz'iyyetini meydâna çıkarmak için Dördüncü ve Birinci Grublar tarafından akşama doğru ba'zı kıtaâtla keşif taarruzu icrâ' edilmişdir. Dördüncü Grubda taarruz eden kıtaâtımızın düşmanın bir kısım siperlerine dâhil olduğu ve diğer taraflarda muhârebenin devâm etdiği ve Birinci Grub cebhesinde taarruz eden kıtaâtımızın düşman mevzilerine iki yüz metre kadar takarrüb etdiği ve kezâlik muhârebenin devâm etdiği bildirilmişdir. Daha vâzıh ma'lûmâtın ancak yarın istihsâl olunabileceği me'mûldür. Her hâlde düşman vaz'iyyetinde meşhûd ba'zı ahvâl-i emârât ma'nîdârdır.

Sâat 12,15 nısf-ül-leyl

Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 51

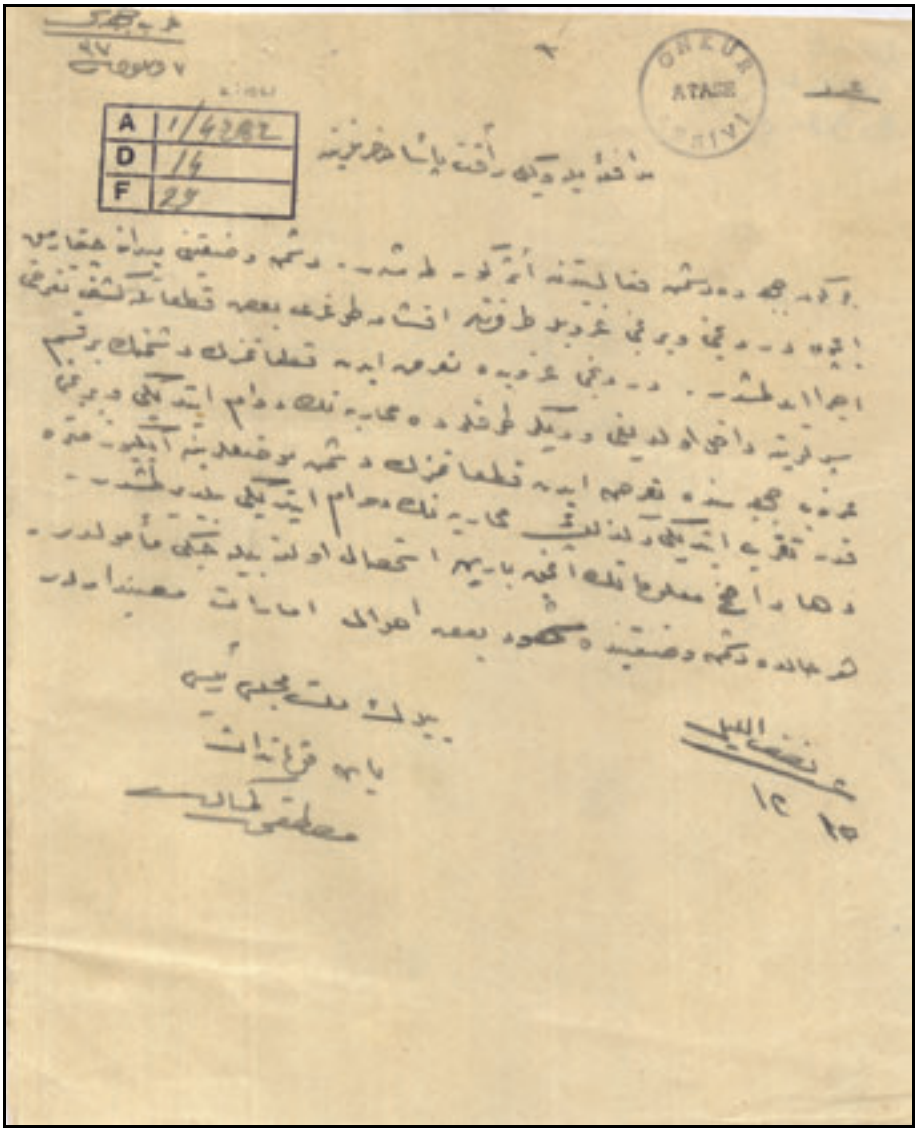

BELGE NO. 51-1

Cebhede sükûnet devâm ediyor.

Dün gece keşif kollarımıza ilticâ' eden iki Bulgar'ın verdiği ma'lûmâta nazaran düşman dört hayvâna bir nefer bırakılmak üzre mekârecileri dahi harbe sokmağa mecbûr kaldığını ve kendilerinin de bu miyânda bulunduklarını ve zâyiât dolayısıyla İki ve On İkinci Fırkaların tevhîd edilerek Müretteb Fırka hâline konduğunu ve bölüklerin mevcûdunun bir zâbitle kırk, elli nefer bulunduğunu ve ceb-hânelerinin kalmadığını, otomobil ile Bursa'dan geldiğini, Eskişehir'den sonra Ankara'ya kadar hiç mukavemete ma'rûz kalmayarak ve yalnız topcularının âteşiyle Türk ordusunun geriye çekilmeğe mecbûr edileceği propagandasıyla efrâdın tahrîk edildiği, dizanterinin sârî bir sûretde hüküm-fermâ olduğunu ifâde etmişlerdir.

7-9-37
Vürûdu sâat 4,30 sonra

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 51-1

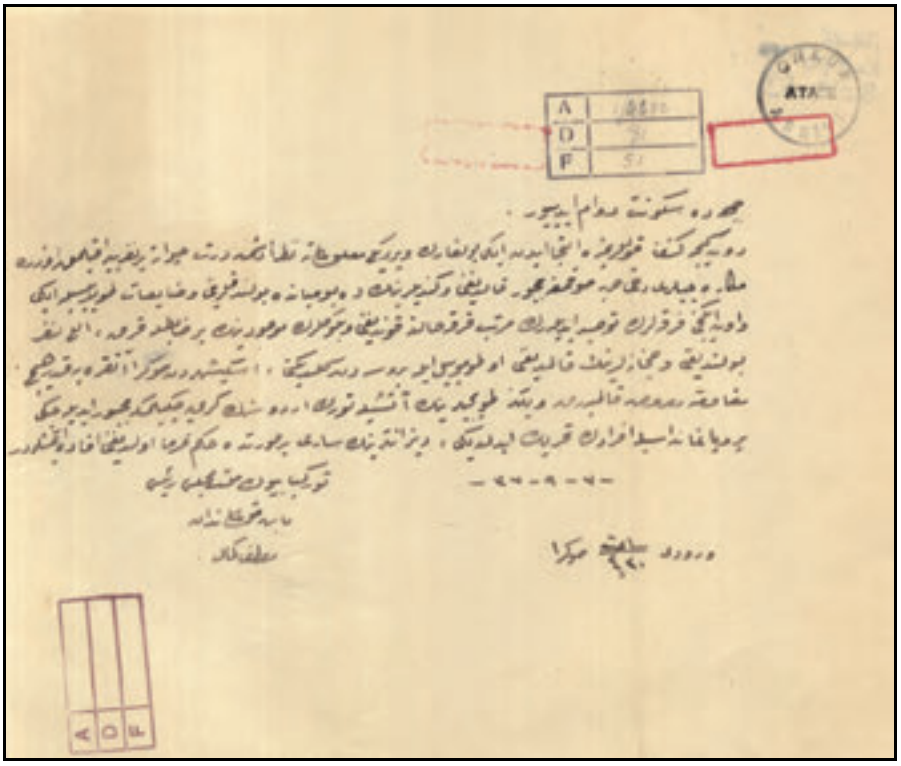

BELGE NO. 52

8/9/37

Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Müretteb Kolordu cebhesinde tarafeyn fâsılalı topcu âteşi olmuşdur.

2. 4. Grub cebhesinde bugün ba'de-z-zevâl sâat 2'de başlayan keşif taarruzu netîcesinde taarruz kıtaâtımız düşman mevzilerine dâhil olmuş ve düşmanı Bayburd Vâdîsi dâhilinde ta'kîb etmişlerdir. Tafsîlâta intizâr olunuyor.

3. 12. Grub cebhesinde fâsılalı topcu âteşi olmuş ve grub topcuları Dördüncü Grub karşısındaki düşmanın sağ cenâh ve gerilerine müessir âteşler yapmak sûretiyle düşmana zâyiât verdirmişlerdir.

4. Üçüncü ve İkinci Grub cebhelerinde sükûnet vardır.

5. 7/9/37 akşam Karayavşan'a yapılan baskın netîcesinde cenûba firâr eden düşman Karayavşan ahâlîsini Sivri ve sâir köylere nakl etmiş ve köydeki zî-kıymet ve kabil-i nakl bütün eşyâyı berâberinde götürmüşdür.

6. Düşmanın ba'zı kıtaâtının Beylikköprü'den geçerek Sazılar istikametinde hareket etdiği, Müretteb Kolordu ve Çal'dan ba'zı kuvvetlerin cenûb-i garbîye gitdiği On İkinci Grub tarafından müşâhede edilmişdir.

7. Birinci Grub karşısında öğleden sonra sâat beşle yedi arasında düşman kıtaâtının küçük büyük aksâmda olmak üzre mâhiyyeti anlaşılmayan ba'zı hareketleri görülmüşdür.

8. Düşmanın ahvâl ve harekât-ı umûmiyyesinden mağlûbiyyetini kat'î olarak kabûl ve bunun îcâbâtına tevessül etdiğine hükm olunmakdadır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 52

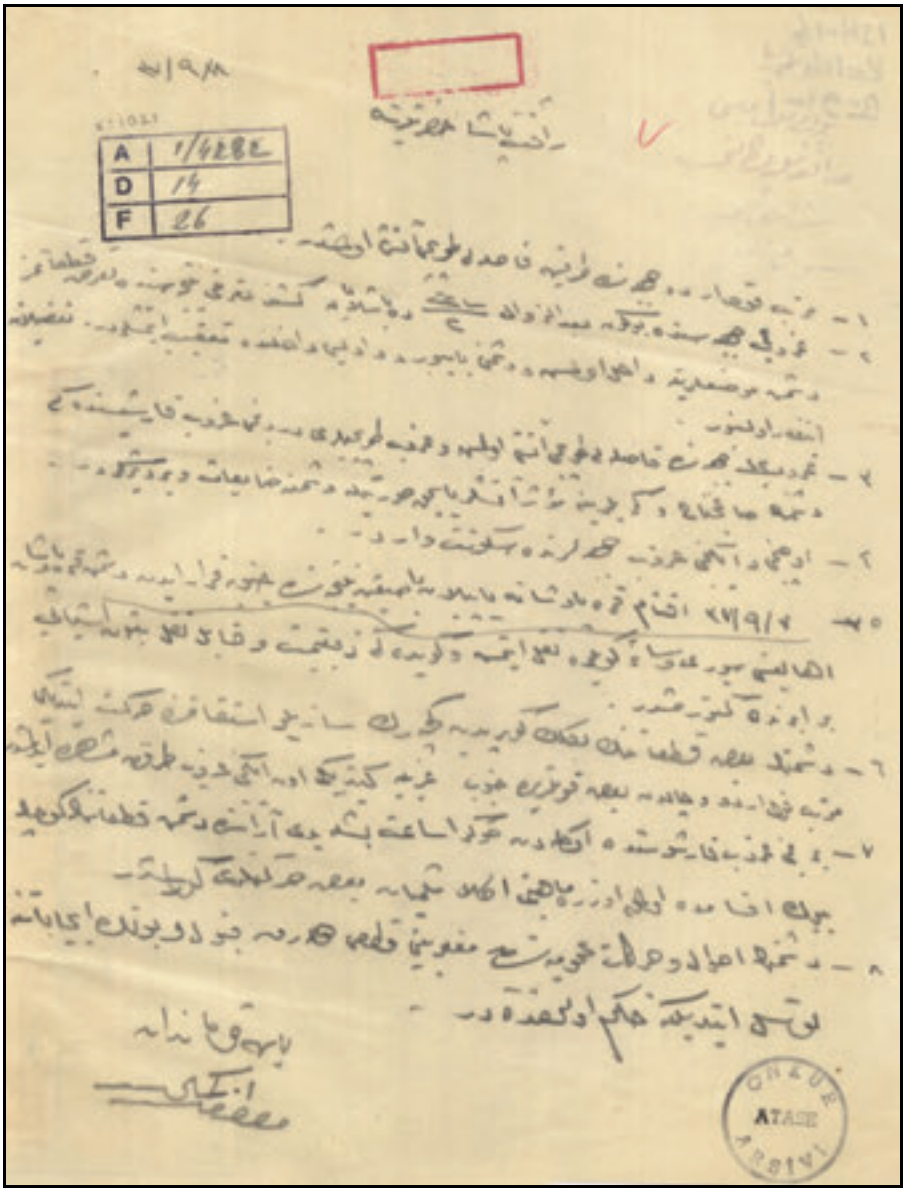

BELGE NO. 52-1

Vürûdu sâat 1,45 sonra

Garb Cebhesi
8/9/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Dördüncü Grub tarafından Karayavşan istikametinde icrâ' edilen keşif taarruzu netîcesinde düşmanın iki âlâyı pek perîşân bir sûretde Çal Dağı eteklerine kadar çekilmişdir. Kıtaâtımız Karayavşan sırtlarını işgal etmişdir. Düşmandan esîr alınmış esliha ve techîzât iğtinâm edilmişdir. Düşmanın ilk görülen zâyiâtı beş yüz maktûldür.

2. Birinci Grub cebhesinde keşif taarruzu icrâ' eden kıtaâtımız dahi devâmlı ve şiddetli muhârebeden sonra düşman siperlerine girmişlerdir. Kıtaâtımızın girdiği siperler üç hatdan ibâret olub İngiliz bombalarıyla dolu bulunmuşdur. Burada 200 kadar maktûl sayılmışdır. Düşmandan hafîf ve ağır makineli tüfenklerden mâ-adâ mikdârı henüz ma'lûm olmayan bomba ve silâh iğtinâm olunmuşdur. Siperlerin zabtı sırasında birçok esîr almak imkânı hâsıl olmuş ise de bir kısım Yunan efrâdının teslîm olduk dedikden sonra yaklaşan bir zâbitimizi mecrûh etmeleri üzerine hâsıl olan i'timâdsızlığa binâen efrâd tarafından hepsi itlâf edilmişdir.

Mecrûhen esîr edilen Epirli Kosti nâmında bir Yunan neferi düşmanın bu kısımda bir fırkasının olduğunu ifâde eylemişdir. Birinci Grub cebhesinin diğer aksâmında keşif taarruzu icrâ' eden kıtaâtımız ise oldukca kesîf piyâde ve makineli tüfenk âteşine ma'rûz kalmışlardır. Bu sabâh icrâ' edilen tarassudâtda düşman siperlerinin kesîf olarak tutulduğu görülmüş ve düşmanın müteyakkız bulunduğu anlaşılmışdır. Bugün icrâ' edilen tayyâre keşfine nazaran düşmanın sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb bir kuvvetinin karmakarışık bir sûretde Sivri cenûbundan garba yürümekde olduğu ve Çal Dağı'ndaki düşman kuvvetinin azaldığı bildirilmişdir. 8 Eylül 37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 52-1

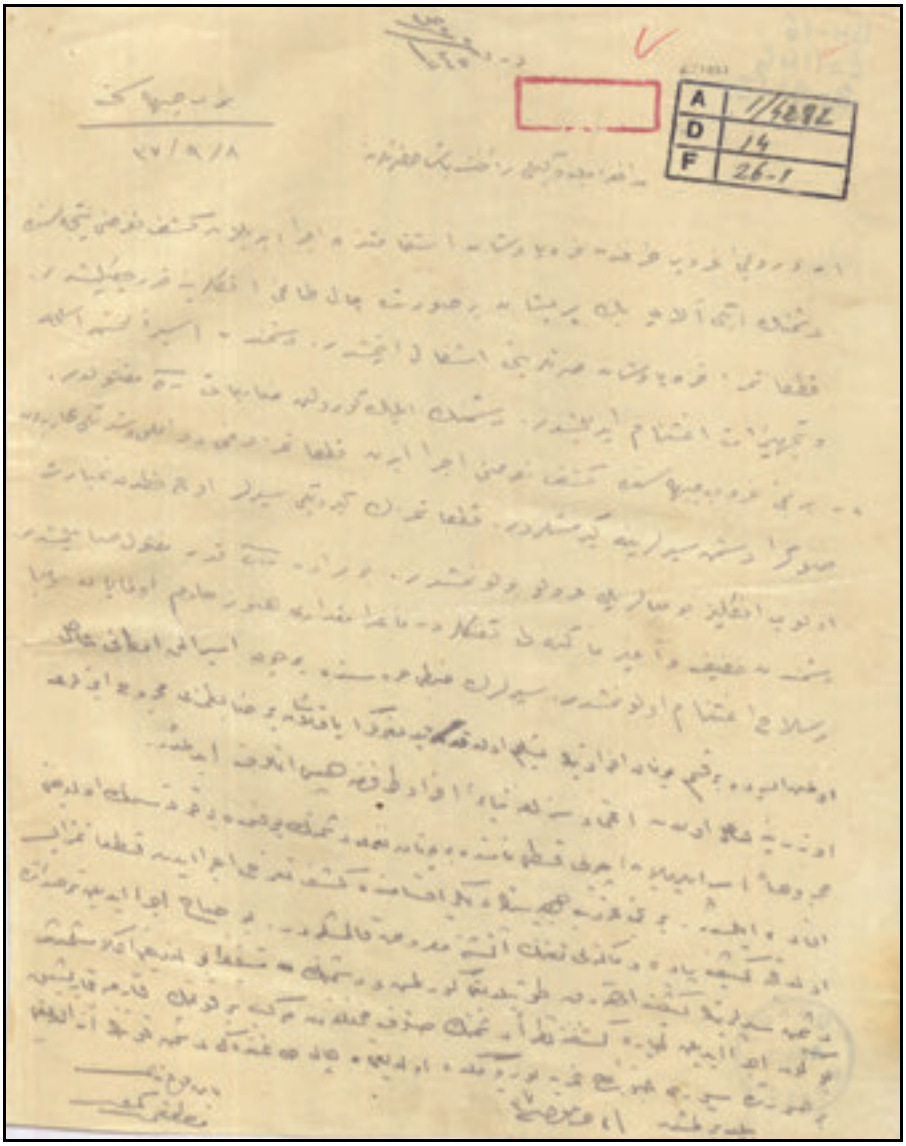

BELGE NO. 53, 53-1

Ankara
8-9-337

Başkumandanlığa

8/9/37 târih ve Kalem-i Mahsûs 5646/41 numroludur.

1. Son günlerde cebheden firâr vukuâtı şâyân-ı dikkat bir derecede çoğaldı. Firârî kafileleri berâberlerinde hafîf ve ağır makineli tüfenkler olduğu hâlde Ankara'nın garb ve cenûb mıntıkalarından savuşmakdadır.

2. Bu firârîlerden mâ-adâ öteden beri Bâlâ ile Koçhisar arasında ...(?) ...(?) Sungurlu ile Yozgad arasında da Kâtil İlyas ve Kavlak Alî(?) nâm şakîler aveneleriyle dolaşmakda ve ta'kîblerine me'mûr kuvvetlerle müsâdeme etmekdedirler. Nallıhan cenûbunda Sakarya boyundaki Gerede Jandarma Karakolu da 4/9/37'de Çerkeslerden mürekkeb yüz kişilik bir çete tarafından basılmış ve jandarmalar esîr edilmişdir.

3. Buna binâen ayrıca ordudan verilen efrâd ile takviye bir müretteb jandarma âlâyı Kırşehir Kayseri diğer bir jandarma âlâyı da Yahşihan Yozgad yollarının te'mînine ve Keskin jandarma kuvvetleri de Kızılırmak geçidlerinin seddine me'mûr edilmiş ve Bâlâ ile Koçhisar arasındaki eşkıyânın tenkîline de Ankara Kumandanlığı emrindeki süvâri âlâyıyla bir jandarma müfrezesi me'mûr edilmişdir. Sincanköy Karagedik ...(?) hattında tahkîmâtla iştigal eden depo taburları tarafından da firârîlere karşı ayrıca bir perde hattı vücûda getirilmiş ve bunun sol cenâhı süvârilerle temdîd edilmişdir.

4. Elde (m v c v l t m ş) olan bu tertîbât gitdikce çoğalan firârî akınlarına karşı kat'î bir muvaffakıyyet te'mîn edecek derecede kuvvetli değildir. Ankara Kumandanlığı emrinde bulunub aynı zamânda firârî ta'kîbine ve eşkıyâ' tenkîline me'mûr yüz küsûr atlı kuvvetindeki süvâri âlâyı Ankara cenûb ve şarkından ...(?) firârî kitlelerine karşı zaîf ve âciz kalıyor. Bunları Garbî Anadolu Menzil Müfettişliğince bi-t-teşkîl Çiverek(?) istikametinden sevk edilen iki süvâri bölüğüyle takviyesini düşünmüşdüm. Bu bölüklerin Garb Cebhesi Kumandanlığınca Beşinci Grub emrine (v y t y) tahkik etdim. Bu iki bölüğün birkaç makineli tüfenkle bir kudretli cebel topuyla mezkûr süvâri âlâyını takviye etmek üzre Ankara Kumandanlığı emrine verilmesini ve ordu sağ cenâhı gerisinde ve Ankara garbından şimâle akan firârîlere karşı da ta'kîbâtda bulunmak üzre Sakarya şimâlinde ayrıca kuvvetli bir süvâri âlâyının bulundurulması lüzûmunu arz eylerim. Garb Cebhesi emrinde ve Beypazarı mıntıkasında bulunduğu anlaşılan Bilecik ve Eskişehir jandarmalarının bu âlây ile tevhîd-i harekât etdirilmesine müsâadelerini ayrıca ricâ' ederim.

Başkumandanlığa Garb Cebhesi'ne ve yazılmışdır.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
Re'fet

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine
13 minh / M. Kemâl

BELGE NO. 53

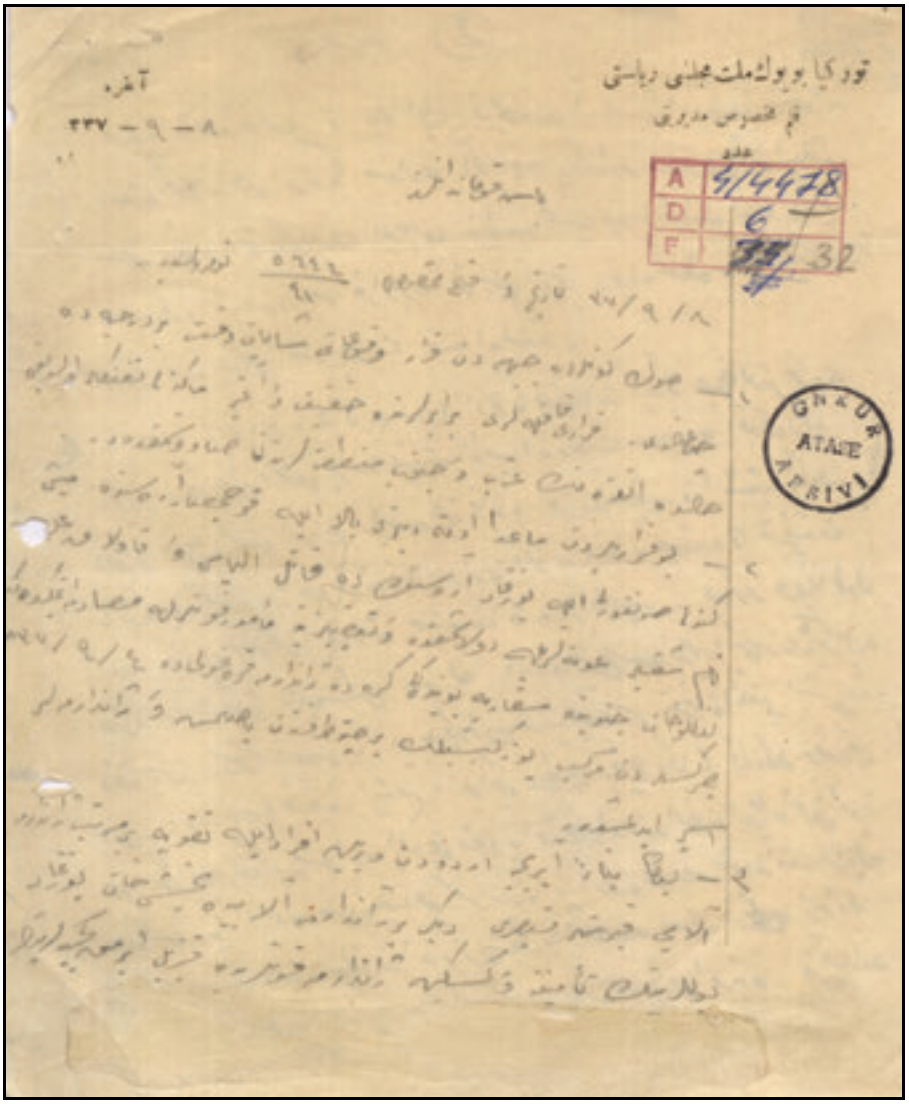

534-17
K-12274
B:23-1

سویه ماهور اولمسی و بالاده قوجعساکر اوسنده استفاده تبلیغ
انقره قوماندانلغی امرنه یاکه سواری آلایی رئاسته مخابره اولنمسی
سنه ۱۳۳۵ قره کوبری ایوجلی خطه تحلیاتنه اشتراک ایدن ده تیو
بولنمش اولدیغنی سواریلرک تمدید ایلمسی ۵

۴ - الده (۲۰۰) و (۱۵۰) اولان بوزوجیات کندیلرک جیفالرنی قوری
آغیزنه قارشی قطعی بر موقعیت تأمین اوله جق درجده قوی رکلر
انقره قوماندانلغی امرنی بوتقدیر تنفیذ قیلنده قوری تنقیه و اشغال تبلیغ
ماهور بوغازی آتی قوندقه سواری آلایی انقره جهتنه و ترغندن
امیه قوری لغدلرنه قارشی جنوبه و جنوب قالیور - بوزوری غوری نامی
منزلی مفتشلکنی مالکشکین چوبه استقامتنی سوق ایلمه ایچون سواری تکوینی
تقویتی دوشونمکده - بو بابده چیفلک قوماندانلغی تشبثده
امریه (۲۵۰) قیصه ایدیلم - بوایکی بابده برقاچ مالک تفتیشک وجودی
حول حویلی مفرزه سواری آلایی تقویه ایتمک اوزره انقره قوماندانلغی امریه
ویرلمش و اورده جناح کوریسنه و انقره غربنه شمال آقاق قوری ایله
قارشوده تنقیباته بولنمه اوزره سقاریه شمالنده ایریجه قوری سواری
آلایی بولندیریلمسی اوزره عرض ایدرم . غره جیلک امره
وکیلباری

BELGE NO. 53-1

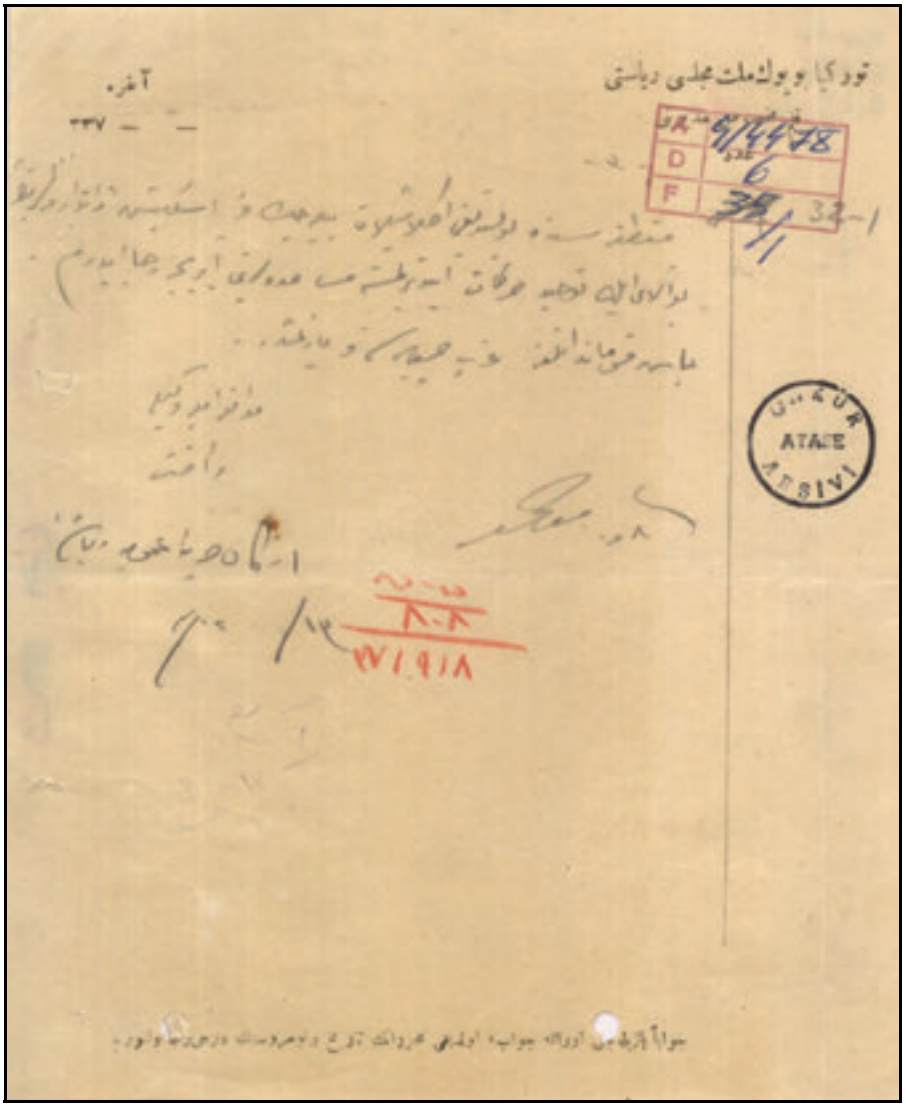

BELGE NO. 54

Garb Cebhesi
930
100

9/9/37 Zevâl Raporu

Makine başında

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Birinci, İkinci, Üçüncü, On İkinci Grub cebhelerinde mühimm hâdise olmadı.

2. Dördüncü Grub cebhesinde dün akşam icrâ' olunan keşif taarruzu netîcesinde düşmanın biri zâbit olmak üzre elli maktûl bulunmuş ve birçok otomatik tüfenk, ceb-hâne, esliha ve eşyâ' iğtinâm edilmişdir. 8-9 gecesi düşmana müteâkıb baskınlar yapılmışdır.

3. Müretteb Kolordu karşısında düşman bazı mevâzıını tahliye ederek Duatepe Kartaltepe Karadağ hattında toplanmışdır. Düşmanın iki uzun yürüyüş kolunun Kavuncu Köprüsü istikamet-i umûmîsine gitdiği görülmüşdür. Düşmanın bir fırkasının da Kartaltepe'den garba çekildiği anlaşılmışdır.

4. Beşinci Grub düşmandan iki esîr ile hayvân, silâh ve bazı eşyâ' iğtinâm eylemiş(dir).

5. Düşmanın şu vaz'iyyetine göre tertîbât-ı lâzıme alınmışdır. / 9 Eylül 337

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Vürûdu sâat 1,30 ba'de-z-zevâl

BELGE NO. 54

ATASE ARŞİVİ

A	1/4282
D	158-1
F	19-1

K: 1020

BELGE NO. 54-1

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 9/9/37
Vürûdu: 9-10/9/37
Hall eden: B

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Düşmanın bu sabâh Dördüncü Grub cebhesinden cenûb-i garbî istikametinde gitdiği müşâhede edilen bir fırka kadar yürüyüş kolu Müretteb Kolordu cebhesindeki fa'âliyyetimiz üzerine tevakkuf etmiş ve zevâli müteâkıb tekrâr hareketle Kavuncu Köprü garbına geçmişdir. Bundan başka düşmanın diğer bir fırkası Çanakcı cenûbunda ictimâ' hâlinde duruyor.

2. Düşman Beylikköprü'den i'tibâren şimâle doğru Sakarya'nın mühimm geçid nikatını muhtelif kuvvetlerle tutmuşdur. Düşmanın mühimm kıtaâtının garba hareketi meşhûd olmakla berâber fakat ordumuz cebhesinde vaz'iyyet-i hakikiyyesi vâzıh bir sûretde ta'yîn ve tesbît edilememişdir. Bugün Müretteb Kolordu cebhesine gitdim. Yarın vaz'iyyetin tenevvürü için tedâbîr-i lâzıme (ittihâz) edildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 54-1

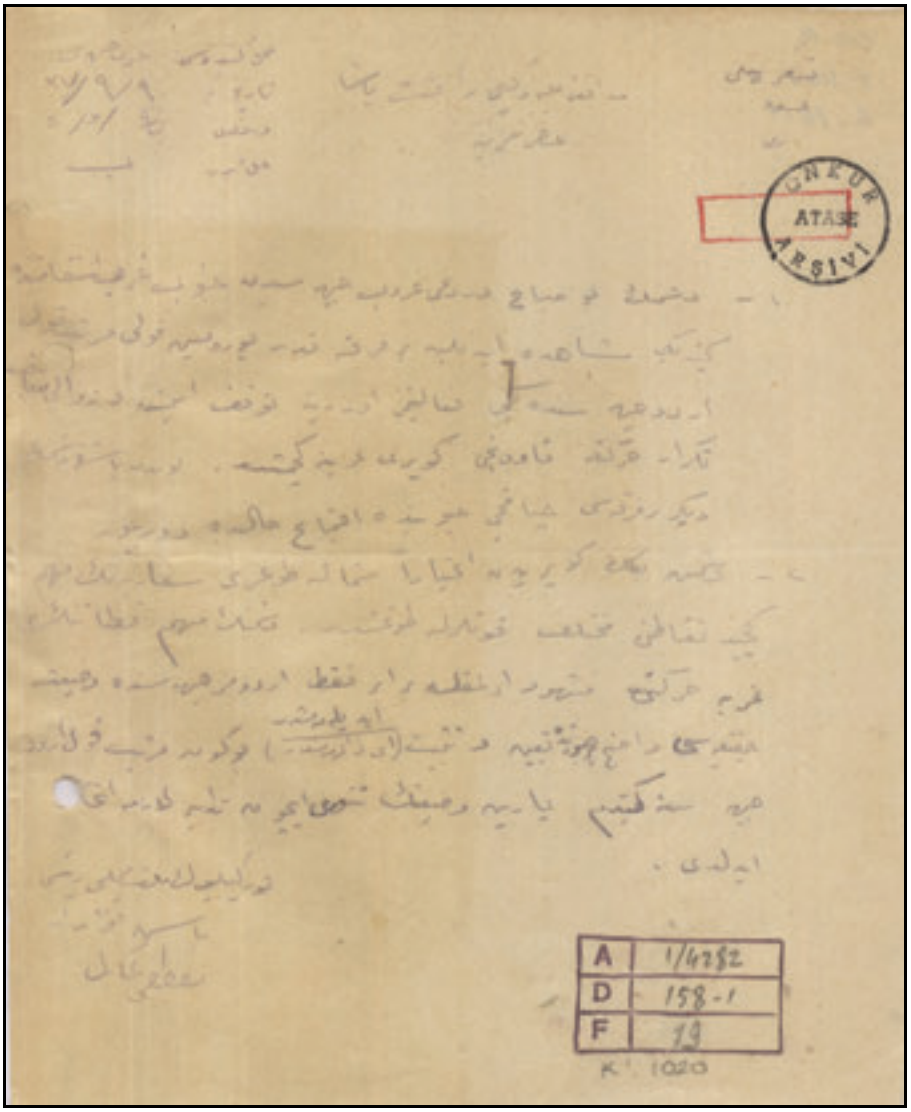

BELGE NO. 55

Müdâfaa-i Milliyye 1628

10 minh Sâat 6.30 evvel

Başkumandanlığa

Sahrâ Topcu Beşinci Âlâyın İkinci Taburuna mensûb bir ümerâ dokuz zâbit 204 efrâd 118 hayvân 22 mevâşî 2 ceb-hâne arabası 11 nakliyye arabası 4 top mâ-toparlak 9/9/37 kabl-ez-zevâl dörtde Ankara'dan trenle tahrîk edildiği ma'rûzdur. Garb Cebhesi'ne ve Başkumandanlığa arz edilmişdir.

9/9/37 Müdâfaa-i Milliyye Vekîli nâmına
Müsteşâr
Hikmet

BELGE NO. 55

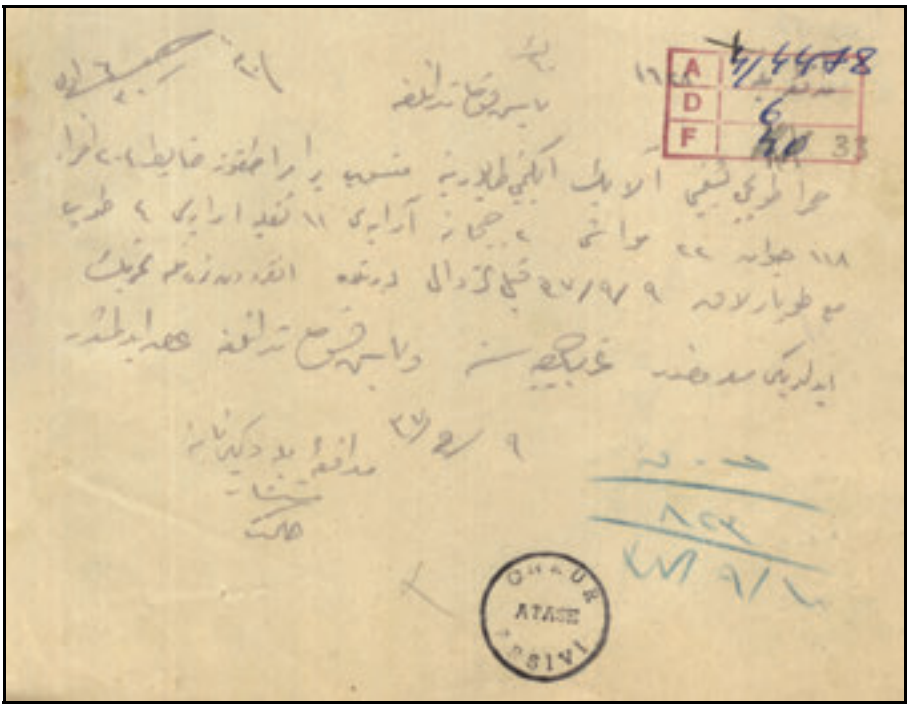

BELGE NO. 56

Cebhe Karâr-gâhı 10/9/37
Aded
826

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

1. Düşmanın sûret-i umûmiyyede ric'at etdiği anlaşılması üzerine 10/9/37'de bütün ordu cebhesinde taarruza geçilerek düşman muhârebeye icbâr ve bütün ordu cebhesinde muvaffakıyyetli netâyic istihsâl edildi. Düşmanın sol cenâhı aleyhine yapılan ciddî tazyîk netîcesinde düşman Çekirdeksiz Duatepe Üçpınar hattının garbına ve Beylikköprü'ye atılmışdır. Düşmandan birçok otomatik, esliha, malzeme ve üç top iğtinâm olunmuş ve miyânında zâbit bulunan üserâ alınmışdır.

2. Düşman muhârebenin cereyânı esnâsında dahi ric'atini idâme ve ba'zı kuvvetlerini nehrin garbına geçirmeğe devâm eylemişdir.

3. Bütün ordu cebhesinde düşmanla sıkı muhârebe teması muhâfaza edilmekdedir.

4. Ordunun temas etmiş bulunduğu düşman kuvvetlerinin henüz düşman kuvâ-yi mühimmesi olduğu görülmekdedir. Süvâri Grubumuzla bir müretteb fırkamız düşmanın yan ve gerilerini tehdîd vaz'iyyetini almak üzeredirler.

Lâhika tarafımdan verilen ma'lûmât yalnız Meclis a'zâ-yı kirâmı için olub gazetelere geçecek teblîg-i resmî değildir. Gazetelere Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyyenin verdiği teblîg-i resmî geçer.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

10 Eylül 337

BELGE NO. 56

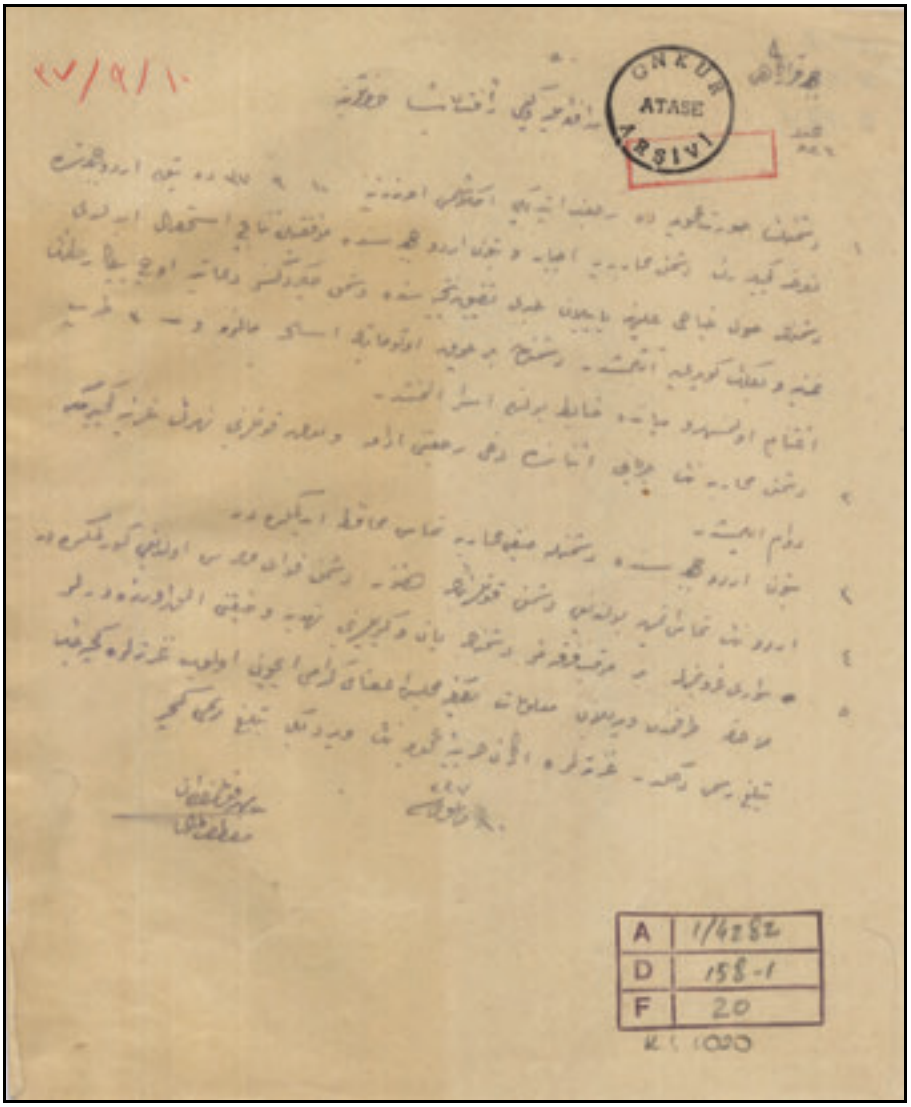

BELGE NO. 56-1

Bugünki vaz'iyyet ordu emrinden tamâmen anlaşılacağı için bu emrin sûretini takdîm ediyorum. Bu ma'lûmât yalnız Meclis a'zâ-yı kirâmına mahsûsdur. / 12 Eylül 37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Sûret
Cebhe Emri

1. Ordunun maksadı ric'at etmekde olan düşmanı Sakarya'dan geçerken inhizâma uğratmakdır. Bunun için ber-vec-i âtî hareket olunacakdır.

2. Müretteb Kolordu: Bi-l-hâssa Kartaltepe'yi işgal etmek ve Beylikköprü'ye hâkim olmak üzre taarruz edecekdir. Bu vazîfe için Yirmi Üçüncü Fırka dahi Kolordu emrine verilmişdir.

3. Dördüncü Grub: Bütün kuvvetiyle Eskipolatlı ve Karakuyu hattından ilerleyecek ve düşmanla muhârebe temasına gelerek bu teması muhâfaza edecekdir.

4. On İkinci Grub: Sivri-Sarıhalil istikametinde düşmanı ta'kîb edecek ve Dördüncü Grub sol cenâhıyla irtibâtda bulunmak şartıyla düşmanla muhârebe temasını muhâfaza edecekdir.

5. Üçüncü ve İkinci Grublar: Yûsuf İzzet Paşa emrinde Eskiçalış ve Sivri cenûbu ve Doydemir istikametinde düşmanla muhârebe temasına kadar ilerleyecek ve On İkinci Grubla irtibâtı ve düşmanla muhârebe temasını muhâfaza edeceklerdir.

6. Birinci Grub: Öğleden sonra sâat beşe kadar kıtaâta istirâhat etdirecek ve bu sâatde ileri yürüyüş için ordudan emr arayacakdır.

7. 57'nci Fırka: Ordu ihtiyâtı olarak bulunduğu mahalde kalacakdır.

8. Bugün için ric'at eden düşman ile yalnız yakından muhârebe temasına gelmek vazîfesiyle hareket eden 24, 12, 3. Fırka ve On İkinci Grublar dahi düşman ric'atinin bahş edeceği müsâid fırsatlardan derhâl a'zamî istifâde etmelidirler.

9. Düşmanın 12-13/Eylül/37 gecesi bütün kuvvetiyle Sakarya garbına geçmesi ihtimâli ziyâdedir. Bu takdîrde bütün ordunun derhâl düşman üzerine atılması mukarrer olduğundan bütün grublar geceleyin dahi düşmanla yakından temasda ve taarruza hâzır bulunacaklardır.

10. Beşinci Grub: İnlerkatrancı-Beşköprü istikametinde ordu sol cenâhına takaddüm ederek ileri yürüyecekdir. İlk vazîfesi düşman ordusunun sağ cenâhını Sakarya'dan geçinceye kadar şiddetle ta'kîb ve tazyîk etmekdir.

11. 43 numrolu işbu cebhe emri 12 Eylül 37 sâat 1,45 sonrada Müretteb Kolordu [.....] nci Grublara verildi. İkinci Grub emrin bir sûretini Beşinci Gruba îsâl edecek ve Müretteb Kolordu 57'nci Fırkaya evâmir-i lâzıme verecekdir.

Garb Cebhesi Kumandanı
İsmet

BELGE NO. 56-1

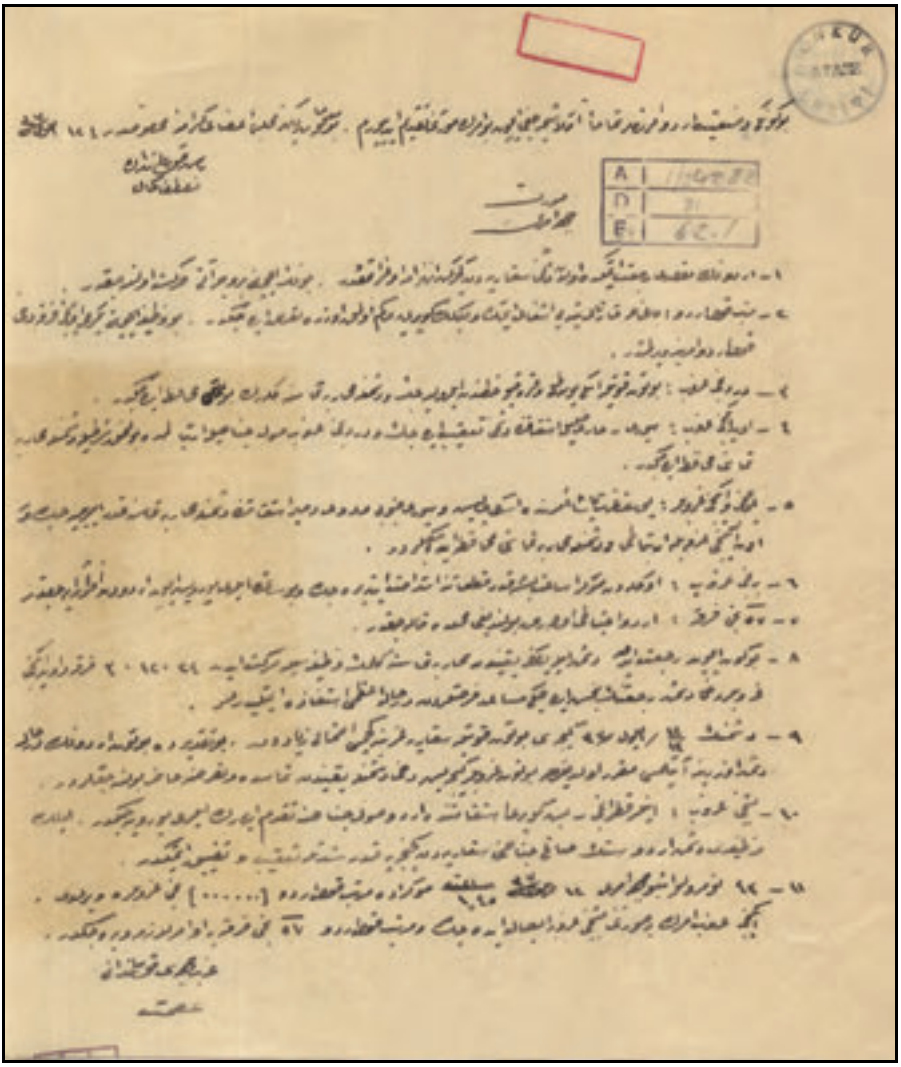

BELGE NO. 57

841

11/9/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Sâat 12 zevâl vaz'iyyeti ber-vech-i âtîdir:

Mâdde-1. Umûmiyyetle ordu cebhesinde düşmanla sıkı ve ciddî muhârebe teması muhâfaza edilmekdedir. Süvâri grubumuz Mogal (Mangal) Dağı'nı dünden işgal etmiş ve şimâle doğru düşmana taarruz emri almışdır.

2. Uçurulan iki tayyâremizin verdikleri raporlar hulâsasına nazaran Totak, Güzelcekale, Büyükgökgöz'den İkice(?) Vâdîsi'ne kadar olan mıntıkada düşman kalmadığı ve iki fırka tahmîn edilen ve iki âlây süvârisi bulunan düşmanın Yamak ile Tonburoğlu(?) arasında ve (kol)başısı Tonburoğlu(?) garbına garba doğru yürüyüş hâlinde görüldüğü ve Çal Dağı ile bunun garbındaki düşman vaz'iyyetinde tebeddülât olmadığı ve Eskipolatlı'dan biri süvâri ve diğeri piyâde olmak üzre iki yürüyüş kolunun Tekkeköy istikametinde yürüdüğü ve kolbaşısının Tekkeköyü'ne dört kilometre yaklaşdığı ve Kavuncu Köprüsü garbında düşmanın bir fırkasının hâl-i ictimâda bulunduğu görülmüşdür.

3. Düşman dün zabt etdiğimiz mevâzıa karşı Beylikköprü'den mukabil taarruz icrâ' etmekdedir.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 57

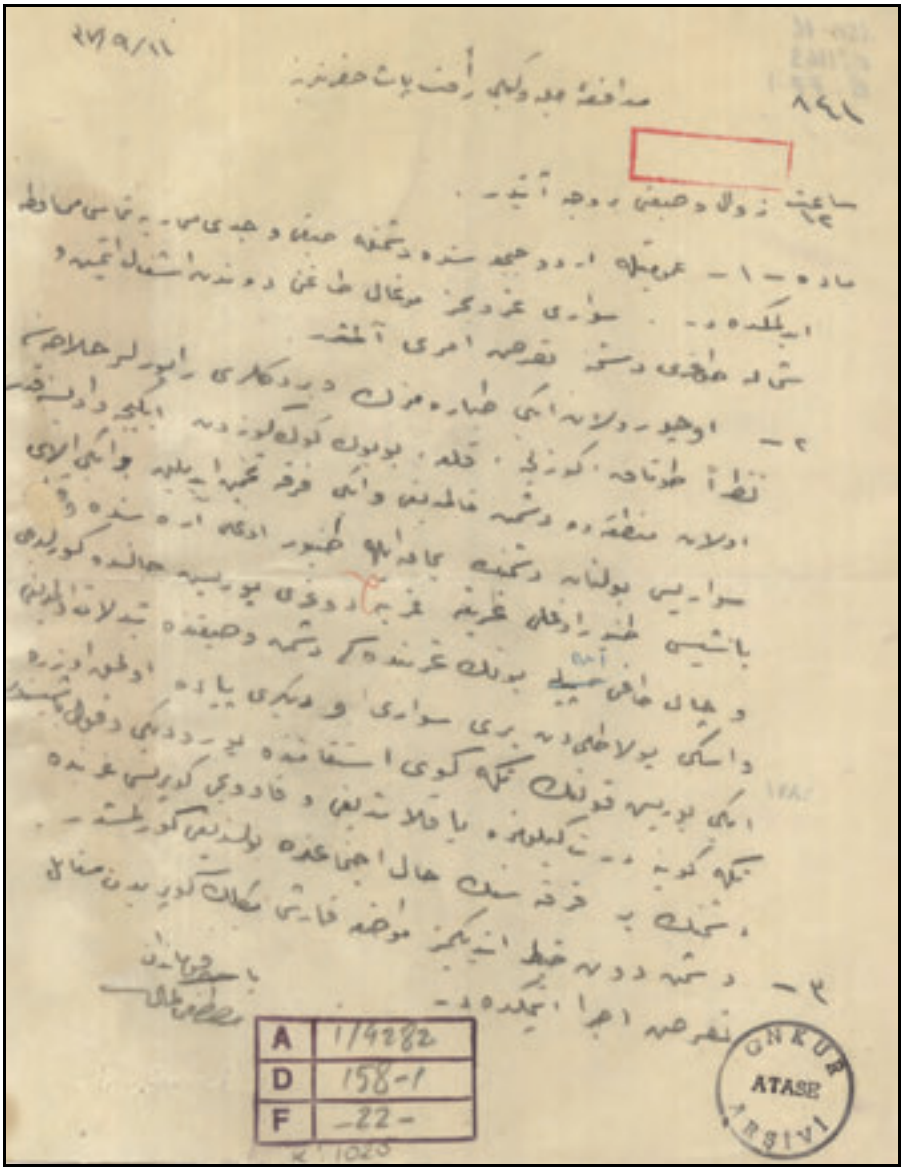

A 1/4282
D 158-1
F -22-
K 1020
ATASE ARŞİVİ

BELGE NO. 57-1

Şifre Halli
Aded

Mahall-i keşîdesi: Garb Cebhesi
Târih: 11/9/37
Vürûdu: 11/ minh
Hall eden: B

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Zeyl Öğle Raporuna:

Mâdde-1. Müretteb Kolordu cebhesinde yapılan düşman taarruzu tevkif edilmişdir.

2. Sol cenâhımız karşısında çekilen düşman mevâzıına kuvvetlerimiz dâhil olmuş ve buradan çekilen düşmanla temas muhâfaza edilmekdedir.

3. Dünki muhârebede iğtinâm olunan toplar ikisi obüs olmak üzre altıya bâliğ olmuşdur. Bu obüs topları Yunanlıların İzmir'e ilk ihrâclarında orada bizden gasb etmiş oldukları toplardır.

4. Yeni esîr edilenler Yunanlıların eski hatlarına çekilmek üzre emr aldıklarını ifâde ediyorlar.

5. Henüz düşman ordusu kısm-ı küllîsiyle muhârebe temasındayız.

6. Ordu vaz'iyyetinin îcâbı olan tedâbîri sür'atle almakdadır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 57-1

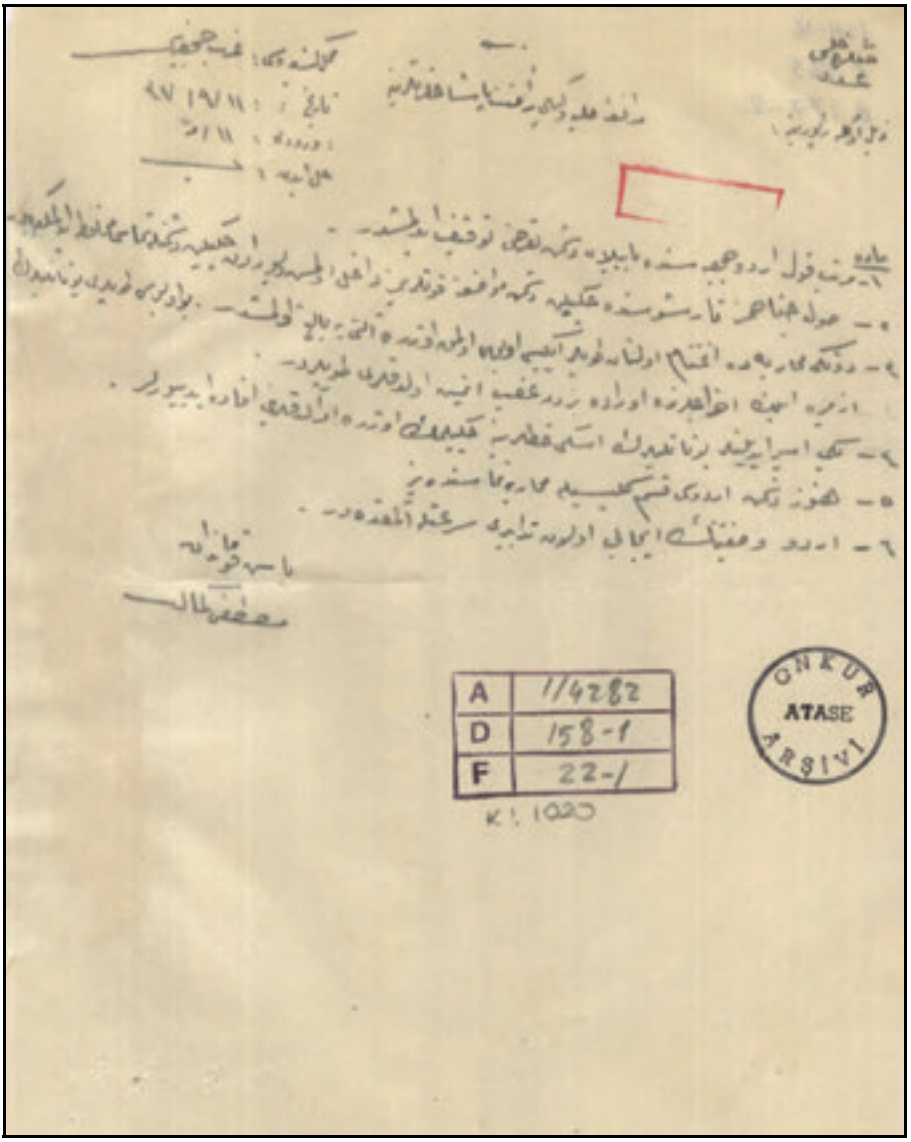

ONKUR ATASE ARŞIVI
A 1/4282
D 158-1
F 22-1
K: 1020

BELGE NO. 57-2

Harb Karâr-gâhı
11-Eylül-337

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli Re'fet Paşa Hazretlerine

Öğleden sonra sâat yedi vaz'iyyeti:

1. Müretteb Kolordu cebhesinde düşmanın ric'atini te'mîn etmek üzre iki def'a yapdığı taarruz tard edilmişdir. Düşmanın Dördüncü Grup sol cenâhına da tevcîh ve dört def'a tekrâr etdiği taarruz zâyiâtla tard edilmişdir.

2. Düşmanın müteaddid kollarının garba hareketi görülüyor.

3. Orduca vaz'iyyetin îcâb etdirdiği harekât ve tedâbîr tatbîk edilmekdedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 57-2

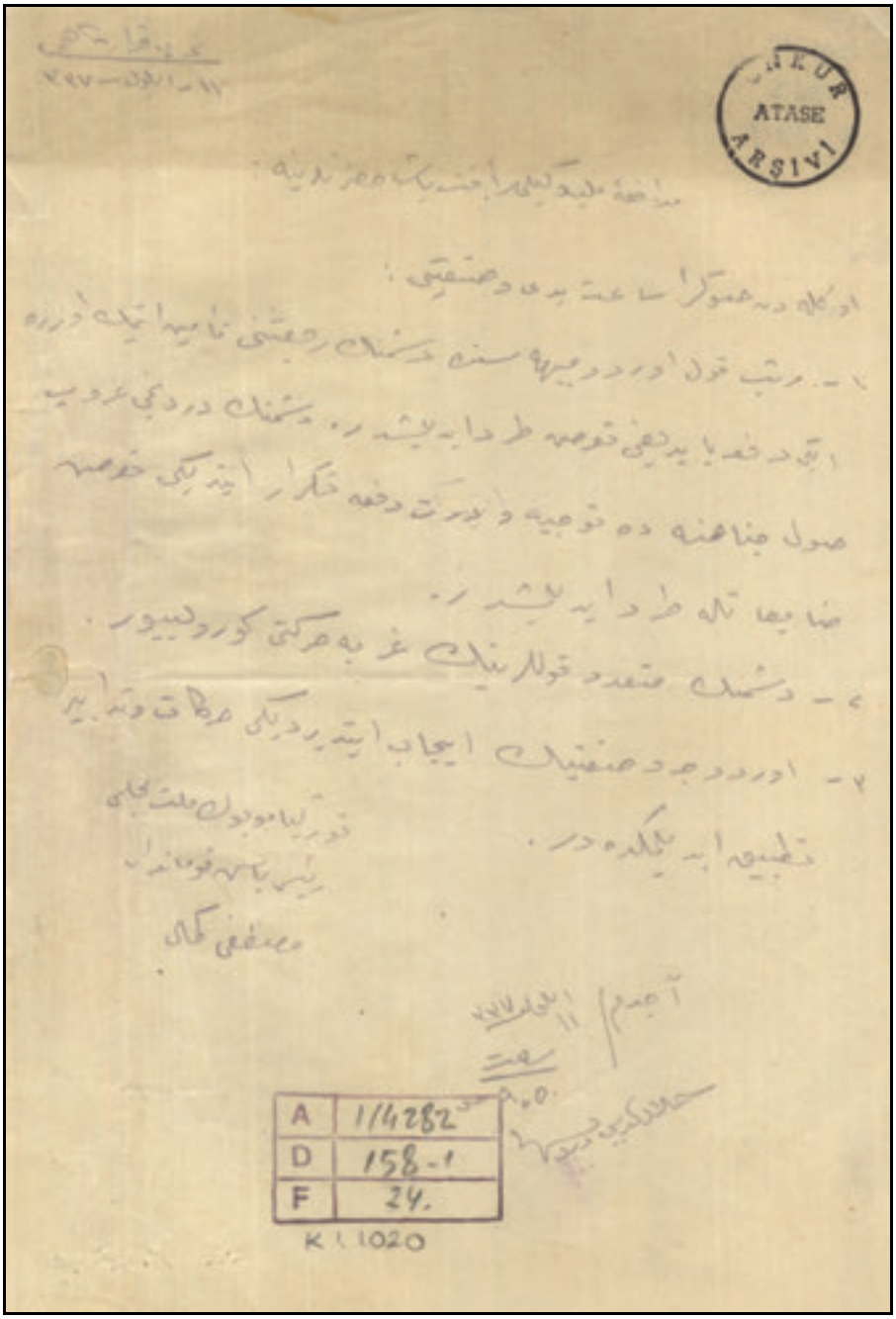

BELGE NO. 58

12/9

Cebhe Karâr-gâhı
Aded
854
Makine başında
Gayet aceledir.

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine

Ordumuzun ta'kîbi karşısında çekilen düşman harekâtında büyük intizâmsızlıklar başlamışdır. Müretteb Kolordu karşısındaki düşmanı zâyiât-ı azîmeye dûçâr etmek sûretiyle mağlûb ederek Kartaltepe'yi zabt etmiş ve taarruzuna devâm etmekde bulunmuşdur. Diğer grublarla civârı grubu dahi karşılarındaki düşmana taarruza devâm etmekdedirler. Bütün ordu bütün gece bilâ-fâsıla düşmana taarruza devâm etmek emrini almışdır. Her tarafda düşmandan esîr almakda ve birçok esliha, ceb-hâne, malzeme ve otomatikler iğtinâm olunmakdadır.

12 Eylül 37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 58

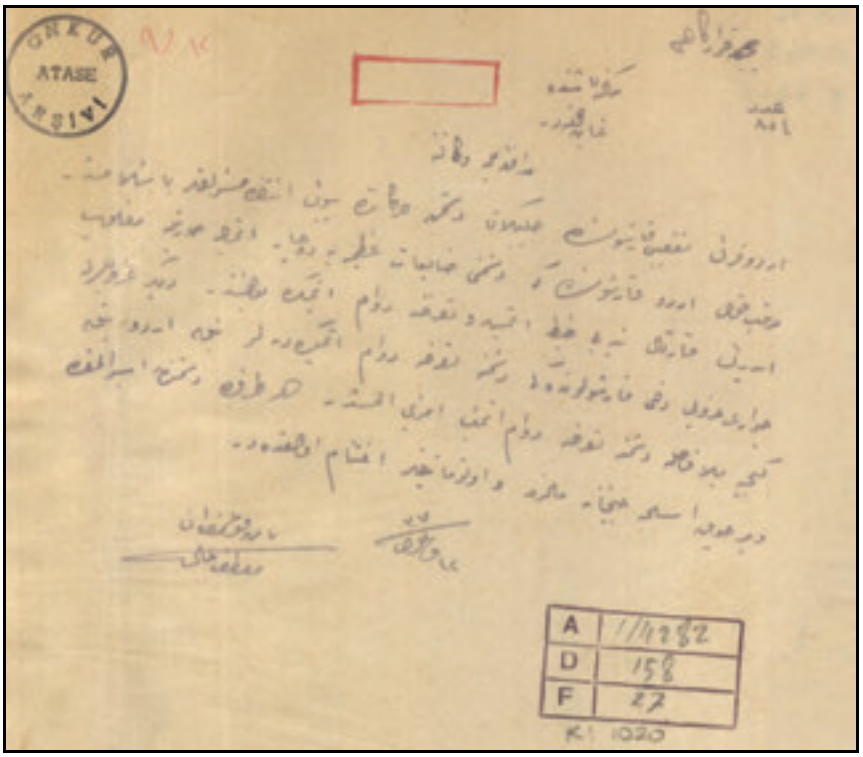

BELGE NO. 59

Telgraf

Polatlı
13-9-37

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyâset-i Celîlesine

13 Eylül 337 vaz'iyyetine dâir Garb Ordusu Kumandanlığının raporu ber-vech-i âtî aynen arz olunur.

Başkumandan
M. Kemâl

Başkumandanlığa

23 Ağustos'dan beri devâm eden Sakarya Meydân Muhârebesi Türkiye Büyük Millet Meclisi Ordusunun muzafferiyyet-i kat'iyyesiyle netîcelenmişdir. Üç günden beri devâm eden umûm mukabil taarruzumuz te'sîriyle bugün 13 Eylül 337 öğleden evvel bütün düşman ordusu mağlûben ve kâmilen nehir garbına atılmış bulunuyor. Düşmanı bilâ-fâsıla ta'kîb ediyoruz.

Garb Cebhesi Kumandanı
İsmet

Ankara Cemîl Efendi'ye

13/9/37

BELGE NO. 59

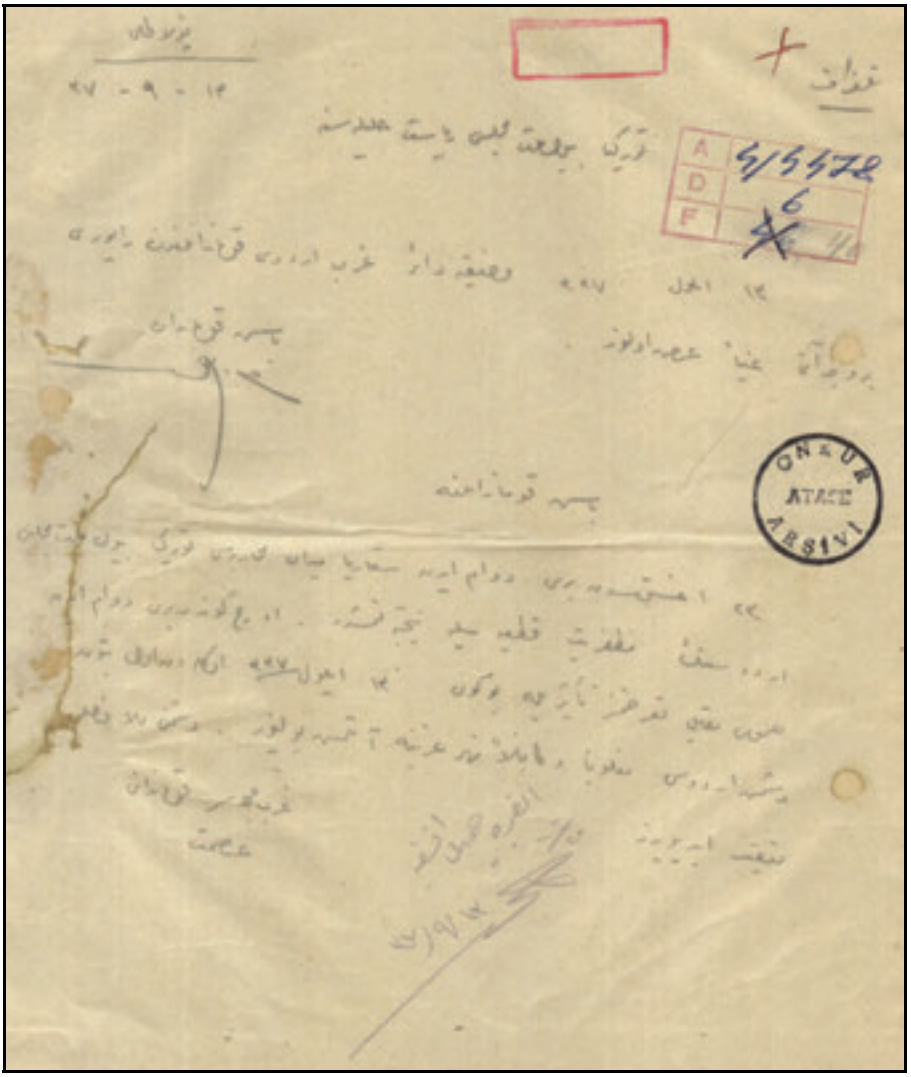

BELGE NO. 60, 60-1

Polatlı
13/9/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine

1. Garb Cebhesi karşısında münhezimen çekilen düşman On Üç Eylül sabâhından i'tibâren bütün cebhede muhârebe temasını kat' ederek garba doğru ric'atine devâm etmekdedir.

2. Düşmanın geride herhangi bir hatda tevakkuf ve iâde-i intizâm eylemeden mâni' olmak ve ric'atini inhizâm-ı kat'îye dûçâr etmek elzemdir. Bunun için sağ ve sol cenâhlardan muvâzî ta'kîb için tahsîs edilmiş olan süvâri fırkalarına istinâd olmak üzre her iki cenâhda mebzûl vesâit-i nakliyye ile mücehhez bir ilâ iki piyâde fırkasının işbu ta'kîb harekâtına iştirâk etdirilmesi ve cebheden de düşmanın ric'at yolları üzerinde bilâ-fâsıla ilerlemek ve düşmanla be-heme-hâl muhârebe temasına girmek üzre münâsib görülecek kuvvetde muhtelit ta'kîb müfrezeleri teşkîl ve sevki muktezî görülmekdedir.

3. Garb Cebhesi kıtaâtının ta'kîbe iştirâk etmeyecek olan aksâm-ı sâiresi şimdilik Sakarya gerisinde ve (şimendüfer) hattı civârında ictimâ' etdirilerek sür'at-i a'zamiyye ile ikmâl ve tensîk edilecekdir.

4. Garb Cebhesi'nin hemen ber-vech-i âtî şekilde tensîk ve tanzîmine başlanması lâzımdır:

a) Mevcûd 18 piyâde fırkasından beheri üçer fırkalı dört kolordu teşkîl ve mevcûd süvâri kuvvetleri de beheri dörder âlâydan mürekkeb üç fırkalı bir süvâri kolordusu hâlinde tensîk olunacakdır. Mevcûd grub kumandanlarından münâsîb görülenler Garb Cebhesi Kumandanlığınca işbu kolordu kumandanlıklarına intihâb ve inhâ' olunacaklardır. İşbu kolordulara birden beşe kadar numro verilecekdir.

b) Beşinci, Dokuzuncu ve Yirmi Dördüncü Fırkalar lağv olunacakdır.

c) Dört kolordulu işbu seyyâr ordudan başka Kocaeli mıntıkasında bir fırka ile bir süvâri âlâyından ve ihtiyâca göre yeniden teşkîl olunacak âsâyiş müfrezelerinden mürekkeb olmak üzre bir grub kumandanlığı ihdâs edilecekdir. İşbu grub kumandanlığına On İkinci Grub Kumandanı Mîr-alây Hâlid Bey'in ta'yîni münâsîb görülmüşdür.

Bu gruba On Yedinci Piyâde Fırkasının ta'yîni şâyân-ı ârzûdur. Kocaeli Grubunun mıntıkası ber-vech-i âtîdir:

Şarken Düzce kazâsının hudûd-ı mülkiyyesi, cenûben Mudurnu Çayı, Taraklı köyünün Çay'a mansabı Bilecik hatt-ı umûmîsidir. Bu hatt ve mevâki' Kocaeli Grubuna âiddir. Bu hattın şimâlinde hâlen mevcûd olan bi-l-umûm millî kuvvetler Kocaeli Grubu emrine gireceklerdir. Kocaeli Grubu kendi

mıntıkasına muvâsalât ve vazîfeye mübâşeret edinceye kadar Garb Cebhesi'nin taht-ı emrindedir.

d) Altıncı Piyâde Fırkasının hâlen bulunduğu mıntıkada vazîfesine devâm eylemesi düşman yan ve gerilerinde a'zamî fa'âliyyet göstermesi lâzımdır.

5. Başkumandanlık Karâr-gâhı On Üç Eylül akşamından i'tibâren Polatlı'da teessüs edecekdir. Ordunun ikmâl ve techîz husûsâtını Garb Cebhesi Karâr-gâhı (ile) bi-t-temas ta'kîb ve tesrî' eylemek üzre Müdâfaa-i Milliyyece bütün ikmâl muâmelâtına vâkıf dört, beş zâtdan mürekkeb bir şu'be sür'atle Polatlı'ya Karâr-gâh-ı Umûmî nezdine gönderilecekdir.

6. Bu emr 13-9-37'de Garb Cebhesi K. ve Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine yazılmışdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Vürûdu: 14/9/37'de

BELGE NO. 60

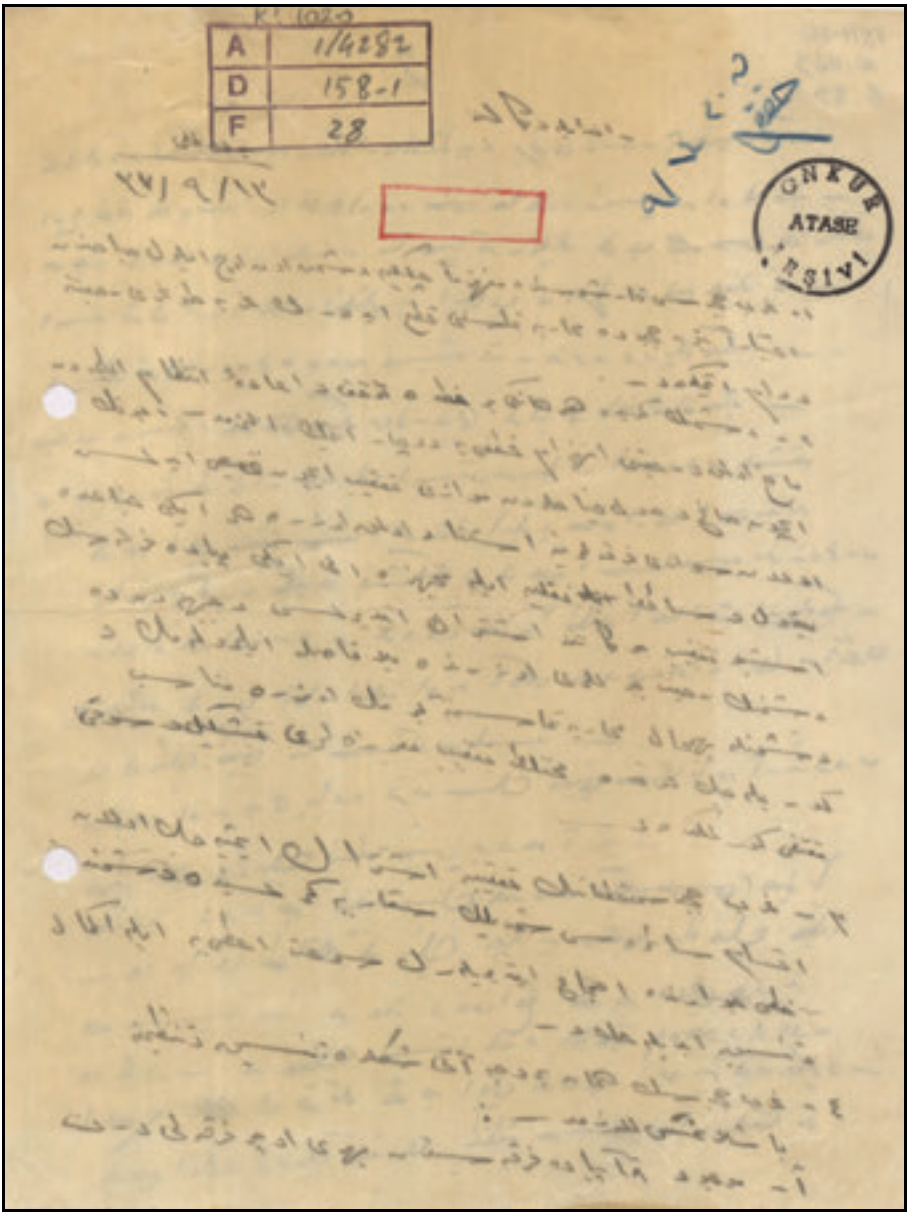

15H-16
K:1143
B:83-1

2

BELGE NO. 60-1

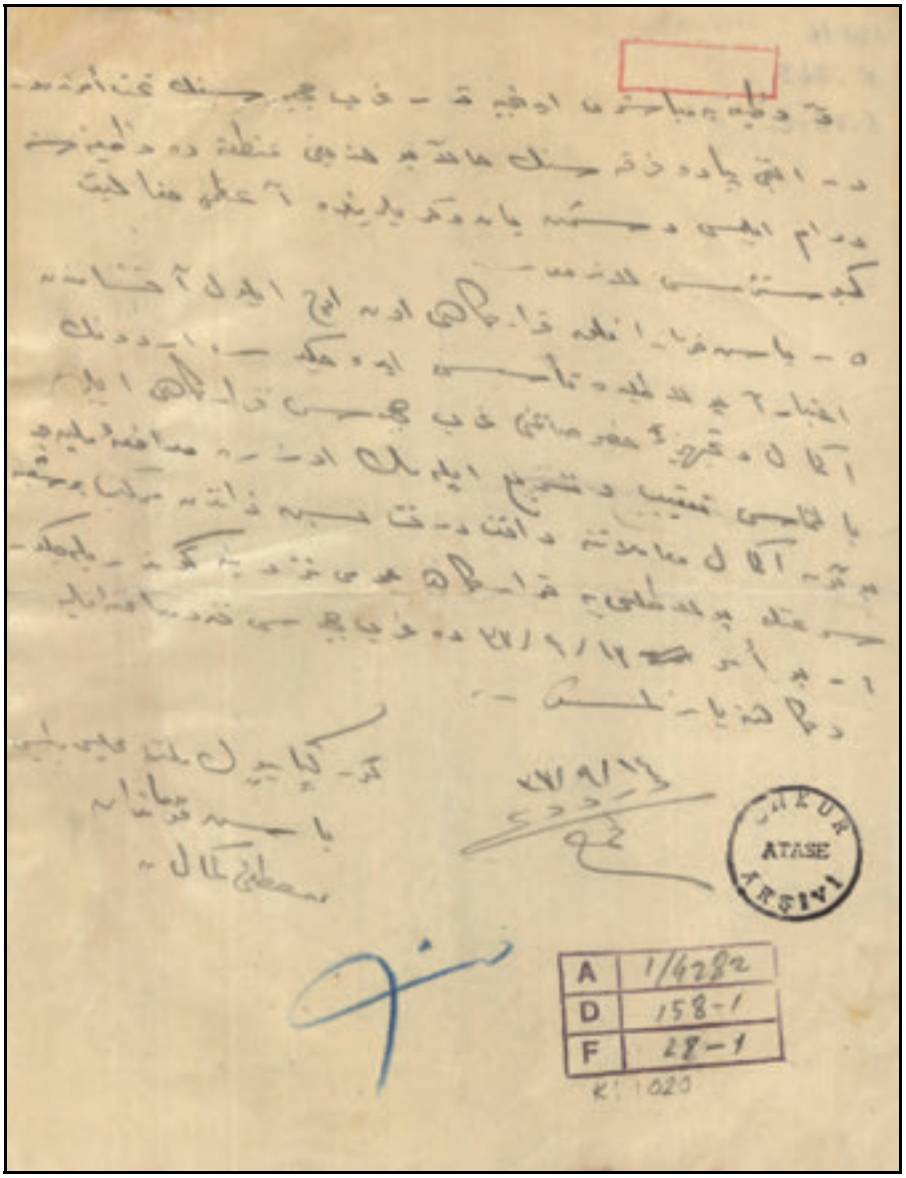

ATATÜRK ARŞİVİ

A	1/4282
D	158-1
F	28-1

K: 1020

BELGE NO. 61

Te'hîri mûcib-i mes'ûliyyetdir.

13/9/37
Sâ. 4 sonra

Ankara Kumandanlığı Vâsıtasıyla Bi-l-umûm Vekâletlere

Şark, Garb, El-cezire Cebheleri Merkez Ordusu Kastamonu Havâlisî, Adana Mıntıkası Ayntab Mıntıkası ve Ankara Kumandanlıklarına

Sâat 6,15 evvel

1. 14/15 Eylül 337 nısf-ül-leylinden i'tibâren bütün vatanda umûmî sefer-berlik ilân edilmişdir. Mağlûb düşmanı Anadolu içerisinde en son neferine kadar imhâ' için i'lân edilen bu sefer-berlikde istihdâf edilen gayeye erinceye kadar lüzûm hâsıl oldukca silâh altında bulunan sınıflardan mâ-adâ esnân erbâbı taht-ı silâha celb olunacakdır.

Silâh altına celb edilecek sınıflar Müdâfaa-i Milliyye Vekâletince ta'yîn ve celbi îcâb eden makamâta teblîg edilecekdir.

2. Bi-l-umûm vekâletlere, ordu, müstakill kolordu ve mıntıka kumandanlıklarına teblîg edilmişdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Sekiz ...(?) olarak Ankara'da makine başında Merkez Müdîrî Hâdî Bey ve Başme'mûr Bahâeddîn ve Muhâbere Me'mûru Cemîl Efendiler muvâcehesinde yazdırılmışdır. 13/9/37

...(?) Telgraf Müdîrî
(İmza)

BELGE NO. 61

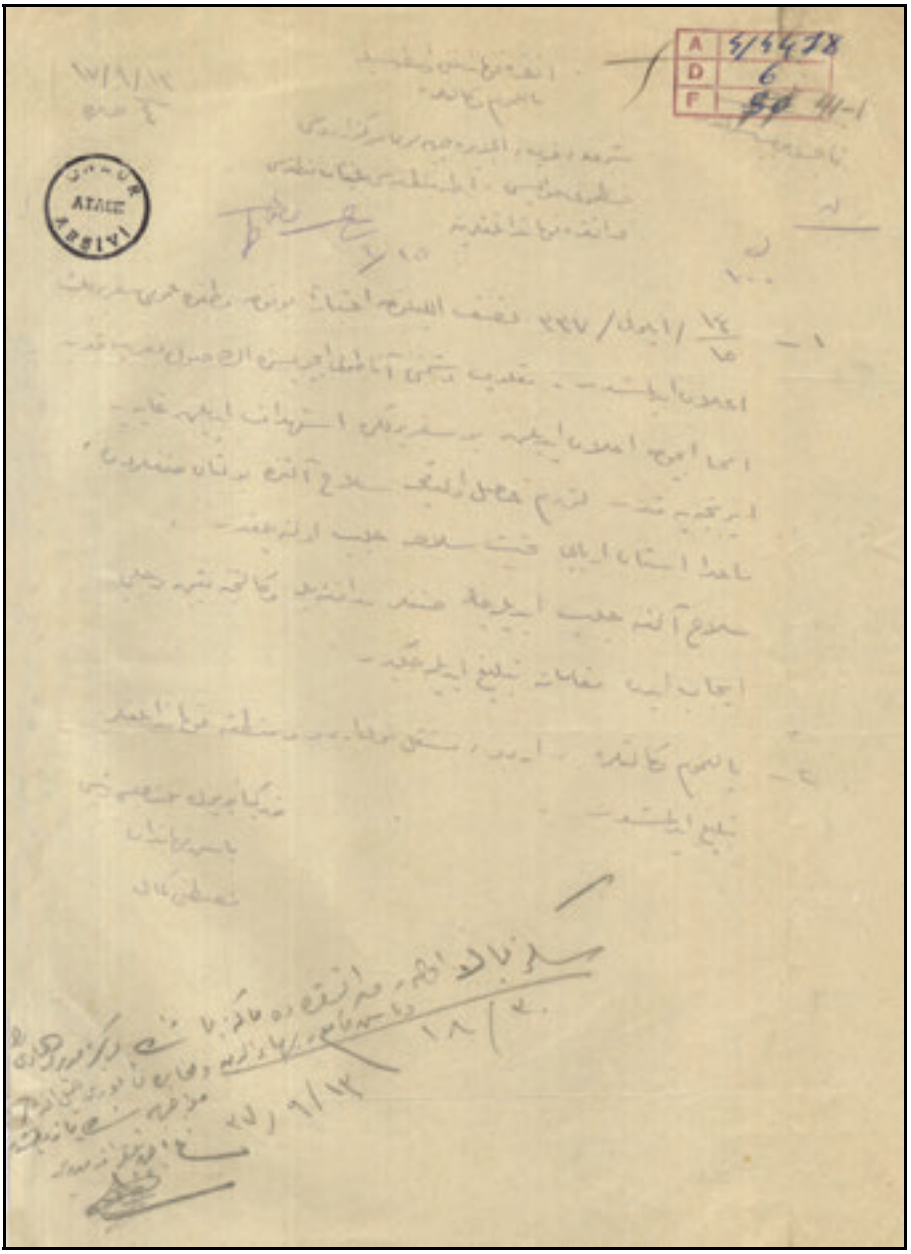

BELGE NO. 62

Makine başında

Polatlı
13/9/37

Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine

1. Garb Cebhesi'nde teşekkül edecek olan kolordulardan Birinci Kolordu Kumandanlığına Birinci Grub Kumandanı Mîr-alây İzzeddîn, İkinci Kolordu Kumandanlığına İkinci Grub Kumandanı Mîr-alây Salâhaddîn Âdil, Üçüncü Kolordu Kumandanlığına Müretteb Kolordu Kumandanı Mîr-alây Kâzım, Dördüncü Kolordu Kumandanlığına Dördüncü Grub Kumandanı Mîr-alây Kemâleddîn Beyler ta'yîn edilmişdir.

2. Büyük Millet Meclisi a'zâsından olub Sakarya Muhârebâtı bidâyetinde orduya dâhil olarak pek kıymetli hidemât-ı vatan-perverâneleri sebk eden Üçüncü Grub Kumandanı Yûsuf İzzet Paşa Hazretleriyle Birinci Süvâri Fırkasında Yozgad Meb'ûsu Süleymân Sırrı Beyefendi'nin ihtiyâc hâlinde ileride güzîde hidemât-ı ceng-âverânelerinde ordumuzu tekrâr müstefîd etmek üzre Büyük Millet Meclisindeki vazîfe-i vataniyyelerine avdetleri lüzûmunun teblîgini ricâ' ederim.

3. Müdâfaa-i Milliyye Vekâletine ve Garb Cebhesi Kumandanlığına yazıldı.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Aslına mutâbıkdır.
Binbaşı
(İmza)

BELGE NO. 62

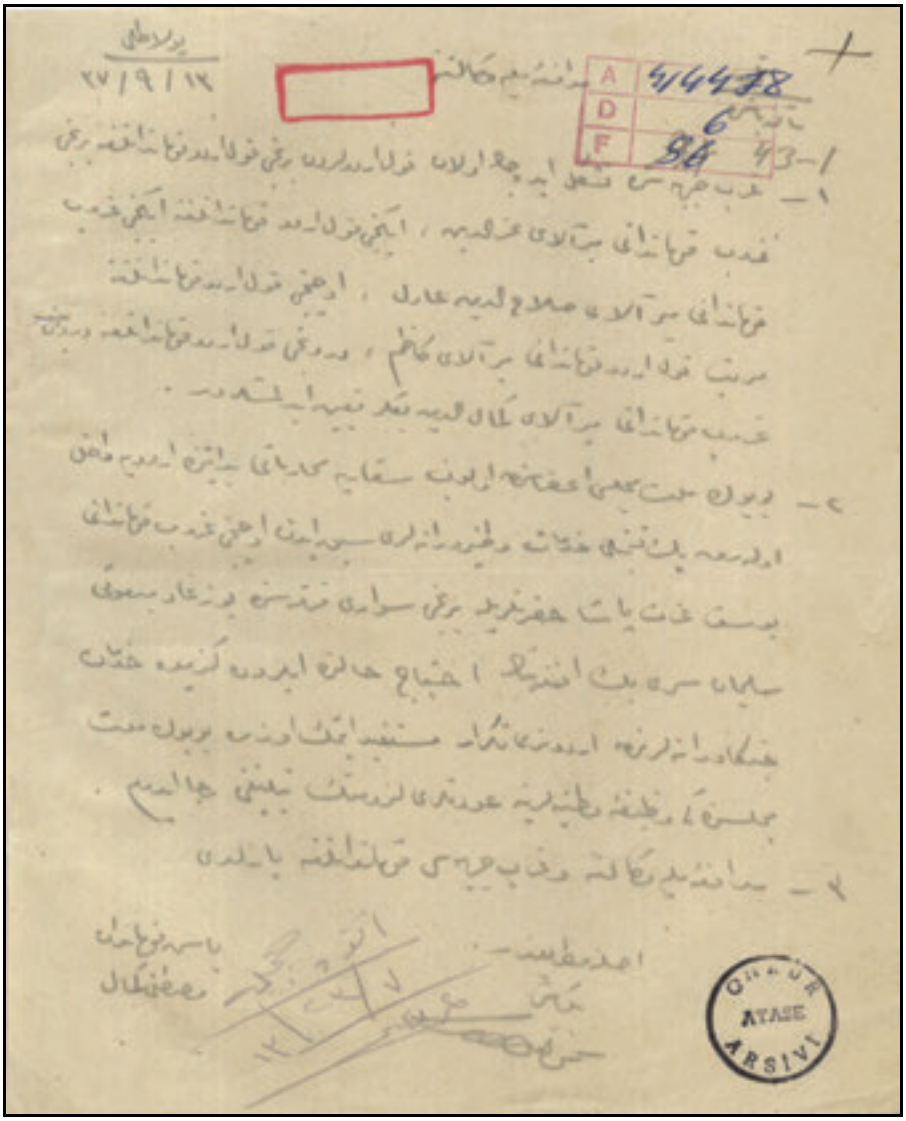

BELGE NO. 63

13-9-37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâset-i Celîlesine

Başkumandanlık muâmelâtının daha basît bir şekilde cereyânı için Başkumandanlık Kalemi ilga' edilmişdir. Başkumandan Müdâfaa-i Milliyye Vekâleti ve Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetiyle bi-z-zât temasda bulunarak çalışacakdır. Müdâfaa-i Milliyye Vekâletiyle Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâseti ve îcâb etdikce diğer vekâletler Başkumandan nezdinde vaz'iyyet ve muâmelâtın îcâbâtına göre lûzüm görülecek me'mûrları bulunduracaklardır. Bu lüzûm hiss olundukca Başkumandanca âid olduğu vekâlete bildirilecekdir.

Büyük Millet Meclisi Riyâsetine, vekâletlere ve ordulara yazılmışdır.

Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 63

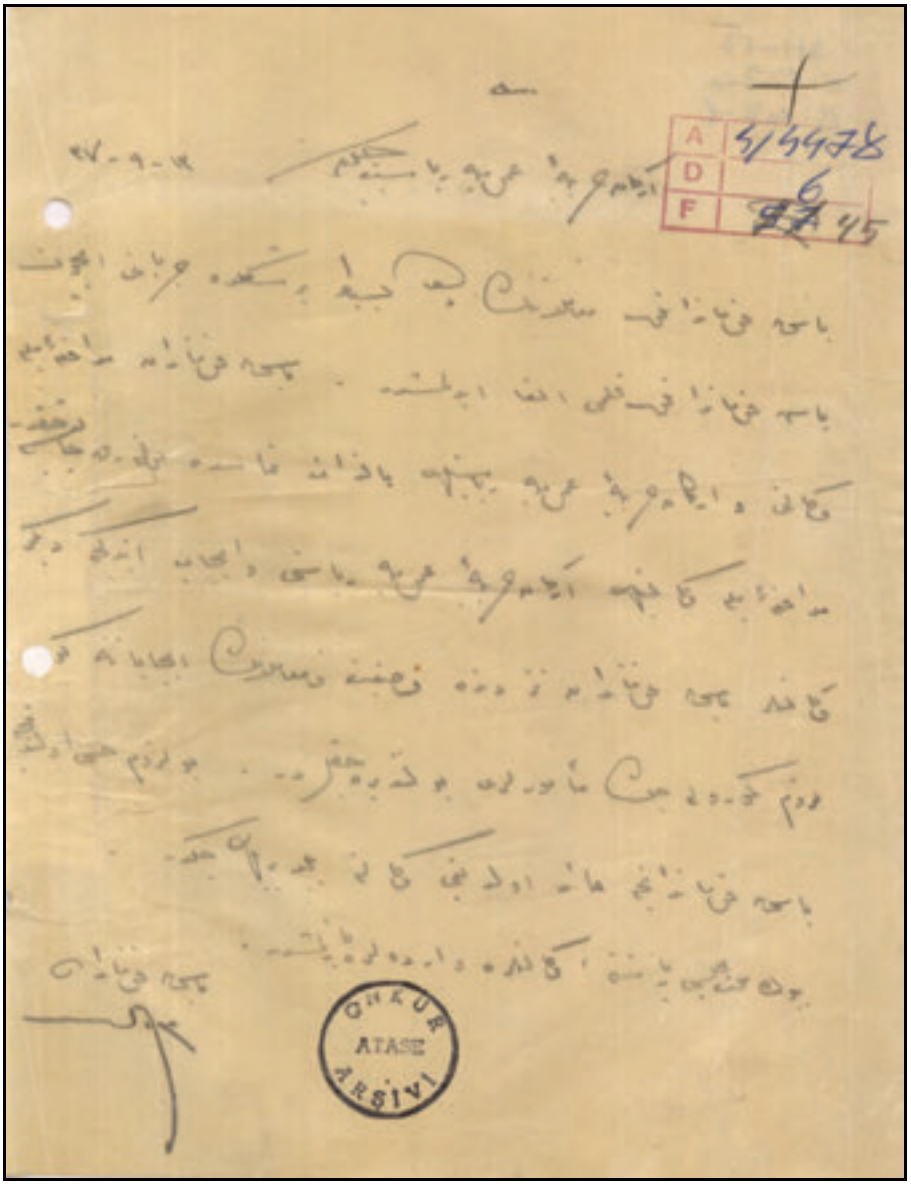

BELGE NO. 64, 64-1

Harb Karâr-gâhı
14/9/337

Müdâfaa-i Milliyye Vekâlet-i Celîlesine

Millete Beyân-nâme:

Mukaddes topraklarımızı çiğneyerek Ankara'ya girmek ve istiklâl-i memleketin fedâkâr muhâfızı olan ordumuzu imhâ' etmek isteyen Yunan ordusu, yirmi bir gün devâm eden pek kanlı muhârebelerden sonra avn-i Hakk'la mağlûb edilmişdir.

Ordumuzun mukabil taarruza geçmesi üzerine yüz geri etmek sûretiyle kahramân Türk askerinin süngülerinden kurtulmak isteyen düşman ordusuna esnâ-yi ric'atde âmân verilmemiş ve mühimm kuvvetleri Sakarya şarkında imhâ' olunmuşdur. Sakarya'dan geçerek şaşkın ve gayr-i muntazam garba teveccüh eden kısımlarının dahi arkasını bırakmayarak ma'sûm Türk milletinin hayât ve istiklâline cânavarca tecâvüz edenlere lâyık cezâyı vermek için ordumuz sönmez bir azm ve celâdetle vazîfesini îfâya devâm ediyor.

İstanbul'da o zamân kendisine Türk hükûmeti nâmını veren ve fakat ecnebîlere hoş görünmek gayretiyle Türk milletinin en mukaddes menâfiini ayaklar altına alan, vatan muhabbetinden mahrûm birtakım ricâlin câniyâne müsâmahasından bi-l-istifâde İzmir'e çıkan düşman bundan evvel dahi İnönü'nde ve Dumlupınar'da mükerreren Türk azm ve îmânı karşısında makhûr ve mağlûb edilmiş idi. Ancak bu derslerden ibret almayan ve hiçbir hakka istinâd etmeyerek mübârek vatanımıza tecâvüz etmekde ısrâr eden Yunanlılar bu def'a Kral Kostantin'in hırs ve saltanatını tatmîn için memleketlerinin bütün menâbiini açdılar ve para, asker, malzeme husûsunda hiçbir fedâkârlıkdan çekinmeyerek aylarca hâzırlandılar. Ayrıca Şark'daki menâbi-i siyâsiyyelerini muhâfaza etmek için ma'sûm kanların dökülmesini ârzû eden ba'zı ecnebî dostlarının hafî ve celî muâvenetlerine, teşvîklerine istinâd etdiler. Bu sûretle vücûda getirdikleri muntazam ve mücehhez, büyük bir ordu ile bî-pervâ Anadolu içerilerine saldırdılar ve düşünmediler ki: Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan göğüsleri kendilerinin mel'ûn ihtirâslarına karşı dâimâ demirden duvar gibi yükselecekdir. Fi-l-vâki' milletimiz düşmanın hazırlıklarına mukabele için hiçbir fedâkârlıkdan çekinmedi, ordumuzu takviye için para, insân, silâh, hayvân, araba ve-l-hâsıl her ne lâzımsa kemâl-i hâhişle ibzâl etdi. Avrupa'nın en mükemmel vesâitiyle mücehhez olan Kostantin ordusundan ordumuzun techîzât i'tibâriyle de geri kalmaması ve hattâ ona tefevvuk edebilmesi gibi inanılmaz mu'cizeyi Anadolu halkının fedâkârlığına medyûnuz. Maksad-ı millî uğrunda efrâd-ı milletin menâfi-i husûsiyyelerini istihzâr emrinde gösterdikleri hârikalar ahfâd ve ensâlimizin ile-l-ebed sermâye-i mefhareti olacakdır. Bu umûmî gayretler sâyesindedir ki: Ordumuz mevtî(?) istihzâr için hiçbir dakika tereddüd etmeyecek sûretde yüksek bir kuvve-i ma'neviyye ile düşman üzerine atıldı. Cânımızı ve

nâmûsumuzu almak üzre Haymana ovalarına kadar gelen düşman efrâdı esîr düşdükleri zamân âlî-cenâb askerlerimizden ilk nidâ-yı istirhâm olarak bir parça ekmek istemeleri manzarası mağrûr düşmanlarımızın âkıbetini gösteren ma'nîdâr bir levhadır. Bu derece azîm bir hiss-i fedâkârî ile top akınlarını müdâfaa eden milletimiz ne kadar iftihâr etse haklıdır.

İstiklâl Mücâdelemizde inâyet-i hamd-ânîsini Türk milletinden esirgemeyen Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ' etmeği asla unutmayalım. Bizler esâsen meşrû' olan da'vamızda inâyet-i ilâhiyyeden hiçbir zamân ümîdimizi kesmedik. Hiç kimsenin hakkına tecâvüz etmek istemediğimiz gibi diğerleri tarafından hakk-ı hayât ve istiklâlimize riâyet olunmasından başka bir da'vamız yokdur.

Hudûd-ı milliyyemiz dâhilinde müdâhale-i ecnebiyyeden âzâde olarak her medenî millet gibi hür yaşamakdan başka bir gayesi olmayan Türk milletinin hakk-ı meşrûu nihâyet âlem-i insâniyyet ve medeniyyet tarafından teslîm olunacakdır. Ancak silâhlarımızı maksadımız tamâmen istihsâl olundukdan sonra bırakacağımızdan pek karîb olan bu mes'ûd âna kadar kemâ-fi-s-sâbık bütün efrâd-ı milletin a'zamî gayret ve fedâkârlık göstermesine intizâr ederim.

Cenâb-ı Hakk tevfîkat-ı hamd-âniyyesini idâme buyursun. Âmîn.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
M. Kemâl

BELGE NO. 64

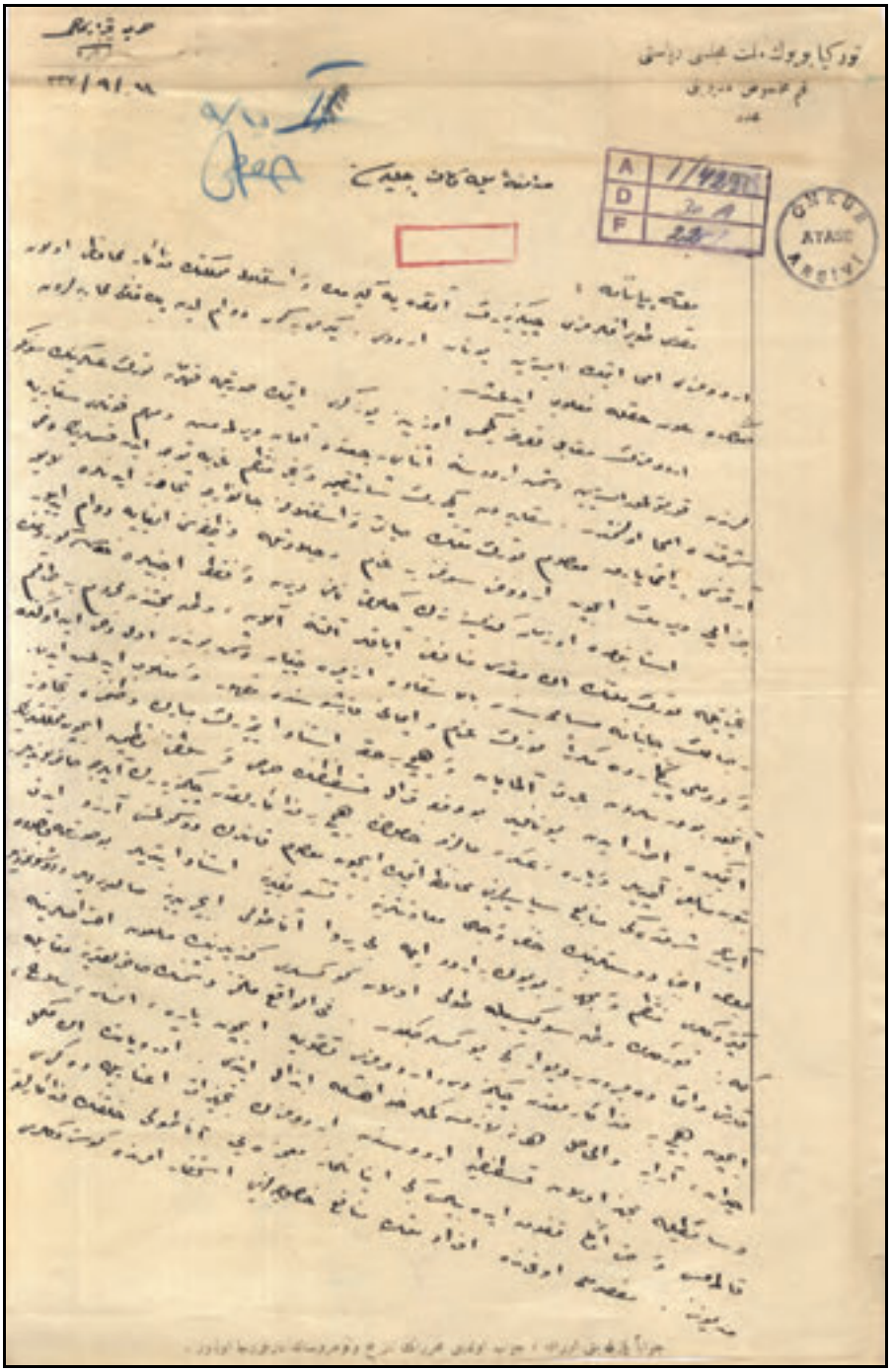

BELGE NO. 64-1

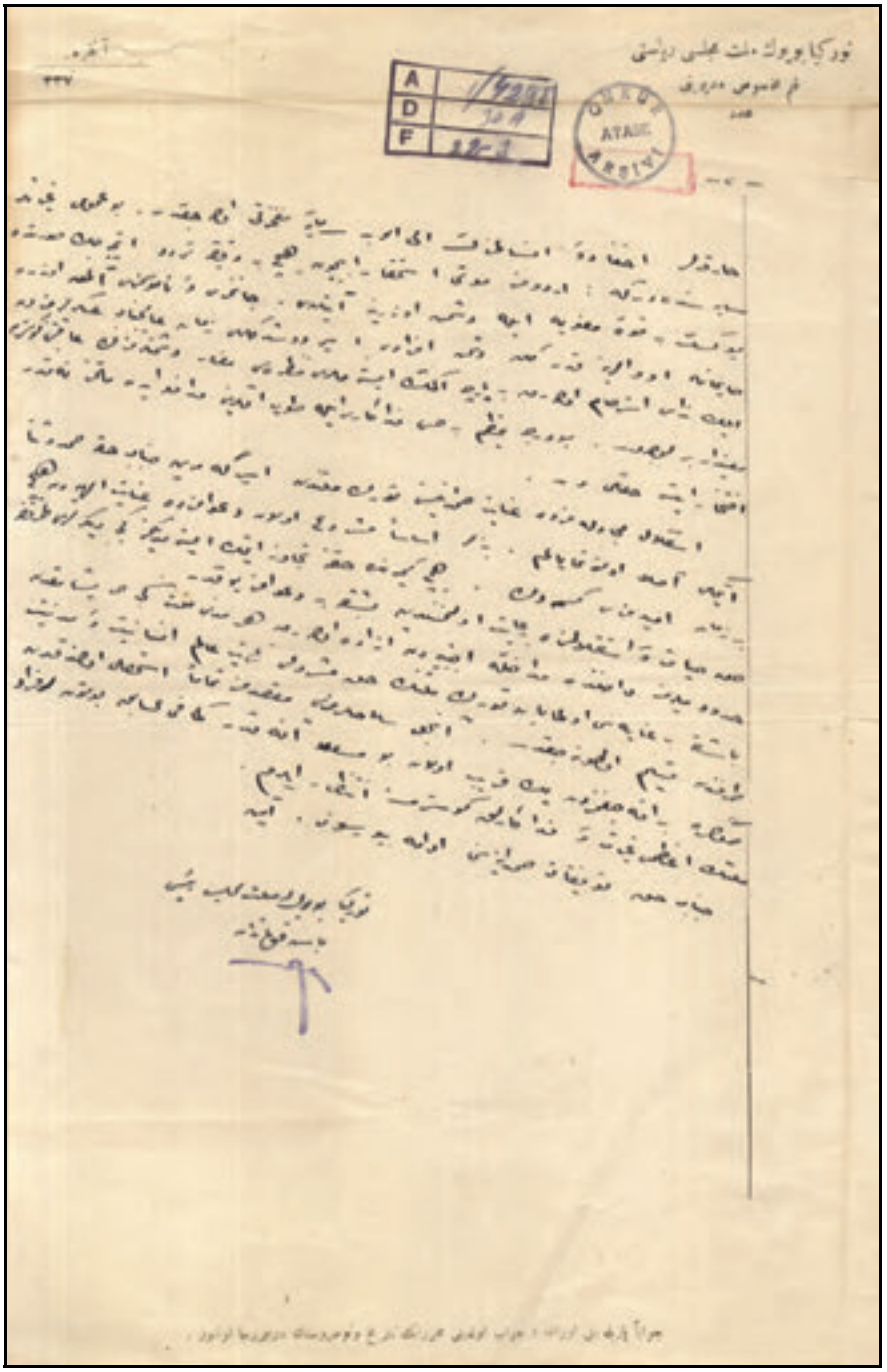

BELGE NO. 65

Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyâset-i Celîlesine-Telgraf

Bi-z-zât muhârebe meydânındaki tedâbîriyle muzafferiyyetin âmil-i müessiri olmuş olan Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine müşîrlik rütbesi ve gazîlik unvânı tevcîhini teklîf ve istirhâm ederiz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu tevcîhi milletimiz tarafından doğrudan doğruya bütün orduya müteveccih bir eser-i takdîr ve taltîf olacağı kanâatinde bulunduğumuzu arz eyleriz./ 14 Eylül 337

Edirne Meb'ûsu Kozan Meb'ûsu

İsmet Fevzî

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyyede Ahmed Efendi'ye

1,52 / 15 minh
(İmza)

BELGE NO. 65

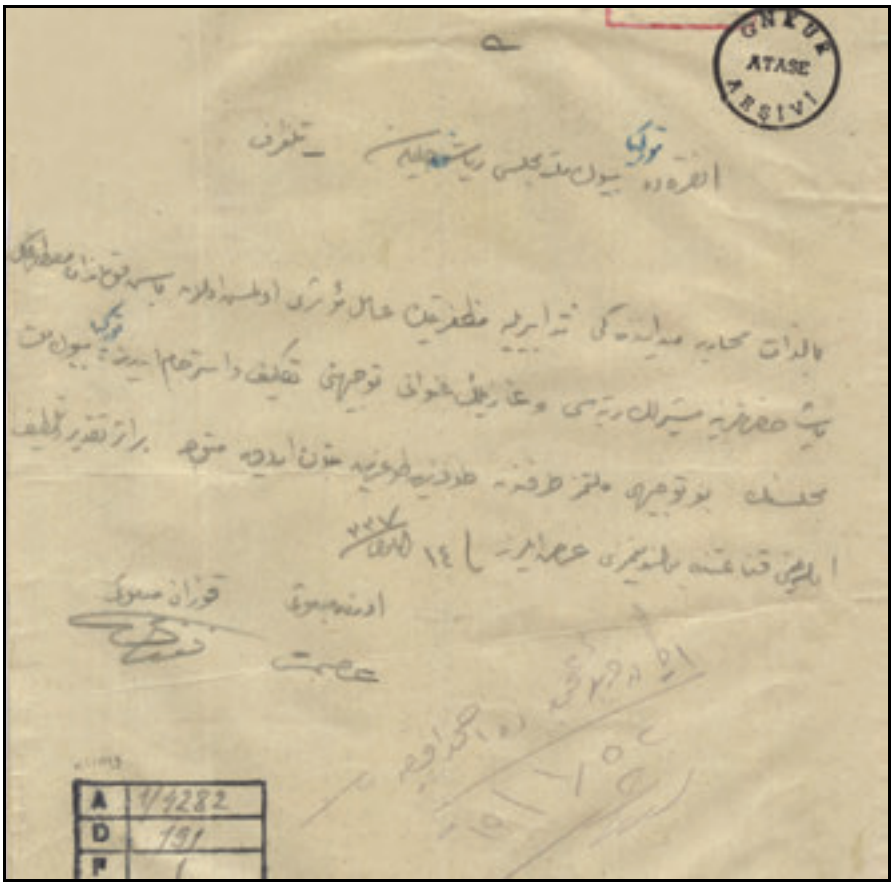

BELGE NO. 65-1

22/9/337

Müdâfaa-i Milliyye Vekâleti
Muâmelât-ı Zâtiyye Dâiresi
Erkân ve Erkân-ı Harbiyye
Muâmelât Şu'besi

2180
27285

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâset-i Celîlesine

Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine gazîlik unvânı i'tâ' ve rütbe-i müşîrî tevcîhi hakkındaki kanûn sûreti ber-vech-i zîr ta'mîmen arz ederim.

Müdâfaa-i Milliyye Vekîli
(İmza)

Kanûn Sûreti

Mâdde-1 Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine gazîlik unvânı i'tâ' ve rütbe-i müşîrî tevcîh edilmişdir.

Mâdde-2 İşbu kanûn târih-i neşrinden i'tibâren mer'iyyül-icrâdır.

Mâdde-3 İşbu kanûnun icrâsına Büyük Millet Meclisi me'mûrdur.

17 Muharrem 1340 ve 19 Eylül 337

BELGE NO. 65-1

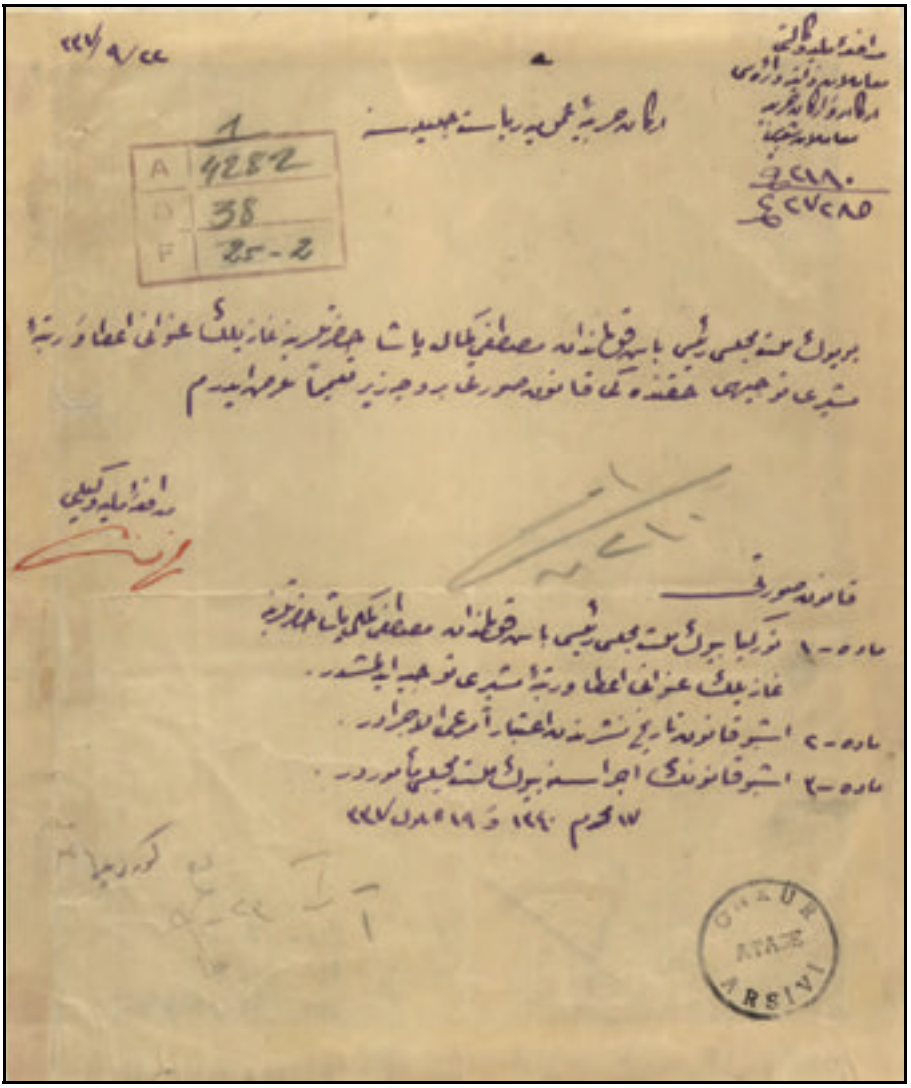

BELGE NO. 65-2

Tel

Garb Cebhesi Karâr-gâhı
19/9/37

Başkumandan Müşîr Gazî Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Büyük Millet Meclisinin uhde-i devletlerine müşîrlik rütbesi ile gazîlik unvânının tevcîh buyurduğunu memnûniyyetle haber aldım. Milleti yükseltmek ve onu istiklâline kavuşdurmak husûsundaki mesâî-i vatan-perverânelerinin büyük milletimiz nezdinde bu sûretle takdîrini muazzam mücâhedemizde temâdî-i muvaffakıyyete berâat-i istihlâl add ediyorum. Tebrîkâtımın lûtfen kabûlünü zât-ı sâmîlerinden ricâ' ederim.

Fevzî

BELGE NO. 65-2

BELGE NO. 66

Düzce
4465

14 Eylül 37

Büyük Millet Meclisi Reîsi Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Alçak düşmanı mukaddes topraklarımızdan koğmak istiklâl ve istihlâs-ı dîn ve vatan uğrunda ...(?) millî âlây teşkîl etmek ârzûsundayız. Gönüllü kaydına başlanılmışdır. Emr ve irâde-i sâmîlerine muntazırız efendim. Fermân

Müdâfaa-i Hukuk A'zâsı
Mustafa

Müdâfaa-i Hukuk Reîsi
Hamdî

Eşrâfdan
Hâcı Elyus Bey-zâde Raûf

Belediyye Reîsi
Hamdî

Erkân-ı Harbiyyeye
16 minh / M. Kemâl

BELGE NO. 66

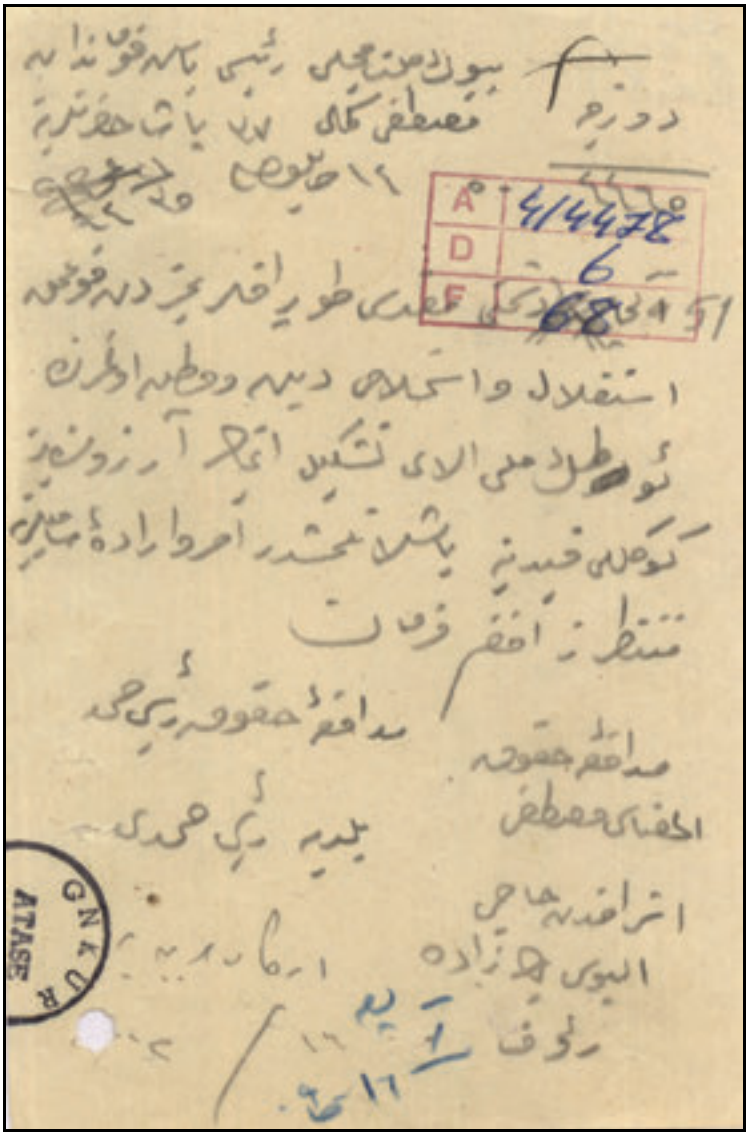

BELGE NO. 66-1

Başkumandan-ı A'zam Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine

Türk'ün târih-i zaferi dehâ-yı hârik-ül-âdeniz sâyesinde bir sahîfe-i mefharetle dâhiyâne tetevvüc etdiği haberi Bolu livâsında şükrân ve ta'zîmle karşılandı. Zât-ı devletlerine karşı beslenilen hürmet ve itminânın ve ordunun muzafferiyyât-ı mütevâliyyesi haberinden mütehassıl sürûr ve neşâtın birincisi olmak üzre dün gece (bütün) şehir sabâha kadar bir şehr-âyîn içinde çalkalandı. ...(?) ...(?) altındaki ...(?) hiçbir kuvvetin kumandanı ihrâz edemediğine şimdi hükûmet meydânına gelerek arz-ı minnet ve ta'zîmât eden halkın âvâze-i neşâtı bir delîl-i kâfîdir. Dehâ-yı müstesnânızın ibdâ' etdiği son zaferi muâvenetleriyle tetevvüc ârzûsunda bulunan halk her dürlü techîzât taraflarından ikmâl edilmek üzre bir gönüllü süvâri kuvveti teşkîli ârzûsunu izhâr etmişlerdir. Teşkîlât riyâsetine Erzurum Meb'ûsu Avnî Bey'i intihâb eylemişlerdir. Şu dakikada atebe-i dâînize ta'zîmâtlarının arzını ...(?) olarak bende-lerinden temennî eden halkın minnet ve şükrânını ta'zîmâtımla berâber kabûl buyurmanızı istirhâm ederim. Fermân

14/9/37 Bolu Mutasarrıfı
Fahrî

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye

16 minh

BELGE NO. 66-1

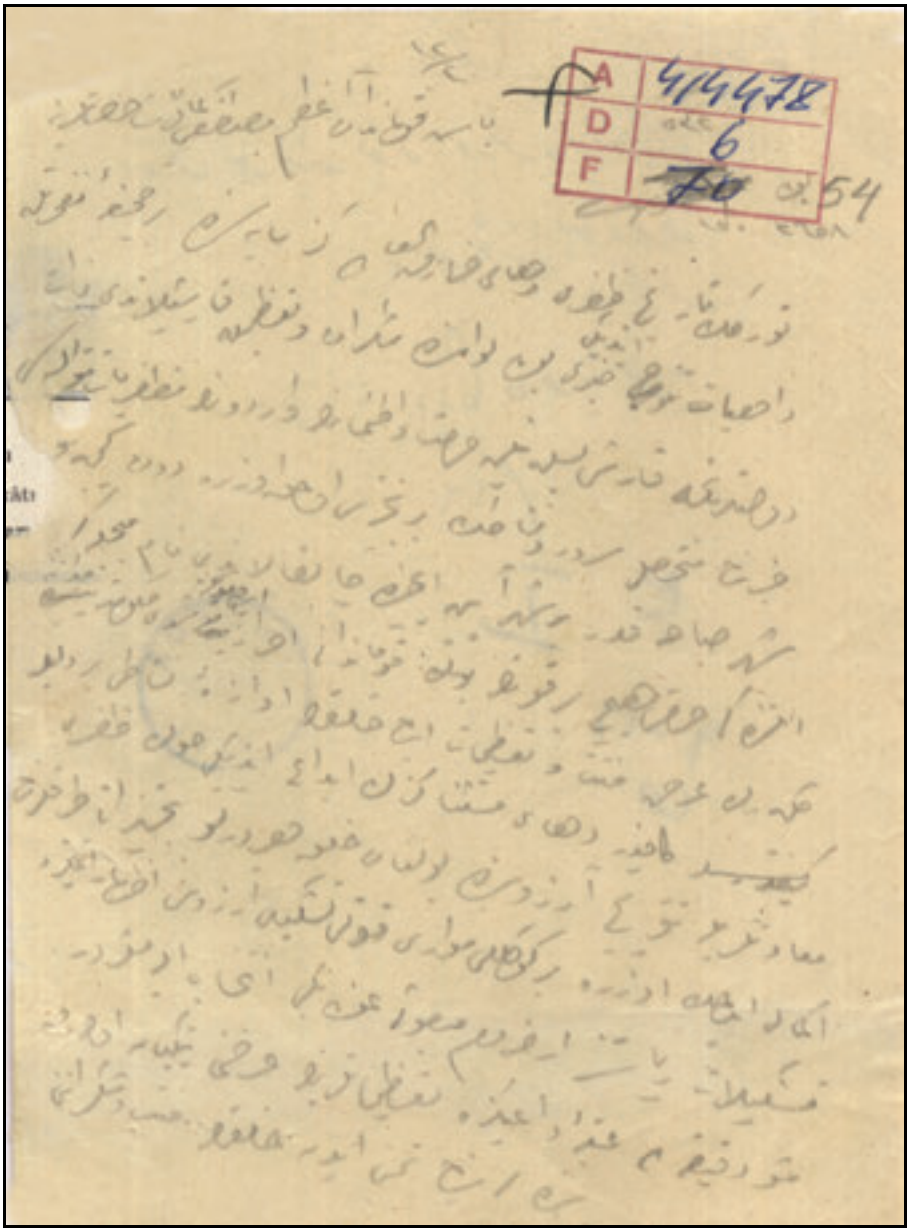

ISH-17
C.R24
B47-1

BELGE NO. 66-2

Ankara
19/9/37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine

Bolu'da Erzurum Meb'ûsu Hüseyin Avnî Bey'in riyâsetinde bir süvâri kuvvetinin teşkîli teklîf edilmekdedir. Esâsen gönüllü kıtaâtı teşkîline taraf-dâr değilim. Bu bâbdaki mütâlaât-ı devletlerinin de sür'at-i iş'ârını ricâ' ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi
Başkumandan
Mustafa Kemâl

Gönüllü kıtaât-ı nizâmiyyeleri takviye edebilirler.

BELGE NO. 66-2

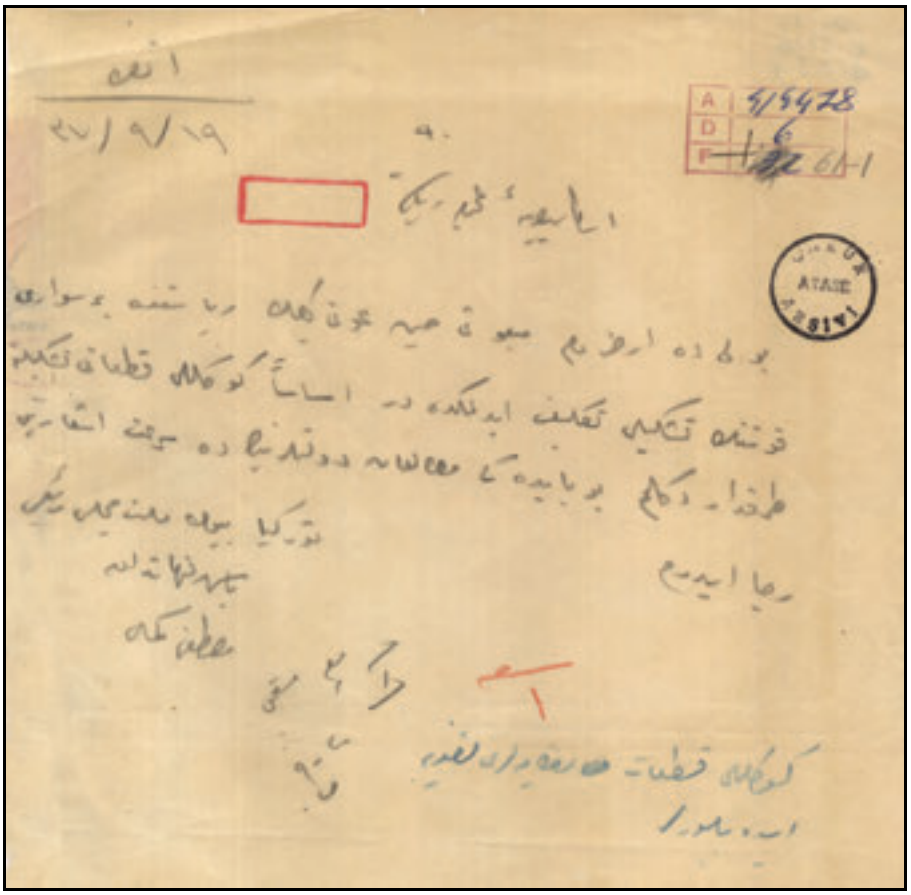

BELGE NO. 66-3

E. H. U.
Ş. 1
Makine başında

Polatlı
20/9/37

Başkumandanlığa

Şifre

C. 19/9/37 Bilâ-numro şifreye.

Bolu'da teşekkül edecek gönüllü âlâyın müstakillen kullanılmayarak efrâdının kıtaât-ı nizâmiyyeyi takviyesine medârı olur mütâlaasında bulunduğumu arz ederim.

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîsi
Fevzî

BELGE NO. 66-3

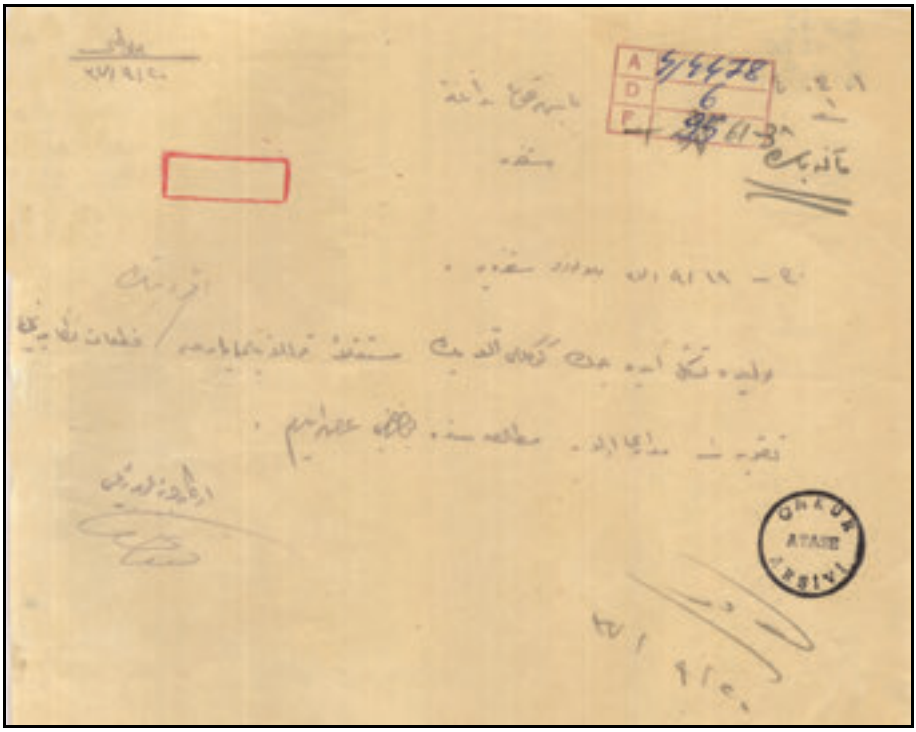

BELGE NO. 67

16/9/37

E. H. U.
2. Şu'be
142

Garb Cebhesi Kumandanlığına

Afgan Sefâretinden mevrûd tebrîk telgrafı aynen merbûtdur.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Aslına mutâbıkdır. 16/9/37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîs-i Sânî Vekîli
(İmza)

BELGE NO. 67

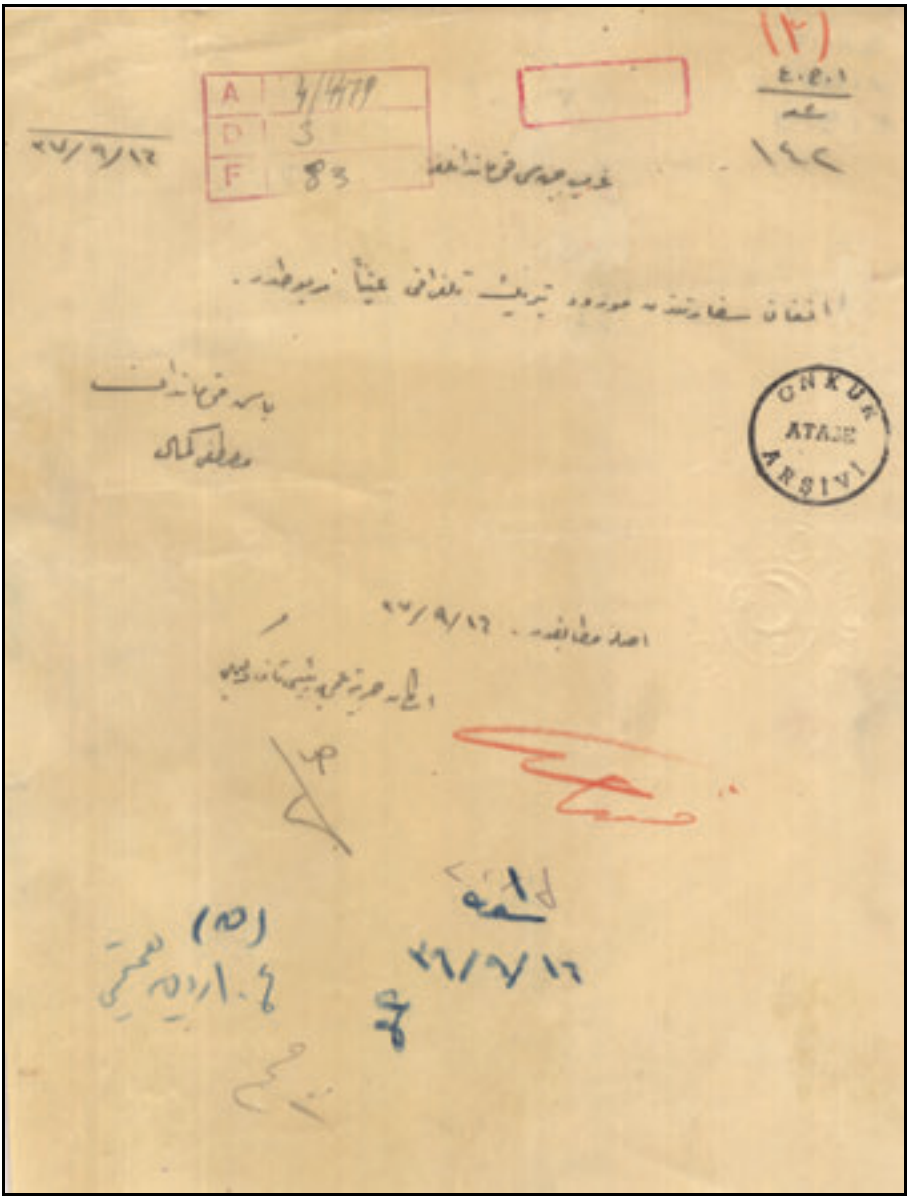

BELGE NO. 67-1

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reîsi ve İslâm-ı Muazzam Ordusu Başkumandanı Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerinin Huzûr-ı Fahâmet-meâbîlerine

El-hamdüli-llâh ki Muhterem Başkumandan Hazretleri ve diğer hey'et-i kumanda hazerâtının hüsn-i idârelerinden ve zâbitân ve asâkir-i İslâmiyyenin pek çok fedâkârlıklarıyla Sakarya Muhârebesi İslâm ordusunun fethiyle netîcelendi. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusu işbu zaferinin tabîatiyle her husûsda Türkiye'ye alâka-dâr olan Müslimânların kalblerini nûr-sürûr ile münevver etdi. Sefâretimiz Türkiye ordusunun işbu feth-i seferî münâsebetiyle gerek Başkumandan Hazretlerine ve gerek diğer hey'et-i kumandanının a'zâ-yı muhteremesine tebrîkât-ı sâmîmânesini takdîm eder ve Hey'et-i Vekîle ve Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâset-i Celîlesine ve Garb Cebhesi Kumandanlığına teblîg buyurmalarını ricâ' eyler ve Cenâb-ı Hakk'ın avn ü inâyetinden Türkiye Ordusu fethinin tevâlîsini ricâ' ve niyâz eder. 14/9/37

Afgan Sefîri
Sultân
Ahmed Han

BELGE NO. 67-1

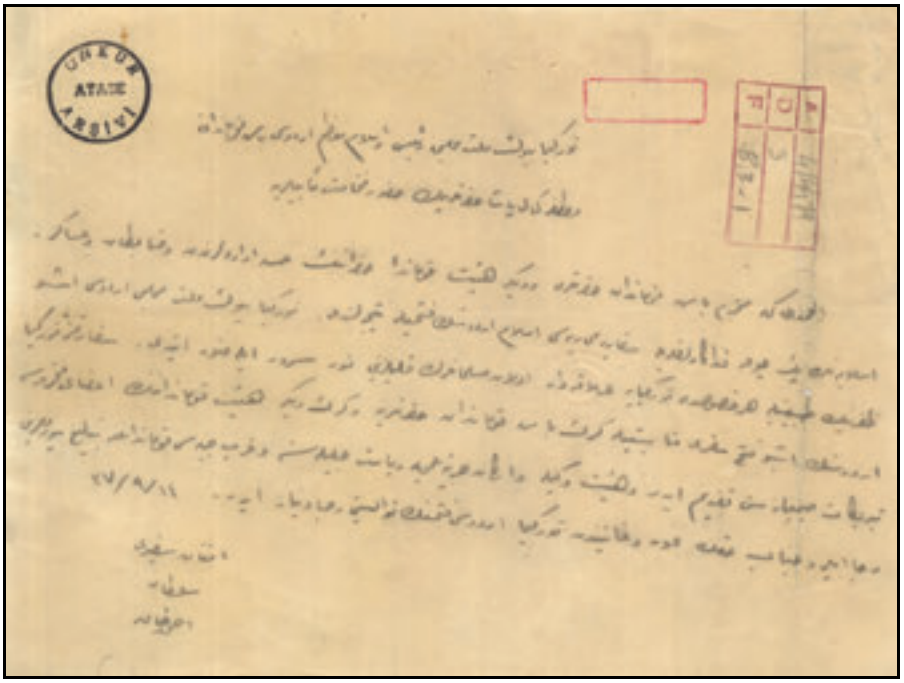

BELGE NO. 67-2

Aceledir.

Ankara'da:

Afgan Sefîri Sultân Ahmed Han Hazretlerine

Tebrîkât ve hissiyyât-ı sâmîmânelerini bütün orduya teblîg eyledim.

Ordu hakkında gösterilen samîmiyyet ve alâka-i mahsûsa bütün mensûbînini pek mütehassis ve müteşekkir bırakmışdır. Bütün âlem-i İslâm'a şâmil olan temenniyyât-ı hâlis-ânelerine de ayrıca teşekkür ederim efendim.

16/9/37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 67-2

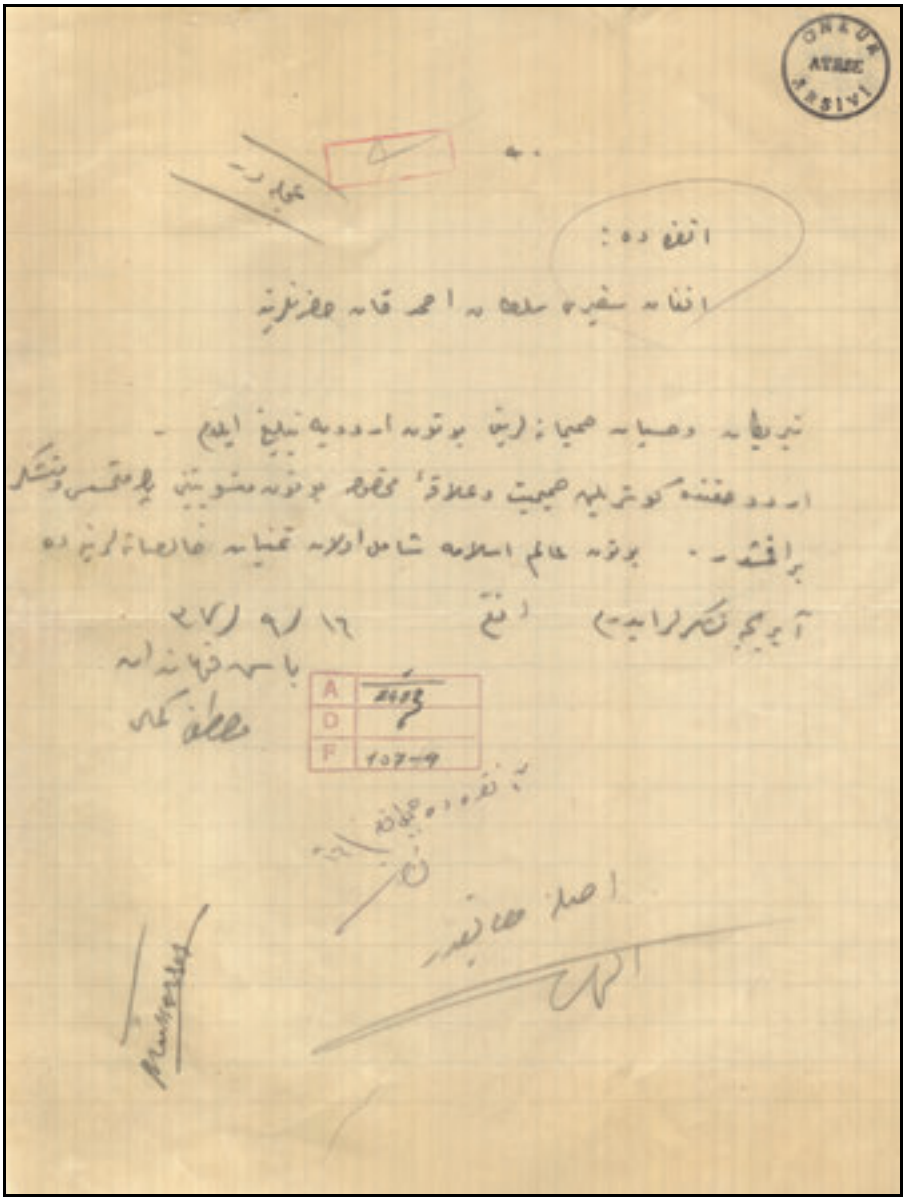

BELGE NO. 67-3

Pek mükemmel bir sûretde techîz edilmiş olan düşmanın bütün mesâîsini dûçâr-ı akamet ederek ve bu sûretle bir def'a daha Türk milletini esâretden tahlîs eyleyerek ihrâz etdiğiniz parlak muzafferiyyet hasebiyle zât-ı riyâset-penâhîlerini tebrîk edebildiğimden bahtiyârım. Muzafferiyyetinizden nâşî hiss eylediğim sürûra, Anadolu kahramân ordusunu ve Sakarya Meydân Muhârebesi'yle emperyalistlere Anafarta muhârebelerini hatırlatmış olan şanlı kumandanlarını takdîr etmekde olan Sovyet Rusyası'nın bütün çalışan ahâlîsi tarafından iştirâk olunduğuna emînim. Şecâati asırlardan beri tanınmış olan Türk askerinin bu def'a dahi hürriyyet ve istiklâli için mücâdele eden Türk milletinin sarsılmaz azmini herkese kabûl etdirmeğe muvaffak olacağına kat'iyyetle kaniyim.

Rus milleti nâmına tebrîkâtımı te'yîd ve tekrâr ederken Türk milletinin meşrû' olan âmâlinin husûl bulması için en harâretli temenniyâtımı arz eylerim.

E. H. U
143

Garb Cebhesi Karâr-gâhı
16/9/37

Garb Cebhesi Kumandanlığına

Rus Sovyet Cumhuriyyeti'nin Ankara Sefîri tarafından tebrîkâtı ve ordumuz hakkında takdîrâtı hâvî mektûb tercemesi manzûr-ı âlîleri buyurulmak ve orduya ta'mîm edilmek üzre leffen takdîm olunmuşdur.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

Aslına mutâbıkdır. 16 minh
Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Reîs-i Sânî Vekîli
Kaim-makam
(İmza)

BELGE NO. 67-3

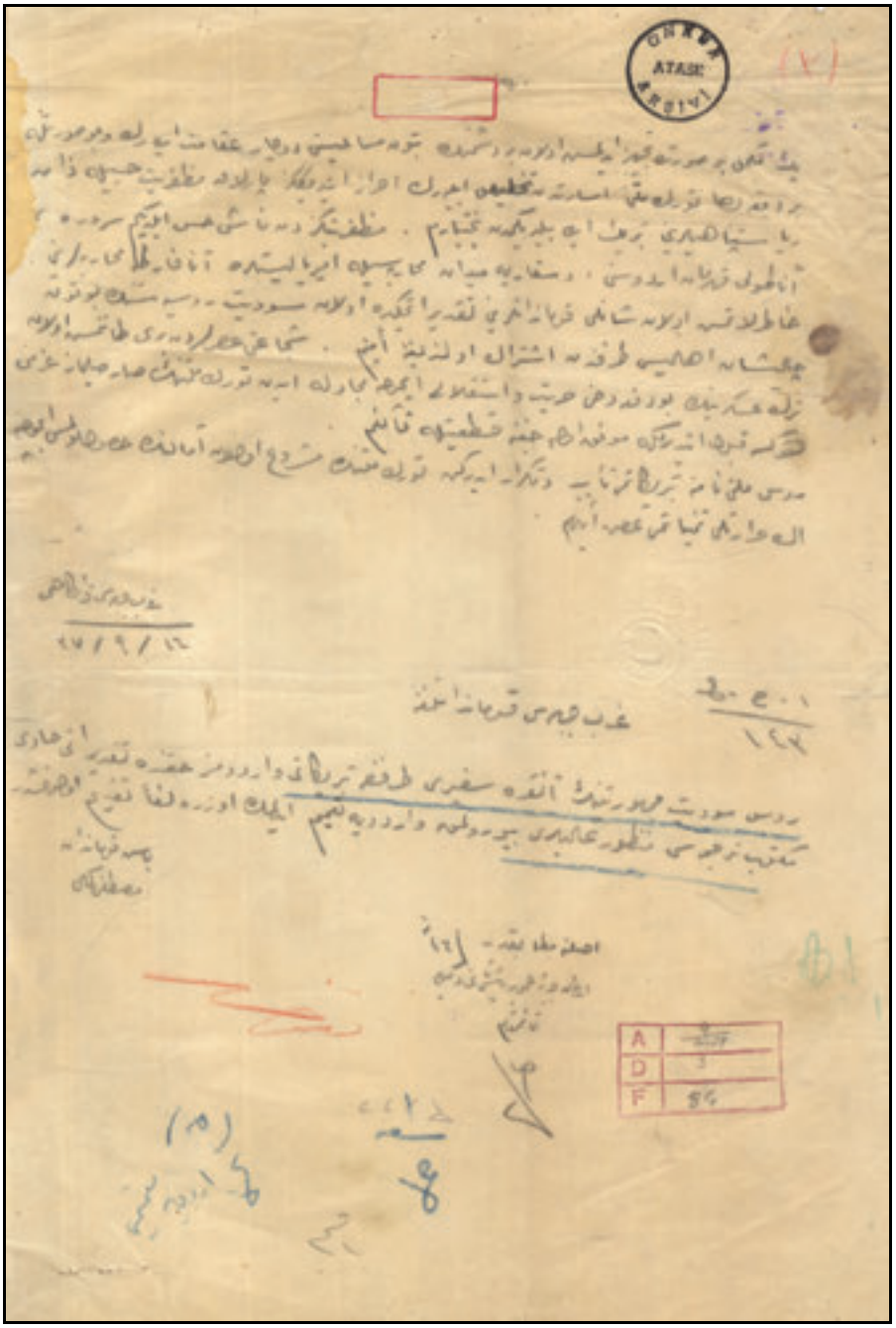

BELGE NO. 68

Numro
16

Sevkıyât ve Nakliyyât Müdîriyyet-i Umûmiyye Riyâset-i Âlîsine

1. 16/9/37 târihinde sâat 8,17 sonrada hareket eden 391 numrolu trenle 3229 / 3152 / 10332 / 654 / 114 / 2817 / 3144 / 1055 / 7242 / 2403 / 2355 / 2629 / 2664 numrolu vagonlarla 75000 kilo ekmek ve 5345 numrolu vagonla 8891 kilo arpa ve 16003 / 1374 / 1518 / numrolu vagonlarla 330 keçi, 2979 numrolu vagonla 450 kilo benzin ve bir vagon köprü malzemesi, 123 nefer, 24 zâbit muhtelif kıtaâta sevk edildiği gibi trenin terekkübâtı 23 kapalı, 3 açık, 3 karoçeden ibâret olduğu gibi Malıköy'e.

2. 16/9/37 târihinde sâat 8,17 sonrada hareket eden 391 numrolu trenle 14006 numrolu vagonla me'mûru vedâatiyle bir re's hayvân ve furgonda iki teneke içinde yumurta izolatörü ve 3 aded makara, 1 araba oku, 3 boyunduruk, 1 sandık muhtelif boya me'mûru vedâatiyle Polatlı'ya sevk edildiği.

3. 16/9/37 târihinde sâat 8,17 sonrada hareket eden 391 numrolu trenle 14006 numrolu vagonla araba i'mâlât-hânesi nâmına me'mûr vedâatiyle 3500 kilo kereste Sincanköy'e sevk edildiği.

4. 16/9/37 târihinde sâat 11,30 sonrada hareket eden 351 numrolu trenle 840 numrolu vagonla 10000 kilo erzâk ve 2903 numrolu vagonla Levâzım Hey'eti nâmına 7500 kilo eşyâ' ve 16145 / 16596 numrolu vagonlarla 170 koyun olduğu hâlde Malıköy'e sevk edildiği.

5. 16/9/37 târihinde sâat 11,30 sonrada hareket eden 351 numrolu trenle 1006 ikmâl efrâdı, bir zâbit, 20 nefer muhâfız vedâatiyle ve trenin terekkübâtı bir makine, bir furgon, 8 kapalı, 7 açık, 10 karoçe, 9 hilâl vagonundan ibâret olduğu hâlde Polatlı'ya sevk edildiği.

6. 16/9/37 târihinde sâat 7 sonrada Polatlı'dan gelen 1388 numrolu trenle Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa Hazretleri ve maiyyeti erkânıyla birlikde vürûd etdiği.

7. Yirmi dört sâat zarfında gelen ve giden trenlerin hareket ve muvâsalatları ve muhteviyyâtı ber-vech-i bâlâ olduğu arz olunur efendim.

17/9/37

Ankara İstasyon Sevk Me'mûru
(İmza)

BELGE NO. 68

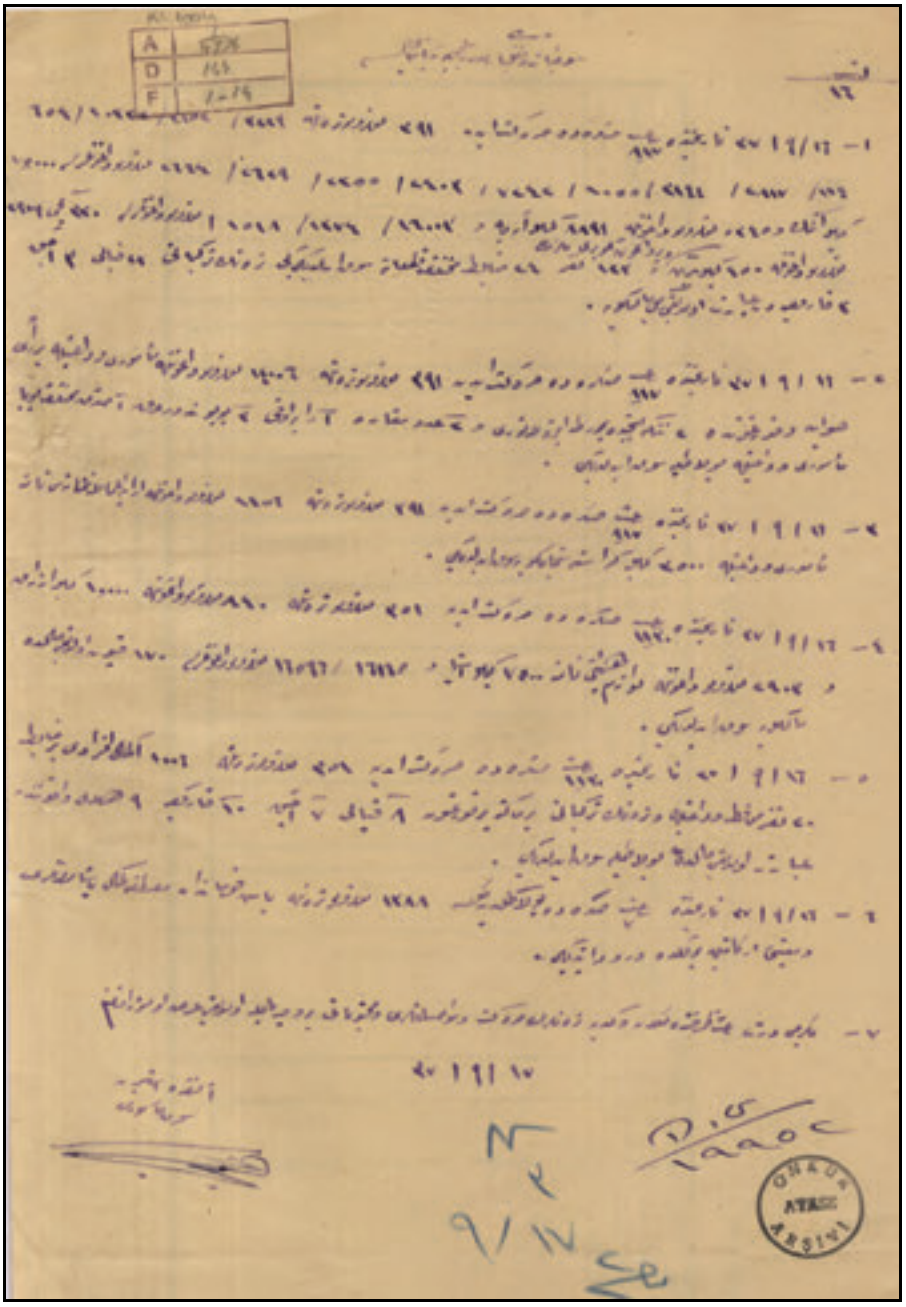

BELGE NO. 69

Ankara
17-18/9/37

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine

1. Müretteb Fırka lağv ve piyâdeleri Sekizinci Fırkaya ve süvârileri İkinci Süvâri Fırkasına i'tâ' ve Kaim-makam Zekî Bey, Kaim-makam Âtıf Bey'den münhall olan İkinci Süvâri Fırkası Kumandanlığına ta'yîn edilmişdir.

2. 17 târih 1/2226 numrolu şifreye cevâben Garb Cebhesi K. ve muâmele-i lâzımesinin îfâsı zımnında Müdâfaa-i Milliyyeye ve berây-i ma'lûmât E. H. U. Riyâsetine yazılmışdır.

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 69

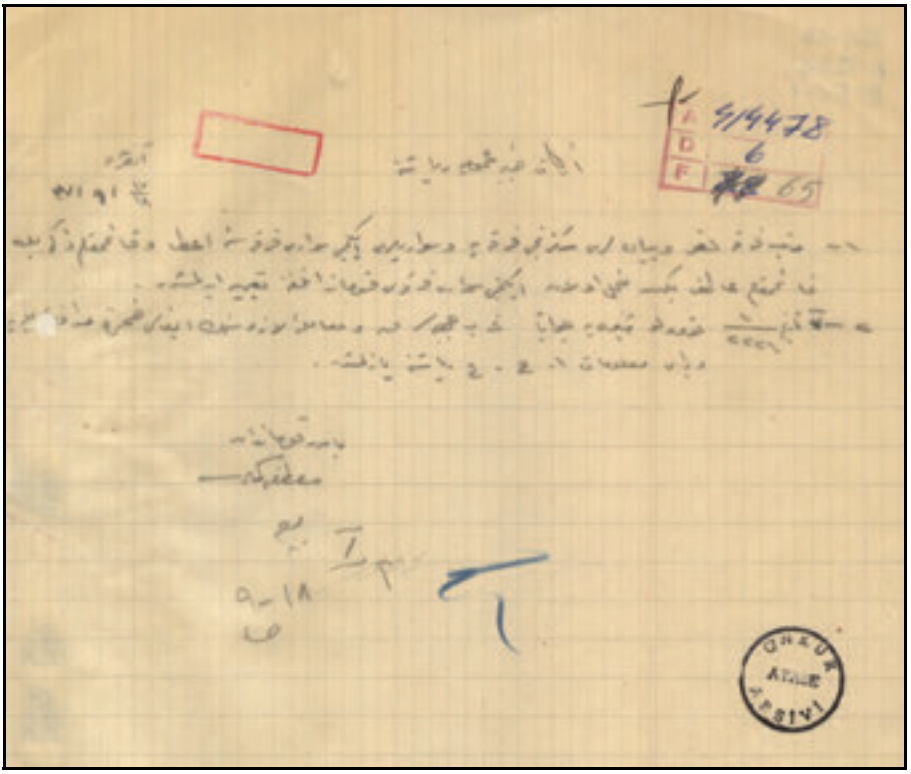

BELGE NO. 70

Polatlı
20/9/37
Sâ. 1,30 sonra

Başkumandanlığa

Garb Cebhesi Kumandanlığının ordu kısm-ı küllîsini (Sarıköy - Sivrihisar – Aziziye) hattına sürmek için istinâd etdiği mütâlaâtı muhtevî olan 20/9/37 sâat 9,30 sonra târihli şifresiyle hem-fikr olduğumu ve bu sâyede düşmanın ihâtasına meydân bırakılmaksızın düşmanı ihâta etmek imkânı istihsâl edilmiş olacağı gibi düşman aleyhine kazanılmış olan tefevvukdan bi-l-istifâde Afyon'daki zaîf düşman kuvvetleri aleyhine münâsib bir anda münferid bir teşebbüs ihzârı da mümkün olabileceğini arz ederim.

Fevzî

BELGE NO. 70

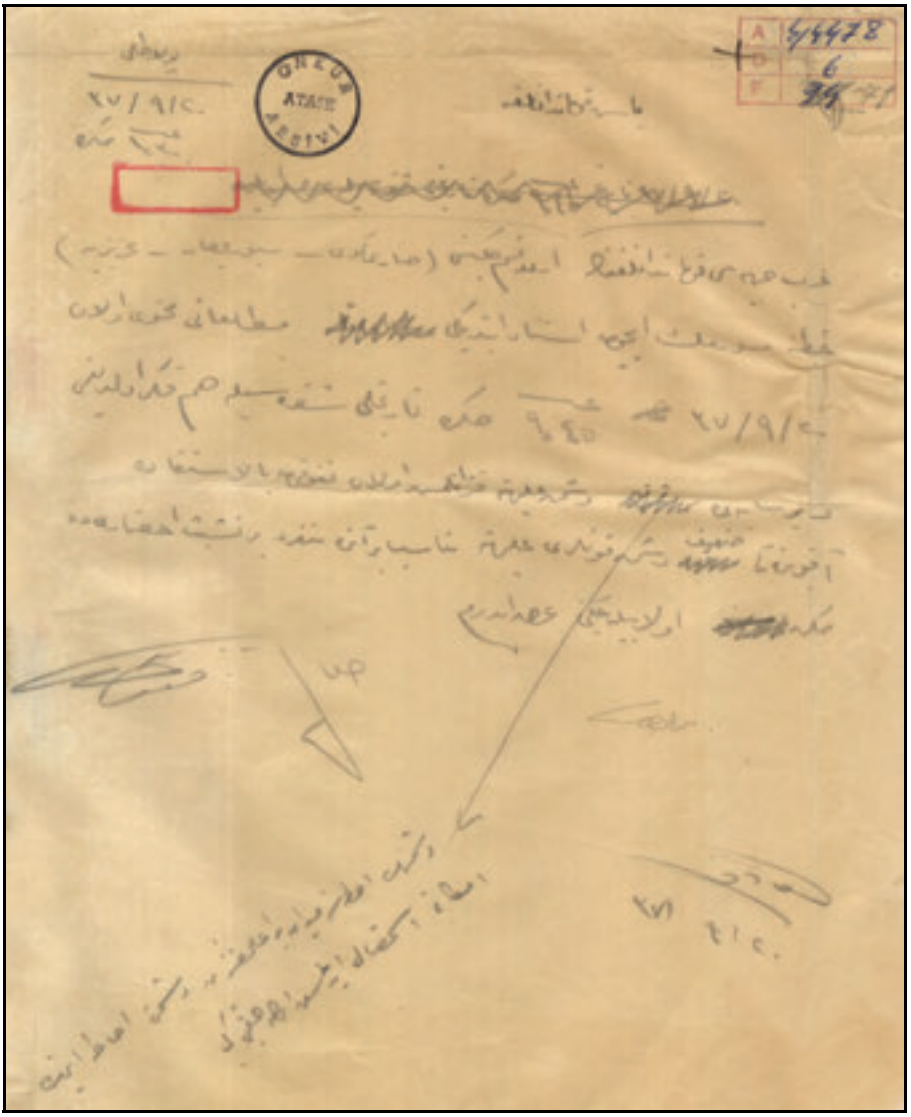

BELGE NO. 71, 71-1

Başkumandanlık

Orduya Beyân-nâme:

Arkadaşlar, milletimizi yabancıların elinde köle olmuş görmemek için girişdiğimiz bu muhârebede Sakarya Muzafferiyyeti gibi adı dâimâ anılacak yeni ve büyük bir zafer kazandınız. Benim gibi ömrünü senelerden beri saflarınızın yanında geçirmiş olan bir silâh arkadaşınız ezilmiş kahr edilmiş düşmanın ric'atinden sonra hakkınızda duyduğum takdîr ve hayreti, minnet ve şükrânı ordunun her ferdi ve memleketin her tarafından duyulacak kadar yüksek sesle söylemeğe lüzûm gördüm. Sakarya boyunda verdiğimiz muhârebe birçok evvelki muhârebelerimizde olduğu gibi ana vatanın yalnız bir köşesini ufak veyâ büyük bir parçasını tehlikeye düşürüyordu. Orada biz bütün memleket bütün varlığımız ve istiklâlimiz bahâsına denecek kadar ehemmiyyetli büyük bir muhârebeye girişdik. Yirmi bir gün yirmi bir gece bir milletin istiklâl fikriyle bir milletin istilâ' ve yağma fikri birbiriyle boğuşdu. Sizin başını eğmeğe râzı olmayan istiklâl fikriniz mağrûr ilerleyen düşmanı ric'ate mecbûr etdi. Kızgın bir ufk üzerinde tüten ve yanan yüzlerce köylerimizi arkasında bırakarak düşman ordusu cezâ' önünde kaçan bir cânî gibi geldiği yerlere gidiyor. Hâl-bu-ki o bir muhârebe değil yalnız bir akın düşünüyordu. Fikr ve îmânın kadir ve mutlak kuvvetine kazandığınız zafer kadar büyük bir delîl olmaz. Mazlûm milletimizi târihinin en mühlik bir zamânında yeniden ışığa ve necâte kavuşduran bu muhârebede sizin başkumandanınız olmakdan dolayı bir insân kalbi için mukadder olabilecek en derîn saâdet ve iftihârı duydum.

"Kumandanlara"

Tehlike büyüdükce yükselen azm ve tedbîriniz, derîn ve hassâs zekâlarınızla muhârebenin muvaffak bir sûretde sevk ve idâresinde gösterdiğiniz hârik-ül-âde liyâkat için:

"Zâbitlere"

Trablusgarb, Balkan ve Cihân Harbi'nden henüz çıkmış iken bir âteşden diğerine geçerek milletin İstiklâl Mücâdelesi'nde tutduğunuz mevki' genç ve azîz başlarınız üzerinde dönen yeni ölüme karşı gösterdiğiniz istihkâr ve kalblerimizde ışıldayan ve bize zafer yolumuzu aydınlatan millet aşkını bütün bir heyecânla seyr etdiğim sayısız kahramânlıklarınız için:

"Neferlere"

Kurtuluş için yapdığımız bu savaşdan çok daha evvel sizi başka muhârebe meydânlarında da tanımış idim. Dünyânın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlâm bir askere rast gelinmemişdir. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük pâyı sendedir. Kanâatinle, îmânınla, itâatinle hiçbir korkunun yıldıramadığı demir gibi pâk kalbinle düşmanı nihâyet alt eden büyük gayretin için minnet ve şükrânımı söylemeği

nefsime en azîz bir borç bilirim. Sizin gibi kumandanları, zâbitleri, neferleri olan bir millete yâd elleri altında köle olmak mümkün değildir. Bu def'a Türkiye Büyük Millet Meclisinin hakkımda yeni bir rütbe ve gazî unvânıyla tecellî eden iltifât ve teveccühü doğrudan doğruya size râcidir. Milletin verdiği bu rütbe ile yükselen ordu, en şerefli ve en ulu bir gazâ' ile mümtâz olan yine ordudur. Sizin kahramânlığınızla, sizin gösterdiğiniz nihâyetsiz fedâkârlıklar bahâsına kazanılan büyük muzafferiyyetin millet tarafından takdîrine delâlet eden bu unvânı ve rütbeyi ancak size izâfe ederek bütün askerlik hayâtımın en büyük sermâye-i iftihârı olarak taşıyacağım. Cenâb-ı Hakk girişdiğimiz Kurtuluş Mücâdelesi'nde şerefli silâh arkadaşlarıma kendilerini temyîz eden asâletin, civân-merdliğin, kahramânlığın hakkı olan kat'î halâsı da nasîb etsin:

20 Eylül 37

Başkumandan
Mustafa Kemâl

BELGE NO. 71

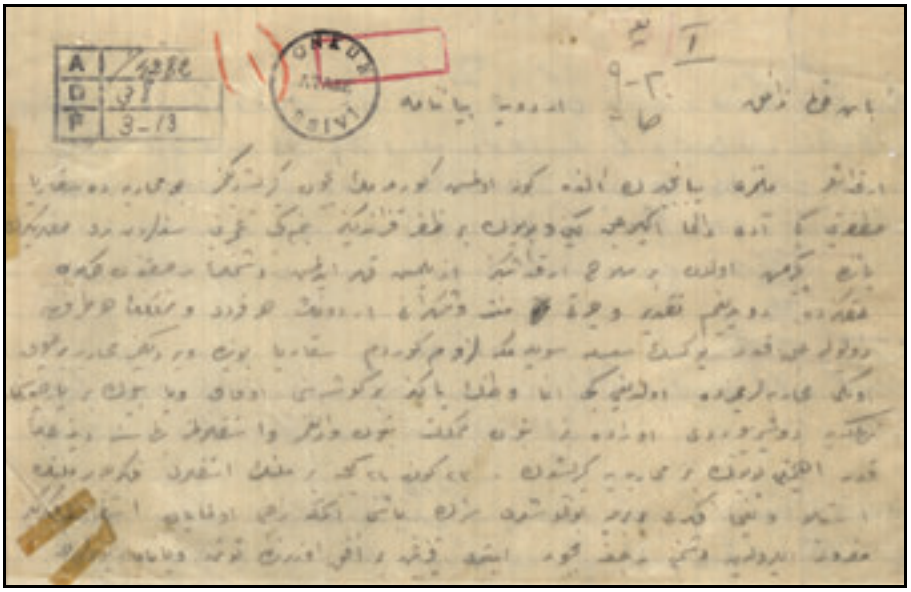

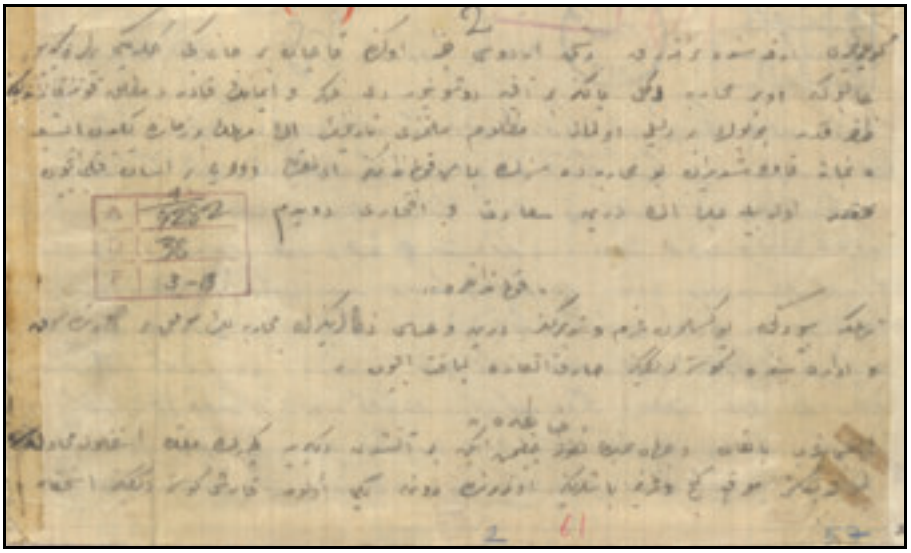

BELGE NO. 71-1

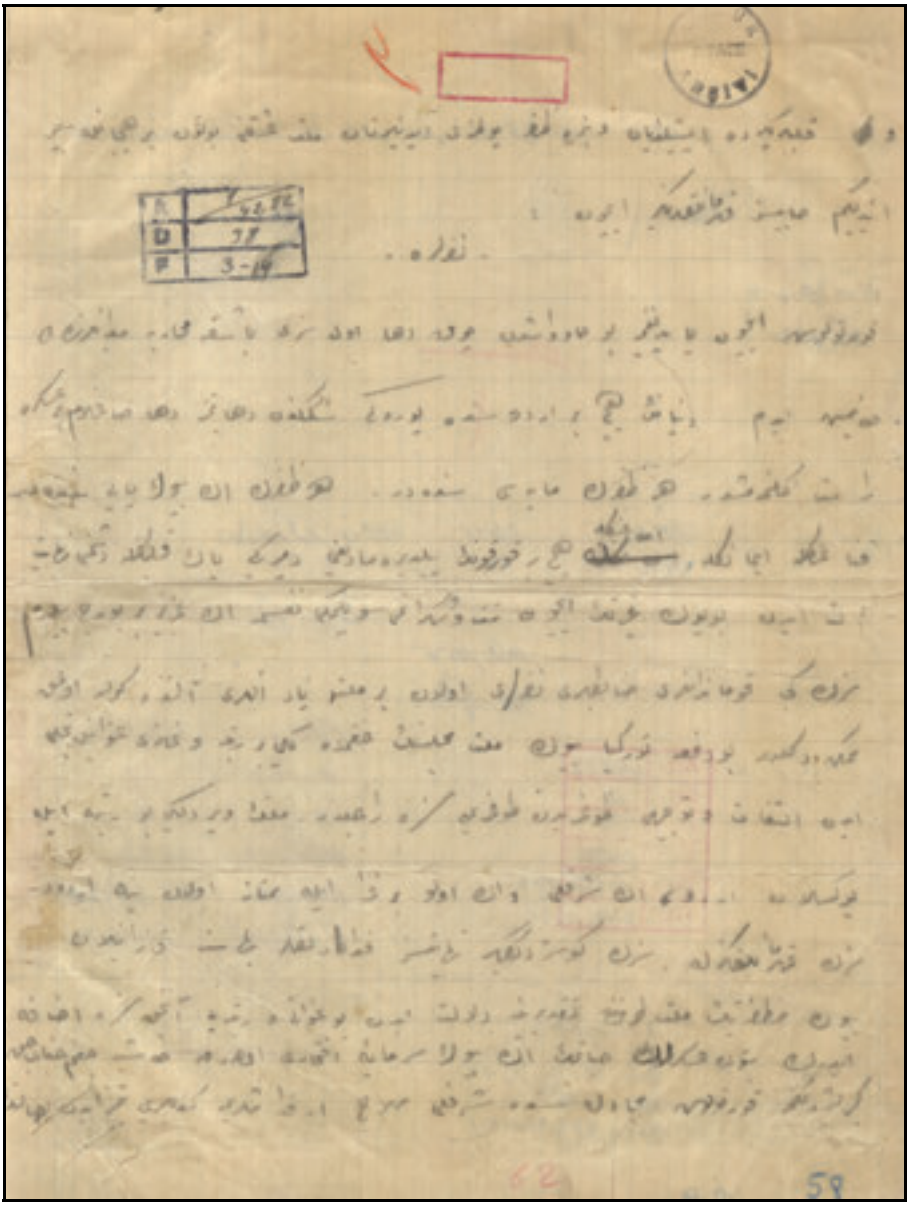

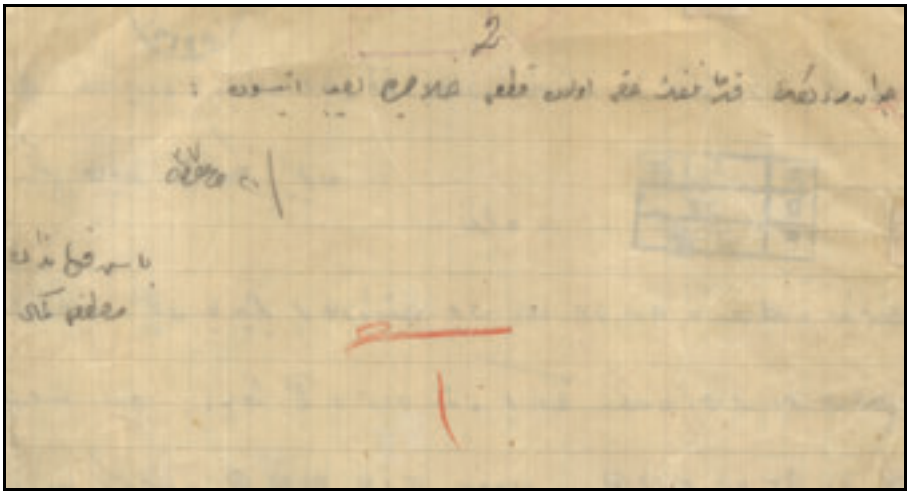

BELGE NO. 72

21/9/37
Sâ. 1,15 evvel

Sûret

Düşmanın kâfî kuvvetlerle tazyîk edilerek Eskişehir şarkında tevaffukuna mâni' olmak lâzımdır. Bu maksadla 2. Kolordunun ileri sürülmesi muvâfıkdır. Ancak bu kolordu uzun yürüyüşler ile yorulmaksızın Sivrihisar istikamet-i umûmiyyesinde hareket edebilir. Sivrihisar, Mihalıççık hattına sâhib oldukdan sonra bu kuvvetin Eskişehir Karahisar arasında düşman ordusu cenâhına müessir olacak sûretde isti'mâli mümkündür.

Başkumandan
Mustafa Kemâl
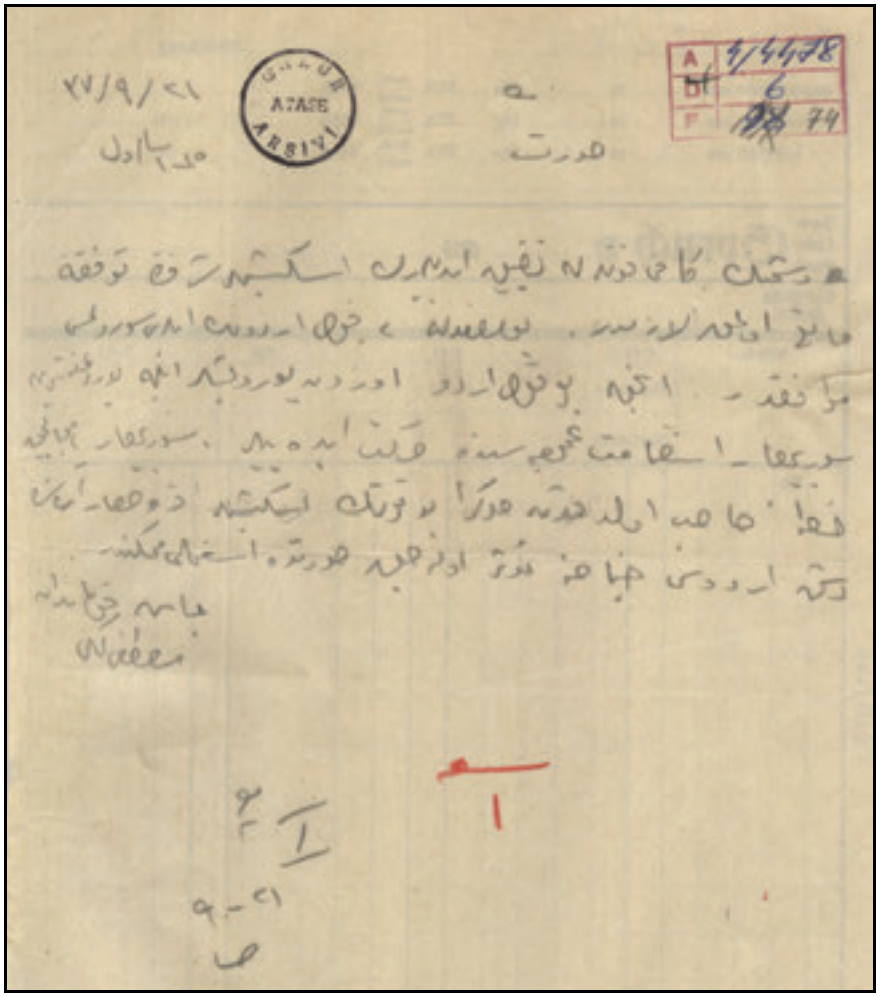
BELGE NO. 72